

RASEINIŲ RAJONO SAVIVALDYBĖS KULTŪROS PAVELDO OBJEKTŲ IŠSAUGOJIMO IR PRITAIKYMO VIEŠAJAM TURIZMUI GALIMYBIŲ STUDIJA

UŽSAKOVAS:

Raseinių rajono savivaldybės administracija

RENGĖJAS:

UAB „Geotaškas“

Kaunas, 2010-2011 m.

TURINYS:

1.	ĮVADAS	3
2.	SANTRAUKA	4
3.	TEISINĖS IR STRATEGINĖS APLINKOS ANALIZĖ	8
4.	ESAMA SITUACIJA	15
4.1.	NEKILNOJAMOJO KULTŪROS PAVELDO OBJEKTŲ ANALIZĖ	15
4.1.1.	ARIOGALOS MIESTO SENIŪNIJA	16
4.1.2.	ARIOGALOS SENIŪNIJA	26
4.1.3.	BETYGALOS SENIŪNIJA	53
4.1.4.	GIRKALNIO SENIŪNIJA	86
4.1.5.	KALNUJŲ SENIŪNIJA	98
4.1.6.	NEMAKŠČIŲ SENIŪNIJA	106
4.1.7.	PAGOJŪKŲ SENIŪNIJA	126
4.1.8.	PALIEPIŲ SENIŪNIJA	145
4.1.9.	RASEINIŲ MIESTO SENIŪNIJA	153
4.1.10.	RASEINIŲ SENIŪNIJA	174
4.1.11.	ŠILUVOS SENIŪNIJA	182
4.1.12.	VIDUKLĖS SENIŪNIJA	208
4.2.	NEMATERIALAUS KULTŪROS PAVELDO ANALIZĖ	221
4.3.	PAVELDO OBJEKTŲ APLINKOS ANALIZĖ	252
4.3.1.	MAITINIMO IR APGYVENDINIMO PASLAUGOS	252
4.3.2.	TURIZMO MARŠRUTAI	254
4.3.3.	TURIZMO INFORMACIJA IR KT. TURIZMO PASLAUGOS	256
5.	SSGG ANALIZĖ	258
6.	PASIŪLYMAI, ALTERNATYVOS	271
7.	PRIEMONIŲ PLANAS (IKI 2020 METŲ)	282
8.	IŠVADOS	288
9.	PRIEDAI	289
9.1.	MARKETINGO PLANAS	290
9.2.	EKONOMINIS-SOCIALINIS VERTINIMAS	292
9.3.	METODIKA	295

1. ĮVADAS

Raseinių rajono savivaldybės kultūros paveldo objektų išsaugojimo ir pritaikymo viešajam turizmui galimybių studija parengta pagal Raseinių rajono savivaldybės administracijos ir UAB „Geotaškas“ 2010 m. rugpjūčio 11 d. paslaugų teikimo sutartį Nr. (7.5)SR2-289.

Studijos reikalingumas. Šiuo metu Raseinių rajono savivaldybės administracija neturi jokios studijos ar atlikto tyrimo, kuriame būtų įvertinta visų Raseinių rajono savivaldybės kultūros paveldo objektų būklė, jų išsaugojimo ir pritaikymo turizmui poreikis bei galimybės. Todėl šios srities viešojo administravimo specialistams sunku tinkamai planuoti ir efektyviai panaudoti kultūros paveldo objektų restauravimui, konservavimui, remontui skiriamas lėšas. Sudėtinga laiku nustatyti, išvengti ir panaikinti priežastis, galinčias sukelti staigią kultūros paveldo objektų griūtį ar kitokią praradimą, pagrįsti planuojamus tvarkomuosius paveldosaugos, statybos ir kraštotvarkos darbus.

Projekto pridėtinė vertė: parengus šią Studiją bus išanalizuota esama kultūros paveldo objektų situacija Raseinių rajono savivaldybėje, atlikta objektų išsaugojimo galimybių analizė, išaiškinti ir nustatyti jų apsaugos ir veiklos reglamentai, įvertintas objektų remonto, restauravimo, konservavimo, atkūrimo poreikis bei jų pritaikymo viešajam turizmui galimybės. Gauti rezultatai bus panaudojami šios srities planavimo ir valdymo tobulinimui. Pagal parengtą studiją bus atnaujintas Savivaldybės strateginis plėtros planas, numatant, patikslinant kultūros paveldo objektų remonto-restauravimo ir pritaikymo viešajam turizmui uždavinius, priemones, taip didinant šios srities viešojo administravimo specialistų gebėjimus planavimo ir valdymo srityje.

Pažymėtina, kad galimybių studijoje nesprenžiami kultūros paveldo objektų konservavimo klausimai, analizuojamos jų pritaikymo turizmui galimybės.

Tyrimo apimtis. Šiuo metu Raseinių rajone yra apie 300 vnt. nekilnojamojo kultūros paveldo objektų. Apie 2/3 jų yra registriniai, apie 1/3 – saugomi savivaldybės. Tyrimo apimtis – visi rajone esantys nekilnojamojo kultūros paveldo objektai¹.

Tyrimo metodai. Raseinių rajono savivaldybės kultūros paveldo objektų išsaugojimo ir pritaikymo viešajam turizmui galimybių studijos metodiką parengė UAB „Geotaškas“, 2010 m. liepos mėn. Metodika buvo skirta detaliai UAB „Geotaškas“ teikiamų paslaugų apibūdinimui dalyvaujant Raseinių rajono savivaldybės administracijos 2010-07-14 d. Viešųjų pirkimų informacinėje sistemoje CVP IS skelbtame pirkime „Kultūros paveldo objektų išsaugojimo ir pritaikymo viešajam turizmui studijos rengimas“ galimybių studijos rengimo paslaugos pirkimas“, pirkimo Nr. 91848.

Metodika parengta remiantis UAB „Geotaškas“ ekspertų sukaupta daugiamete galimybių studijų rengimo patirtimi, Marijampolės ir Suvalkų regionų kultūros plėtros galimybių studija (Parengta remiant PHARE 2002 Bendradarbiavimo abipus sienos Baltijos jūros regione programai), kitų Lietuvos savivaldybių turizmo plėtros galimybių studijų rengimo metu naudota metodika ir kt.

Išsami galimybių studijos rengimo metodika pateikiama darbo priede.

¹ Nekilnojamojo kultūros paveldas – kultūros paveldo dalis, kurią sudaro praeities kartų pastatytos, įrengtos, sukurtos ar istorinių įvykių sureikšmintos išlikusios ar neišlikusios medžiaginės kultūros vertybės, tiesiogiai susijusios su užimama ir joms naudoti reikalinga teritorija.

2. SANTRAUKA

Pirmoje galimybių studijos dalyje pateikiamas įvadas.

Antroje galimybių studijos dalyje pateikiama santrauka.

Trečioje galimybių studijos dalyje analizuojama teisinė ir strateginė aplinka, reglamentuojanti kultūros paveldų objektų tvarkybą ir pritaikymą viešojo turizmo reikmėms. Atlikta teisinių ir strateginių dokumentų analizė rodo, kad kultūros paveldo bei turizmo sritys šalyje yra neblogai reglamentuotos. Aiškiai apibrėžiamos sąvokos, nustatytos pagrindinės strateginės kultūros paveldo objektų pritaikymo turizmo reikmėms kryptys. Strateginiuose dokumentuose Raseinių rajonas priskiriamas Žemaitijos regionui, patenka tarp prioritetinių turizmo traukos vietovių. Dokumentuose akcentuojamos investicijos į išskirtinius nekilnojamojo kultūros paveldo objektus, kurie sudarytų sąlygas naujų, paklausių turizmo produktų atsiradimui: viešųjų paveldo objektų (dvarų, vandens malūnų, karčemų, archeologinių paminklų ir kt.) restauravimas, buvusių paveldo ir kitų, išliekamąją vertę turinčių, objektų atstatymas (pilių, tvirtovių, karčemų), kompleksinis pritaikymas turizmo infrastruktūrai (konferencijų, ekspozicijų, informacijos, kultūros ir laisvalaikio, SPA paslaugoms ir kt.).

Ketvirtoje galimybių studijos dalyje analizuojama esama kultūros paveldo situacija Raseinių rajone. Identifikuota per 300 nekilnojamojo kultūros paveldo objektų visose dvylikoje Raseinių rajono seniūnijų. Iš visų objektų atrinkti 75 (turintys potencialą pritaikymui turizmo reikmėms), kurie analizuojami labai detalai. Kiekvienas analizuojamas objektas apibūdinamas tokia seka: nurodomas objekto pavadinimas, tipas (pagal sandarą), tipas (pagal vertingųjų savybių pobūdį), adresas, statusas, kodas ir kt. faktiniai duomenys. Pateikiama geografinė objekto vieta bei objekto apsaugos zona, pateikiama fotofiksacija (absoliuti dauguma nuotraukų autentiškos, 2010 m.). Pateikiamas trumpas objekto aprašymas, reikšmė, teisinė padėtis, esamas panaudojimas. Toliau atliekamas objekto esamos būklės ekspertinis vertinimas: analizuojamas objekto žinomumas ir svarba, pasiekiamumas (įvairiais aspektais), parkavimo galimybės, esama infrastruktūros būklė, atlikos investicijos ir kt. Atliekamas ekspertinis plėtros ir pritaikymo viešojo turizmo reikmėms galimybių vertinimas: analizuojamos objekto pritaikymo galimybės turizmo reikmėms, galimas lankytojų skaičius, minimalus investicijų poreikis, išlaikymo kaštai, investicijų efektyvumas. Galiausiai pateikiamos išvados: pritaikymo turizmui stiprybės, silpnybės, galimybės, grėsmės.

Šioje dalyje taip pat įvertinama nematerialaus paveldo esama būklė: nustatyta, kad svarbiausios įstaigos, besirūpinančios kultūros paveldo išsaugojimu ir puoselėjimu Raseinių rajone yra Raseinių kultūros centras ir Raseinių krašto istorijos muziejus. Šiame skyriuje taip pat analizuojamas svarbiausias nematerialusis paveldas rajone, pateikiamas amatininkų sąrašas pagal seniūnijas. Duomenys rodo, kad rajone gausu aktyvių amatininkų.

Ketvirtoje dalyje atliekama kitų turizmo paslaugų, tiesiogiai lemiančių vieno ar kito kultūros paveldo objekto patrauklumą ir populiarumą lankytojų tarpe, analizė. Analizuojamos maitinimo ir apgyvendinimo paslaugos, turizmo informacijos ir kitos paslaugos. Taip pat įvertinami esami turizmo maršrutai. Analizė rodo, kad apie 1/3 maitinimo įstaigų yra įsikūrusios Raseinių mieste (7 vnt.), po 3 maitinimo įstaigas yra Nemakščių sen. ir Paliepių sen., 2 – Raseinių sen. Kitose seniūnijose vos po 1 maitinimo įstaigą ar jų nėra visai. Rajonui reikėtų maitinimo įstaigų, kuriose būtų galima mėgautis specifiniais šio krašto patiekalais, būtų puoselėjamas kulinarinis paveldas. Po 3 apgyvendinimo įstaigas yra Betygalos ir Pagojukų seniūnijose, po 2 – Raseinių m., Ariogalos, Nemakščių ir Šiluvos sen., Kalnujų ir Girkalnio sen. įstaigų visai nėra. Maitinimo ir apgyvendinimo paslaugos geriausiai išvystytos Raseinių mieste – čia nedideli atstumai ir yra pasirinkimo galimybė. Taip pat neblogai šios paslaugos išvystytos Viduklės ir Nemakščių sen., arti esant autostradai, nesudėtinga pasinaudoti pakelės užėigomis ar moteliais. Ariogaloje paslaugų prieinamumas – vidutinis. Kitose seniūnijose jis ribotas arba labai ribotas.

Šioje dalyje atlikta siūlomų turizmo maršrutų analizė. Nors šiuo metu Raseinių turizmo ir verslo informacijos centras siūlo nemažai turizmo maršrutų, autotrasų infrastruktūra Raseinių rajone nėra išvystyta. Yra daug nesutvarkytų privažiavimų prie lankytinų objektų, nepakankamas turistinių

trasų ženklimas, trūksta aikštelių. Raseinių rajone prasta kelių kokybė reikalauja didelių investicijų ir trukdo plėtoti autoturizmą. Beveik visi privažiavimai prie vandens telkinių yra be asfalto dangos. Šiuo metu rajone nėra nei vienos veikiančios, pagal standartus įrengtos ir oficialiai įteisintos dviračių trasos. Taip pat rajone nėra siūlomas dviračių maršrutas, kuris gali būti tinkamas tiek automobiliams, tiek dviračiams, nes dviračių maršrutą sudarytų pakankamai siauri ir nepritaikyti automobilių keliai, kurie nėra tinkami dviračių turizmui. Siekiant, kad dviračių turizmas būtų pradėtas plėtoti, reiktų bent minimalios dviračių transporto infrastruktūros, dviračių nuomos punktų, aptarnavimo centrų, nakvynės namų ir kempingų ar stovyklaviečių. Būtina kiekvieno vandens maršruto sąlyga, apsprendžianti maršruto kokybę ir patrauklumą – maršruto infrastruktūra, įskaitant maršruto pradžia ir pabaigą. Todėl baidarininkams paprastai siūloma maršruto pradžia, prie kurios yra geras privažiavimas prie vandens, pakankamai vietos baidarėms iškrauti, yra vietos vandens turistams, būtų patogi vieta nuleisti baidares į vandenį ir susėsti vandens turistams. Tokie pat reikalavimai taikomi ir maršruto pabaigai. Kita svarbi ir reikalinga infrastruktūra – poilsivietės, stovyklavietės su stovyklavietėms būtiniais elementais (tualetais, lauko baldais, laužavietėmis ir kt.). Taip pat svarbus ir būtinas trasos ženklimas.

Atliekant turizmo informacijos paslaugų analizę nustatyta, kad tokios paslaugos pateikiamos tinklapiuose www.raseiniai.lt, www.rvic.lt, www.dubysa.info, www.raseiniumuziejus.lt, www.rasuredija.lt, informacija pateikiama leidžiamuose turistiniuose lankstinukuose ir kt. Analizė rodo, kad internetinė ir spausdinta informacija išsami, jos sklaida pakankama. Tuo tarpu informacinių ženklų, stendų ir rodyklių rajone labai trūksta.

Penktoje galimybių studijos dalyje atliekama suvestinė stiprybių, silpnų, galimybių, grėsmių analizė visam Raseinių rajonui bei, siekiant įvertinti, kurie nekilnojamojo kultūros paveldo objektai turi didžiausią potencialą, atliekama daugiakriterinė analizė kiekvienam objektui atskirai.

Siekiant objektams suteikti tam tikrą reitingą pagal vystymo ir pritaikymo turizmui tikslumą, vertinti šie kriterijai: 1 kriterijus – Objekto tipas ir reikšmė; 2 kriterijus – Esama objekto (infrastruktūros) būklė; 3 kriterijus – Galimas lankytojų skaičius; 4 kriterijus – Objekto pasiekiamumas; 5 kriterijus – Galimų veiklų įvairovė; 6 kriterijus – Apgyvendinimo, maitinimo paslaugos; 7 kriterijus – Pastarųjų metų finansavimas objektui. Pažymėtina, kad toks kriterijus, kaip minimalus investicijų poreikis, vertinamas nebuvo sąmoningai. Preliminarus minimalus investicijų poreikis įvertintas analizuojant kiekvieną objektą, tačiau šis skaičius nevertinamas kaip kriterijus, kadangi šio darbo tikslas įvertinti investavimo galimybes, o investicijų dydis sprendžiamas vėlesniame etape ir finansavimo galimybės priklauso nuo daugelio įvairių veiksnių. Maksimalus galimas balų skaičius – 10,0, minimalus – 0,0. Kuo balas didesnis – tuo objekto prioritetas laikomas aukštesniu, ir atvirkščiai: iki 3,9 balo – objekto patrauklumas labai mažas; 4,0 – 4,9 balo – objekto patrauklumas mažas; 5,0 – 5,9 balo – objekto patrauklumas vidutinis; virš 6,0 balo – objekto patrauklumas didelis. Analizė rodo, kad patraukliausi pritaikymui turizmo reikmėms Raseinių rajone yra šie nekilnojamojo kultūros paveldo objektai:

- Kalėjimo statinių kompleksas;
- Šiluvos miestelio istorinė dalis, Švč. M. Marijos Gimimo bazilikos kompleksas, Kryžius Popiežiui Jonui Pauliui II, Koplytstulpis Jonui Žemaičiui;
- Bažnyčia ir buv. Dominikonų vienuolyno pastato liekanos, Buv. Dominikonų vienuolyno ūkiniai pastatai;
- Palukščio dvaras (sodybos fragmentai);
- Poeto Maironio tėviškės sodyba;
- Poeto Maironio sodybos vieta;
- Paminklas „Žemaitis“;
- Molavėnų piliakalniai bei Skirtinio akmuo;
- Čėkuvos dvaras;
- Betygalos miestelio istorinė zona, Vytauto Didžiojo paminklas, Betygalos Šv. Mikalojaus Bažnyčia;
- Biliūnų dvaro sodyba;
- Lyduvėnų geležinkelio tiltas;

- Poeto S. Stanevičiaus giminė.

Taip pat vidutiniškai patrauklūs šie objektai:

- Betygalos buv. valsčiaus pastatas ;
- Magdės šulinys;
- Kejėnų kapinynas, Kejėnų piliakalnis, Kejėnų pilkapiai;
- M. D. Silvestravičiaus giminė;
- Ariogalos Šv. Arkangelo Mykolo bažnyčia;
- Gėluvės dvaras (sodybos fragmentai);
- Gedimino stulpai;
- Burbiškio dvaro sodyba;
- Senasis paštas;
- Skaraitiškės dvaro sodyba;
- Viduklės Bažnyčia, varpas ir šventoriaus vartai;
- Ariogalos karių kapinės, Partizanų kapai ir koplyčia, T.Daugirdo kapas;
- Aukos kalnas, Betygalos piliakalnis;
- Kalnų piliakalnis;
- Nemakščių Šv. Trejybės bažnyčia;
- Prabaudos piliakalnis;
- Pravoslavų cerkvė;
- Padubysio piliakalnis;
- Viduklės klebonija.

Pažymėtina, kad dėl kiekvieno objekto pritaikymo turizmui turi apsispręsti rajono taryba ar kiti objektą valdantys vienetai. Skiriamų investicijų suma, taip pat labai priklauso nuo esamos finansinės situacijos ar išorinių finansavimo galimybių ir išlieka atviras klausimas.

Šeštoje galimybių studijos dalyje pateikiami konkretūs Raseinių rajono kultūros paveldo pritaikymo turizmo reikmėms pasiūlymai. Siūlomi nauji turizmo maršrutai, išsamiai aprašant pagrindinę maršruto idėją, prielaidas ir maršrutams naudotinus objektus: Sakraliniai maršrutai (Jono Pauliaus II kelias, Žemaičių krikšto kelias, sakralinės medinės architektūros kelias ir kt.); Laisvės kovų maršrutas; Viduramžių maršrutas; Dvarų kultūros paveldo maršrutas; Kulinarinio paveldo maršrutas; Literatūros kelio maršrutas; Senosios Žemaitijos sostinės maršrutas; Technikos paveldo maršrutas; Įvairių transporto rūšių maršrutas; Miestų ir miestelių kultūros maršrutas; Etnografinio kaimo įkūrimas; Amatų turas; Ekstremalus sportas; Medžioklė, karališka medžioklė; Žvejyba, karališka žvejyba.

Septintoje galimybių studijos dalyje pateikiamas priemonių planas iki 2020 metų:

- Skatinti Raseinių rajono savivaldybėje esančių dvarų restauravimą ir pritaikymą viešajam turizmui;
- Sutvarkyti Molavėnų piliakalnio kompleksą ir pritaikyti turizmo reikmėms, sudaryti sąlygas privačioms investicijoms (restorano-alaus daryklos ir pan.);
- Sutvarkyti Kalėjimo statinių komplekso aplinką;
- Įrengti kempingą Šiluvos miestelio prieigose;
- Sutvarkyti Bažnyčios ir buv. Dominikonų vienuolyno pastatų bei buv. Dominikonų vienuolyno ūkinių pastatų aplinką;
- Įrengti iškilmingos miesto vėliavos, miesto laikrodžio mušimo, miesto sargybos ėjimo infrastruktūrą (centrinėje aikštėje, prie paminklo „Žemaitis“, prie senojo pašto ir kt.);
- Sutvarkyti Betygalos miestelio urbanistinę dalį, sudaryti prielaidas privačioms investicijoms;
- Sutvarkyti Ariogalos Šv. Arkangelo Mykolo bažnyčią ir aplinką;
- Sutvarkyti Viduklės bažnyčios kompleksą;
- Įkurti sodybą-muziejų M. D. Silvestravičiaus giminėje, įrengti amatų centrą;

- Įrengti amatų centrą S. Stanevičiaus sodyboje – muziejuje;
- Remti vietos amatų atgaivinimą ir populiarinimą bei jų panaudojimą turizmo plėtrai;
- Skatinti rajono savivaldybės gyventojus ir verslininkus teikti kokybiškas, naujoviškas turizmo paslaugas, rengiant seminarus, konferencijas ir gerosios patirties mainų vizitus;
- Įdiegti naujus sakralinio turizmo maršrutus: medinės-mūrinės architektūros, Žemaičių krikšto;
- Įdiegti naujus istorinius-etnografinius turizmo maršrutus: laisvės kovų, viduramžių;
- Įdiegti naujus urbanistinius maršrutus turizmo: senosios Žemaitijos sostinės, miestų ir miestelių kultūros;
- Įdiegti naujus originalius turizmo maršrutus: įvairių rūšių transporto, technikos paveldo, ekstremalaus sporto ir kt.;
- Bendradarbiaujant su dvarų savininkais, įdiegti dvarų kultūros paveldo maršrutą;
- Bendradarbiaujant su verslininkais, dvarų savininkais, įdiegti nematerialaus paveldo maršrutus: kulinarinio paveldo, amatų turo;
- Bendradarbiaujant su dvarų savininkais, žuvininkystės ūkiais, medžiotojų ir žvejų draugijomis bei urėdijomis, įdiegti karališkos/tradicinės medžioklės ir žvejybos produktus;
- Bendradarbiaujant su AB Lietuvos geležinkeliai, integruoti Lyduvėnų geležinkelio tiltą į turizmo maršrutus (pasivažinėjimas traukiniu, šuoliai su guma ir pan.).

3. TEISINĖS IR STRATEGINĖS APLINKOS ANALIZĖ

Šioje galimybių studijos dalyje analizuojami aktualūs, su tyrimo objektu susiję teisės ir strateginiai dokumentai. Pateikiami pagrindiniai apibrėžimai ir strateginės paveldo objektų pritaikymo turizmui kryptis.

3.1. Lentelė. Teisės ir strateginių dokumentų apžvalga

Dokumentas	Trumpas aprašymas
Teisiniai dokumentai	
Lietuvos Respublikos Nekilnojamojo kultūros paveldo apsaugos įstatymas, 1994 m. gruodžio 22 d. Nr. I-733	<p>Įstatymo paskirtis – išsaugoti Lietuvos nekilnojamąjį kultūros paveldą ir perduoti ateities kartoms, sudaryti sąlygas visuomenei jį pažinti ir juo naudotis. Įstatymas apibrėžia šias galimybių studijai svarbias sąvokas:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Kultūros paveldas – karta iš kartos paveldimos, perimamos, sukurtos ir perduodamos kultūros vertybės, svarbios etniniu, istoriniu, estetiniu ar moksliniu požiūriu. • Kultūros paveldo objektai – pavieniai ar į kompleksą įeinantys objektai, registruoti kaip nekilnojamosios kultūros vertybės, t. y. žemės sklypuose, sklypų dalyse, vandens, miško plotuose ar jų dalyse esantys statiniai ar kiti nekilnojamieji daiktai, kurie turi vertingųjų savybių ir kartu su jiems priskirta teritorija yra atskiri daiktinės teisės objektai ar gali jais būti. • Nekilnojamasis kultūros paveldas – kultūros paveldo dalis, kurią sudaro praeities kartų pastatytos, įrengtos, sukurtos ar istorinių įvykių sureikšmintos išlikusios ar neišlikusios medžiaginės kultūros vertybės, tiesiogiai susijusios su užimama ir joms naudoti reikalinga teritorija. • Pritaikymas – kultūros paveldo objekto ar jo sudedamųjų dalių pertvarkymas naudoti, suderinant valdytojo ir visuomenės poreikius, minimaliai keičiant vertingąsias savybes ir sudarant galimybes atkurti būklę, buvusią iki šių pakeitimų, atliekant tyrimais pagrįstus tvarkomuosius paveldosaugos, statybos ir kraštotvarkos darbus.
Lietuvos Respublikos Tautinio paveldo produktų įstatymas, 2007 m. birželio 26 d. Nr. X-1207	<p>Įstatymas užtikrina tautinio paveldo produktų valstybinę apsaugą, įgalina išsaugoti ir skleisti sukaupią tradicinių amatų patirtį, suteikus jai šiuolaikinį reikšmingumą, apibrėžia tautinio paveldo produktų, tradicinių amatų sąvokas, jų klasifikavimo principus, sertifikavimo procedūras, sudaro tradiciniams amatininkams palankias sąlygas kurti tautinio paveldo produktus, juos realizuoti ir populiarinti, nustato valstybės paramos šiai sričiai principus ir formas, kiek to nereglamentuoja kiti įstatymai.</p> <p>Įstatymas apibrėžia šias galimybių studijai svarbias sąvokas:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Tautinio paveldo produktai – nustatyta tvarka sertifikuoti tradiciniai gaminiai, tradicinių veislių augalai ir gyvūnai bei jų produktai, tradicinės paslaugos, pasižymintys istoriškai Lietuvoje ar jos atskirame etnografiniame regione susiformavusia produkto tradicine forma, sudėtimi ir kitais specifiniais kokybiniais ypatumais. • Tradicinis amatas – individuali ar kolektyvinė veikla, pagrįsta iš kartos į kartą perduodama patirtimi ir specialiais įgūdžiais, skirta tautinio paveldo produktų nuolatiniam sukūrimui ir realizavimui. Tradiciniams amatams priskiriamas tradicinių gaminių gaminimas, tradicinių veislių augalų ir gyvūnų veisimas bei auginimas, jų produktų gavyba, gamtos gėrybių rinkimas ir perdarbimas, tradicinių paslaugų teikimas. • Tradicinių amatų centras – įstatymų nustatyta tvarka įsteigtas

	<p>viešasis arba privatus juridinis asmuo, tenkinantis tradicinių amatų amatininkų interesus, besirūpinantis tradicinių produktų gamyba ir plėtra, teikiantis tradicinių amatų mokymo, konsultavimo, eksperto ir kitas paslaugas.</p>
<p>Lietuvos Respublikos Turizmo įstatymas, 1998 m. kovo 19 d. Nr. VIII-667</p>	<p>Įstatymas nustato turizmo verslo organizavimo principus, reikalavimus turizmo paslaugų teikimui ir turistų (vartotojų) teisių apsaugai bei valstybės, savivaldybių institucijų kompetenciją turizmo reguliavimo, planavimo ir turizmo išteklių naudojimo srityje.</p> <p>Įstatymas apibrėžia šias galimybių studijai svarbias sąvokas:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Rekreaciniai ištekliai – gamtinės ar kultūrinės aplinkos savybės, tinkamos žmonių visaverčiam fiziniam bei dvasiniam poilsiui organizuoti. • Turizmo paslauga – fizinių ir juridinių asmenų veikla, kuria tenkinami turistų kelionės organizavimo, apgyvendinimo, maitinimo, vežimo, informacijos, pramogų ir kiti poreikiai.
Strateginiai dokumentai	
<p>Nacionalinė turizmo plėtros 2010–2013 metų programa, Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2007 m. rugpjūčio 29 d. nutarimas Nr. 944</p>	<p>Nacionalinės turizmo plėtros 2010–2013 metų programos paskirtis – išanalizuoti Lietuvos turizmo sektoriaus raidos tendencijas ir atsižvelgiant į valstybės bei vietos savivaldos lygmens turizmo sektoriaus planavimo dokumentus apibrėžti turizmo plėtros prioritetus, tikslus ir uždavinius, nustatyti jų įgyvendinimo priemones. Programoje apibrėžta, kad:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Lietuvos kultūros vertybių registre užregistruota apie 25000 kultūros paveldo objektų, iš jų daugiau kaip 7000 – valstybės saugomi kultūros paveldo objektai. Turizmui svarbios išlikusios pilys, gynybinio paveldo objektai, bažnyčios ir vienuolynai, dvarai ir dvarų sodybos, istoriniai parkai, etnografiniai kaimai ir pramonės paveldas. Didelį turistų susidomėjimą kelia į UNESCO pasaulio paveldo sąrašą įtraukti Vilniaus senamiestis, Kuršių nerija, Valstybinis Kernavės kultūrinis rezervatas, Struvės geodezinio lanko objektai, nematerialaus paveldo sąrašė esantys Lietuvos kryždirbystė ir lietuvių dainų švenčių tradicija ir simbolika. Prie kultūrinio turizmo plėtros itin prisideda unikalus Lietuvos sakralinis paveldas. Siekiant išlaikyti didžiulę meninę vertę turinčius kulto objektus ir naudoti juos turizmui, ypač piligriminiam, plėtoti, svarbu tenkinti keliaujančiųjų poreikius, sukurti atitinkamą aplinkos infrastruktūrą, sudaryti turizmo maršrutus. Kultūrinį turizmą gali skatinti muziejuose sukauptų archeologijos, istorijos, meno ir kitokių kilnojamųjų kultūros vertybių gausa, plečiant jų eksponavimo galimybes: šalyje veikia 3 nacionaliniai muziejai, 15 respublikinių muziejų ir 3 apskričių muziejai, 63 savivaldybių muziejai (kraštotyros ir memorialiniai), 18 žinybinių muziejų ir 7 nevalstybiniai muziejai. • Didžiama kultūros paveldo objektų – nepatenkinamos arba net avarinės būklės, mažai naudojami vešiesiems poreikiams ir neparengti eksponuoti, o tai mažina jų patrauklumą turistams. Kasmet visiems paveldo objektams prižiūrėti ir restauruoti valstybė skiria itin mažai lėšų (apie 20 mln. litų). Didžiama dvarų, turinčių kultūros vertybės statusą, priklauso privatiems savininkams, ir jų pritaikymas turizmo poreikiams priklauso nuo privačios iniciatyvos ar nuosavo turto naudojimo tikslų. Turizmo požiūriu vertingiausi paveldo objektai – Lietuvos pilys, tačiau daugelis jų tik iš dalies naudojami turizmui. Kultūros paveldo objektus naudoti turizmui dažnai trukdo nepritaikyta turistams lankyti aplinka ir patys objektai, viešosios turizmo infrastruktūros ir turistinių paslaugų, o neretai ir planavimo bei

	<p>iniciatyvos stoka.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Pagal šalies regionų turistinių vietovių ir pavienių turistinių objektų turistinį patrauklumą, jų kompleksinio naudojimo ir pritaikymo turizmui galimybes, turizmo objektų koncentraciją ir paslaugų, kurių reikia turistams aptarnauti, poreikį, taip pat pasiekiamumo ir turistinių maršrutų planavimo ypatumus siūloma plėtoti šiuos nacionalinės reikšmės turistinius maršrutus: <ul style="list-style-type: none"> • Žemaitijos turistinį maršrutą. Šio turistinio maršruto zona apima Akmenės rajono, Skuodo rajono, Raseinių rajono, Šilalės rajono, Kelmės rajono, Rietavo, Plungės rajono, Telšių rajono, Mažeikių rajono, Šiaulių rajono, Šiaulių miesto savivaldybių teritorijas. Turizmo infrastruktūros plėtros prioritetas teikiamas objektams ir vietovėms, turintiems dideles plėtros galimybes, – kultūriniam, aktyvaus poilsio, ekologiniam (pažintiniam) turizmui.
<p>2007-2013 m. Sanglaudos skatinimo veiksmų Programa, Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2007 m. liepos 5 d. nutarimas</p>	<p>ES struktūrinių fondų parama Lietuvai 2007–2013 m. teikiama pagal Lietuvos 2007–2013 m. ES struktūrinės paramos panaudojimo strategiją ir atskiras veiksmų programas, skirtas strategijai įgyvendinti. Sanglaudos skatinimo veiksmų programa patvirtinta Europos Komisijos 2007 m. gruodžio 18 d. ir turi įgyvendinti viziją apie darnesnę visuomenę. Taigi gyvenimo aplinkai ir kokybei gerinti, mažinant atskirų regionų skirtumus, skiriama 39,08 proc. visos 2007–2013 m. ES struktūrinės paramos.</p> <p>Dokumente, apibrėžiamos ir kultūros paveldo objektų panaudojimo turizmui esama situacija ir vystymo kryptys:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Lietuvos turizmo sektorius turi dideles galimybes augti, nes Lietuva turi didelį kultūrinį ir gamtinį turizmo potencialą, kurį sudaro savitas ir turtingas kultūros paveldas, tarp jo ir UNESCO paveldo objektai, pajūrio gamtinis kompleksas, vidaus vandens telkiniai, nacionaliniai ir regioniniai parkai bei 32 procentus šalies teritorijos užimantys miškai. Tačiau gamtinis ir kultūrinis turizmo potencialas panaudojamas labai ekstensyviai, daugiausia dėl viešosios turizmo infrastruktūros trūkumo regionuose ir saugomų teritorijų bei gamtos ir kultūros objektų nepakankamo pritaikymo masiniam lankymui. • Kliūtys tolimesnei turizmo plėtrai Lietuvoje yra susijusios su sezoniškumu, maža aktyvaus ekologinio (pažintinio) turizmo maršrutų pasiūla, nepakankamu kultūros paveldo bei gamtinių teritorijų, įskaitant saugomas teritorijas, pritaikymu lankymui, per maža laisvalaikio veiklos įvairovė ir jos diversifikavimu pagal išskirtinumą (turistų pajamų lygį), sveikatos gerinimo paslaugų pasiūla, nepakankamai išvystytu apgyvendinimo paslaugų sektoriumi, nepakankama turizmo informacijos sklaida ir rinkodara. • Gausus ir savitas Lietuvos kultūros paveldas. Pagrindinė valstybės misija – išsaugoti jį ir perduoti ateities kartoms kaip tautos savasties išlikimo garantą, kraštovaizdžio sudedamąją dalį bei Lietuvos įvaizdžio formavimo priemonę. Kita misijos dalis – sudaryti sąlygas visuomenei pažinti kultūros paveldą ir juo naudotis formuojant traukos centrus, apie kuriuos plėtojasi privataus verslo teikiamos paslaugos, kuriamos darbo vietos, tokiu būdu skatinant ekonominę ir socialinę vietos plėtrą. Lietuvoje yra apie 25 000 kultūros paveldo objektų, esančių kultūros paveldo registre, per 7300 saugomų kultūros paveldo objektų. Iki šių dienų išliko per 800 archeologinių objektų, 70 istorinių miestų ir miestelių, apie 700 dvarų sodybų,

	<p>identifikuota apie 300 parkų, dar išlikę 48 etnografiniai kaimai. Medinis dvarų ir etnografinių kaimų paveldas – tai savitas ir ypatingas reiškinys ne tik Lietuvos, bet ir Europos kultūrinėje erdvėje. Tik nedaugelyje Europos šalių vis dar galime rasti šių unikalių etninės kultūros paveldo objektų. Pritaikyti turizmui unikalūs paveldo objektai pritrauktų ne vieną atvykstantį ir vietos turistą. Šiuo metu dėl susiklosčiusių socialinių ekonominių santykių etnografiniai kaimai nyksta, juose vyrauja nedarbas bei kiti negatyvūs socialiniai reiškiniai. Panaši situacija ir su medinėmis dvarų sodybomis, kurias sutvarkius būtų sudarytos sąlygos jas panaudoti turizmo reikmėms.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Ne tik kultūros paveldo ar gamtos išteklių pritaikymo turizmui, bet ir šiandienos kultūrinio gyvenimo, įvairių parodų, ekspozicijų, kultūrinių renginių poreikis – tai didelis potencialas kultūriniam turizmui plėtotis. Tokiems renginiams būtina atitinkama viešoji turizmo infrastruktūra. Dauguma paveldo objektų yra blogos arba net avarinės būklės, nepritaikyti viešiesiems poreikiams ir turizmui. Iš daugiau nei 7000 saugomų kultūros paveldo objektų, turizmui panaudojami tik apie 3 proc. Kultūros paveldo pritaikymas turizmui bei viešiesiems poreikiams sudaro sąlygas organizuoti kultūrinio turizmo, dalykinio turizmo, poilsio veiklas ir skatina regionų plėtrą. Kultūros paveldo objektai, pritaikyti turizmui, sukuria turistinės traukos centrus, sudaro sąlygas laisvalaikio praleidimui, juose organizuojami renginiai didina regionų bei Lietuvos turistinių patrauklumą, formuoja turistų srautus. Taigi šie turizmo ištekliai yra vienas iš svarbiausių konkurencinių pranašumų, siekiant pritraukti turistus ir padidinti ekonominę turizmo naudą. Kultūros paveldo objektų restauravimas ir pritaikymas turizmui, juose sukuriant turizmo paslaugų įvairovę, padidintų objektų lankomumą, leistų pailginti turizmo sezoną, sumažintų sezoniškumo įtaką ir papildomai pritrauktų daugiau pajamų šaliai duodančių turistų. Daugiau išleidžiantys turistai dažniau rinktųsi Lietuvą, jei jiems būtų pasiūlyta jų poreikius atitinkančių paslaugų, visų pirma tam pritaikant kultūros paveldo objektus ir kitą turizmo infrastruktūrą. Lietuva, išnaudodama gerą geografinę padėtį ir Europoje sparčiai augančius „turizmo gamtoje“ poreikius, turėtų orientuotis į vienos sparčiausiai besivystančių turizmo rūšių – ekologinio turizmo – plėtrą šalies regionuose, aktyviau pritaikant saugomas teritorijas bei kultūros paveldą lankymui. Aktyviau panaudojant per pastaruosius 10 metų baigiamo formuoti saugomų teritorijų tinklo rekreacinį potencialą bei administracines galimybes, šalies regionuose galima sukurti originalių turistinių maršrutų sistemą, patrauklią ekologinio (pažintinio) turizmo mėgėjams. Viešosios turizmo infrastruktūros įrengimas lemtų ir spartesnę privataus kapitalo investavimą į šalies regionus bei pagerintų vietos gyventojų verslo galimybes. • Svarbi vietos plėtros potencialo sudedamoji dalis yra kultūros paveldas bei gamtos ištekliai. Nors Lietuva turi turtingą kultūros paveldą, savitas etnokultūrinės tradicijas, istorinius ir etninius ryšius su kitomis šalimis, iš daugiau kaip 10 tūkst. kultūros paveldo objektų turizmui panaudojami tik apie 3 proc. Šalyje nėra skiriamas pakankamas dėmesys gamtos išteklių ir visų pirma vandens resursų bei kraštovaizdžio ir biologinės įvairovės išsaugojimui ir pritaikymui gyventojų ir ūkio reikmėms. Tad aktyvus <i>kultūros paveldo panaudojimas bei gamtos išteklių</i>
--	--

	<p><i>pritaikymas turizmui</i> yra neatskiriamas turizmo plėtros elementas. Turizmas yra darbu imli ūkio šaka, galinti padėti pritraukti dėl vykstančio ūkio restruktūrizavimo (daugiausia – dirbančiųjų žemės ūkyje dalies mažėjimo) laisvėjančią darbo jėgą ir plėsti vietinei plėtrai svarbų paslaugų sektorių.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Siekiant išsaugoti Lietuvos kultūros paveldą ir perduoti jį ateities kartoms kaip tautos savasties išlikimo garantą, didinti atvykstanajį ir vietos, dalykinį turizmą, ES parama bus teikiama viešųjų paveldo objektų (dvarų, vandens malūnų, karčemų, archeologinių paminklų ir kt.) restauravimui, buvusių paveldo ir kitų, išliekamąją vertę turinčių, objektų atstatymui (pilių, tvirtovių, karčemų), kompleksiniam pritaikymui turizmo infrastruktūrai (konferencijų, ekspozicijų, informacijos, kultūros ir laisvalaikio, SPA paslaugoms ir kt.) ir paslaugoms, pritraukiant privačias investicijas. Išplėtotą infrastruktūrą ir paslaugas sumažins sezoniškumo įtaką turizmui ir papildomai pritrauks daugiau pajamų turinčių turistų. Bus sudaromos sąlygos organizuoti įvairius renginius ir tai savo ruožtu prisidės prie Lietuvos, kaip aplankymui patrauklios ir įdomios valstybės, įvaizdžio gerinimo ir skatins turizmą. • Lietuvai reikėtų daugiau specializuotis „gamtos turizmo“ srityje (nes ES jaučiamas didelis natūralios arba mažai pakeistų gamtos teritorijų trūkumas), išnaudojant sukurtą saugomų teritorijų sistemą ir ekstensyvų kaimiškų regionų gyvenimo būdą (su archajišku kultūros paveldu ir tradicijomis) patraukliems turizmo produktams kurti. Ekologinis (pažintinis) turizmas per 10 metų turėtų būti sparčiausiai auganti turizmo veiklų grupė.
<p>Kaimo turizmo ir tradicinių amatų plėtojimo kaimo gyvenamosiose vietovėse 2007–2013 metų programa (projektas)</p>	<p>Programos paskirtis – įvertinti šalies regionų gamtinio, kultūrinio ir žmogiškojo potencialo panaudojimo kaimo turizmo ir tradicinių amatų plėtrai galimybes, tradicinių amatų ir kaimo turizmo produktų ir rinkų formavimo veiksnius ir plėtros perspektyvas ir numatyti Lietuvos kaimo turizmo ir tradicinių amatų efektyvesnio plėtojimo prioritetus, uždavinius ir priemones jiems įgyvendinti, kurios yra pateikiamos Programos priede.</p>
<p>Lietuvos Respublikos teritorijos bendrasis planas, 2002 m. spalio 29 d., IX-1154</p>	<p>Remiantis įstatymų nuostatomis buvo suformuluotos šios pagrindinės LR teritorijos bendrojo plano rengimo užduotys:</p> <ul style="list-style-type: none"> • konkretizuoti svarbiausių šalies erdviųjų struktūrų (urbanistinės sistemos, kraštovaizdžio ir kultūros paveldo teritorijų, gamybos, rekreacijos, socialinės–kultūrinės bei techninės infrastruktūros) teritorinės plėtros perspektyvą; • nustatyti bendrąją šalies teritorijos naudojimo ir apsaugos strategiją ir prioritetus; • nustatyti pagrindines šalies regioninės politikos formavimo nuostatas. <p>Vienas iš teritorijos raidos tikslų būtų optimizuoti urbanistinę sistemą, kraštovaizdžio ir biologinės įvairovės apsaugą, kultūros paveldo, gamybos bei rekreacinių teritorijų naudojimą ir socialinės–kultūrinės bei techninės infrastruktūros teritorinę plėtrą. Rekreacijos (ir turizmo) teritorinio vystymo pagrindiniai tikslai:</p> <ul style="list-style-type: none"> • intensyvinti turizmo, ypač pažintinio–kultūrinio, plėtrą ir stiprinti potencialą; • užtikrinti gamtinių ir kultūrinių rekreacinių išteklių naudojimo ir apsaugos efektyvumą bei optimalumą.
<p>Jono Pauliaus II piligrimų kelio kūrimo ir jo objektų pritaikymo piligrimų ir turizmo reikmėms 2007–2013 metų programa,</p>	<p>Programos tikslas – sukurti Jono Pauliaus II piligrimų kelią, jo objektus pritaikyti piligrimų ir turizmo reikmėms, kad atvykę piligrimai ir turistai galėtų juos lankyti ir rasti reikiamą viešąją infrastruktūrą. Programa apibrėžia šias galimybių studijai svarbias sąvokas:</p>

Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2007 m. rugpjūčio 8 d. nutarimas Nr. 842	<ul style="list-style-type: none"> ● Piligrimas – asmuo, religiniais tikslais keliaujantis į šventąsias vietas. ● Piligrimystė – individualios arba kolektyvinės tikinčiųjų kelionės į šventąsias vietas.
Raseinių rajono savivaldybės plėtros iki 2020 m. strateginis planas, Raseinių rajono savivaldybės tarybos 2008 m. spalio 30 d. sprendimas Nr. 362	<p>Strateginiame plane suformuota vizija – Raseinių kraštas - modernus Rytų ir Vidurio Europos piligrimystės centras, patogus ir saugus gyventi, viliojantis svečiuotis, patrauklus investuoti. Suformuotas 3 prioriteto „Pilgriminio turizmo, verslo ir pramonės plėtrai palankios aplinkos formavimas“ 3.1. tikslas „Sudaryti tinkamas sąlygas plėtoti pilgriminį bei kitas turizmo formas rajone“ 3.1.2. uždavinys „Išsaugoti ir pritaikyti kultūros paveldo objektus turizmo poreikiams“ ir 3.1.3. uždavinys „Padidinti turizmo paslaugų ir produktų įvairovę bei kokybę“. Plane pažymima, kad:</p> <ul style="list-style-type: none"> ● Raseinių r. sav. gausu ir kitų nekilnojamojo kultūros paveldo objektų, tačiau daugumos išsaugojimui ir panaudojimui edukacinėms ir turizmo reikmėms būtinas valstybės finansavimas. Gavus pakankamą finansavimą objektų restauravimui bei sukūrus reikiamą infrastruktūrą, šiuos objektus noriau lankyti ne tik Raseinių r. sav. ar Lietuvos keliautojai, bet ir turistai iš kitų šalių. ● Nors Lietuvos teritorijos bendrajame plane (2002 m.) Raseinių r. sav. įvardijama tik kaip regioninio turizmo ir rekreacijos prioriteto teritorija, Raseinių r. sav. turizmo išteklių ir plėtros potencialas yra labai didelis. Todėl tinkamai planuojant turizmo maršrutus, kuriant viešąją turizmo infrastruktūrą, lankytojų ir turistų pagausėtų Šiluvoje, Maironio gimtinėje, Pasandravio draustinyje, S.Stanevičiaus sodyboje muziejuje. Molavėnų piliakalnių areale būtų galima įrengti teatralizuotų renginių kompleksą su pramogomis, riterių kovų turnyrais ir t. t. Tam reikia sudaryti geras sąlygas turizmo infrastruktūros objektų plėtrai.
Raseinių rajono vietos veiklos grupės „Raseinių krašto bendrija“ Vietos plėtros 2008-2014 metų strategija	Šis dokumentas turi tarnauti pagrindu, ruošiant kaimo bendruomenių ir kitų partnerių detalius projektus, VVG priimant sprendimus. Dokumente apibrėžtos svarbiausi kultūros paveldo objektai, akcentuojamas jų išsaugojimas ir pritaikymas viešosioms reikmėms.

Remiantis Nacionaline turizmo plėtros 2010–2013 metų programa, turizmo infrastruktūros plėtros investicijų prioritetas teikiamas:

- Objektams, esantiems nacionalinės reikšmės turistiniuose maršrutuose ir įtrauktiems į specialiuosius nacionalinio lygmens turizmo planavimo dokumentus arba numatytiems apskričių bendruosiuose planuose ar saugomų teritorijų tvarkymo planuose.
- Reikšmingiems kultūros paveldo objektams.
- Didelio rekreacinio potencialo vietovėms (kurortai, kurortinės teritorijos, saugomos teritorijos).
- Objektams, pritaikomiems kompleksinei turizmo veiklai (numatomos apgyvendinimo, maitinimo, konferencijų organizavimo, sveikatingumo, aktyvaus poilsio ir kita veikla) ir sukuriantiems didesnę pridėtinę vertę.
- Valdžios ir privataus sektorių partnerystės principu įgyvendinamiems projektams.
- Projektams, skirtiems turizmo sezoniskumui mažinti.

Tarptautiniu mastu Pasaulio paveldo sąrašas įsteigtas ir palaikomas remiantis 1972 m. lapkričio 16 d. UNESCO būstinėje Paryžiuje vykusios UNESCO Generalinės konferencijos septynioliktos sesijos metu priimta Pasaulio kultūros ir gamtos paveldo globos konvencija. Šiame dokumente identifikuojamos vietos, esančios skirtingų valstybių narių teritorijose ir pripažintos kaip tarptautinės reikšmės išteklių, todėl šios vietos nusipelno ypatingo įvertinimo ir apsaugos.

Konvencijoje kultūros paveldas pagal konkrečius kriterijus suskirstytas į tris kategorijas: paminklus, statinių grupes ir vietas. Šis dokumentas tapo plačiausiai pripažintu ir veiksmingiausiu tarptautinę galią turinčiu kultūros ir gamtos paveldo apsaugos instrumentu. Pasaulio kultūros ir gamtos paveldo globos konvenciją iki 2004 m. pabaigos buvo pasirašiusios 181 šalys. 1992 m. prie Pasaulio kultūros ir gamtos paveldo globos konvencijos prisijungė ir Lietuva. 2006 m. Pasaulio paveldo sąrašą sudarė 830 objektai: 644 kultūros objektų, 162 gamtos objektai ir 24 mišrūs kultūros ir gamtos objektai 138 valstybėse.

Kriterijai yra esminis pasaulio paveldo globos aspektas, į kurį reikia atsižvelgti visose švietimo apie pasaulio paveldą pakopose. Konvencijos įgyvendinimo gairėse nurodomi šeši kriterijai, taikomi atrenkant kultūros paveldo paminklus, pastatų grupes bei vietas, kurias būtų galima priskirti pasaulio paveldui. Kultūros paveldo objektas gali būti nominuojamas, jeigu jis:

- Yra išskirtinės reikšmės žmogaus kūrybos šedevras.
- Yra atspindys reikšmingos žmoniškųjų vertybių kaitos raiškos architektūroje ar technologijose, monumentaliojoje dailėje, miesto ar kraštovaizdžio modeliavime, konkrečiame kultūriniame regione.
- Yra vienintelis ar išskirtinai svarbus kultūrinės tradicijos arba civilizacijos (esamos ar jau išnykusios) liudijimas.
- Yra išskirtinis statinys, architektūrinis ar technologinis ansamblis, kraštovaizdis, ženklinantis svarbius žmonijos istorijos etapus.
- Yra tam tikrai kultūrai būdingos įprastinės žmonių gyvenamos, žemės naudojimo tradicijų (kurios tampa vis labiau pažeidžiamos dėl negrįžtamų pokyčių) išskirtinis pavyzdys.
- Yra tiesiogiai susijęs su išskirtinę pasaulinę vertę turinčiais įvykiais ar gyvomis tradicijomis, idėjomis ar įsitikinimais, meno ar literatūros darbais.

Komiteto nuomone, paskutinis kriterijus (įtraukiant vietas į Pasaulio paveldo sąrašą) turi būti taikomas tik išskirtiniais atvejais ir tik kartu su kitais kultūrinį ar gamtinį paveldą apibrėžiančiais kriterijais. Nominuojama vietovė taip pat turi atitikti autentiškumo kriterijų, būti tinkamai saugoma ir administruojama. Objekto autentiškumo pripažinimas yra pati svarbiausia sąlyga. Visų istorijos laikotarpių ir visų raiškos formų kultūros paveldo išsaugojimas yra pagrįstas vertėmis, kurios priskiriamos paveldui. Visi sprendimai apie kultūros turtams priskiriamas vertes ir apie su jais susijusių informacijos šaltinių patikimumą gali skirtis vienoje ar kitoje kultūroje ir net tos pačios kultūros viduje. Todėl neįmanoma verčių ir autentiškumo nustatymo pagrįsti griežtai apibrėžtais kriterijais. 1994 m. buvo priimtas Nara autentiškumo dokumentas, kuriame teigiama: „Pagarba kiekvienai kultūrai reikalauja, kad paveldo turtai būtų apibrėžiami ir įvertinami kultūros, kuriai jie priklauso, kontekste“. Minėtą dokumentą galima laikyti esminiu lūžiu paveldo autentiškumo sampratoje ir pirmu žingsniu Nematerialaus kultūrinio paveldo apsaugos konvencijos link.

Atlikta teisinių ir strateginių dokumentų analizė rodo, kad kultūros paveldo bei turizmo sritys šalyje yra neblogai reglamentuotos. Aiškiai apibrėžiamos sąvokos, nustatytos pagrindinės paveldo objektų pritaikymo turizmo reikmėms kryptys. **Strateginiuose dokumentuose Raseinių rajonas priskiriamas Žemaitijos regionui, patenka tarp prioritetinių turizmo traukos vietovių.** Dokumentuose akcentuojamos investicijos į išskirtinius nekilnojamojo kultūros paveldo objektus, kurie sudarytų sąlygas naujų, paklausių turizmo produktų atsiradimui: viešųjų paveldo objektų (dvarų, vandens malūnų, karčemų, archeologinių paminklų ir kt.) restauravimas, buvusių paveldo ir kitų, išliekamąją vertę turinčių, objektų atstatymas (pilių, tvirtovių, karčemų), kompleksinis pritaikymas turizmo infrastruktūrai (konferencijų, ekspozicijų, informacijos, kultūros ir laisvalaikio, SPA paslaugoms ir kt.).

4. ESAMA SITUACIJA

Šioje galimybių studijos dalyje atliekama nekilnojamojo ir nematerialaus kultūros paveldo objektų esamos būklės ir aplinkos analizė.

Pirmame dalies skyriuje analizuojami nekilnojamieji paveldo objektai: pateikiama pagrindinė informacija, esama būklė bei aplinka (privažiavimas prie objektų, pasiekiamumas, teikiamos turizmo paslaugos ir kt.), esamas naudojimas, įvertinami privalumai ir trūkumai bei panaudojimo perspektyvos. Pateikiami visų objektų žemėlapiai, schemos, apsaugos zonos, fotofiksacija.

Antrame dalies skyriuje atliekama nematerialaus kultūros paveldo analizė (etno paveldas, kulinarinis paveldas, tradicijos, renginiai, senieji liaudies amatai. Etnografiniai rajono bruožai), pateikiami atlikto tyrimo duomenys (išlikę amatininkai, amatai, liaudies meistrai, kaimai, kuriuose dar laikomasi tradicijų, bendruomenės, kurios propaguoja tradicijas, atgaivina senuosius amatus). Išanalizuota reali situacija ir potencialas senųjų amatų plėtrai, taip pat įvertintos nematerialiojo paveldo išsaugojimu užsiimančių įstaigų veikla.

Trečiajame dalies skyriuje įvertinama nekilnojamųjų kultūros paveldo objektų aplinkos analizė: įvertinamas pagrindinių (apgyvendinimo ir maitinimo) turizmo paslaugų prieinamumas, objektų geografinė padėtis ir priklausymas maršrutams, turizmo informacijos esama būklė ir kitos turizmo paslaugos.

4.1. NEKILNOJAMOJO KULTŪROS PAVELDO OBJEKTŲ ANALIZĖ

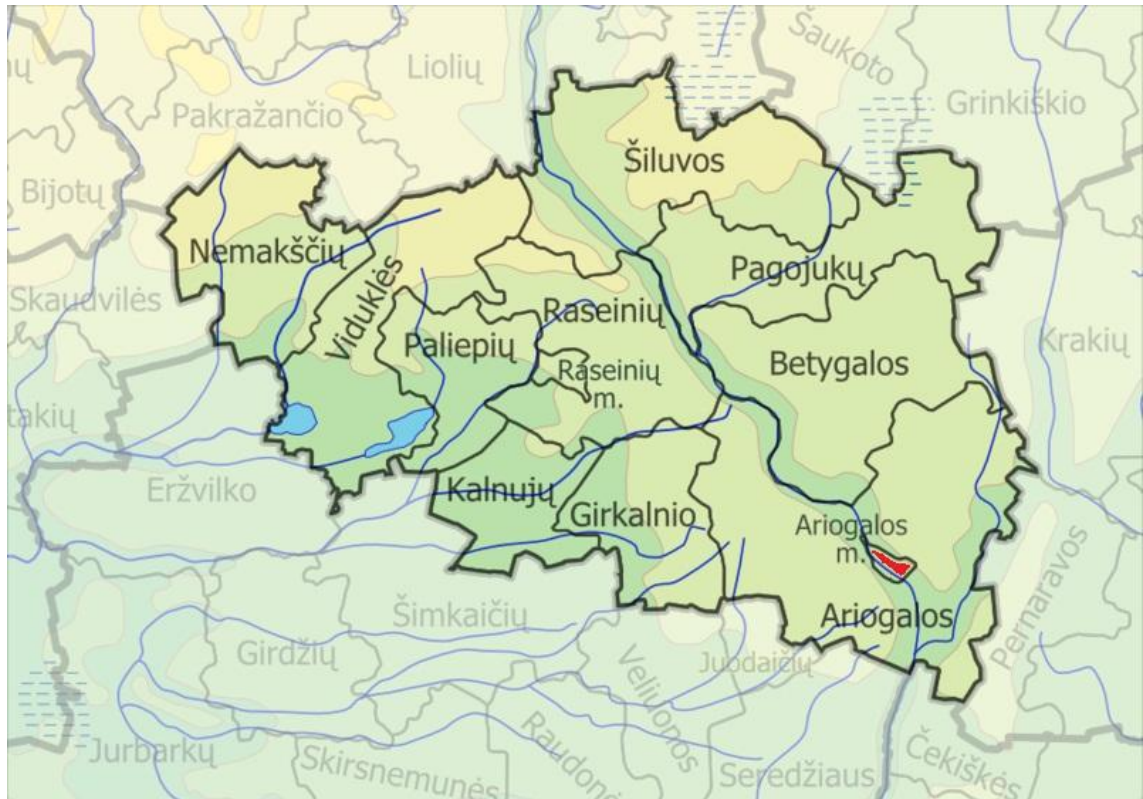
Analizuojant Raseinių rajono nekilnojamojo kultūros paveldo objektus ir vertinant jų pritaikymo turizmui perspektyvas, buvo vadovaujama tokia seka:

- 1) Sudaromi visų nekilnojamojo kultūros paveldo objektų sąrašai pagal seniūnijas (tiek esantys registre, tiek saugomi savivaldybės).
- 2) Diskusijose su savivaldybės turizmo sektoriaus atstovais (turizmo specialistais, kultūros darbuotojais, seniūnais ir kt.), identifikuojami didesnį turizmo potencialą turintys objektai, kiti objektai atmetami ir toliau nebeanalizuojami.
- 3) Surenkama tiksli informacija apie objektų istoriją, esamą faktinę būklę įvairiais aspektais ir kt.
- 4) Atliekama vizitacija į kiekvieną iš objektų, įvertinama esama objekto būklė, bendraujama su suinteresuotais asmenimis, atliekama fotofiksacija².
- 5) Įvertinamas kiekvieno objekto potencialas ir galimos pritaikymo turizmui perspektyvos. Pateikiamos apibendrinančios išvados.
- 6) Kiekvienas objektas įvertinamas balais pagal pasirinktus 7 kriterijus.
- 7) Visi objektai išrikiuojami eilės tvarka pagal jų vystymo ir pritaikymo turizmo veiklai prioritetą.
- 8) Visi išsamiai analizuoti objektai pagal potencialią išskiriami į 4 grupes: didelio potencialo, vidutinio potencialo, mažo potencialo ir labai mažo potencialo.

Pastaba: kai kurie kultūros paveldo objektai, registre įregistruoti kaip apskiri, šioje analizėje grupuojami. Taip daroma todėl, kad objektai yra šalia ir lankytojai dažniausiai lanko visus grupėje esančius objektus iš karto.

² Apie 90 proc. galimybių studijos fotonuotraukų yra autentiškos.

4.1.1. ARIOGALOS MIESTO SENIŪNIJA

Ariogalos miesto seniūnijos plotas – 482 ha, iš jų 41 proc. užstatyta; 25 proc. užima įvairūs želdiniai, 13 proc. – žemės ūkio naudmenos. Likusią teritoriją užima vandenys ir įvairios paskirties plotai. 2001 m. surašymo duomenimis, Ariogaloje gyveno 1743 vyrai ir 1954 moterys, iš viso – 3697 žmonės. Šiuo metu gyventojų skaičius siekia 3700. Ariogalos miesto seniūnijoje yra šie kultūros paveldo objektai:

Registriniai objektai:

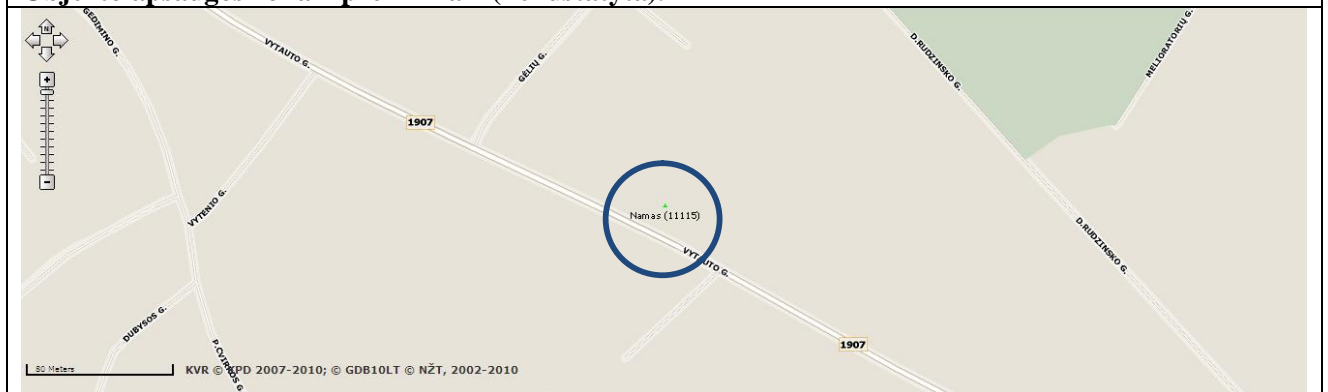
- Ariogalos žydų žudynių vieta ir kapas MC2090
- Ariogalos karių kapinės MC11114
- D. Rudzinsko namas MC11115
- Kapai ir koplyčia MC2160
- Paminklas 1941-1953 m. kankiniams atminti MC2893
- T. Daugirdo kapas MC10542
- Altorius su skulptūromis MC20057

Savivaldybės saugomi:

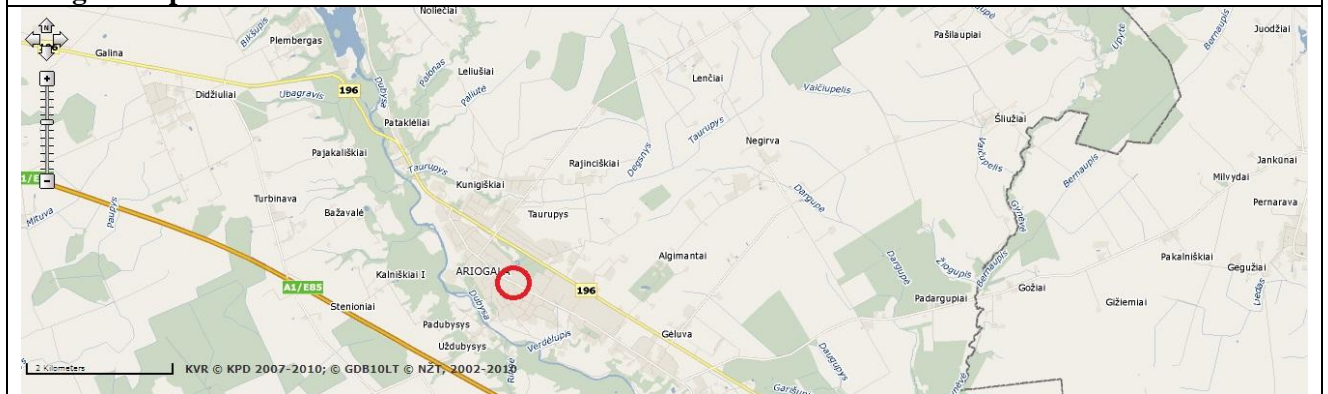
- Ariogalos Šv. Arkangelo Mykolo bažnyčia
- Vokiečių (neveikiančios) kapinės
- Buvus NKVD - MGB būstinė (istorinė vieta), Ariogala, Vytauto g. 86

Pastaba: pabraukti objektai atrinkti kaip perspektyvūs pritaikymui turizmo reikmėms.

Eil. Nr.	1.1
Objekto pavadinimas	D. Rudzinsko namas
FAKTINIAI DUOMENYS	
Tipas (pagal sandarą)	Pavienis objektas
Tipas (pagal vertingųjų savybių pobūdį)	Memorialinis
Adresas	Vytauto g. 70, Ariogala, Ariogalos miesto sen.
Statusas	Registrinis objektas
Registro kodas	MC11115
Paminklas	Taip, kodas IV517
Objekto apsaugos zona – preliminari (nenustatyta).	

Geografinė padėtis

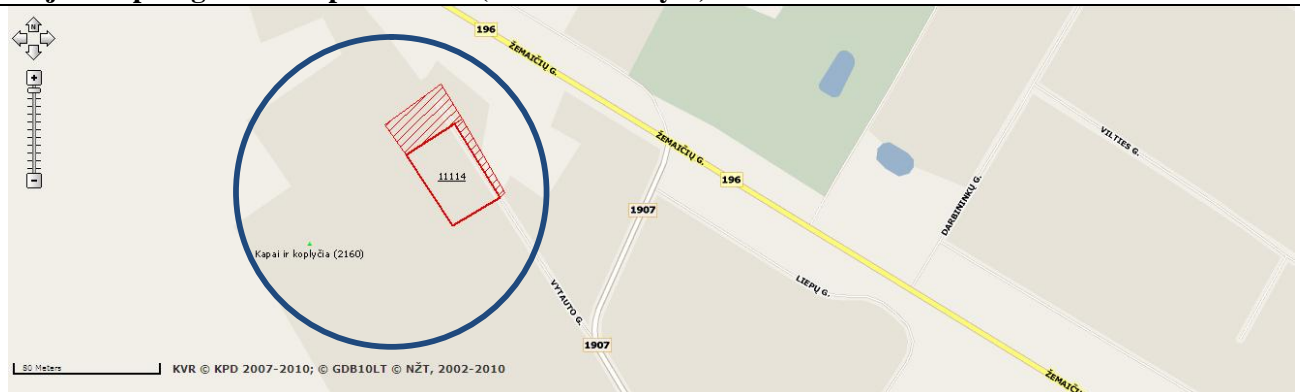
Fotofiksacija

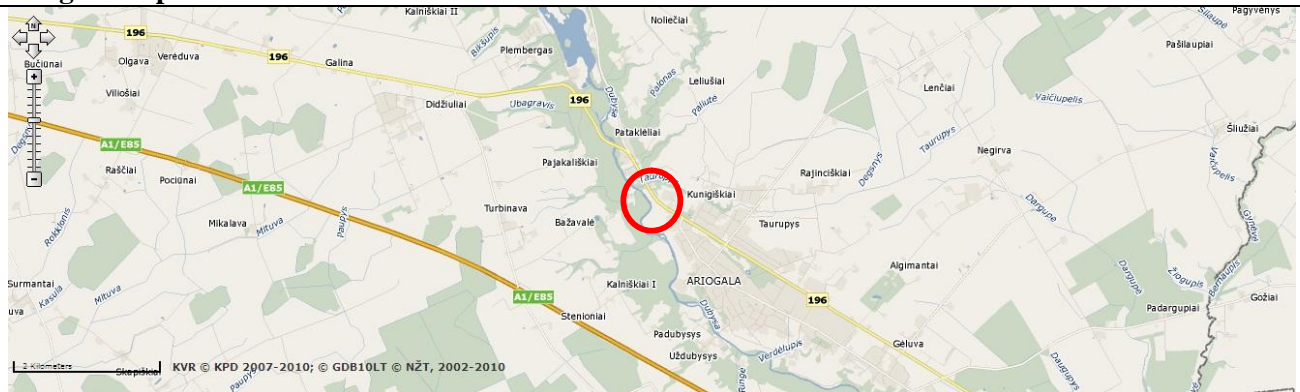
	
Trumpas apibūdinimas	1941-1945 m. gyveno Dionizas Rudzinskas – profesorius selekcininkas
Teisinė padėtis	Privatus
Esamas infrastruktūros naudojimas	Šiuo metu pastatas naudojamas, paskirtis gyvenamoji
ESAMA BŪKLĖ (EKSPERTINIS VERTINIMAS)	
Objekto žinomumas ir svarba	Mažai žinomas
Pasiekiamumas (keliai)	Labai geras, Ariogalos mieste, vienoje centrinių asfaltuotų gatvių, netoli autostrados Vilnius-Kaunas-Klaipėda
Pasiekiamumas (turizmo trasos)	Labai geras, Ariogala patenka į didžiąją dalį autoturizmo, dviračių, pėsčiųjų ir vandens trasų
Pasiekiamumas (nuorodos)	Vidutinis, nuorodų nėra
Transporto parkavimo galimybės	Geros, galimas parkavimas Vytauto g.
Esama infrastruktūros būklė	Pastato būklė vidutinė, pritaikymui turizmo reikmėms reikalingas kapitalinis remontas
Pastarųjų metų investicijos	Nebuvo
PLĖTROS GALIMYBĖS (EKSPERTINIS VERTINIMAS)	
Objekto pritaikymo galimybės turizmo reikmėms	Veiklos ribotos, muziejaus įrengimas, pažintinio etnokultūrinio kelio dalis
Galimas lankytojų skaičius	Nedidelis
Minimalus investicijų poreikis	Iki 0,5 mln. Lt
Išlaidų kaštai	Nedideli: komunaliniai mokesčiai, 1-2 etatai
Investicijų efektyvumas	Mažas, pajamos negeneruojamos arba generuojamos minimalios
IŠVADOS	
Pritaikymo turizmui stiprybės, galimybės	Geras pasiekiamumas, reikalingos nedidelės investicijos
Pritaikymo turizmui silpnybės, grėsmės	Reikalingas pastato išpirkimas, didelis lankytojų srautas mažai tikėtinas
Bendras patrauklumas	Mažas

Eil. Nr.	1.2
Objekto pavadinimas	Ariogalos karių kapinės, Partizanų kapai ir koplyčia, T.Daugirdo kapas
FAKTINIAI DUOMENYS	
Tipas (pagal sandarą)	Vietovė
Tipas (pagal vertingųjų savybių pobūdį)	Istorinis, memorialinis, sakralinis
Adresas	Ariogala, Ariogalos miesto sen.
Statusas	Registrinis objektas
Registro kodas	MC1114, MC2160 ir MC10542
Paminklas	Taip, kodai IV516, 1106 ir IR212

Objekto apsaugos zona – preliminari (dalinai nustatyta).

Geografinė padėtis

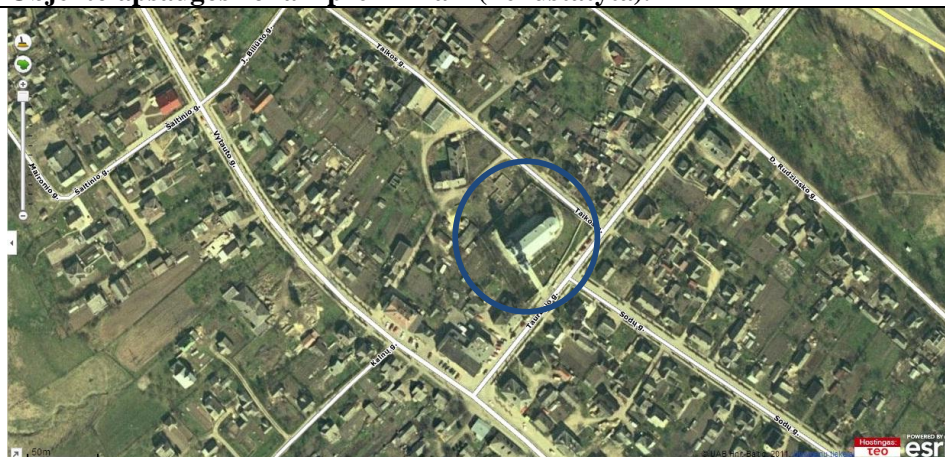

Fotofiksacija

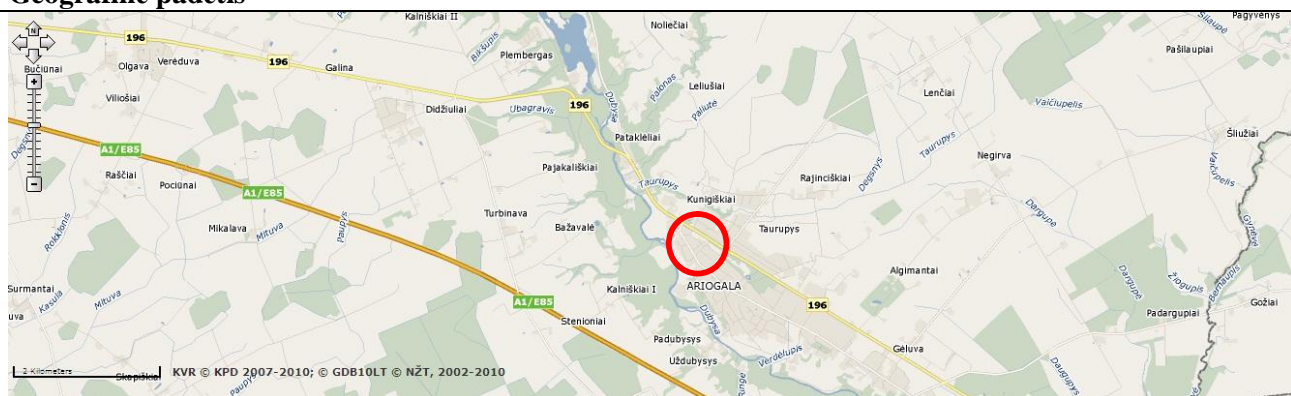

	
Trumpas apibūdinimas	Perlaidoti rezistencijos Lietuvoje dalyviai – 1990 m. 52 partizanų palaikai perkelti iš kitur. 1991 m. pašventinta koplyčia. Palaidotas Tadas Daugirdas (1852-1919) – archeologas, literatas, dailininkas.
Teisinė padėtis	Viešasis
Esamas infrastruktūros naudojimas	Šiuo metu naudojama, paskirtis sakralinė, memorialinė.
ESAMA BŪKLĖ (EKSPERTINIS VERTINIMAS)	
Objekto žinomumas ir svarba	Vidutiniškai žinomas
Pasiekiamumas (keliai)	Labai geras, Ariogalos mieste, vienoje centrinių asfaltuotų gatvių, netoli autostrados Vilnius-Kaunas-Klaipėda
Pasiekiamumas (turizmo trasos)	Labai geras, Ariogala patenka į didžiąją dalį autoturizmo, dviračių, pėsčiųjų ir vandens trasų
Pasiekiamumas (nuorodos)	Geras, yra nuoroda
Transporto parkavimo galimybės	Geros, galimas parkavimas Žemaičių g., didelė asfaltuota aikštelė
Esama infrastruktūros būklė	Būklė gera
Pastarųjų metų investicijos	2008 m. koplytelė restauruota
PLĖTROS GALIMYBĖS (EKSPERTINIS VERTINIMAS)	
Objekto pritaikymo galimybės turizmo reikmėms	Veiklos ribotos, pažintinio etnokultūrinio ar gyvosios istorijos kelio dalis. Galimas gyvosios istorijos renginių organizavimas. Siūlomas takų, mažosios architektūros elementų įrengimas
Galimas lankytojų skaičius	Nedidelis
Minimalus investicijų poreikis	Iki 0,5 mln. Lt
Išlaikymo kaštai	Minimalūs
Investicijų efektyvumas	Mažas, pajamos negeneruojamos
IŠVADOS	
Pritaikymo turizmui stiprybės, galimybės	Geras pasiekiamumas, reikalingos nedidelės investicijos
Pritaikymo turizmui silpnybės, grėsmės	Didelis lankytojų srautas mažai tikėtinas
Bendras patrauklumas	Mažas

Eil. Nr.	1.3
Objekto pavadinimas	Ariogalos Šv. Arkangelo Mykolo bažnyčia
FAKTINIAI DUOMENYS	
Tipas (pagal sandarą)	Pavienis objektas
Tipas (pagal vertingųjų savybių pobūdį)	Sakralinis
Adresas	Ariogala, Ariogalos miesto sen.
Statusas	Savivaldybės saugomas
Registro kodas	Nėra
Paminklas	Ne
Objekto apsaugos zona – preliminari (nenustatyta).	

Geografinė padėtis

Fotofiksacija

	
Trumpas apibūdinimas	1926–1939 m. pagal šveicaro architekto Pejerio (Peyer) projektą pastatyta dabartinė mūrinė bažnyčia (architektu taip pat nurodomas Vladimiras Dubeneckis). Ją 1939 m. konsekrovo arkivyskupas Juozapas Skvireckas. Bažnyčia istorinė, turi neoklasicizmo ir neobaroko bruožų, stačiakampio plano, bazilikinė, dvibokštė. Vidus 3 navų. Manoma, kad didysis altorius po 1930 m. atkeltas iš Kauno Šv. Mikalojaus bažnyčios.
Teisinė padėtis	Viešasis
Esamas infrastruktūros naudojimas	Šiuo metu naudojama, paskirtis sakralinė
ESAMA BŪKLĖ (EKSPERTINIS VERTINIMAS)	
Objekto žinomumas ir svarba	Vidutiniškai žinomas
Pasiekiamumas (keliai)	Labai geras, Ariogalos mieste, vienoje centrinių asfaltuotų gatvių, netoli autostrados Vilnius-Kaunas-Klaipėda
Pasiekiamumas (turizmo trasos)	Labai geras, Ariogala patenka į didžiąją dalį autoturizmo, dviračių, pėsčiųjų ir vandens trasų
Pasiekiamumas (nuorodos)	Geras, yra nuoroda
Transporto parkavimo galimybės	Geros, galimas parkavimas aplinkinėse gatvėse
Esama infrastruktūros būklė	Būklė gera, pritaikymui turizmo reikmėms reikalingas remontas
Pastarųjų metų investicijos	Nuolatinės simbolinės
PLĖTROS GALIMYBĖS (EKSPERTINIS VERTINIMAS)	
Objekto pritaikymo galimybės turizmo reikmėms	Veiklos ribotos, sakralinės arba kultūrinės. Galimas bažnytinės muzikos koncertų organizavimas ir pan. ³ . Viena iš 4 Žemaičių krikšto bažnyčių (Ariogalos, Betygalos, Raseinių ir Viduklės), galimas specifinio maršruto organizavimas.
Galimas lankytojų skaičius	Nedidelis
Minimalus investicijų poreikis	Iki 0,5 mln. Lt
Išlaidų kaštai	Nedideli: komunaliniai mokesčiai
Investicijų efektyvumas	Mažas, pajamos negeneruojamos
IŠVADOS	
Pritaikymo turizmui stiprybės, galimybės	Geras pasiekiamumas, reikalingos nedidelės investicijos
Pritaikymo turizmui silpnybės, grėsmės	Didelis lankytojų srautas mažai tikėtinas
Bendras patrauklumas	Vidutinis

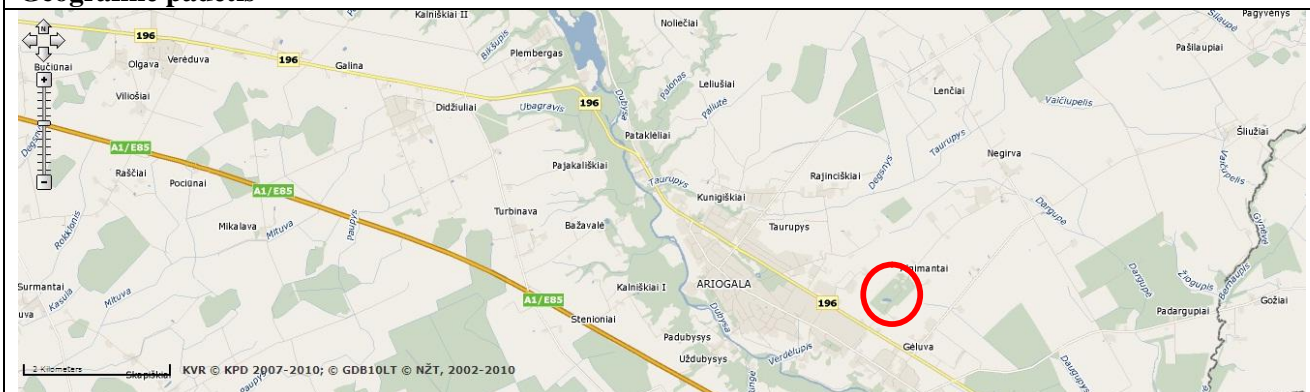
³ Siekiant objektyvumo, visose panašaus tipo bažnyčiose turizmo veiklos galimybės vertinamos maždaug vienodai..

Eil. Nr.	1.4
Objekto pavadinimas	Čėkuvos dvaras
FAKTINIAI DUOMENYS	
Tipas (pagal sandarą)	Kompleksas. Sudaro: rūmai (30753), svirno liekanos (30754), parko fragmentai (30755).
Tipas (pagal vertingųjų savybių pobūdį)	Architektūrinis, želdynų, kraštovaizdžio
Adresas	Ariogala, Ariogalos miesto sen.
Statusas	Registrinis objektas
Registro kodas	MC512
Paminklas	Taip, kodas 604

Objekto apsaugos zona – nustatyta. Plotas 17,20 ha.

Geografinė padėtis

Fotofiksacija

Trumpas apibūdinimas

Dvaro rūmai pastatyti XIX a. II p., rekonstruoti po II-ojo pasaulinio karo. Svirnas statytas XIX a. pr. Parkas įrengtas XIX a. II p., išplėstas po II-ojo pasaulinio karo. Ariogalos dvaras žinomas nuo XVI a. Seniausiuose istoriniuose šaltiniuose jis vadinamas Čechavos, Čehuvos, Čehovo vardu. Vienu iš dvaro valdytojų buvo Belazaras. XIX a. dvaras priklausė Miuleriui, o vėliau – Morkui. Rekonstruojant dvaro rūmus, buvo rastas įrašas – 1640 m. Spėjama, kad tai pirmųjų rūmų pastatymo data. 1940–1951 m. čia veikė vidurinė mokykla, o po rūmų rekonstrukcijos (1963 m.) – Ariogalos tuberkuliozinė ligoninė. Po to, kai ji iš čia buvo iškelta, statiniai liko be šeimininkų, greitai ėmė nykti.

Teisinė padėtis

Privatus, savininkas UAB „Hillcrest“

Esamas infrastruktūros naudojimas

Šiuo metu objektas nenaudojamas. Teritorija išvalyta, parkas tvarkomas. Atrestauruotas svirnas, kitų pastatų restauracijai rengiamas projektas.

ESAMA BŪKLĖ (EKSPERTINIS VERTINIMAS)

Objekto žinomumas ir svarba

Neblogai žinomas

Pasiekiamumas (keliai)

Geras, greta Ariogalos miesto, netoli autostrados Vilnius-Kaunas-Klaipėda. Apie 1 km. reikia važiuoti žvyrkeliu

Pasiekiamumas (turizmo trasos)

Labai geras, Ariogala patenka į didžiąją dalį autoturizmo, dviračių, pėsčiųjų ir vandens trasų

Pasiekiamumas (nuorodos)

Vidutinis, nuorodų nėra

Transporto parkavimo galimybės

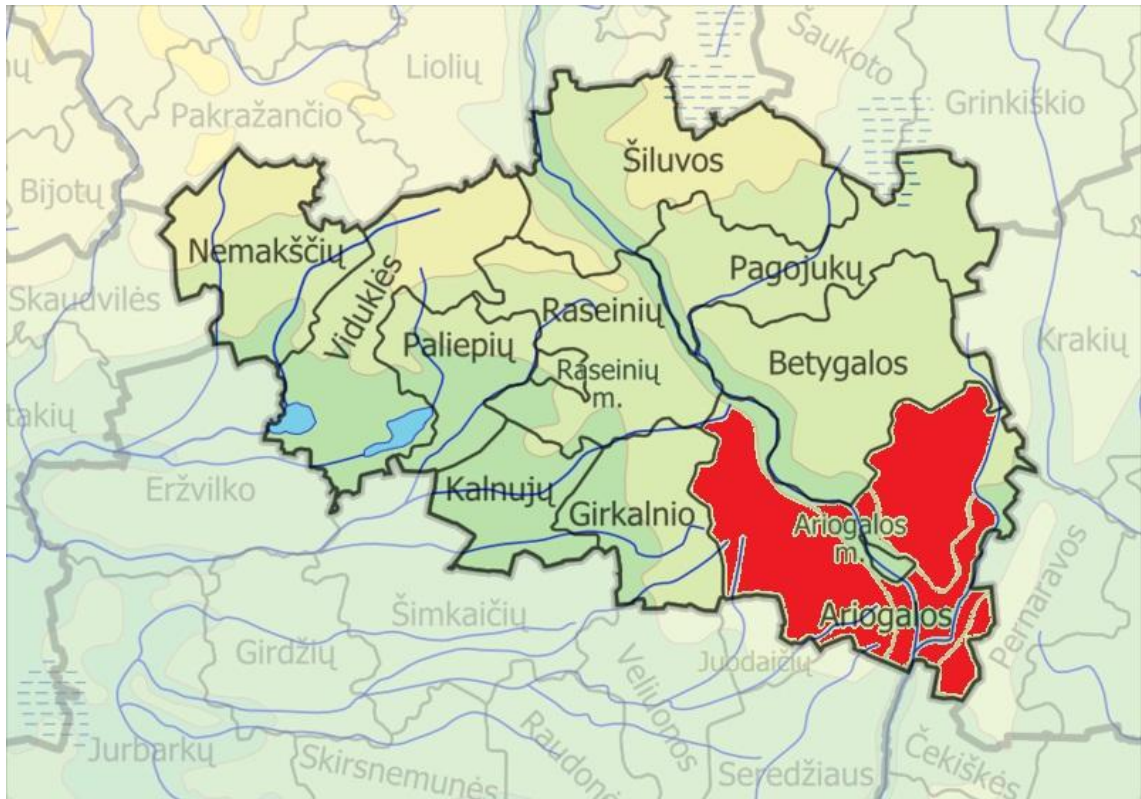
Vidutinės, galimas parkavimas parko teritorijoje

Esama infrastruktūros būklė

Pagrindinio pastato būklė avarinė, pritaikymui turizmo reikmėms reikalinga pastatų rekonstrukcija,

	teritorijos tvarkymas.
Pastarųjų metų investicijos	Nedidelės, tvarkomas svirno stogas
PLĖTROS GALIMYBĖS (EKSPERTINIS VERTINIMAS)	
Objekto pritaikymo galimybės turizmo reikmėms	Galimos veiklos objekte dėl jo dydžio labai įvairios: pramoginės (viešbutis, restoranas-bravoras, konferencijų salė, SPA centras, pramogų centras, mini golfo aikštynas, lauko atrakcionai ir kt.), reprezentacinės (ekspozicijų salės, koncertų salė, amatų centras, tradicinės dvaro šventės ir kt.). Objektas galėtų būti pažintinio dvarų kultūros kelio dalis, kuriame vyktų kultūros renginiai. Tačiau tuo pačiu objektas galėtų teikti ir aukšto lygio pagrindines turizmo paslaugas: apgyvendinimo, maitinimo ir kt. Tikslus paslaugų poreikis turėtų būti nustatytas parengiant verslo planą.
Galimas lankytojų skaičius	Didelis
Minimalus investicijų poreikis	Virš 5 mln. Lt
Išlaikymo kaštai	Dideli: komunaliniai mokesčiai, didelis personalas
Investicijų efektyvumas	Vidutinis, ilgainiui galimas dalinis išsilaikymas iš vykdomos veiklos
IŠVADOS	
Pritaikymo turizmui stiprybės, galimybės	Geras pasiekiamumas, plačios pritaikymo galimybės, tikėtinas didelis lankytojų skaičius
Pritaikymo turizmui silpnybės, grėsmės	Reikalingos labai didelės investicijos, didelės išlaikymo išlaidos
Bendras patrauklumas	Didelis

4.1.2. ARIOGALOS SENIŪNIJA

Ariogalos seniūnija ir pagal plotą (29823 ha), ir pagal gyventojų skaičių (4700 gyventojų) yra didžiausia Raseinių rajone. Seniūnijoje yra 93 kaimai ir miesteliai. Didžiausi – Gėluva (482 žmonės) ir Butkiškė (476), Paliečiai (450) ir Verėduva, Didžiuliai (po 300), Plikiai, Milašaičiai. Ariogalos seniūnijoje yra šie kultūros paveldo objektai:

Registriniai objektai:

- Ariogalos senosios žydų kapinės MC20737
- Čėkuvos dvaras MC512
- Gėluvos dvaro sodybos fragmentai MC520
- Buvusio dvaro sodybos fragmentai (Palukščio dvaras) MC539
- Plembergo dvaro sodybos fragmentai MC540
- Kejėnų kapinynas MC5575
- Kejėnų piliakalnis MC5573
- Kejėnų pilkapiai MC5574
- Gėluvos piliakalnis MC23747
- Bažavalės piliakalnis su gyvenvieta MC23749
- Kalniškių kapinynas MC13131
- Daugėliškių piliakalnis MC2303
- Kalniškių (Ginaičių) piliakalnis MC5571
- Gedimino stulpai MC2894
- Koplytstulpis su ornamentuotu kryželiu ir Šv. Kazimiero skulptūra MC13445
- Paveikslas „Marija“ su aptaisu MC13448
- Paveikslas „Šventoji šeima“ MC13447
- Stacijos (14) MC13446
- Trimituojančių angelų skulptūros (2) MC13449
- Koplytėlė prie medžio su ornamentuotu kryželiu MC13453

- Koplýtėlė su ornamentuotu kryželiu ir Nazariečio skulptūra MC13452
- Skulptūra „Nukryžiuotasis“ MC13450
- Paveikslas „Marija Rožančinė“ MC 13459
- Varpas MC13460
- Koplýtėlė prie medžio su ornamentuotu kryželiu ir Šv. Izidoriaus skulptūra MC13451
- Bažnyčia Butkiškės k. MC1577
- Gėlupos kapinynas MC27074
- Kapinynas II MC12922

Savivaldybės saugomi:

- Paliepių Šv. Kryžiaus bažnyčia
- Milašaičių Nukryžiuotojo Jėzaus bažnyčia
- Koplýtstulpis skirtas Švč. M. Marijos apsireišimo Šiluvoje 400 m. jubiliejui, Gėlupos k.
- Partizanų išniekinimo ir užkasimo vieta Pajekališkės k.
- Ginaičių - Daugirdėnų k. I - II (neveikiančios) kaimo kapinės
- Kalniškių k. (žydų) kapinės
- Milašaičių k. (vokiečių) kapinės
- Žemygalos k. kapinės.
- Aukšlaukio k. (rusų) kapinės

Pastaba: pabraukti objektai atrinkti kaip perspektyvūs pritaikymui turizmo reikmėms

Eil. Nr.	2.1
Objekto pavadinimas	Gėluvos dvaras (sodybos fragmentai)
FAKTINIAI DUOMENYS	
Tipas (pagal sandarą)	Kompleksas
Tipas (pagal vertingųjų savybių pobūdį)	Architektūrinis
Adresas	Gėluvos k., Ariogalos sen.
Statusas	Registrinis objektas
Registro kodas	MC520
Paminklas	Taip, kodas 612

Objekto apsaugos zona – nustatyta.

Geografinė padėtis

Fotofiksacija

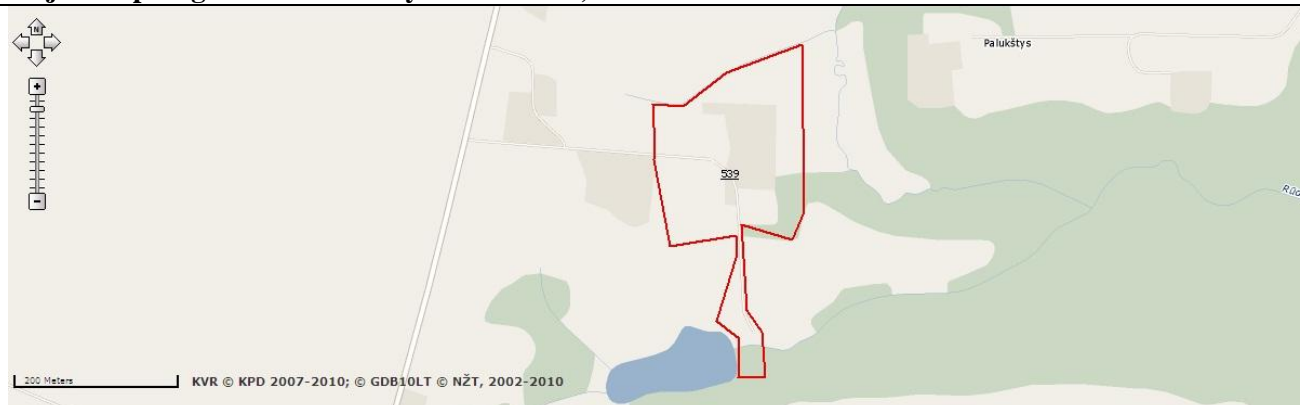

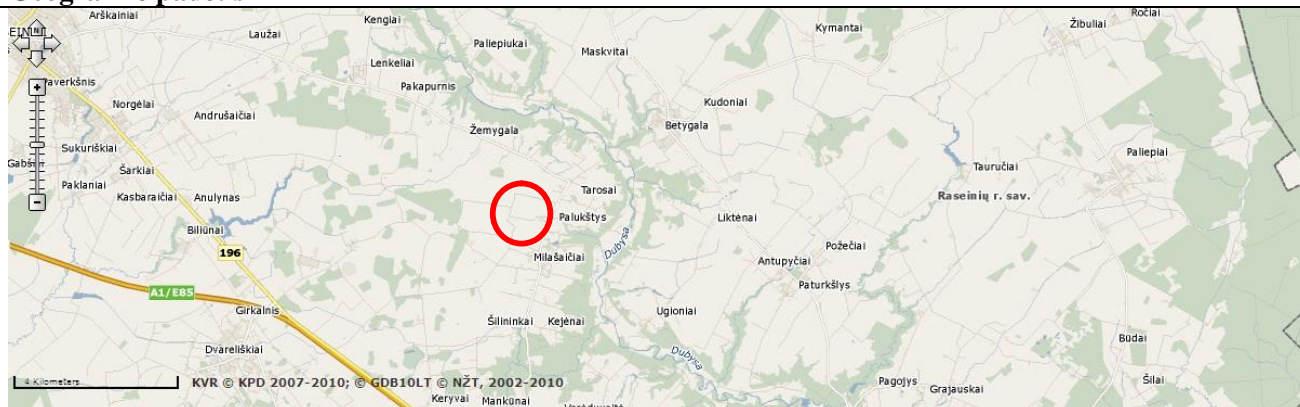
Trumpas apibūdinimas	Dvaras minimas nuo 1578 m.
Teisinė padėtis	Privatus, savininkas Vladas Bertulis
Esamas infrastruktūros naudojimas	Šiuo metu objektas naudojamas, paskirtis gyvenamoji. Dvaro teritorija apleista, pastatai netvarkomi.
ESAMA BŪKLĖ (EKSPERTINIS VERTINIMAS)	
Objekto žinomumas ir svarba	Vidutiniškai žinomas
Pasiekiamumas (keliai)	Geras, greta Ariogalos miesto, netoli autostrados Vilnius-Kaunas-Klaipėda, šalia asfaltuotos gatvės.
Pasiekiamumas (turizmo trasos)	Labai geras, Ariogala ir Gėluva patenka į didžiąją dalį autoturizmo, dviračių, pėsčiųjų ir vandens trasų
Pasiekiamumas (nuorodos)	Geras, nuorodos yra
Transporto parkavimo galimybės	Vidutinės, galimas parkavimas aplinkinėse gatvėse.
Esama infrastruktūros būklė	Komplekso būklė avarinė, pritaikymui turizmo reikmėms reikalinga pastato rekonstrukcija, teritorijos tvarkymas
Pastarųjų metų investicijos	Simbolinės, pakeista dalis langų
PLĖTROS GALIMYBĖS (EKSPERTINIS VERTINIMAS)	
Objekto pritaikymo galimybės turizmo reikmėms	Galimos kelios veiklos (restoranas, amatų centras ir kt.). Objektas nėra didelis, todėl greičiau galėtų būti pažintinio kelio dalis, nei traukos objektas pats savaime. Galima išnaudoti privalumus: greta esantį Gėluvos piliakalnį bei Dubysą. Tikslus paslaugų poreikis turėtų būti nustatytas parengiant verslo planą.
Galimas lankytojų skaičius	Vidutinis
Minimalus investicijų poreikis	1,5-3 mln. Lt
Išlaidų kaštai	Vidutiniai: komunaliniai mokesčiai, personalas
Investicijų efektyvumas	Vidutinis: ilgainiui galimas dalinis išsilaidymas iš vykdomos veiklos
IŠVADOS	
Pritaikymo turizmui stiprybės, galimybės	Geras pasiekiamumas, vidutinės pritaikymo galimybės, tikėtinas vidutinis lankytojų skaičius, šalia Gėluvos piliakalnis ir Dubysa
Pritaikymo turizmui silpnybės, grėsmės	Reikalingos didelės investicijos, objektas šiuo metu gyvenamas
Bendras patrauklumas	Vidutinis

Eil. Nr.	2.2
Objekto pavadinimas	Palukščio dvaras (sodybos fragmentai)
FAKTINIAI DUOMENYS	
Tipas (pagal sandarą)	Kompleksas. Sudaro: ponų namas (31006), klėtis (31007), tvarto liekanos (31008).
Tipas (pagal vertingųjų savybių pobūdį)	Architektūrinis, kraštovaizdžio
Adresas	Palukščio k., Ariogalos sen.
Statusas	Registrinis objektas
Registro kodas	MC539
Paminklas	Taip, kodas 621

Objekto apsaugos zona – nustatyta. Plotas – 3,9 ha.

Geografinė padėtis

Fotofiksacija

Trumpas apibūdinimas

Ponų namas: XIX a. II p. – XX a. pr.; Klėtis: pastatyta XIX a. II p. – XX a. pr.; perstatyta sovietmečiu ir 2005-2006 m. Tvirtas: XIX a. II p. – XX a. pr., perstatytas sovietmečiu.
 Dvaras pastatytas 1684 m. Po trečiojo Žečpospolitos padalijimo Paluksčio dvarą įsigijo Rudžanskų šeima, kuri jame gyveno iki pat sovietų okupacijos. 1940 m. dvaro šeimininkai buvo ištremti į Sibirą, o jų valdytas turtas ir žemė – nacionalizuoti. Sovietmečiu Paluksčio dvare buvo įsikūrusi Milašaičių kolūkio kontora ir pradinė mokykla. 2004 m. dvarą atsiėmė dabartiniai šeimininkai.

Teisinė padėtis

Privatus, savininkas R. Rudžinskas

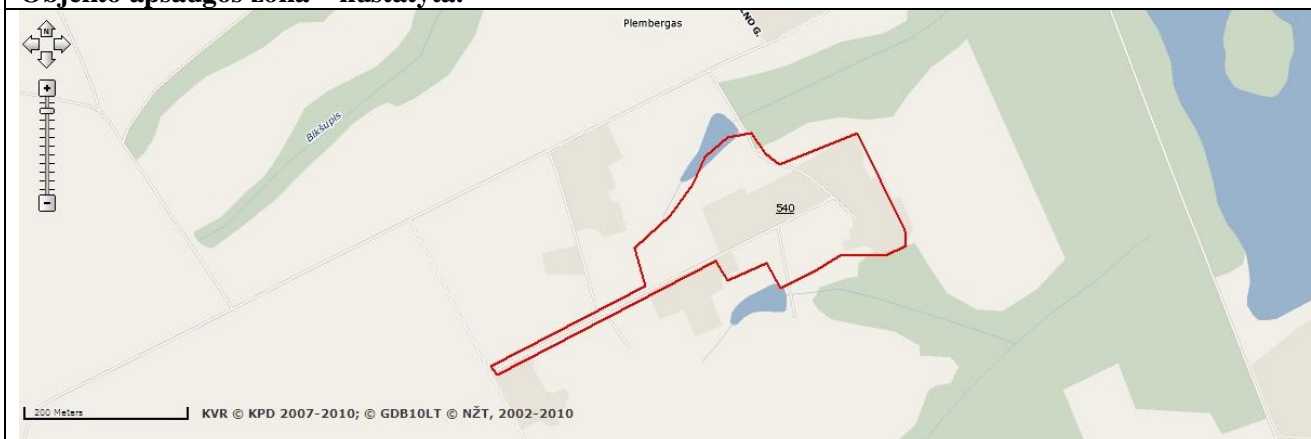
Esamas infrastruktūros naudojimas

Šiuo metu objektas naudojamas, veikia viešbutis, kavinė, teikiamos įvairios rekreacinės paslaugos, amatų centras. Teritorija sutvarkyta. Ponų namo ir ūkinio pastato restauravimui rengiamas projektas.

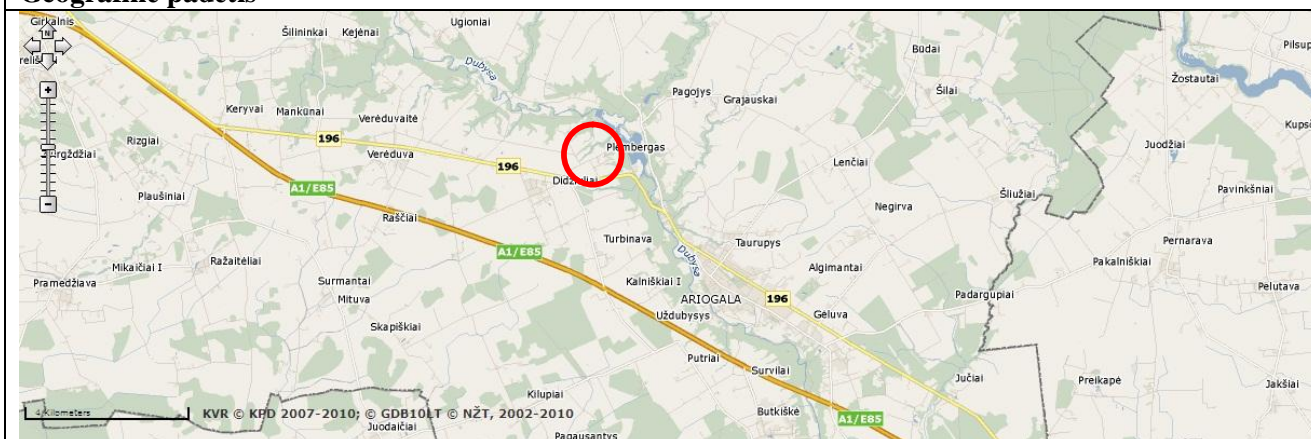
	Restauruotas svirnas, namo rūšiai, pastatyta pirtis. Dvaro teritorijoje įkurta kaimo turizmo sodyba „Rokynė“. Kasmet Lietuvos tautinio paveldo gamintojų ir kūrėjų asociacija rengia „Raseinių jormarką“. Palukščio dvare planuojama vystyti Raseinių krašto kulinarinį paveldą – tradicinę virtuvę. Rengiama edukacinė programa duonos kepimui, planuojama gaminti viską iš bulvių: kugelį, cepelinus, blynus. Kuriamas amatų centras: kalvystė, audimas, kulinarija.
ESAMA BŪKLĖ (EKSPERTINIS VERTINIMAS)	
Objekto žinomumas ir svarba	Gerai žinomas
Pasiekiamumas (keliai)	Vidutinis, greta asfaltuoto kelio (kelis šimtus metrų reikia važiuoti žvyrkeliu).
Pasiekiamumas (turizmo trasos)	Vidutinis, toliau nuo seniūnijų centrų, nepatenka į didžiąją dalį autoturizmo, dviračių, pėsčiųjų ir vandens trasų
Pasiekiamumas (nuorodos)	Geras, nuorodos yra
Transporto parkavimo galimybės	Geras, yra parkavimo aikštelė, galima parkavimas aplinkiniuose keliuose
Esama infrastruktūros būklė	Kai kurių komplekso elementų ir aplinkos būklė labai gera (atnaujinta), platesniam pritaikymui turizmo reikmėms reikalingos investicijos. Objektas 2010 m. nukentėjo per gaisrą, bet yra sparčiai atstatomas.
Pastarųjų metų investicijos	Labai didelės, rekonstruota dalis pastatų, sutvarkyta aplinka ir kt.
PLĖTROS GALIMYBĖS (EKSPERTINIS VERTINIMAS)	
Objekto pritaikymo galimybės turizmo reikmėms	Galimos veiklos objekte dėl jo dydžio labai įvairios: pramoginės (viešbutis, restoranas-bravoras, konferencijų salė, SPA centras, pramogų centras, mini golfo aikštynas, lauko atrakcionai ir kt.), reprezentacinės (ekspozicijų salės, koncertų salė, amatų centras, tradicinės dvaro šventės ir kt.). Objektas galėtų būti pažintinio dvarų kultūros kelio dalis, kuriame vyktų kultūros renginiai. Tačiau tuo pačiu objektas galėtų teikti ir aukšto lygio pagrindines turizmo paslaugas: apgyvendinimo, maitinimo ir kt. Tikslus paslaugų poreikis turėtų būti nustatytas parengiant verslo planą.
Galimas lankytojų skaičius	Didelis
Minimalus investicijų poreikis	1,5-3 mln. Lt
Išlaidų kaštai	Dideli: komunaliniai mokesčiai, didelis personalas
Investicijų efektyvumas	Vidutinis: ilgainiui galimas dalinis išsilaidymas iš vykdomos veiklos
IŠVADOS	
Pritaikymo turizmui stiprybės, galimybės	Investuotos didelės lėšos, objektas populiarus ir žinomas, didelės plėtros galimybės, tikėtinas didelis lankytojų skaičius
Pritaikymo turizmui silpnybės, grėsmės	Objektas šiek tiek atokesnėje vietovėje
Bendras patrauklumas	Didelis

Eil. Nr.	2.3
Objekto pavadinimas	Plebergo dvaras (sodybos fragmentai)
FAKTINIAI DUOMENYS	
Tipas (pagal sandarą)	Kompleksas.
Tipas (pagal vertingųjų savybių pobūdį)	Architektūrinis, kraštovaizdžio.
Adresas	Plebergo k., Ariogalos sen.
Statusas	Registrinis objektas
Registro kodas	MC539
Paminklas	Taip, kodas 622

Objekto apsaugos zona – nustatyta.

Geografinė padėtis

Fotofiksacija

Trumpas apibūdinimas	-
Teisinė padėtis	Privatus, savininkas SP AB „Raseinių melioracija“.
Esamas infrastruktūros naudojimas	Šiuo metu objektas naudojamas žemės ūkio veiklai. Išlikęs svirnas, iš abiejų pusių pristatyti ūkiniai

	pastatai, naudojami kaip sandėlys.
ESAMA BŪKLĖ (EKSPERTINIS VERTINIMAS)	
Objekto žinomumas ir svarba	Mažai žinomas
Pasiekiamumas (keliai)	Vidutinis, greta Ariogalos miesto, netoli autostrados Vilnius-Kaunas-Klaipėda, kelis km. pasiekiamas asfaltu.
Pasiekiamumas (turizmo trasos)	Labai geras, Ariogala patenka į didžiąją dalį autoturizmo, dviračių, pėsčiųjų ir vandens trasų
Pasiekiamumas (nuorodos)	Nuorodų nėra
Transporto parkavimo galimybės	Geras, yra parkavimo aikštelė, galimas parkavimas aplinkinėse gatvėse
Esama infrastruktūros būklė	Komplekso būklė vidutinė, tačiau paveldo pastatų autentika praktiškai sunaikinta
Pastarųjų metų investicijos	Jokių
PLĖTROS GALIMYBĖS (EKSPERTINIS VERTINIMAS)	
Objekto pritaikymo galimybės turizmo reikmėms	Teoriškai galimos veiklos objekte dėl jo dydžio labai įvairios: pramoginės (viešbutis, restoranas-bravoras, konferencijų salė, SPA centras, pramogų centras, mini golfo aikštynas, lauko atrakcionai ir kt.), reprezentacinės (ekspozicijų salės, koncertų salė, amatų centras, tradicinės dvaro šventės ir kt.). Tačiau norint objektą pritaikyti bent daliai turizmo veiklų, jam būtų reikalingos ypač didelės investicijos, kurių efektyvumas būtų abejotinas. Tikslus paslaugų poreikis turėtų būti nustatytas parengiant verslo planą.
Galimas lankytojų skaičius	Vidutinis
Minimalus investicijų poreikis	3-5 mln. Lt
Išlaikymo kaštai	Dideli: komunaliniai mokesčiai, didelis personalas
Investicijų efektyvumas	Vidutinis: ateityje galimas dalinis išsilaikymas iš vykdomos veiklos
IŠVADOS	
Pritaikymo turizmui stiprybės, galimybės	Patraukli geografinė vieta, netoli Ariogala ir Dubysa
Pritaikymo turizmui silpnybės, grėsmės	Objektas mažiau žinomas, menkas autentikos išsaugojimas, reikalingos ypač didelės investicijos
Bendras patrauklumas	Mažas

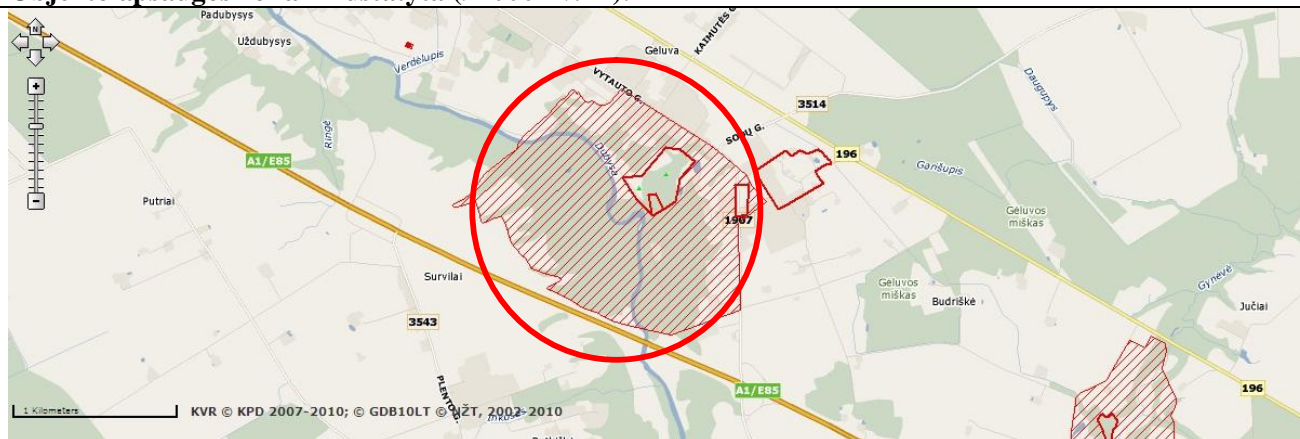
	
Trumpas apibūdinimas	Piliakalnis įrengtas aukštumos kyšulyje, Šventupio kairiajame krante, prie jo santakos su bevardžiu upeliu. Aikštelė trikampė. Kalną iš pietų, rytų ir šiaurės supa gilūs slėniai. Iš slėnių pusės šlaitai statūs, apie 14 m aukščio, vakarinėje pusėje tęsiasi aukštuma. Aikštelė trikampė, kraštinės ilgis – apie 16 m, ją nuo aukštumos skiria 18 m ilgio, 2 m aukščio pylimas. Datuojamas I tūkst. – II tūkst. pradžia.
Teisinė padėtis	Viešasis
Esamas infrastruktūros naudojimas	Šiuo metu turizmo veiklai beveik nenaudojamas, įrengti laiptai, suoliukas, nuoroda.
ESAMA BŪKLĖ (EKSPERTINIS VERTINIMAS)	
Objekto žinomumas ir svarba	Neblogai žinomas, vienintelis kapinyno, pilkapių ir piliakalnio kompleksas rajone.
Pasiekiamumas (keliai)	Neblogas, greta asfaltuoto kelio, greta Palūkščio dvaras ir Milašaičių bažnyčia, patenka į Dubysos RP dviračių trasą Betygala-Kejėnai.
Pasiekiamumas (turizmo trasos)	Geras, toliau nuo seniūnijų centrų, nepatenka į didžiąją dalį autoturizmo, pėsčiųjų ir vandens trasų.
Pasiekiamumas (nuorodos)	Geras, yra nuoroda
Transporto parkavimo galimybės	Vidutinis, galimas parkavimas asfaltuotame kelyje
Esama infrastruktūros būklė	Gera ⁴
Pastarųjų metų investicijos	Nuolatinės simbolinės, objektas šienaujamas
PLĖTROS GALIMYBĖS (EKSPERTINIS VERTINIMAS)	
Objekto pritaikymo galimybės turizmo reikmėms	Veiklos ribotos, pažintinio istorinio-archeologinio-etnokultūrinio kelio dalis, tradicinių renginių vieta ⁵ . Siūlomas laiptų, takų, mažosios architektūros elementų įrengimas.
Galimas lankytojų skaičius	Mažas arba vidutinis (renginių metu)
Minimalus investicijų poreikis	Iki 0,5 mln. Lt
Išlankymo kaštai	Minimalūs
Investicijų efektyvumas	Mažas, pajamos negeneruojamos
IŠVADOS	
Pritaikymo turizmui stiprybės, galimybės	Neblogas pasiekiamumas, reikalingos palyginti nedidelės investicijos, nebrangus investicijų išlankymas
Pritaikymo turizmui silpnybės, grėsmės	Ribotos veiklų galimybės, nedidelis lankytojų skaičius
Bendras patrauklumas	Vidutinis

⁴ Siekiant objektyvumo, visų piliakalnių būklė vertinama vienodai „gera“, išskyrus tuos, kurie sparčiai nyksta arba tuos, kurie pastaruoju metu iš esmės sutvarkyti.

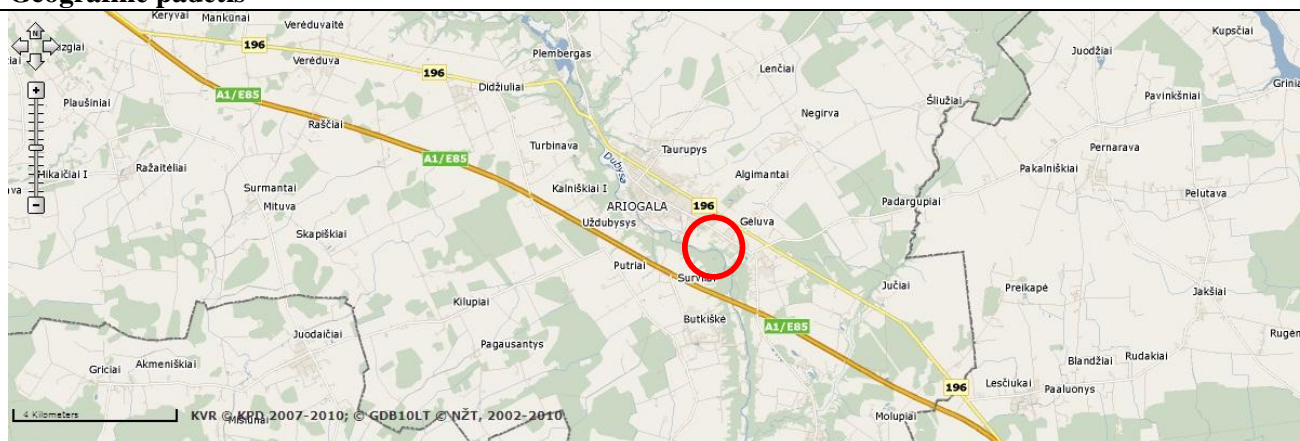
⁵ Siekiant objektyvumo, galimų turizmo veiklų įvairovė visuose piliakalniuose vertinama vienodai „maža“.

Eil. Nr.	2.5
Objekto pavadinimas	Gėluvos piliakalnis su buv. gyvenvieta
FAKTINIAI DUOMENYS	
Tipas (pagal sandarą)	Vietovė
Tipas (pagal vertingųjų savybių pobūdį)	Archeologinis, istorinis.
Adresas	Gėluvos k., Ariogalos sen.
Statusas	Registrinis objektas
Registro kodas	MC23747
Paminklas	Taip, kodas AR879

Objekto apsaugos zona – nustatyta (92000 kv. m).

Geografinė padėtis

Fotofiksacija⁶

⁶ Nr. 2 - G. Zabiela, 2005
Nr. 3 - L. Kšivickis, XX a. pr.

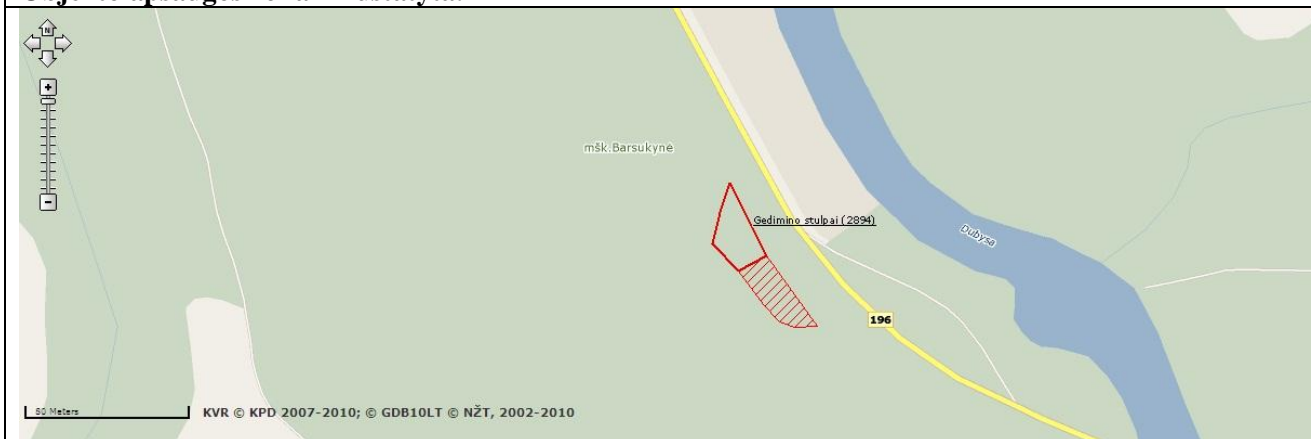
	
Trumpas apibūdinimas	Piliakalnis (Birutkalnis) įrengtas Dubysos kairiojo kranto aukštutinėje terasoje esančiame kranto kyšulyje. Aikštelė trapecinė. Šis piliakalnis užbaigia Dubysos piliakalnių grandinę. Šį piliakalnį dar 1906 m. aprašė Liudvikas Kšivickis. Piliakalnio žvalgomojusius archeologinius tyrimus 1961 m. atliko Lietuvos istorijos institutas, 1980 m. tyrė Mokslinės metodinės kultūros paminklų apsaugos tarnybos, 1991 m. – Kultūros paveldo mokslinio centro archeologai. Manoma, kad piliakalnyje stovėjo medinė Ariogalos pilis, sudeginta kryžiuočių 1382 m., per Jogailos ir Kęstučio tarpusavio kovas. Amžius: Piliakalnis datuojamas I tūkst. - II tūkst. pradžia.
Teisinė padėtis	Viešasis
Esamas infrastruktūros naudojimas	Šiuo metu turizmo veiklai beveik nenaudojamas.
ESAMA BŪKLĖ (EKSPERTINIS VERTINIMAS)	
Objekto žinomumas ir svarba	Vidutiniškai žinomas
Pasiekiamumas (keliai)	Labai geras, Gėluvoje, netoli autostrados Vilnius-Kaunas-Klaipėda
Pasiekiamumas (turizmo trasos)	Labai geras, Ariogala ir Gėluva patenka į didžiąją dalį autoturizmo, dviračių, pėsčiųjų ir vandens trasų
Pasiekiamumas (nuorodos)	Nuorodos nėra
Transporto parkavimo galimybės	Geros, galimas parkavimas Gėluvos gatvėse, didelė asfaltuota aikštelė
Esama infrastruktūros būklė	Gera ⁷
Pastarųjų metų investicijos	Nuolatinės simbolinės, objektas šienaujamas
PLĖTROS GALIMYBĖS (EKSPERTINIS VERTINIMAS)	
Objekto pritaikymo galimybės turizmo reikmėms	Veiklos ribotos, pažintinio istorinio-archeologinio-etnokultūrinio kelio dalis, tradicinių renginių vieta ⁸ . Siūlomas laiptų, takų, mažosios architektūros elementų įrengimas.
Galimas lankytojų skaičius	Mažas arba vidutinis (renginių metu)
Minimalus investicijų poreikis	Iki 0,5 mln. Lt
Išlaikymo kaštai	Minimalūs
Investicijų efektyvumas	Mažas, pajamos negeneruojamos
IŠVADOS	
Pritaikymo turizmui stiprybės, galimybės	Geras pasiekiamumas, reikalingos palyginti nedidelės investicijos, nebrangus investicijų išlaikymas
Pritaikymo turizmui silpnybės, grėsmės	Ribotos veiklų galimybės, nedidelis lankytojų skaičius
Bendras patrauklumas	Mažas

⁷ Siekiant objektyvumo, visų piliakalnių būklė vertinama vienodai „gera“, išskyrus tuos, kurie sparčiai nyksta arba tuos, kurie pastaruoju metu iš esmės sutvarkyti.

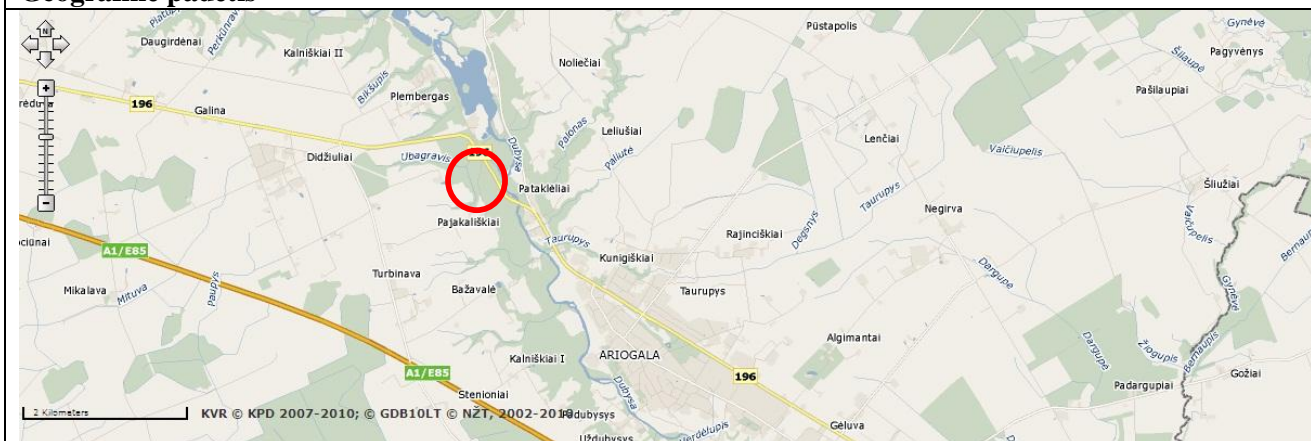
⁸ Siekiant objektyvumo, galimų turizmo veiklų įvairovė visuose piliakalniuose vertinama vienodai „maža“.

Eil. Nr.	2.6
Objekto pavadinimas	Gedimino stulpai
FAKTINIAI DUOMENYS	
Tipas (pagal sandarą)	Pavienis
Tipas (pagal vertingųjų savybių pobūdį)	Istorinis, memorialinis
Adresas	Pataklėlių k., Ariogalos sen.
Statusas	Registrinis objektas
Registro kodas	MC2894
Paminklas	Taip, kodas 148

Objekto apsaugos zona – nustatyta.

Geografinė padėtis

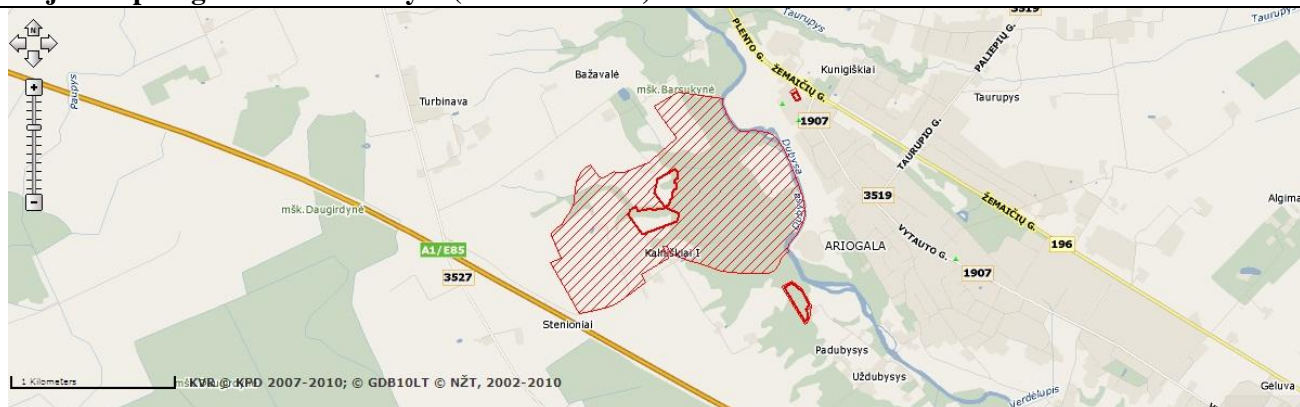
Fotofiksacija

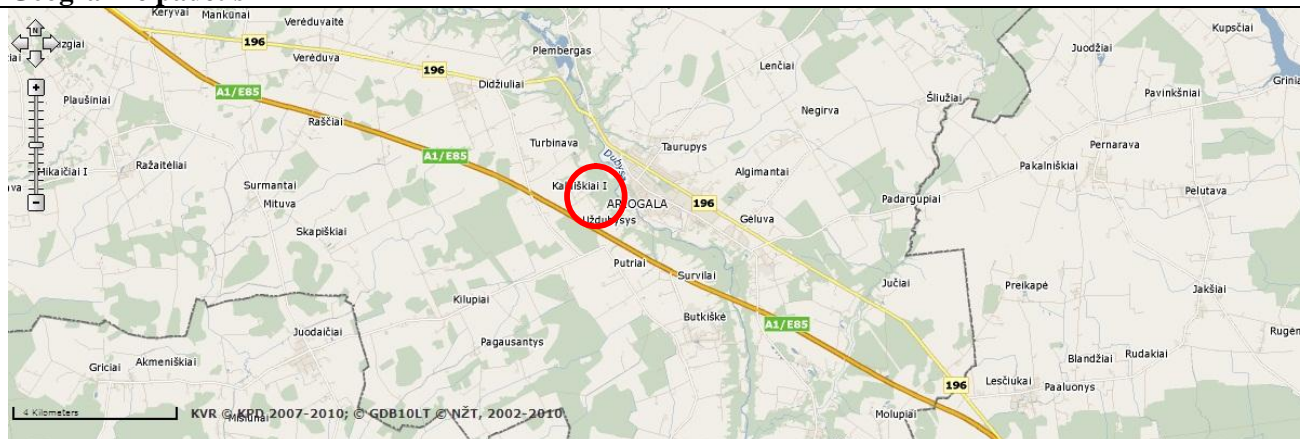
	
Trumpas apibūdinimas	Kalno šlaite, 1937 m. buvo išbetonuoti Gedimino stulpai. Sovietmečiu juos mėginta sunaikinti, tačiau paminklas buvo tik užkastas žemėmis. 1989 m. Gedimino stulpai atstatyti.
Teisinė padėtis	Viešasis
Esamas infrastruktūros naudojimas	Įrengtas priėjimas, objektas gerai prižiūrimas
ESAMA BŪKLĖ (EKSPERTINIS VERTINIMAS)	
Objekto žinomumas ir svarba	Gerai žinomas
Pasiekiamumas (keliai)	Labai geras, greta Ariogalos, Žemaičių plente, netoli autostrados Vilnius-Kaunas-Klaipėda
Pasiekiamumas (turizmo trasos)	Labai geras, Ariogala ir Gėluva patenka į didžiąją dalį autoturizmo, dviračių, pėsčiųjų ir vandens trasų
Pasiekiamumas (nuorodos)	Geras, yra nuoroda
Transporto parkavimo galimybės	Geros, galimas parkavimas Žemaičių g., didelė asfaltuota aikštelė
Esama infrastruktūros būklė	Būklė gera
Pastarųjų metų investicijos	Nuolatinės simbolinės
PLĖTROS GALIMYBĖS (EKSPERTINIS VERTINIMAS)	
Objekto pritaikymo galimybės turizmo reikmėms	Veiklos ribotos, pažintinio istorinio-memorialinio kelio dalis, tradicinių tautinių kovų atminimo renginių vieta
Galimas lankytojų skaičius	Vidutinis
Minimalus investicijų poreikis	Iki 0,5 mln. Lt
Išlaikymo kaštai	Minimalūs
Investicijų efektyvumas	Mažas, pajamos negeneruojamos
IŠVADOS	
Pritaikymo turizmui stiprybės, galimybės	Objektas neblogai žinomas, geras pasiekiamumas, reikalingos nedidelės investicijos
Pritaikymo turizmui silpnybės, grėsmės	Ribotos veiklų galimybės
Bendras patrauklumas	Vidutinis

Eil. Nr.	2.7
Objekto pavadinimas	Bažavėlės piliakalnis su buv. gyvenvieta
FAKTINIAI DUOMENYS	
Tipas (pagal sandarą)	Kompleksas. Sudaro: piliakalnis (5570); gyvenvietė (23750).
Tipas (pagal vertingųjų savybių pobūdį)	Archeologinis, istorinis
Adresas	Bažavėlės k., Ariogalos sen.
Statusas	Registrinis objektas
Registro kodas	MC23747
Paminklas	Taip, kodas AR884

Objekto apsaugos zona – nustatyta (1131000 kv. m).

Geografinė padėtis

Fotofiksacija⁹

⁹ Nr. 1,2 – G.Zabiela, 2004

Trumpas apibūdinimas	Piliakalnis (Barsukalnis) įrengtas Dubysos dešiniojo kranto aukštutinės terasos krašte, bevardžio Dubysos intako kairiajame krante. Aikštelė keturkampė . Piliakalnis stačiais 10 m aukščio šlaitais, su nedidele keturkampe 10x11 m aikštele, kurios vakarinėje pusėje supiltas 2 m aukščio kūgio formos pylimas. Išorinis piliakalnio šlaitas leidžiasi į griovį. Ant šio piliakalnio galėjo stovėti sargybinė pilis. Amžius: Piliakalnis datuojamas I tūkst. - II tūkst. pradžia.
Teisinė padėtis	Viešasis
Esamas infrastruktūros naudojimas	Šiuo metu turizmo veiklai beveik nenaudojamas.
ESAMA BŪKLĖ (EKSPERTINIS VERTINIMAS)	
Objekto žinomumas ir svarba	Mažai žinomas
Pasiekiamumas (keliai)	Labai geras, netoli Ariogalos, netoli autostrados Vilnius-Kaunas-Klaipėda
Pasiekiamumas (turizmo trasos)	Geras, Ariogala patenka į didžiąją dalį autoturizmo, dviračių, pėsčiųjų ir vandens trasų
Pasiekiamumas (nuorodos)	Geras, yra nuoroda
Transporto parkavimo galimybės	Ribotos
Esama infrastruktūros būklė	Gera ¹⁰
Pastarųjų metų investicijos	Jokių
PLĖTROS GALIMYBĖS (EKSPERTINIS VERTINIMAS)	
Objekto pritaikymo galimybės turizmo reikmėms	Veiklos ribotos, pažintinio istorinio-archeologinio-etnokultūrinio kelio dalis, tradicinių renginių vieta ¹¹ . Siūlomas laiptų, takų, mažosios architektūros elementų įrengimas.
Galimas lankytojų skaičius	Mažas arba vidutinis (renginių metu)
Minimalus investicijų poreikis	Iki 0,5 mln. Lt
Išlaikymo kaštai	Minimalūs
Investicijų efektyvumas	Mažas, pajamos negeneruojamos
IŠVADOS	
Pritaikymo turizmui stiprybės, galimybės	Neblogas pasiekiamumas, reikalingos palyginti nedidelės investicijos, nebrangus investicijų išlaikymas
Pritaikymo turizmui silpnybės, grėsmės	Ribotos veiklų galimybės, nedidelis lankytojų skaičius
Bendras patrauklumas	Labai mažas

¹⁰ Siekiant objektyvumo, visų piliakalnių būklė vertinama vienodai „gera“, išskyrus tuos, kurie sparčiai nyksta arba tuos, kurie pastaruoju metu iš esmės sutvarkyti.

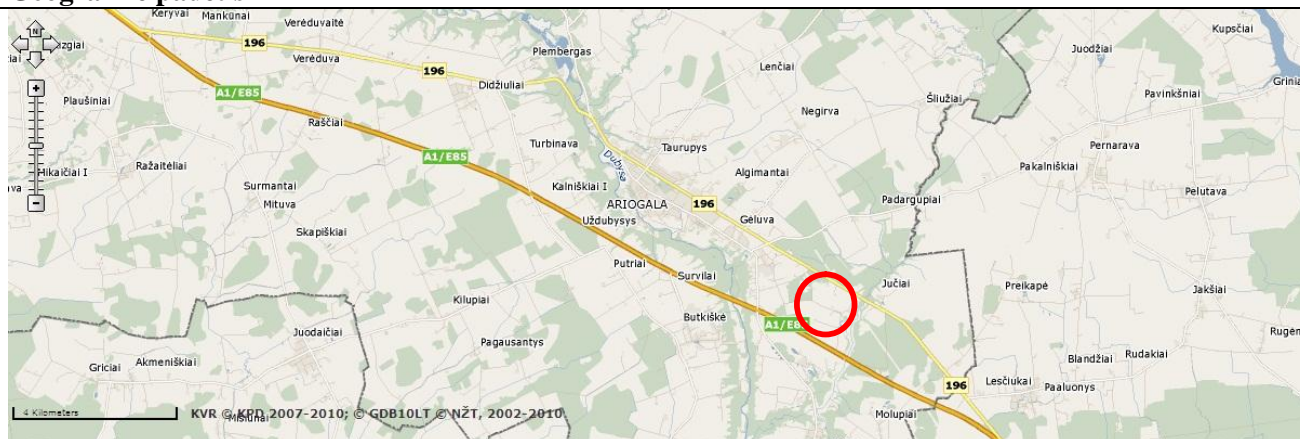
¹¹ Siekiant objektyvumo, galimų turizmo veiklų įvairovė visuose piliakalniuose vertinama vienodai „maža“.

Eil. Nr.	2.8
Objekto pavadinimas	Daugėliškių piliakalnis
FAKTINIAI DUOMENYS	
Tipas (pagal sandarą)	Pavienis objektas
Tipas (pagal vertingųjų savybių pobūdį)	Archeologinis, istorinis
Adresas	Daugėliškių k., Ariogalos sen.
Statusas	Registrinis objektas
Registro kodas	MC2303
Paminklas	Taip, kodas 1261

Objekto apsaugos zona – nustatyta (688000 kv. m).

Geografinė padėtis

Fotofiksacija¹²

¹² Z. B aubonis, 2005

Trumpas apibūdinimas	Piliakalnis (Ožnugaris) įrengtas Gynėvės dešiniajame krante (dabar - tvenkinys), jos santakoje su bevardžiu upeliu. Aikštelė trapecinė, pailga. Piliakalnio šlaitai statūs, iki 20 m aukščio, tačiau labai apardyti vandens. Piliakalnis apaugęs mišku. Amžius: Piliakalnis datuojamas I tūkst. – II tūkst. pradžia.
Teisinė padėtis	Viešasis
Esamas infrastruktūros naudojimas	Šiuo metu turizmo veiklai beveik nenaudojamas.
ESAMA BŪKLĖ (EKSPERTINIS VERTINIMAS)	
Objekto žinomumas ir svarba	Mažai žinomas
Pasiekiamumas (keliai)	Geras, netoli autostrados Vilnius-Kaunas-Klaipėda
Pasiekiamumas (turizmo trasos)	Patenka į dalį autoturizmo, dviračių, pėsčiųjų ir vandens trasų
Pasiekiamumas (nuorodos)	Geras, yra nuoroda
Transporto parkavimo galimybės	Ribotos
Esama infrastruktūros būklė	Gera ¹³
Pastarųjų metų investicijos	Jokių
PLĖTROS GALIMYBĖS (EKSPERTINIS VERTINIMAS)	
Objekto pritaikymo galimybės turizmo reikmėms	Veiklos ribotos, pažintinio istorinio-archeologinio-etnokultūrinio kelio dalis, tradicinių renginių vieta ¹⁴ . Siūlomas laiptų, takų, mažosios architektūros elementų įrengimas.
Galimas lankytojų skaičius	Mažas arba vidutinis (renginių metu)
Minimalus investicijų poreikis	Iki 0,5 mln. Lt
Išlaikymo kaštai	Minimalūs
Investicijų efektyvumas	Mažas, pajamos negeneruojamos
IŠVADOS	
Pritaikymo turizmui stiprybės, galimybės	Neblogas pasiekiamumas, reikalingos palyginti nedidelės investicijos, nebrangus investicijų išlaikymas
Pritaikymo turizmui silpnybės, grėsmės	Ribotos veiklų galimybės, nedidelis lankytojų skaičius
Bendras patrauklumas	Labai mažas

¹³ Siekiant objektyvumo, visų piliakalnių būklė vertinama vienodai „gera“, išskyrus tuos, kurie sparčiai nyksta arba tuos, kurie pastaruoju metu iš esmės sutvarkyti.

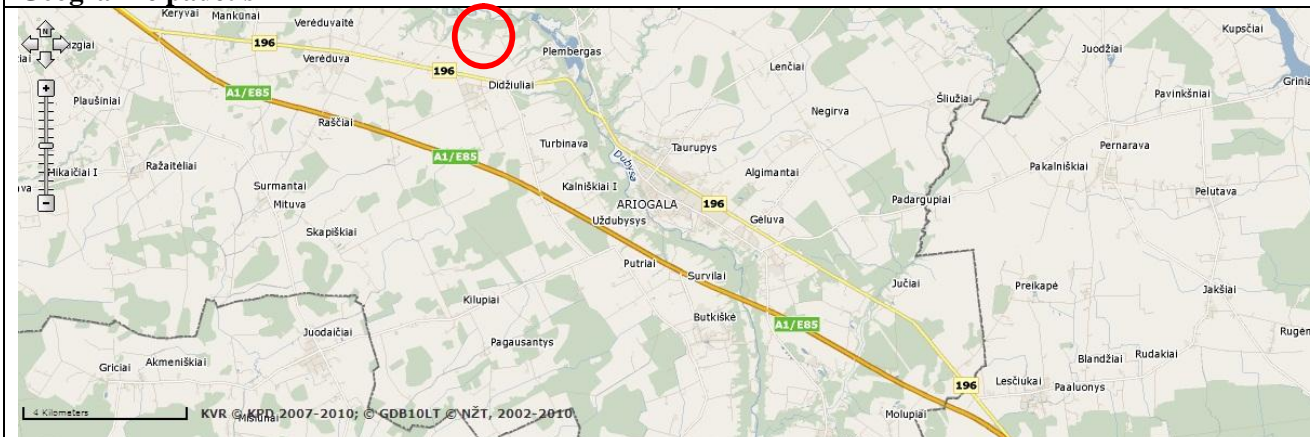
¹⁴ Siekiant objektyvumo, galimų turizmo veiklų įvairovė visuose piliakalniuose vertinama vienodai „maža“.

Eil. Nr.	2.9
Objekto pavadinimas	Kalniškių piliakalnis
FAKTINIAI DUOMENYS	
Tipas (pagal sandarą)	Pavienis objektas
Tipas (pagal vertingųjų savybių pobūdį)	Archeologinis, istorinis
Adresas	Kalniškių k., Ariogalos sen.
Statusas	Registrinis objektas
Registro kodas	MC5571
Paminklas	Taip, kodas AR885

Objekto apsaugos zona – nustatyta.

Geografinė padėtis

Fotofiksacija¹⁵

Trumpas apibūdinimas

Piliakalnis įrengtas aukštumos kyšulyje Alėjos ir Dubysos santakoje. Aikštelė pailga. Piliakalnio šlaitai siekė 30-35 m aukštį. Už vanduo nuplovė

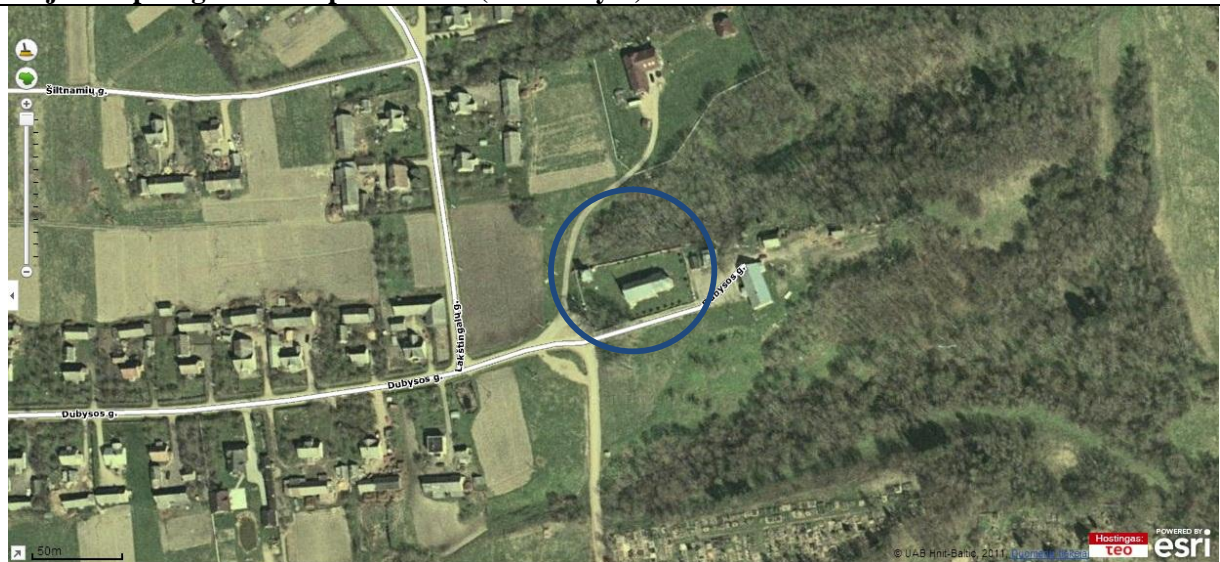
¹⁵ Z. B aubonis, 2005

	dalį piliakalnio. Nebeaišku, kokio dydžio buvusi pilies aikštelė, išliko tik dalimis 2 m aukščio pylimo ir gynybinio griovio. Amžius: Piliakalnis datuojamas I tūkst. - II tūkst. pradžia.
Teisinė padėtis	Viešasis
Esamas infrastruktūros naudojimas	Šiuo metu turizmo veiklai beveik nenaudojamas
ESAMA BŪKLĖ (EKSPERTINIS VERTINIMAS)	
Objekto žinomumas ir svarba	Mažai žinomas
Pasiekiamumas (keliai)	Geras, netoli autostrados Vilnius-Kaunas-Klaipėda
Pasiekiamumas (turizmo trasos)	Patenka į dalį autoturizmo, dviračių, pėsčiųjų ir vandens trasų
Pasiekiamumas (nuorodos)	Geras, yra nuoroda
Transporto parkavimo galimybės	Ribotos
Esama infrastruktūros būklė	Gera ¹⁶
Pastarųjų metų investicijos	Jokių
PLĖTROS GALIMYBĖS (EKSPERTINIS VERTINIMAS)	
Objekto pritaikymo galimybės turizmo reikmėms	Veiklos ribotos, pažintinio istorinio-archeologinio-etnokultūrinio kelio dalis, tradicinių renginių vieta ¹⁷ . Siūlomas laiptų, takų, mažosios architektūros elementų įrengimas.
Galimas lankytojų skaičius	Mažas arba vidutinis (renginių metu)
Minimalus investicijų poreikis	Iki 0,5 mln. Lt
Išlaidų kaštai	Minimalūs
Investicijų efektyvumas	Mažas, pajamos negeneruojamos
IŠVADOS	
Pritaikymo turizmui stiprybės, galimybės	Neblogas pasiekiamumas, reikalingos palyginti nedidelės investicijos, nebrangus investicijų išlaidų
Pritaikymo turizmui silpnybės, grėsmės	Ribotos veiklų galimybės, nedidelis lankytojų skaičius
Bendras patrauklumas	Labai mažas

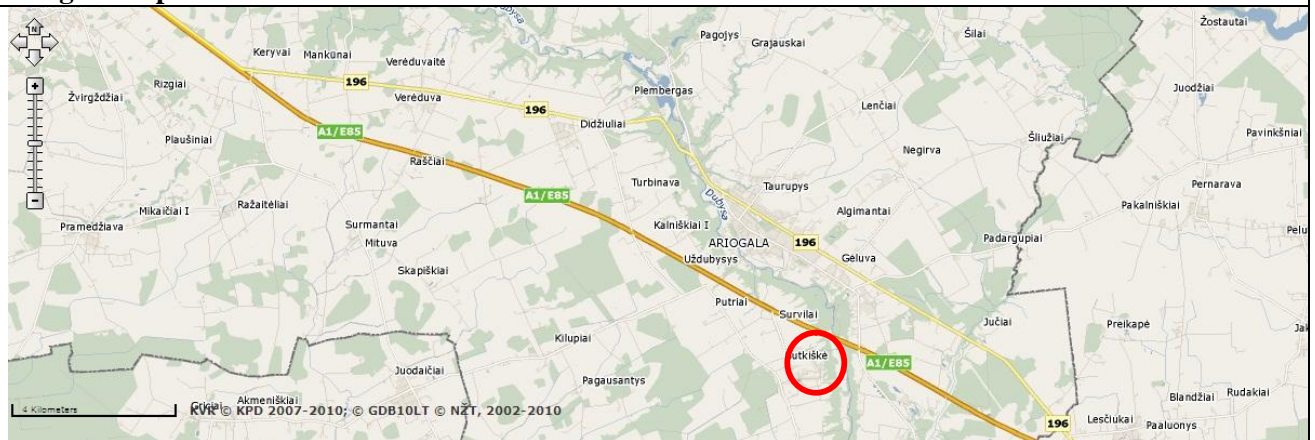
¹⁶ Siekiant objektyvumo, visų piliakalnių būklė vertinama vienodai „gera“, išskyrus tuos, kurie sparčiai nyksta arba tuos, kurie pastaruoju metu iš esmės sutvarkyti.

¹⁷ Siekiant objektyvumo, galimų turizmo veiklų įvairovė visuose piliakalniuose vertinama vienodai „maža“.

Eil. Nr.	2.10
Objekto pavadinimas	Butkiškės bažnyčia
FAKTINIAI DUOMENYS	
Tipas (pagal sandarą)	Pavienis objektas
Tipas (pagal vertingųjų savybių pobūdį)	Sakralinis
Adresas	Butkiškės k., Ariogalos sen.
Statusas	Registrinis
Registro kodas	MC1577
Paminklas	Taip, kodas AtV584
Objekto apsaugos zona – preliminari (nenustatyta).	

Geografinė padėtis

Fotofiksacija

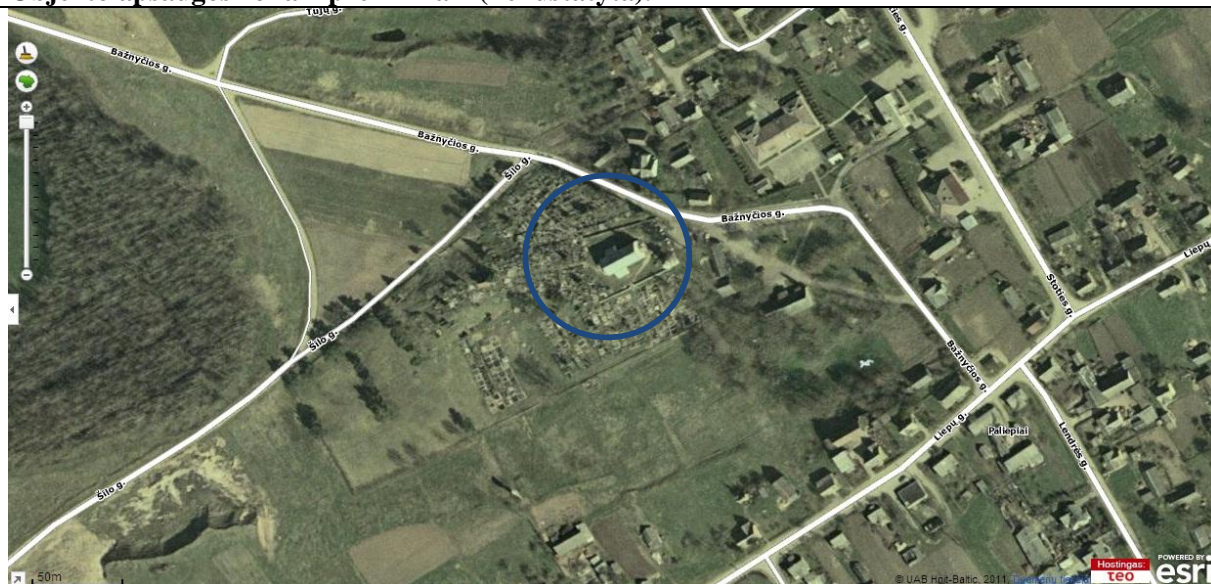

	
Trumpas apibūdinimas	Pirmoji bažnyčia pastatyta 1506 m. 1613 m. bažnyčia buvo Ariogalos parapijos filija. 1636 m. vėl minima Butkiškės parapija. Bažnyčiai 1820 m. priklausė Butkiškės ir Skubų kaimai. 1853 m. minima parapiinė mokykla. Bažnyčia 1938–1939 m. kapitališkai suremontuota. Liaudies architektūros formų, stačiakampio plano, bebokštė. Šventoriuje stovi 2 tarpinių medinė varpinė. Jo tvora akmenų mūro. Klebonu kurį laiką buvo tėvas Stanislovas.
Teisinė padėtis	Viešasis
Esamas infrastruktūros naudojimas	Šiuo metu naudojama, paskirtis sakralinė
ESAMA BŪKLĖ (EKSPERTINIS VERTINIMAS)	
Objekto žinomumas ir svarba	Vidutiniškai žinomas
Pasiekiamumas (keliai)	Geras, netoli autostrados Vilnius-Kaunas-Klaipėda
Pasiekiamumas (turizmo trasos)	Vidutinis, greta kai kurių turizmo maršrutų
Pasiekiamumas (nuorodos)	Nuorodos nėra
Transporto parkavimo galimybės	Geros, galimas parkavimas aplinkinėse gatvėse
Esama infrastruktūros būklė	Būklė gera, pritaikymui turizmo reikmėms reikalingas remontas
Pastarųjų metų investicijos	Nuolatinės simbolinės
PLĖTROS GALIMYBĖS (EKSPERTINIS VERTINIMAS)	
Objekto pritaikymo galimybės turizmo reikmėms	Veiklos ribotos, sakralinės arba kultūrinės. Galimas bažnytinės muzikos koncertų organizavimas, medinės-sakralinės architektūros maršruto organizavimas ir pan. ¹⁸
Galimas lankytojų skaičius	Nedidelis
Minimalus investicijų poreikis	Iki 0,5 mln. Lt
Išlaidų kaštai	Nedideli: komunaliniai mokesčiai
Investicijų efektyvumas	Mažas, pajamos negeneruojamos
IŠVADOS	
Pritaikymo turizmui stiprybės, galimybės	Geras pasiekiamumas, reikalingos nedidelės investicijos
Pritaikymo turizmui silpnybės, grėsmės	Didelis lankytojų srautas mažai tikėtinas
Bendras patrauklumas	Mažas

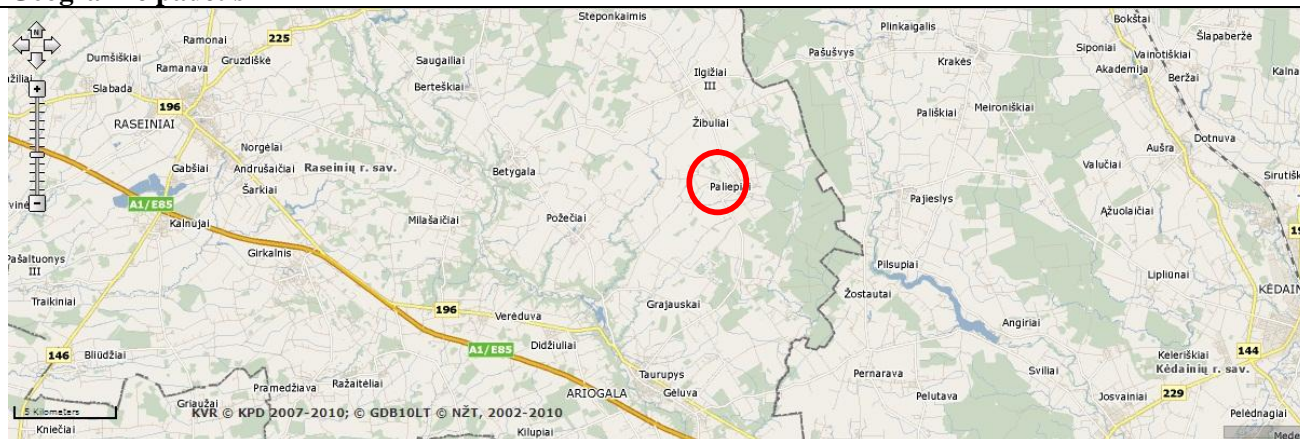
¹⁸ Siekiant objektyvumo, visose panašaus tipo bažnyčiose turizmo veiklos galimybės vertinamos maždaug vienodai.

Eil. Nr.	2.11
Objekto pavadinimas	Paliepių Šv. Kryžiaus bažnyčia
FAKTINIAI DUOMENYS	
Tipas (pagal sandarą)	Pavienis objektas
Tipas (pagal vertingųjų savybių pobūdį)	Religinis
Adresas	Paliepių k., Ariogalos sen.
Statusas	Savivaldybės saugomas
Registro kodas	Nėra
Paminklas	Ne

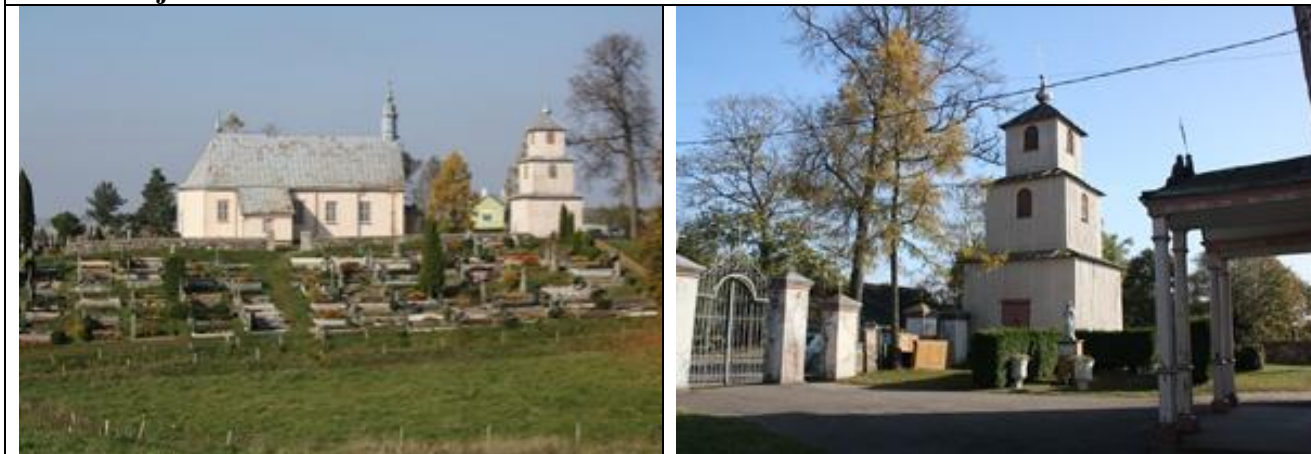
Objekto apsaugos zona – preliminari (nenustatyta).

Geografinė padėtis

Fotofiksacija

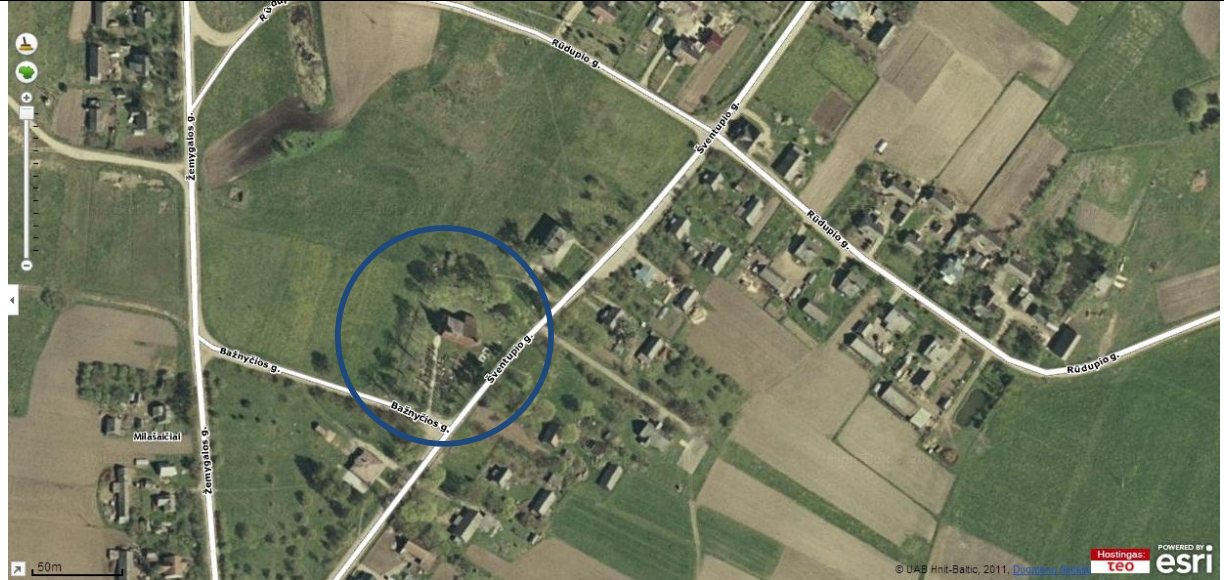

			
Trumpas apibūdinimas		Paliepiuose 1754 m. pastatyta medinė kapų koplyčia. Apie 1840 m. ji padidinta, paskirtas kunigas. XIX a. buvo parapiinė mokykla, prieglauda. 1908–1914 m. veikė Lietuvių katalikų blaivybės draugijos skyrius. Bažnyčia liaudies architektūros formų, stačiakampio plano, vienanavė, su virš kraigo iškilusiu bokšteliu. Duris dengia žemas prieangis su 4 kolonų portiku. Šventoriuje stovi medinė 3 aukštų varpinė.	
Teisinė padėtis		Viešasis	
Esamas infrastruktūros naudojimas		Šiuo metu naudojama, paskirtis sakralinė	
ESAMA BŪKLĖ (EKSPERTINIS VERTINIMAS)			
Objekto žinomumas ir svarba		Mažai žinomas	
Pasiekiamumas (keliai)		Labai prastas, privažiavimas į gyvenvietę tik žvyrkeliu	
Pasiekiamumas (turizmo trasos)		Labai toli nuo pagrindinių turizmo maršrutų	
Pasiekiamumas (nuorodos)		Nuorodos nėra	
Transporto parkavimo galimybės		Geros, parkavimas aplinkinėse gatvėse, yra aikštelė	
Esama infrastruktūros būklė		Būklė gera, pritaikymui turizmo reikmėms reikalingas remontas	
Pastarųjų metų investicijos		Nuolatinės simbolinės	
PLĖTROS GALIMYBĖS (EKSPERTINIS VERTINIMAS)			
Objekto pritaikymo galimybės turizmo reikmėms		Veiklos ribotos, sakralinės arba kultūrinės. Galimas bažnytinės muzikos koncertų organizavimas, medinės-sakralinės architektūros maršruto organizavimas ir pan. ¹⁹	
Galimas lankytojų skaičius		Nedidelis	
Minimalus investicijų poreikis		Iki 0,5 mln. Lt	
Išlaidų kaštai		Nedideli: komunaliniai mokesčiai	
Investicijų efektyvumas		Mažas, pajamos negeneruojamos	
IŠVADOS			
Pritaikymo turizmui stiprybės, galimybės		Reikalingos nedidelės investicijos	
Pritaikymo turizmui silpnybės, grėsmės		Labai prastas pasiekiamumas, didelis lankytojų srautas mažai tikėtinas	
Bendras patrauklumas		Labai mažas	

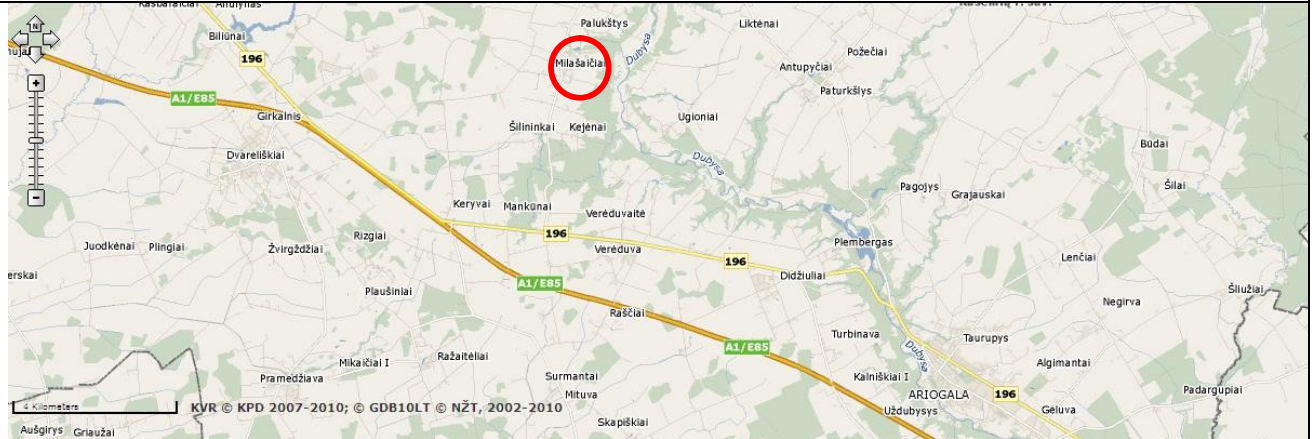
¹⁹ Siekiant objektyvumo, visose panašaus tipo bažnyčiose turizmo veiklos galimybės vertinamos maždaug vienodai.

Eil. Nr.	2.12
Objekto pavadinimas	Milašaičių Nukryžiuotojo Jėzaus bažnyčia
FAKTINIAI DUOMENYS	
Tipas (pagal sandarą)	Pavienis objektas
Tipas (pagal vertingųjų savybių pobūdį)	Sakralinis
Adresas	Milašaičių k., Ariogalos sen.
Statusas	Savivaldybės saugumas
Registro kodas	Nėra
Paminklas	Ne

Objekto apsaugos zona – preliminari (nenustatyta)

Geografinė padėtis

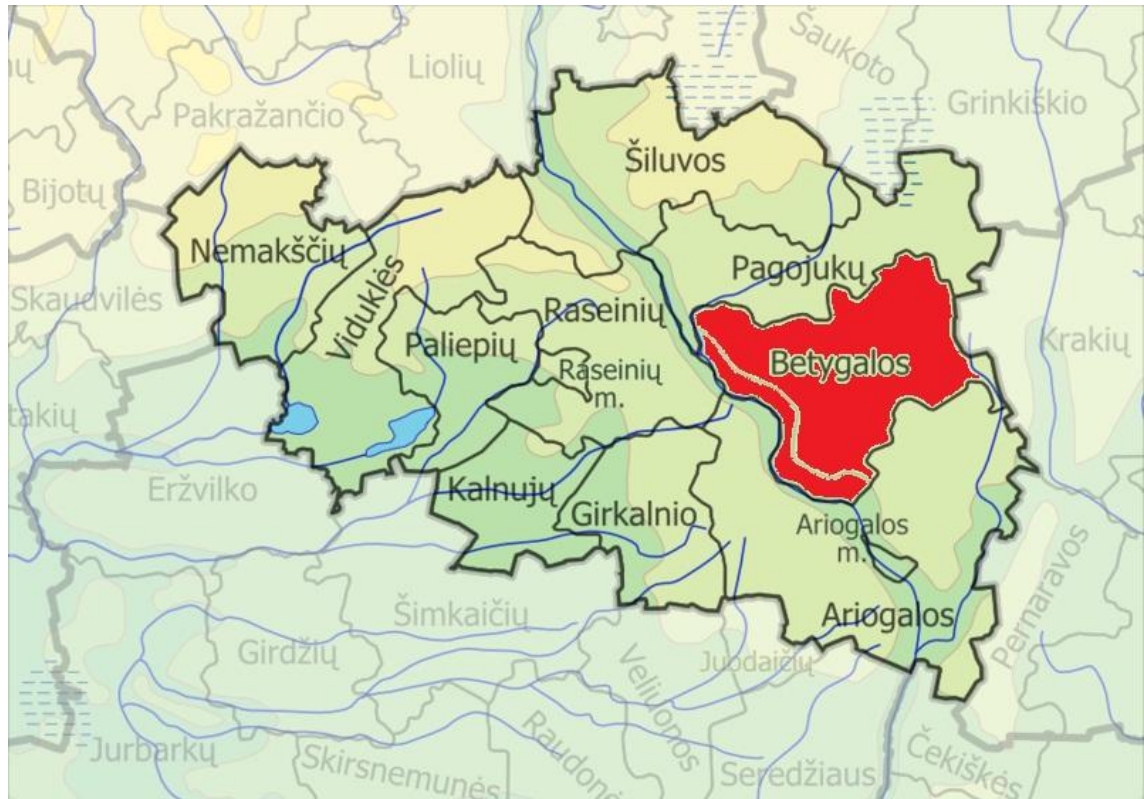
Fotofiksacija

	
Trumpas apibūdinimas	Januška-Januškevičius 1786 m. Milašaičiuose pastatė medinę koplyčią. Nauja medinė koplyčia pastatyta 1855 m. Jai 1867 m. paskirtas kunigas, koplyčia tapo Betygalos parapijos filija. 1903–1905 m. remontuota, suveržtos sienos. Bažnyčia turi liaudies architektūros bruožų, stačiakampio plano, su 2 bokšteliais. Šventoriuje yra kapinės, likęs XVIII-XIX a. altorius.
Teisinė padėtis	Viešasis
Esamas infrastruktūros naudojimas	Šiuo metu naudojama, paskirtis sakralinė
ESAMA BŪKLĖ (EKSPERTINIS VERTINIMAS)	
Objekto žinomumas ir svarba	Vidutiniškai žinomas
Pasiekiamumas (keliai)	Vidutinis, greta asfaltuoto kelio. Greta Palūkščio dvaras, Kėjėnų piliakalnis
Pasiekiamumas (turizmo trasos)	Toliau nuo seniūnijų centrų, nepatenka į didžiąją dalį autoturizmo, dviračių, pėsčiųjų ir vandens trasų.
Pasiekiamumas (nuorodos)	Nuorodos nėra
Transporto parkavimo galimybės	Geros, galimas parkavimas aplinkinėse gatvėse
Esama infrastruktūros būklė	Būklė gera, pritaikymui turizmo reikmėms reikalingas remontas
Pastarųjų metų investicijos	Nuolatinės simbolinės
PLĖTROS GALIMYBĖS (EKSPERTINIS VERTINIMAS)	
Objekto pritaikymo galimybės turizmo reikmėms	Veiklos ribotos, sakralinės arba kultūrinės. Galimas bažnytinės muzikos koncertų organizavimas, medinės-sakralinės architektūros maršruto organizavimas ir pan. ²⁰
Galimas lankytojų skaičius	Nedidelis
Minimalus investicijų poreikis	Iki 0,5 mln. Lt
Išlaidų kaštai	Nedideli: komunaliniai mokesčiai
Investicijų efektyvumas	Mažas, pajamos negeneruojamos
IŠVADOS	
Pritaikymo turizmui stiprybės, galimybės	Vidutinis pasiekiamumas, reikalingos nedidelės investicijos
Pritaikymo turizmui silpnybės, grėsmės	Didelis lankytojų srautas mažai tikėtinas
Bendras patrauklumas	Mažas

²⁰ Siekiant objektyvumo, visose panašaus tipo bažnyčiose turizmo veiklos galimybės vertinamos maždaug vienodai.

4.1.3. BETYGALOS SENIŪNIJA

Betygalos seniūnijos teritorijos plotas sudaro 16645 ha, gyvena 2515 gyventojų. Pagrindinėse gyvenvietėse gyvena: Betygalos miestelyje – 551, Ilgižių – 329, Požečių – 311, Berteškių – 245, Žibulių – 199, Saugailių – 131 ir Steponkaimio – 119 gyventojų. Seniūnijoje yra 77 kaimai, iš jų 18 liko be gyventojų. Betygalos seniūnijoje yra šie kultūros paveldo objektai:

Registriniai objektai:

- Burbiškių buv. dvaro sodyba MC518
- Ročių buv. palivarko sodybos fragmentai MC542
- Žibulių buv. dvaro sodybos fragmentai MC548
- Agelaičių (Steponkaimio) pil. AR-891
- Aukos kalnas (Betygalos) II pil. MC 5567
- Betygalos pil. MC 5566
- Pilkapis; vad. Milžinkapiu MC5578
- Vaškutės sen. gyvenvietė MC27076
- Šaltinėlis, vad. Šv. Jono MC2071
- Kryžius MC2888
- Skulptūra „Nukryžiuotasis“ MC20265
- Skulptūra „Šventoji su knyga“ MC20266
- Skulptūra „Vyskupas su kryžiumi“ MC20267
- Vandens malūnas su technologine įranga MC22048
- Vytauto Didžiojo paminklas MC13454
- Miestelio istorinė zona MC20368
- Altorius su 5 skulptūromis MC13455
- Ročiškės dvarvietė MC27075

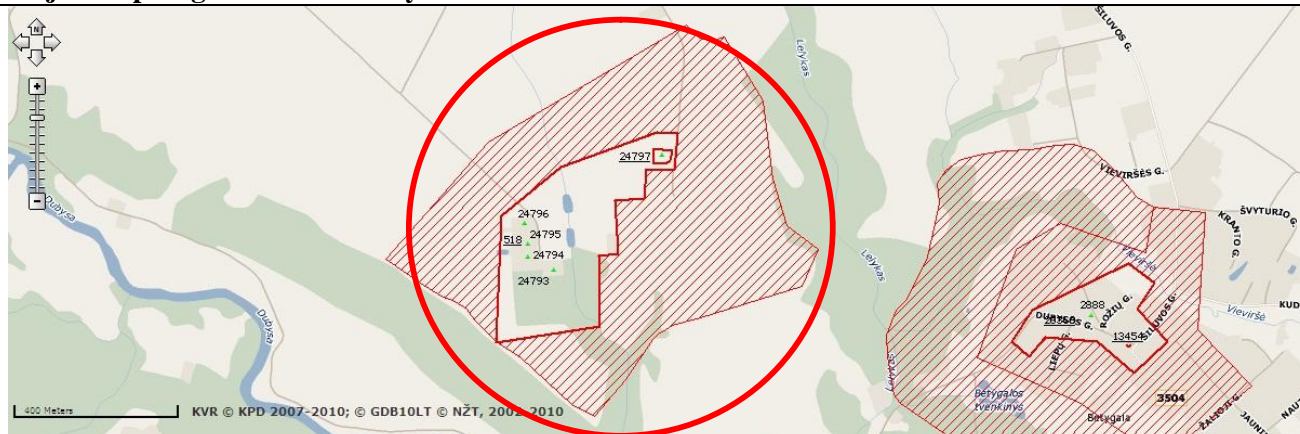
Savivaldybės saugomi:

- Betygalos Šv. Mikalojaus bažnyčia
- Ugionių koplyčia
- Betygalos buv. valsčiaus pastatas
- Betygalos miestelio (senosios) kapinės
- Burbiškiu k. (neveikiančios; lenkų, rusų) kapinės
- Burbiškiu dvaro savininko kapas, Burbišių k.
- Diržionių k.(neveikiančios) kapinės
- Kymantų k. (neveikiančios) kapinės
- Liktėnų k. (neveikiančios) kapinės. Vad. Pertakalniu.
- Pakalniškių k. (neveikiančios) kapinės. Vad. Milžinkapiu.
- Saugailių k. (neveikiančios)
- Ugionių k. (neveikiančios) kapinės. Vad. Žinkapiais
- Ringailių (neveikiančios, vad. Maro) kapinės
- Maslauskiškių k. (neveikiančios) kapinės
- Jagučionių k. kapinės
- Dvarininkų Jančevskių šeimos kapas - rūsysis
- Buvus NKVD - MGB būstinė (istorinė vieta), Betygala, Rožių g. 8.

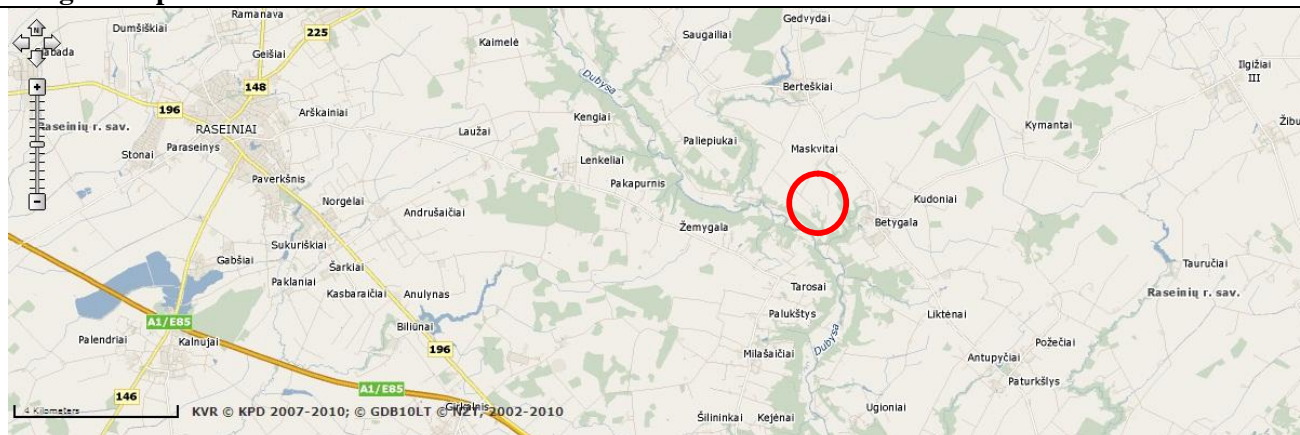
Pastaba: pabraukti objektai atrinkti kaip perspektyvūs pritaikymui turizmo reikmėms.

Eil. Nr.	3.1
Objekto pavadinimas	Burbiškių buv. dvaro sodyba
FAKTINIAI DUOMENYS	
Tipas (pagal sandarą)	Kompleksas: rūmai (24793), tvartas (24794), tvartas (24795), tvartas (24796), senosios kapinės (24797).
Tipas (pagal vertingųjų savybių pobūdį)	Architektūrinis, kraštovaizdžio
Adresas	Burbiškių k., Betygalos sen.
Statusas	Registrinis objektas
Registro kodas	MC518
Paminklas	Taip, kodas 610

Objekto apsaugos zona – nustatyta. Plotas 123000 kv. m.

Geografinė padėtis

Fotofiksacija

Trumpas apibūdinimas

Klasicistinio laikotarpio dvaro sodyba, turinti peizažinio, laisvo planavimo bruožus, įkurta prie pagr. kelio Kaisajus-Betygala. Tačiau galima tik vizualiai įsivaizduoti buvusias reprezentacinę, ūkinę, rekreacines zonas, nes šiuo metu buv. dvaro teritorija labai apnykusi. Dabartinis išlikęs užstatymas iš XIX a. I p. laikotarpio, kai po 1834 m. gaisro buvo atstatyti gyvenamasis bei ūkiniai pastatai. Buv. dvaro mediniai ūkiniai pastatai žinomi iš 1931 m. plano sunykę. Išliko tik rūmų pastatas ir trys tvartai. Pagr. sodybos akcentas - dvaro rūmai - ryškus klasicistinis statinys, būdingas to meto paplitusiam tipui (vienaaukštis su mezoninu pastatas), labiausiai atitikusiam tos epochos dvarininko skonį ir poreikius. Ūkinių trobesių išraiškai didelio poveikio turėjo liaudies architektūra. Buv. parko išlikę tik menki elementai – aukštų medžių alėjų liekanos, senas aplestas sodas p. teritorijos dalyje, du plastiškos konfigūracijos neprižiūrimi tvenkiniai. Amžius: XIX a. I p.

Teisinė padėtis

Privatus, savininkas K.Skamarakas.

Esamas infrastruktūros naudojimas

Objektas nenaudojamas. Nuo 1994 m. dvaras privatizuotas. Atlikti architektūriniai ir archeologiniai tyrimai. Objektas šiuo metu nenaudojamas.

ESAMA BŪKLĖ (EKSPERTINIS VERTINIMAS)**Objekto žinomumas ir svarba**

Gerai žinomas

Pasiekiamumas (keliai)

Vidutinis, greta Betygalos miestelio, privažiavimas asfaltuotu keliu, apie 1 km. žvyrkeliu

Pasiekiamumas (turizmo trasos)

Vidutinis, Betygalos apylinkės patenka į keletą

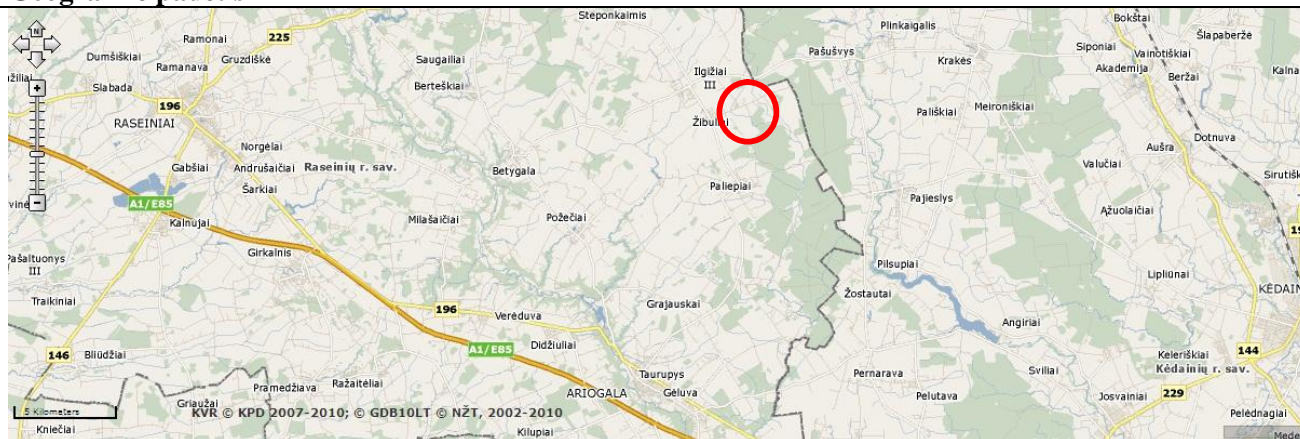
	turizmo trasų, greta yra Dubysa
Pasiekiamumas (nuorodos)	Nuorodų nėra
Transporto parkavimo galimybės	Vidutinis, galimas parkavimas aplink objektą, didelė neužstatyta teritorija
Esama infrastruktūros būklė	Rūmų pastatas konservuotas. Išlikę buvo 3 tvartai. Šiuo metu 1 nugriautas, kiti 2 – avarinės būklės, be stogų. Objekto pritaikymui turizmo reikmėms reikalingos labai didelės investicijos.
Pastarųjų metų investicijos	Nedidelės, rūmų pastatas konservuotas
PLĖTROS GALIMYBĖS (EKSPERTINIS VERTINIMAS)	
Objekto pritaikymo galimybės turizmo reikmėms	Galimos veiklos objekte gana įvairios: pramoginės (viešbutis, restoranas-bravoras ir kt.), reprezentacinės (amatų centras, tradicinės dvaro šventės ir kt.). Objektas galėtų būti pažintinio dvarų kultūros kelio dalis, kuriame vyktų kultūros renginiai. Tačiau tuo pačiu objektas galėtų teikti ir aukšto lygio pagrindines turizmo paslaugas: apgyvendinimo, maitinimo ir kt. Tikslus paslaugų poreikis turėtų būti nustatytas parengiant verslo planą. Yra duomenų, kad savininkas planuoja objektą naudoti gyvenamosioms reikmėms.
Galimas lankytojų skaičius	Didelis
Minimalus investicijų poreikis	3-5 mln. Lt
Išlaikymo kaštai	Dideli: komunaliniai mokesčiai, didelis personalas
Investicijų efektyvumas	Vidutinis: ilgainiui galimas dalinis išsilaikymas iš vykdomos veiklos
IŠVADOS	
Pritaikymo turizmui stiprybės, galimybės	Objektas neblogai žinomas, įvairios plėtros galimybės, tikėtinas didelis lankytojų skaičius
Pritaikymo turizmui silpnybės, grėsmės	Objektas šiek tiek atokesnėje vietovėje, būklė prasta, reikalingos labai didelės investicijos
Bendras patrauklumas	Vidutinis

Eil. Nr.	3.2
Objekto pavadinimas	Ročių buvusios palivarko sodybos fragmentai
FAKTINIAI DUOMENYS	
Tipas (pagal sandarą)	Kompleksas
Tipas (pagal vertingųjų savybių pobūdį)	Architektūrinis, kraštovaizdžio
Adresas	Ročių k., Betygalos sen.
Statusas	Registrinis objektas
Registro kodas	MC542
Paminklas	Taip, kodas 624

Objekto apsaugos zona – nustatyta.

Geografinė padėtis

Fotofiksacija²¹

Trumpas apibūdinimas

-

²¹ Lietuvos dvarų duomenų bazė, 2003

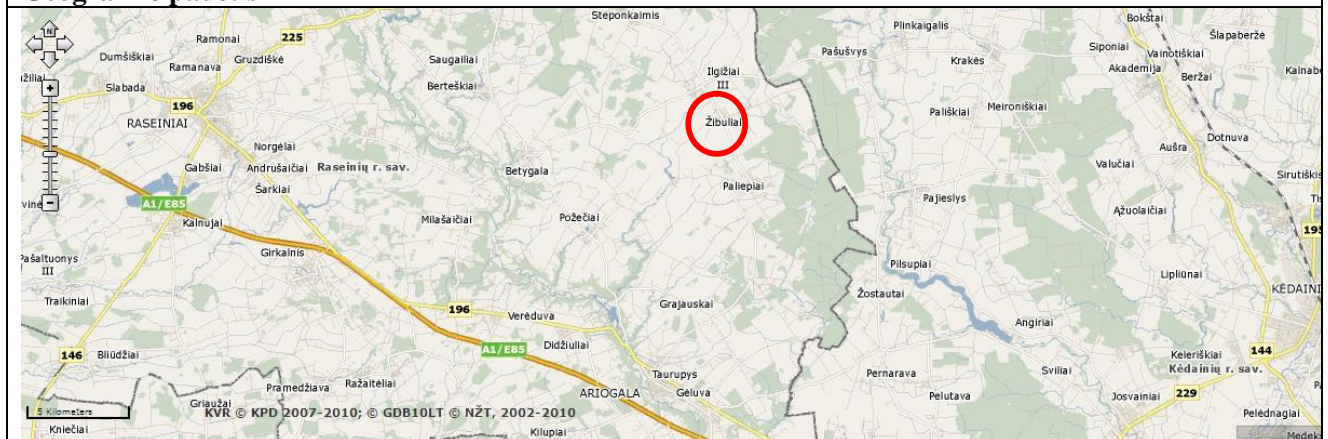
Teisinė padėtis	Privatus, viešasis. Kumetynas priklauso Raseinių r. savivaldybei, Svirnas – privatus, savininkė S. Gedgaudienė.
Esamas infrastruktūros naudojimas	Kumetynas avarinės būklės. Svirno būklė gera. Naudojamas ūkinėms reikmėms.
ESAMA BŪKLĖ (EKSPERTINIS VERTINIMAS)	
Objekto žinomumas ir svarba	Vidutiniškai žinomas
Pasiekiamumas (keliai)	Labai prastas, privažiavimas į gyvenvietę tik žvyrkeliu
Pasiekiamumas (turizmo trasos)	Labai toli nuo pagrindinių turizmo maršrutų
Pasiekiamumas (nuorodos)	Nuorodos nėra
Transporto parkavimo galimybės	Geras, galimas parkavimas aplinkinėse gatvėse
Esama infrastruktūros būklė	Komplekso būklė vidutinė, tačiau paveldo pastatų autentika praktiškai sunaikinta
Pastarųjų metų investicijos	Minimalios
PLĖTROS GALIMYBĖS (EKSPERTINIS VERTINIMAS)	
Objekto pritaikymo galimybės turizmo reikmėms	Objektas galėtų būti tik pažintinio dvarų kultūros kelio dalis, pagrindinių turizmo paslaugų (apgyvendinimo, maitinimo ir kt.) teikimo galimybės objekte abejotinos. Tikslus paslaugų poreikis turėtų būti nustatytas parengiant verslo planą.
Galimas lankytojų skaičius	Mažas
Minimalus investicijų poreikis	1,5-3 mln.
Išlaikymo kaštai	Vidutiniai: komunaliniai mokesčiai, personalas
Investicijų efektyvumas	Žemas
IŠVADOS	
Pritaikymo turizmui stiprybės, galimybės	Nėra
Pritaikymo turizmui silpnybės, grėsmės	Objektas mažiau žinomas, labai atokiaje vietoje, menkas autentikos išsaugojimas, reikalingos ypač didelės investicijos
Bendras patrauklumas	Labai mažas

Eil. Nr.	3.3
Objekto pavadinimas	Žibulių buv. dvaro sodybos fragmentai
FAKTINIAI DUOMENYS	
Tipas (pagal sandarą)	Kompleksas
Tipas (pagal vertingųjų savybių pobūdį)	Architektūrinis, kraštovaizdžio
Adresas	Žibulių k., Betygalos sen.
Statusas	Registrinis objektas
Registro kodas	MC548
Paminklas	Taip, kodas 630

Objekto apsaugos zona – nustatyta

Geografinė padėtis

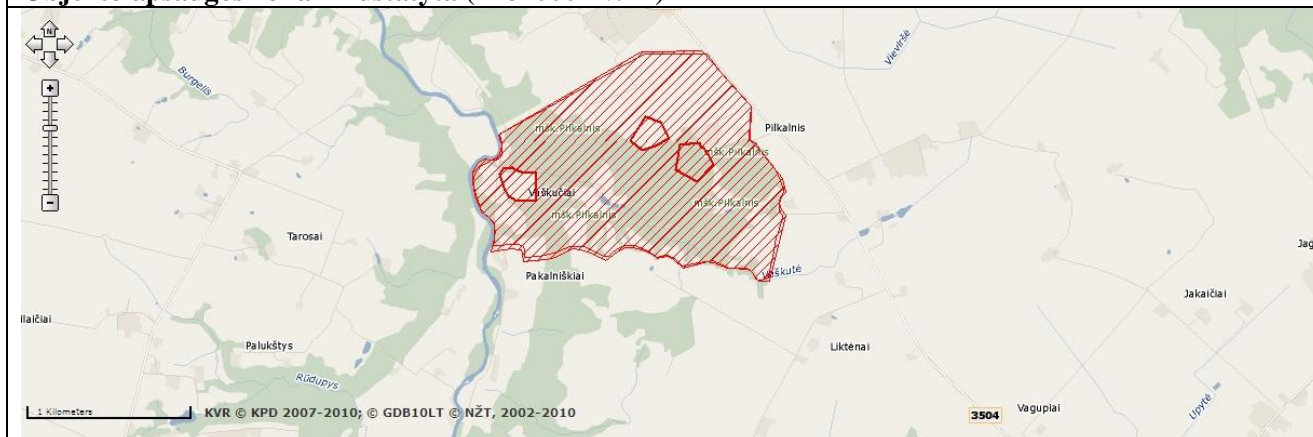
Fotofiksacija

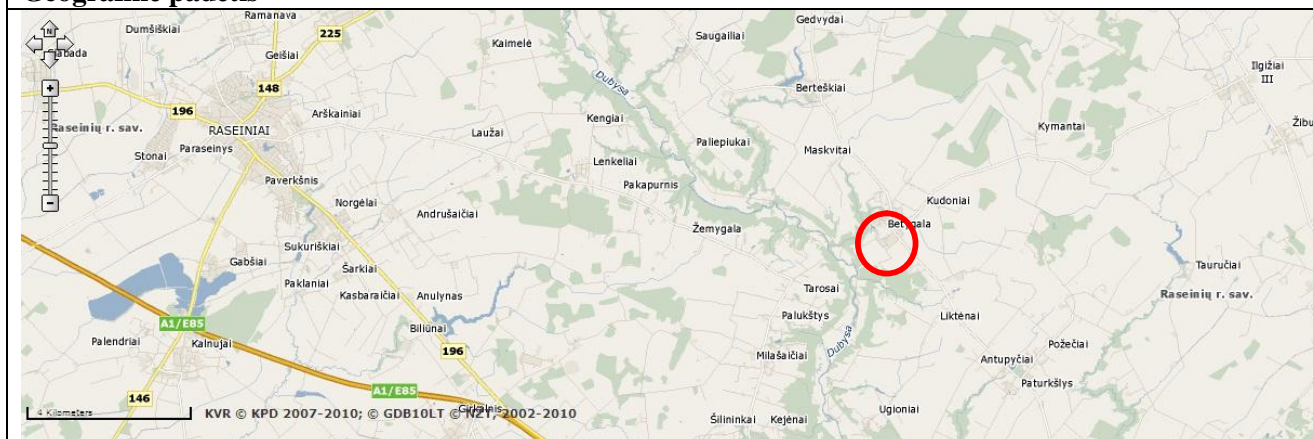
	
	
Trumpas apibūdinimas	-
Teisinė padėtis	Privatus, savininkas J. Vilčiauskas
Esamas infrastruktūros naudojimas	Dvaro rūmų pastato išlikusi tik dalis. Nenaudojama. Būklė avarinė. Ūkinis pastatas yra avarinės būklės, parengti apmatavimai. Buv. pirtis – patenkinamos būklės, pritaikyta gyventi. Dvaro teritorija tvarkoma.
ESAMA BŪKLĖ (EKSPERTINIS VERTINIMAS)	
Objekto žinomumas ir svarba	Vidutiniškai žinomas
Pasiekiamumas (keliai)	Labai prastas, privažiavimas į gyvenvietę tik žvyrkeliu
Pasiekiamumas (turizmo trasos)	Labai toli nuo pagrindinių turizmo maršrutų
Pasiekiamumas (nuorodos)	Nuorodos nėra
Transporto parkavimo galimybės	Geras, galimas parkavimas aplinkinėse gatvėse
Esama infrastruktūros būklė	Komplekso būklė avarinė
Pastarųjų metų investicijos	Minimalios
PLĖTROS GALIMYBĖS (EKSPERTINIS VERTINIMAS)	
Objekto pritaikymo galimybės turizmo reikmėms	Galimos veiklos objekte dėl jo dydžio gana įvairios: pramoninės (viešbutis, restoranas-bravoras, konferencijų salė, SPA centras), reprezentacinės (ekspozicijų salės, koncertų salė, amatų centras, tradicinės dvaro šventės ir kt.). Objektas galėtų būti pažintinio dvarų kultūros kelio dalis, kuriame vyktų kultūros renginiai. Tačiau tuo pačiu objektas galėtų teikti ir aukšto lygio pagrindines turizmo paslaugas: apgyvendinimo, maitinimo ir kt. Tikslus paslaugų poreikis turėtų būti nustatytas parengiant verslo planą.
Galimas lankytojų skaičius	Vidutinis
Minimalus investicijų poreikis	3-5 mln. Lt

Išlaidų kaštai	Dideli: komunaliniai mokesčiai, didelis personalas
Investicijų efektyvumas	Vidutinis: ilgai galimas dalinis išsilaikymas iš vykdomos veiklos
IŠVADOS	
Pritaikymo turizmui stiprybės, galimybės	Vidutinės pritaikymo galimybės, tikėtinas vidutinis lankytojų skaičius
Pritaikymo turizmui silpnybės, grėsmės	Objektas mažiau žinomas, labai atokiaje vietoje, reikalingos ypač didelės investicijos
Bendras patrauklumas	Labai mažas

Eil. Nr.	3.4
Objekto pavadinimas	Aukos kalnas, Betygalos piliakalnis
FAKTINIAI DUOMENYS	
Tipas (pagal sandarą)	Vietovė
Tipas (pagal vertingųjų savybių pobūdį)	Archeologinis, istorinis
Adresas	Betygalos mstl., Betygalos sen.
Statusas	Registrinis objektas
Registro kodas	MC5567 ir MC5566
Paminklas	Taip, kodas AR881 ir AR880
Objekto apsaugos zona – nustatyta (1764000 kv. m)	

Geografinė padėtis

Fotofiksacija²²

²² Nr. 5, 6 –E. Činčys, 2009

Trumpas apibūdinimas

Betygalos piliakalnis. Atkeliavus iš Betygalos pro Pilkalnio kapines, matosi daugiau kaip 5 m aukščio pylimas, kuris saugo piliakalnį nuo laukų šiaurinėje pusėje. Čia yra viena aukščiausių rajone vietų – 125 m virš jūros lygio. Nuo šio pylimo saulėtą dieną matyti Šiluvos koplyčios bokštas, gražiai atsiveria Betygalos miestelio panorama. Pasak dr. J. Basanavičiaus, čia stovėjusi XIII – XIV a. rašytinių šaltinių minima Aukaimio pilis. Piliakalnis (Aukos kalnas) įrengtas Dubysos dešiniojo kranto aukštutinės terasos krašte, santakoje su bevardžiu upeliu. Aikštelė ovali. Greičiausiai tai įtvirtintas pirmojo piliakalnio papilys. Jis datuojamas II tūkst. pradžia, įrengtas aukštumos kampe, prie Betygalos Pilkalnio kapinių. Piliakalniai datuojami I tūkst. - II tūkst. pradžia.

Teisinė padėtis

Viešasis

Esamas infrastruktūros naudojimas

Šiuo metu turizmo veiklai naudojamas epizodiškai (renginiams), šienaujamas

ESAMA BŪKLĖ (EKSPERTINIS VERTINIMAS)**Objekto žinomumas ir svarba**

Neblogai žinomas, vyksta daug renginių

Pasiekiamumas (keliai)

Vidutinis, greta asfaltuoto kelio

Pasiekiamumas (turizmo trasos)

Vidutinis, greta Betygalos miestelio, patenka į dalį autoturizmo, dviračių, pėsčiųjų ir vandens trasų.

Pasiekiamumas (nuorodos)

Geras, yra nuoroda

Transporto parkavimo galimybės

Geras, galimas parkavimas asfaltuotame kelyje,

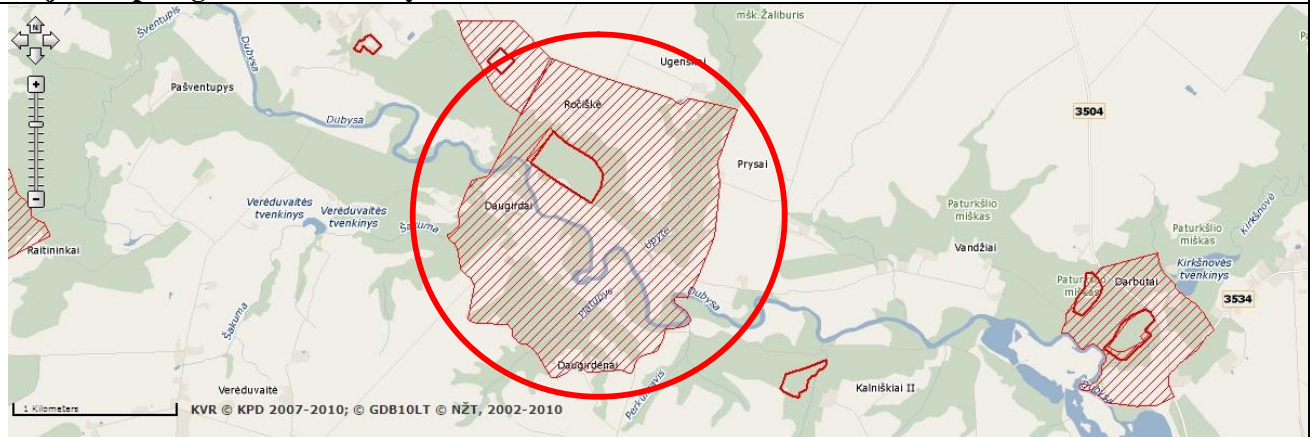
	šalia didelė aikštelė
Esama infrastruktūros būklė	Gera ²³
Pastarųjų metų investicijos	Nuolatinės simbolinės, objektas šienaujamas
PLĖTROS GALIMYBĖS (EKSPERTINIS VERTINIMAS)	
Objekto pritaikymo galimybės turizmo reikmėms	Veiklos ribotos, pažintinio istorinio-archeologinio-etnokultūrinio kelio dalis, tradicinių renginių vieta ²⁴ . Siūlomas laiptų, takų, mažosios architektūros elementų įrengimas.
Galimas lankytojų skaičius	Nedidelis
Minimalus investicijų poreikis	Iki 0,5 mln. Lt
Išlaikymo kaštai	Minimalūs
Investicijų efektyvumas	Mažas, pajamos negeneruojamos
IŠVADOS	
Pritaikymo turizmui stiprybės, galimybės	Neblogas pasiekiamumas, reikalingos palyginti nedidelės investicijos, nebrangus investicijų išlaikymas
Pritaikymo turizmui silpnybės, grėsmės	Ribotos veiklų galimybės, nedidelis lankytojų skaičius
Bendras patrauklumas	Vidutinis

²³ Siekiant objektyvumo, visų piliakalnių būklė vertinama vienodai „gera“, išskyrus tuos, kurie sparčiai nyksta arba tuos, kurie pastaruoju metu iš esmės sutvarkyti.

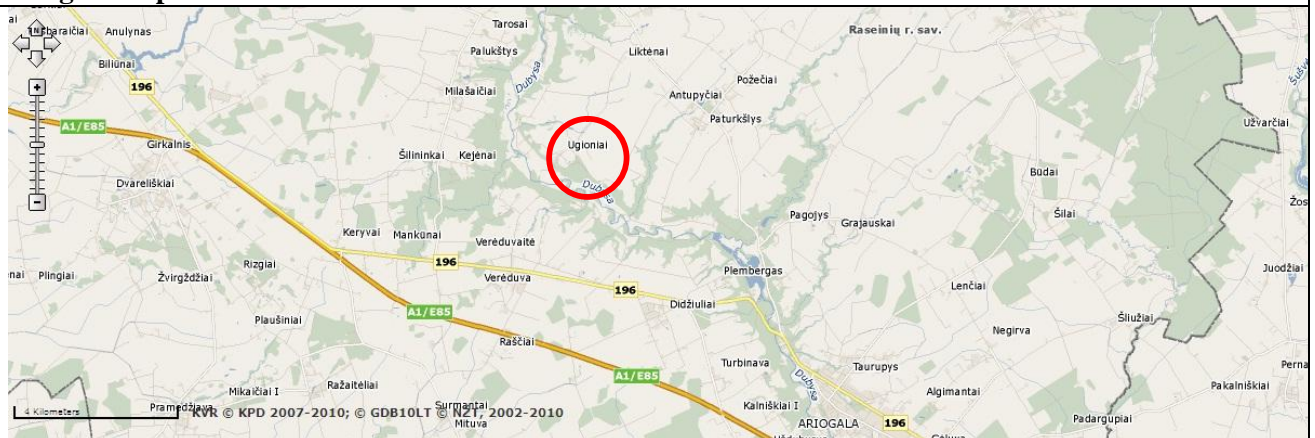
²⁴ Siekiant objektyvumo, galimų turizmo veiklų įvairovė visuose piliakalniuose vertinama vienodai „maža“.

Eil. Nr.	3.5
Objekto pavadinimas	Ročiškės piliakalnis
FAKTINIAI DUOMENYS	
Tipas (pagal sandarą)	Vietovė
Tipas (pagal vertingųjų savybių pobūdį)	Archeologinis, istorinis
Adresas	Ročiškės k., Betygalos sen.
Statusas	Registrinis objektas
Registro kodas	MC5569
Paminklas	Taip, kodas A1701

Objekto apsaugos zona – nustatyta. Plotas 169800 kv. m.

Geografinė padėtis

Fotofiksacija

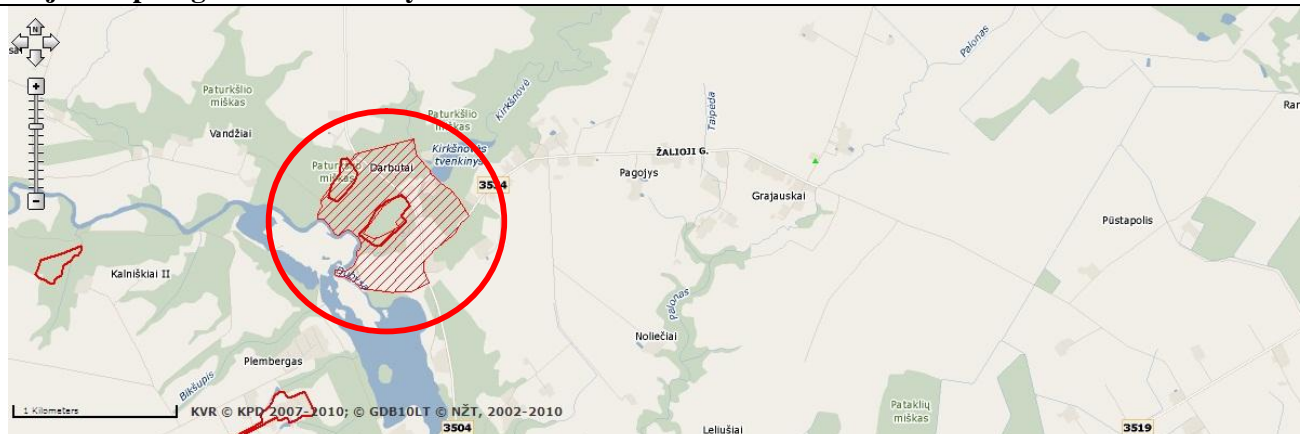
	
Trumpas apibūdinimas	Piliakalnis įrengtas Dubysos dešiniojo kranto aukštutinės terasos krašte, santakoje su bevardžiu upeliu. Aikštelė ovali, pailga. Ilgas, iš trijų pusių dėl stačių aukštų šlaitų sunkiai prieinamas piliakalnis galėjo vaidinti svarbų vaidmenį gynybinėje sistemoje. Piliakalnio aikštelė su kultūrinio sluoksnio žymėmis užima 57x40 m; rytiniame jos gale, už 1,5 m aukščio pylimo, yra 50x10 m dydžio kalvos smaigalys, kuris kartais priskiriamas trečiajai piliakalnio aikštelei. Piliakalnis datuojamas I tūkst. – II tūkst. pradžia.
Teisinė padėtis	Viešasis
Esamas infrastruktūros naudojimas	Šiuo metu turizmo reikmėms nenaudojamas
ESAMA BŪKLĖ (EKSPERTINIS VERTINIMAS)	
Objekto žinomumas ir svarba	Vidutiniškai žinomas
Pasiekiamumas (keliai)	Sudėtingas, virš 5 km. reikia važiuot žvyrkeliu
Pasiekiamumas (turizmo trasos)	Ribotas, nors Betygalos miestelis, patenka į dalį autoturizmo, dviračių, pėsčiųjų ir vandens trasų, piliakalnis yra atokiau
Pasiekiamumas (nuorodos)	Geras, yra nuoroda
Transporto parkavimo galimybės	Ribotas
Esama infrastruktūros būklė	Gera ²⁵
Pastarųjų metų investicijos	Nuolatinės simbolinės, objektas šienaujamas
PLĖTROS GALIMYBĖS (EKSPERTINIS VERTINIMAS)	
Objekto pritaikymo galimybės turizmo reikmėms	Veiklos ribotos, pažintinio istorinio-archeologinio-etnokultūrinio kelio dalis, tradicinių renginių vieta ²⁶ . Siūlomas laiptų, takų, mažosios architektūros elementų įrengimas.
Galimas lankytojų skaičius	Mažas arba vidutinis (renginių metu)
Minimalus investicijų poreikis	Iki 0,5 mln. Lt
Išlaidų kaštai	Minimalūs
Investicijų efektyvumas	Mažas, pajamos negeneruojamos
IŠVADOS	
Pritaikymo turizmui stiprybės, galimybės	Reikalingos palyginti nedidelės investicijos, nebrangus investicijų išlaidų išlaidymas
Pritaikymo turizmui silpnybės, grėsmės	Sunkiai pasiekiamas, ribotos veiklų galimybės, nedidelis lankytojų skaičius
Bendras patrauklumas	Labai mažas

²⁵ Siekiant objektyvumo, visų piliakalnių būklė vertinama vienodai „gera“, išskyrus tuos, kurie sparčiai nyksta arba tuos, kurie pastaruoju metu iš esmės sutvarkyti.

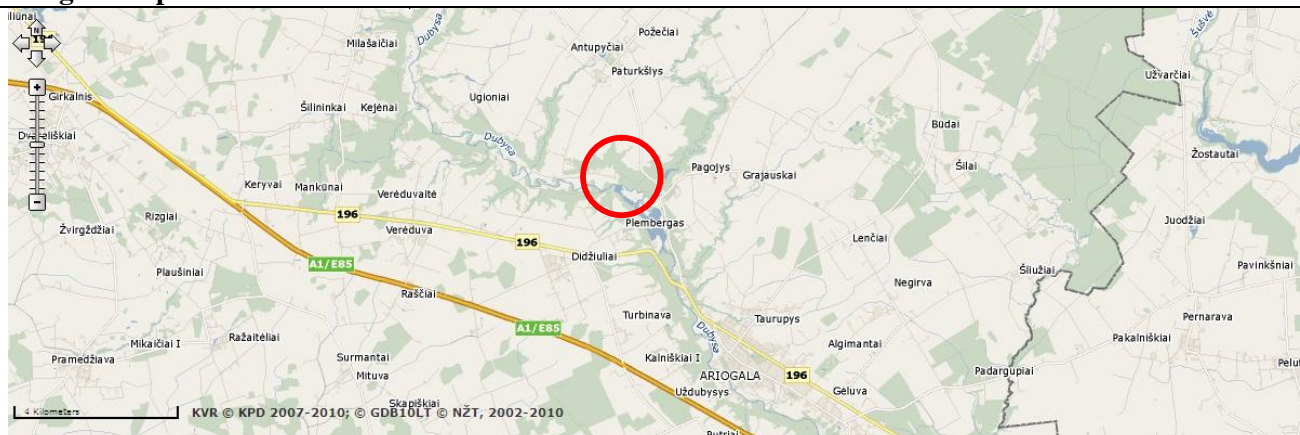
²⁶ Siekiant objektyvumo, galimų turizmo veiklų įvairovė visuose piliakalniuose vertinama vienodai „maža“.

Eil. Nr.	3.6
Objekto pavadinimas	Darbutų piliakalniai
FAKTINIAI DUOMENYS	
Tipas (pagal sandarą)	Vietovė
Tipas (pagal vertingųjų savybių pobūdį)	Archeologinis, istorinis
Adresas	Darbutų k., Betygalos sen.
Statusas	Registrinis objektas
Registro kodas	Darbutų piliakalnis (MC31109) ir Darbutų II-asis piliakalnis (MC5568)
Paminklas	Taip, kodas AR882

Objekto apsaugos zona – nustatyta. Plotas 551000 kv. m.

Geografinė padėtis

Fotofiksacija²⁷

²⁷ Nr. 3, 4 – A. Strazdas, 2006

Nr. 5 – G. Zabiela, 2005

Nr. 6 – L. Kšivickis, XX a. pr.

	
	
Trumpas apibūdinimas	Du greta vienas kito piliakalniai, kurių pirmasis dažnai vadinamas Bielskio kalnu., nes ant šio piliakalnio XIX a. viduryje palaidotas dvarininkas I. Bielskis. Piliakalnis įrengtas pailgame kranto kyšulyje, apjuostas pylimu ir grioviu. Šlaitai apie 20 m aukščio, viršuje nulyginti. II-ojo piliakalnio šlaitai aukšti (15-20 m) ir statūs, o aikštelė mažesnė – 25x8 m, su šiauriniame gale supiltu nedideliu pylimu. Piliakalnis pasislėpęs miške, apaugęs medžiais, sunkiai prieinamas. Amžius: I t-metis – II t-mečio pr.
Teisinė padėtis	Viešasis
Esamas infrastruktūros naudojimas	Šiuo metu turizmo reikmėms beveik nenaudojamas
ESAMA BŪKLĖ (EKSPERTINIS VERTINIMAS)	
Objekto žinomumas ir svarba	Mažai žinomas
Pasiekiamumas (keliai)	Vidutinis, prie kelio Ariogala-Betygala
Pasiekiamumas (turizmo trasos)	Geras, Ariogala ir Betygala patenka į dalį autoturizmo, dviračių, pėsčiųjų ir vandens trasų
Pasiekiamumas (nuorodos)	Nuorodų nėra
Transporto parkavimo galimybės	Ribotos
Esama infrastruktūros būklė	Gera ²⁸
Pastarųjų metų investicijos	Nuolatinės simbolinės, objektas šienaujamas
PLĖTROS GALIMYBĖS (EKSPERTINIS VERTINIMAS)	
Objekto pritaikymo galimybės turizmo reikmėms	Veiklos ribotos, pažintinio istorinio-archeologinio-etnokultūrinio kelio dalis, tradicinių renginių vieta ²⁹ .

²⁸ Siekiant objektyvumo, visų piliakalnių būklė vertinama vienodai „gera“, išskyrus tuos, kurie sparčiai nyksta arba tuos, kurie pastaruoju metu iš esmės sutvarkyti.

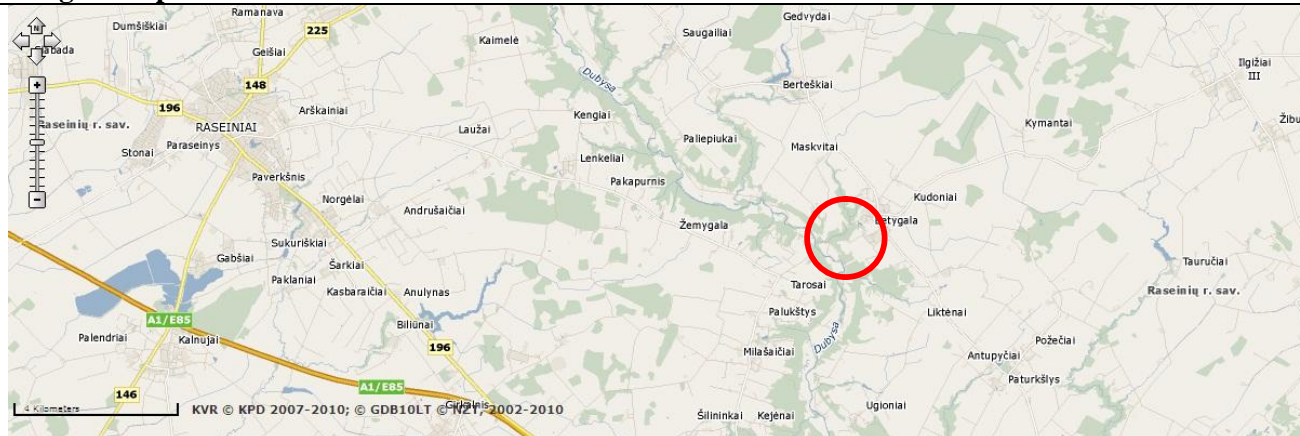
²⁹ Siekiant objektyvumo, galimų turizmo veiklų įvairovė visuose piliakalniuose vertinama vienodai „maža“.

	Siūlomas laiptų, takų, mažosios architektūros elementų įrengimas.
Galimas lankytojų skaičius	Mažas arba vidutinis (renginių metu)
Minimalus investicijų poreikis	Iki 0,5 mln. Lt
Išlaikymo kaštai	Minimalūs
Investicijų efektyvumas	Mažas, pajamos negeneruojamos
IŠVADOS	
Pritaikymo turizmui stiprybės, galimybės	Neblogas pasiekiamumas, šalia didelė kaimo turizmo sodyba, reikalingos palyginti nedidelės investicijos, nebrangus investicijų išlaikymas
Pritaikymo turizmui silpnybės, grėsmės	Ribotos veiklų galimybės, nedidelis lankytojų skaičius
Bendras patrauklumas	Labai mažas

Eil. Nr.	3.7
Objekto pavadinimas	Šv. Jono šaltinėlis
FAKTINIAI DUOMENYS	
Tipas (pagal sandarą)	Vietovė
Tipas (pagal vertingųjų savybių pobūdį)	Kraštovaizdžio, archeologinis
Adresas	Betygalos mstl., Betygalos sen.
Statusas	Registrinis objektas
Registro kodas	MC2071
Paminklas	Taip, kodas 988
Objekto apsaugos zona – preliminari (nenustatyta).	

Geografinė padėtis

Fotofiksacija

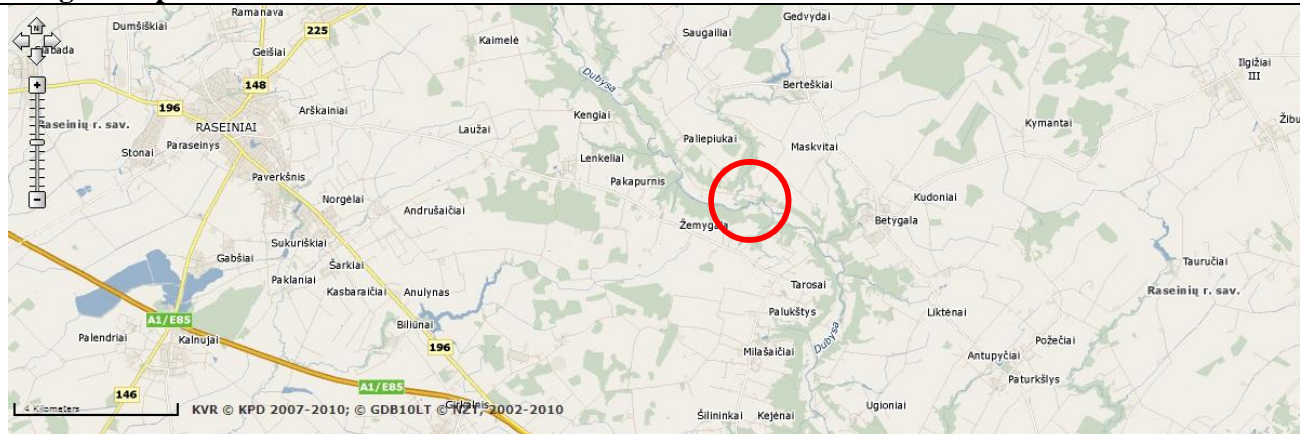

Trumpas apibūdinimas	Į pietvakarius nuo Betygalos, Lelyko upelio slėnyje, kairiajame upelio krante, trykšta Šv. Jono (Gaivučio) šaltinėlis. Vandens srovė išteka iš akmeninio būsto. Pasak žmonių, šaltinėlio vanduo yra „tikras“, gyvas, teikiantis energijos. Jo aplinka sutvarkyta mokytojo A. Juškos rūpesčiu. Paskutiniaus savo gyvenimo metais Betygaloje per Šv. Onos atlaidus lankęsis Jonas Mačiulis Maironis, aplankė šaltinėlį. Tam faktui atminti prie Šv. Jono (Gaivučio) šaltinėlio įrengta atminimo lenta, suolelis pakeleiviui.
Teisinė padėtis	Viešasis
Esamas infrastruktūros naudojimas	Šiuo metu turizmui naudojama simboliškai, nuolat tvarkoma aplinka
ESAMA BŪKLĖ (EKSPERTINIS VERTINIMAS)	
Objekto žinomumas ir svarba	Mažai žinomas
Pasiekiamumas (keliai)	Vidutinis, greta asfaltuoto kelio
Pasiekiamumas (turizmo trasos)	Vidutinis, greta Betygalos miestelio, patenka į dalį autoturizmo, dviračių, pėsčiųjų ir vandens trasų
Pasiekiamumas (nuorodos)	Nuorodų nėra
Transporto parkavimo galimybės	Geras, galimas parkavimas asfaltuotame kelyje, šalia aikštelė
Esama infrastruktūros būklė	Būklė gera
Pastarųjų metų investicijos	Nuolatinės simbolinės
PLĖTROS GALIMYBĖS (EKSPERTINIS VERTINIMAS)	
Objekto pritaikymo galimybės turizmo reikmėms	Veiklos ribotos, pažintinio kelio dalis, tradicinių renginių vieta. Siūlomas takų, mažosios architektūros elementų įrengimas. Galima suvenyrų ar kitų turistams patrauklių prekių gamyba (pvz. fasuotas gydomasis vanduo).
Galimas lankytojų skaičius	Mažas arba vidutinis (renginių metu)
Minimalus investicijų poreikis	Iki 0,5 mln. Lt
Išlaidų kaštai	Minimalūs
Investicijų efektyvumas	Mažas, pajamos negeneruojamos
IŠVADOS	
Pritaikymo turizmui stiprybės, galimybės	Neblogas pasiekiamumas, reikalingos nedidelės investicijos, nedidelis išlaidų kiekis
Pritaikymo turizmui silpnybės, grėsmės	Ribotos veiklų galimybės, nedidelis lankytojų skaičius
Bendras patrauklumas	Mažas

Eil. Nr.	3.8
Objekto pavadinimas	Vandens malūnas su technologine įranga
FAKTINIAI DUOMENYS	
Tipas (pagal sandarą)	Kompleksas. Sudaro: vandens malūnas (2287), technologinė įranga (22049)
Tipas (pagal vertingųjų savybių pobūdį)	Inžinerinis
Adresas	Maslauskiškių k., Betygalos sen.
Statusas	Registrinis objektas
Registro kodas	MC22048
Paminklas	Ne
Objekto apsaugos zona – nustatyta. Plotas 2000 kv. m.	

Geografinė padėtis

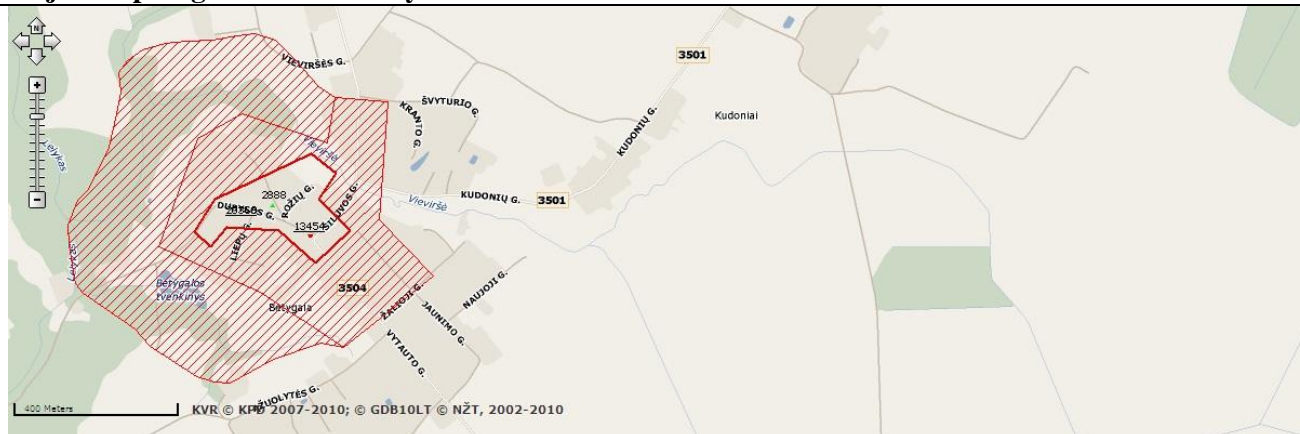

Fotofiksacija

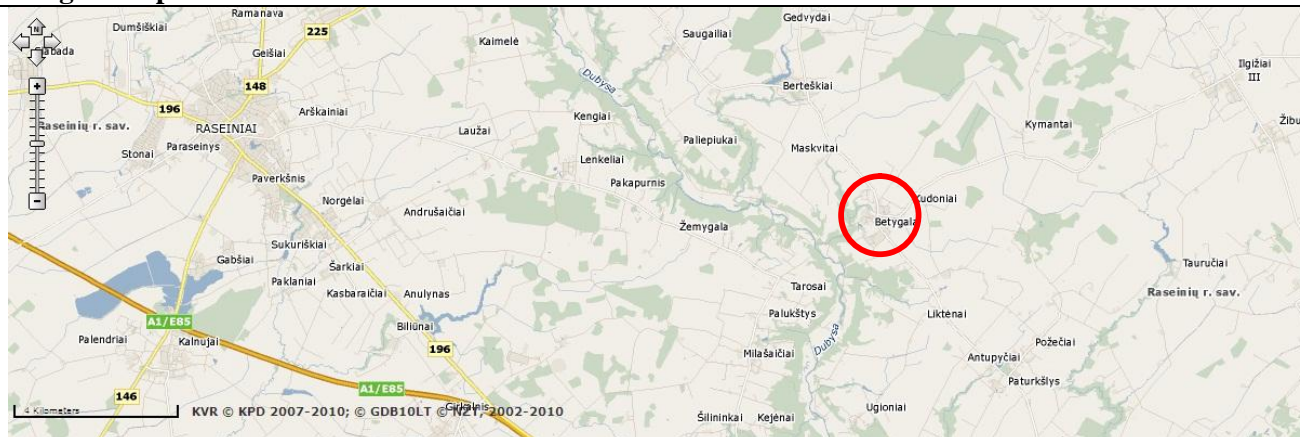

Trumpas apibūdinimas	<p>Maslauskiškių dvaras įkurtas 1865 m. Šiuo metu išlikęs Maslauskiškių vandens malūnas (iš pradžių jis priklausė A. Bodendorfiui) yra vienas įspūdingiausių padubysyje. Jis sumūrytas 1895 m. iš akmenų ir plytų. Malūnas atstatytas 1920 m. Vėliau jis remontuotas 1937, 1949, 1986 m. Prie malūno veikė ir vilnų karšykla, milo vėlykla, lentpjūvė. Malūno kiemas grįstas akmenimis, užtvanka dvipakopė. Be erdvaus kiemo, čia išliko ir kiti vandens malūno infrastruktūros elementai.</p> <p>1949 m. viduryje remontuojant malūną buvo pertvarkyta vandens turbina, nauju pakeistas piklius, girnės, kruopainė, valcai, suremontuota lentpjūvė, obliavimo mašina. Malūno pajėgumas po šio remonto padidėjo 1,5 karto. 1949 m. lapkričio mėn. iš autonominio elektros šaltinio buvo apšviestos malūno patalpos ir kiemas. Vėliau elektra pasiekė ir malūno darbininkų butus. 1992 m. kovo 17 d. Maslauskiškių vandens malūnas buvo įrašytas į naujai išaiškinamų istorijos ir kultūros paminklų sąrašą. 1996 m. sausio 29 d. jam suteiktas paminklinio objekto statusas.</p>
Teisinė padėtis	Privatus, savininkas F. Bodendorf
Esamas infrastruktūros naudojimas	Šiuo metu turizmui praktiškai nenaudojama
ESAMA BŪKLĖ (EKSPERTINIS VERTINIMAS)	
Objekto žinomumas ir svarba	Vidutiniškai žinomas
Pasiekiamumas (keliai)	Vidutinis, greta kelio Betygala-Šiluva, privažiavimas žvyrkeliu
Pasiekiamumas (turizmo trasos)	Geras, Betygalos apylinkės patenka į keletą turizmo trasų, tačiau objektas ant Dubysos kranto (vienas iš vos kelių)
Pasiekiamumas (nuorodos)	Nuorodų nėra
Transporto parkavimo galimybės	Vidutinės, galimas parkavimas aplinkinėse gatvėse, didelė neužstatyta teritorija aplinkui
Esama infrastruktūros būklė	Būklė vidutinė
Pastarųjų metų investicijos	Nuolat tvarkomas
PLĖTROS GALIMYBĖS (EKSPERTINIS VERTINIMAS)	
Objekto pritaikymo galimybės turizmo reikmėms	Galimos veiklos objekte labai įvairios: pramoginės (viešbutis, restoranas-bravoras, pramogų centras, mini golfo aikštynas, lauko atrakcionai ir kt.), amatų centras, tradicinės šventės ir kt.). Objektas galėtų būti pažintinio technikos paveldo kelio dalis, kuriame vyktų kultūros renginiai. Tačiau tuo pačiu objektas galėtų teikti ir aukšto lygio pagrindines turizmo paslaugas: apgyvendinimo, maitinimo ir kt., ypač vandens turistams, plaukiantiems Dubysa. Tikslus paslaugų poreikis turėtų būti nustatytas parengiant verslo planą.
Galimas lankytojų skaičius	Vidutinis
Minimalus investicijų poreikis	Iki 1,5-3 mln. Lt
Išlaidų kaštai	Vidutiniai: komunaliniai mokesčiai, personalas
Investicijų efektyvumas	Vidutinis: ilgainiui galimas dalinis išsilaikymas iš vykdomos veiklos
IŠVADOS	
Pritaikymo turizmui stiprybės, galimybės	Vidutinis pasiekiamumas, labai tinkamas vandens turizmui, objektas originalus (vienintelis tokio pobūdžio rajone)
Pritaikymo turizmui silpnybės, grėsmės	Reikalingos nemažos investicijos
Bendras patrauklumas	Vidutinis

Eil. Nr.	3.9
Objekto pavadinimas	Betygalos miestelio istorinė zona, Vytauto Didžiojo paminklas, Betygalos Šv. Mikalojaus Bažnyčia
FAKTINIAI DUOMENYS	
Tipas (pagal sandarą)	Vietovė
Tipas (pagal vertingųjų savybių pobūdį)	Kraštovaizdžio, archeologinis
Adresas	Betygalos mstl., Betygalos sen.
Statusas	Registrinis objektas
Registro kodas	MC20368, MC13454
Paminklas	Taip, kodai 306, DV2305
Objekto apsaugos zona – nustatyta. Plotas 464900 kv. m.	

Geografinė padėtis

Fotofiksacija

Trumpas apibūdinimas

Betygala pirmą kartą paminėta 1253 m. Mindaugo akte. XIII - XVI a. lietuvių kovų su Ordinumu metu Betygalos pilis buvo viena svarbiausių Žemaičių pilių, kurią puldavo kryžiuočiai. Betygalos miestelis įsikūręs 1 km atstumu nuo kairiojo Dubysos kranto. Nors miestelis lygumoje, tačiau aplinkinės kalvos, Dubysos slėniai, Lelyko, Vieviršės (Vieviržės), Vaškutės upeliai Betygalai suteikia ypatingo grožio ir jaukumo.

Miesteliui išskirtinumo suteikia P.

Aleksandravičiaus sukurtas paminklas Lietuvos Didžiajam kunigaikščiui Vytautui, pastatytas vietos šaulių rūpesčiu 1930 m. Paminklas susideda iš postamento, Ldk Vytauto statulos, tvorelės.

Postamentas betoninis, balintas kalkėmis, stačiakampio tūrio, į apačią platėjantis, paremtas keturiais dekoratyviniais kontraforsais. Statula betoninė, dengta granito grūdeliais, kompaktiško silueto, statiška, apibendrintų formų. Vytauto figūra vaizduojama tvirtai stovinti, viena ranka besiremianti į skydą, kita - į kalaviją, trimis ketvirčiais pasukta į priekį. Tvorelė susideda iš keturių stačiakampio plano, nukirstomis briaunomis betono stulpelių, taip pat balintų kalkėmis, tarpusavyje sujungtų grandine.

Betygaloje 1416 m. pastatyta medinė bažnyčia. Mita Višginaitė 1504 m. įkūrė altariją ir ją aprūpino.

Klebonijai 1505 m. dovanotas Betygalos miestelis.

Žygimantas Senasis 1516 m. leido klebonui pastatyti 5 smukles ir iš jų imti pelną. 1524 m. įsteigta kita altarija. Apie 1567 m. bažnyčia buvo apleista, be kunigo. 1579 m. minima parapinė mokykla.

Klebonijos valdos 1639 m. perduotos naujai įsteigta dekanų prelatijai. 1841 m. bažnyčia buvo gerai aprūpinta: jai priklausė 49 valakai ir 3 margai žemės, 34 baudžiauninkai. Betygaloje gyveno 3 kunigai. Klebonas Anupras Šrėderis su

parapijiečiais 1851 m. pastatė naują medinę bažnyčią. XIX a. antrojoje pusėje pastatyta prieglauda. 1903 m. pastatyta mūrinė prieglauda. 1908–1914 m. veikė Lietuvių katalikų blaivybės draugijos skyrius. 1915 m. sudegus bažnyčiai, ji įrengta buvusiam mūriniame skolinamosios taupomosios kasos pastate. Klebono Pr. Janulaičio

	rūpesčiu 1925–1930 m. pagal architekto Vladimiro Dubeneckio projektą pastatyta dabartinė mūrinė bažnyčia. Ją 1932 m. konsekrovo arkivyskupas Juozapas Skvireckas. Bažnyčia neobarokinė, turi neoklasicizmo bruožų, bazilikinė, su aukštu cokoliu. Vidus 3 navų, atskirtų pilioriais. Greta bažnyčios – aukšta varpinė. Ji su bažnyčia sujungta vienos arkos atvira galerija su baliustrada. Šventoriuje palaidotas Betygalos klebonas Juozas Varvuolis (1938–1989; Betygaloje nuo 1978 m.). Yra B. Pundziaus skulptūrų.
Teisinė padėtis	Viešasis
Esamas infrastruktūros naudojimas	Šiuo metu miestelio centras sutvarkytas, lankosi turistai. Paminklas sutvarkytas, prižiūrimas. Bažnyčia naudojama pagal paskirtį, būklė normali.
ESAMA BŪKLĖ (EKSPERTINIS VERTINIMAS)	
Objekto žinomumas ir svarba	Gerai žinomas
Pasiekiamumas (keliai)	Geras, Betygalos miestelyje
Pasiekiamumas (turizmo trasos)	Geras, Betygalos miestelis patenka į didelę dalį autoturizmo, dviračių, pėsčiųjų ir vandens trasų
Pasiekiamumas (nuorodos)	Geras, yra nuorodos
Transporto parkavimo galimybės	Geros, galimas parkavimas miesto gatvėse, prie bažnyčios yra didelė aikštelė
Esama infrastruktūros būklė	Būklė gera
Pastarųjų metų investicijos	Nuolatinis finansavimas, sutvarkyta aikštė, paminklas
PLĖTROS GALIMYBĖS (EKSPERTINIS VERTINIMAS)	
Objekto pritaikymo galimybės turizmo reikmėms	Galimos veiklos objekte (miestelyje) dėl jo dydžio labai įvairios: turizmo paslaugų plėtra paveldo pastatuose (viešbučiai, kavinės, konferencijų salės, pramogų centrai, sveikatingumo įstaigos, turgausmugių paviljonai ir kt.), reprezentacinės-kultūrinės (klojimo teatras, amatų centras, tradicinės miestelio šventės ir kt.). Objektas galėtų būti pažintinio miestelių kultūros ar medinės architektūros kelio dalis, kuriame vyktų kultūros renginiai. Tačiau tuo pačiu objektas galėtų teikti ir aukšto lygio pagrindines turizmo paslaugas: apgyvendinimo, maitinimo ir kt. Tikslinga parama verslui, veikiančiam paveldo pastatuose: mokesčių lengvatos, pastatų fasadų tvarkymo išlaidų kompensavimas ir pan. Bažnyčios pastate veiklos ribotos, sakralinės arba kultūrinės. Galimas bažnytinės muzikos koncertų organizavimas, mūrinės-sakralinės architektūros maršruto organizavimas ir pan. ³⁰ . Viena iš 4 Žemaičių krikšto bažnyčių (Ariogalos, Betygalos, Raseinių ir Viduklės), galimas maršruto organizavimas.
Galimas lankytojų skaičius	Didelis
Minimalus investicijų poreikis	Iki 1,5-3,0 mln. Lt
Išlaidų kaštai	Nedideli
Investicijų efektyvumas	Vidutinis: ilgainiui galimas dalinis išsilaikymas iš vykdomos veiklos

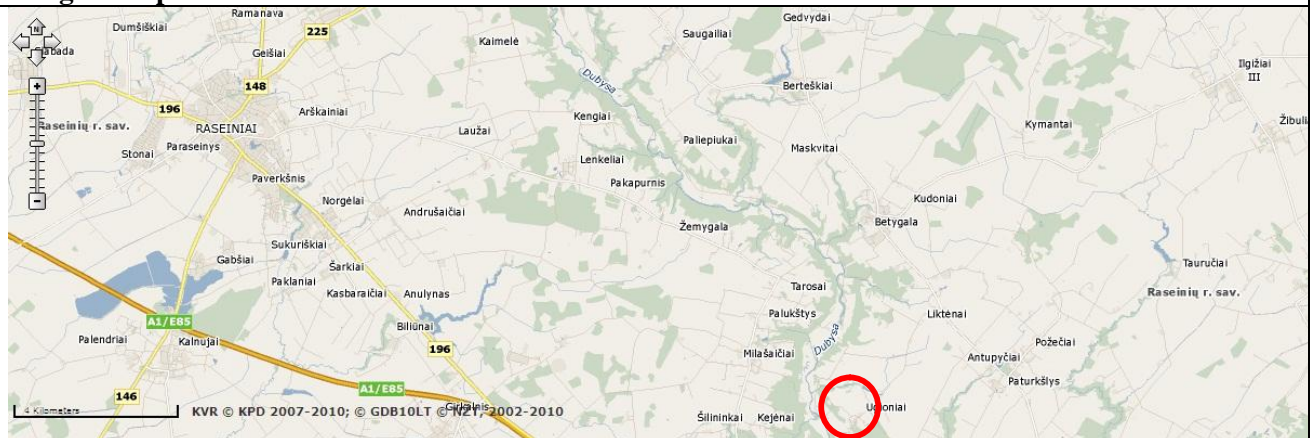
³⁰ Siekiant objektyvumo, visose panašaus tipo bažnyčiose turizmo veiklos galimybės vertinamos maždaug vienodai.

IŠVADOS	
Pritaikymo turizmui stiprybės, galimybės	Betygalos miestelis gerai žinomas, galimas didelis turizmo veiklų kompleksiskumas, tikėtinas nemažas lankytojų skaičius, vidutinis pasiekiamumas
Pritaikymo turizmui silpnybės, grėsmės	Reikalingos vidutinės investicijos
Bendras patrauklumas	Didelis

Eil. Nr.	3.10
Objekto pavadinimas	Ugionių bažnyčia
FAKTINIAI DUOMENYS	
Tipas (pagal sandarą)	Pavienis objektas
Tipas (pagal vertingųjų savybių pobūdį)	Sakralinis
Adresas	Ugionių k., Betygalos sen.
Statusas	Savivaldybės saugomas
Registro kodas	Nėra
Paminklas	Ne
Objekto apsaugos zona – preliminari (nenustatyta).	

Geografinė padėtis

Fotofiksacija

Trumpas apibūdinimas	Ugioniuose 1611 m. pastatyta evangelikų reformatų bažnyčia. Betygalos klebono ir apylinkės tikinčiųjų aukomis apie 1650 m. pastatyta medinė katalikų koplyčia. Teisėjas Marcelinas Dirda 1784 m. pastatė medinę bažnyčią ir dovanoją jai valaką žemės. Iki 1831 m. ji sudegė. 1836 m. pastatyta dabartinė akmenų mūro bažnyčia. Šalia bažnyčios 1883 m. pastatyta nedidelė medinė koplytėlė. Jos viduje yra stebuklingu laikomas šaltinis. Bažnyčia yra liaudiškai traktuotų klasicistinių formų, stačiakampio plano, su portiku ir bokšteliu ant kraigo. Šventoriaus tvora žema, metalinė, su stulpiniais mūriniais vartais.
Teisinė padėtis	Viešasis
Esamas infrastruktūros naudojimas	Šiuo metu naudojama, paskirtis sakralinė
ESAMA BŪKLĖ (EKSPERTINIS VERTINIMAS)	
Objekto žinomumas ir svarba	Vidutiniškai žinomas
Pasiekiamumas (keliai)	Sudėtingas, virš 5 km. reikia važiuoti žvyrkeliu
Pasiekiamumas (turizmo trasos)	Ribotas, nors Betygalos miestelis, patenka į dalį autoturizmo, dviračių, pėsčiųjų ir vandens trasų, objektas yra atokiau
Pasiekiamumas (nuorodos)	Nuorodų nėra
Transporto parkavimo galimybės	Geros, galimas parkavimas aplinkinėse gatvėse, yra aikštelė
Esama infrastruktūros būklė	Būklė gera, pritaikymui turizmo reikmėms reikalingas remontas
Pastarųjų metų investicijos	Sutvakyta aplinka, koplyčia, šaltinis
PLĖTROS GALIMYBĖS (EKSPERTINIS VERTINIMAS)	
Objekto pritaikymo galimybės turizmo reikmėms	Veiklos ribotos, sakralinės arba kultūrinės. Galimas bažnytinės muzikos koncertų organizavimas, mūrinės-sakralinės architektūros maršruto

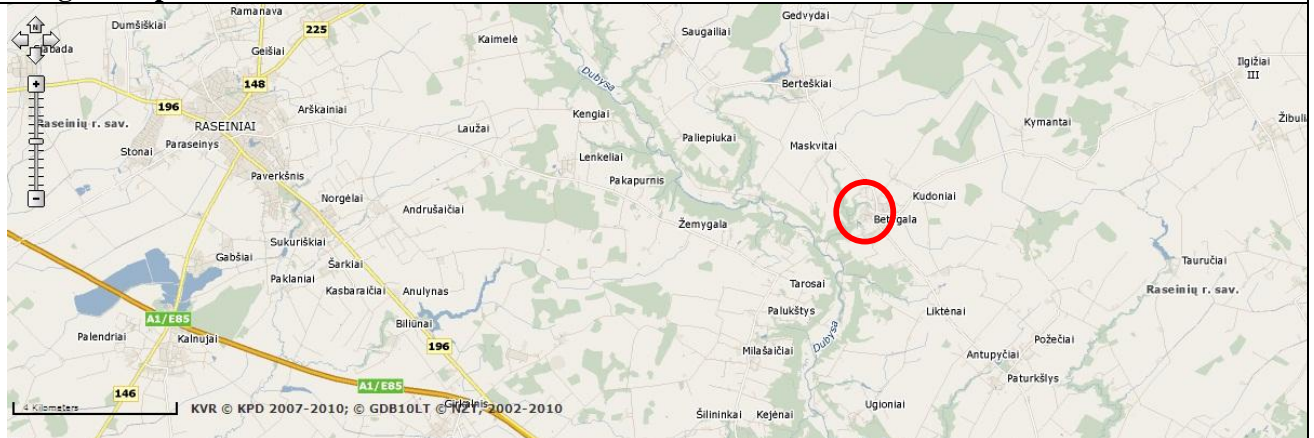
	organizavimas ir pan. ³¹ Galima suvenyrų ar kitų turistams patrauklių prekių gamyba (pvz. fasuotas gydomasis vanduo).
Galimas lankytojų skaičius	Nedidelis
Minimalus investicijų poreikis	Iki 0,5 mln. Lt
Išlaikymo kaštai	Nedideli: komunaliniai mokesčiai
Investicijų efektyvumas	Mažas, pajamos negeneruojamos
IŠVADOS	
Pritaikymo turizmui stiprybės, galimybės	Reikalingos nedidelės investicijos
Pritaikymo turizmui silpnybės, grėsmės	Sunkiai pasiekiamas, didelis lankytojų srautas mažai tikėtinas
Bendras patrauklumas	Mažas

³¹ Siekiant objektyvumo, visose panašaus tipo bažnyčiose turizmo veiklos galimybės vertinamos maždaug vienodai.

Eil. Nr.	3.11
Objekto pavadinimas	Betygalos buv. valsčiaus pastatas
FAKTINIAI DUOMENYS	
Tipas (pagal sandarą)	Pavienis objektas
Tipas (pagal vertingųjų savybių pobūdį)	Architektūrinis, etnokultūrinis
Adresas	Betygalos mstl., Betygalos sen.
Statusas	Savivaldybės saugomas
Registro kodas	Nėra
Paminklas	Ne
Objekto apsaugos zona – preliminari (nenustatyta).	

Geografinė padėtis

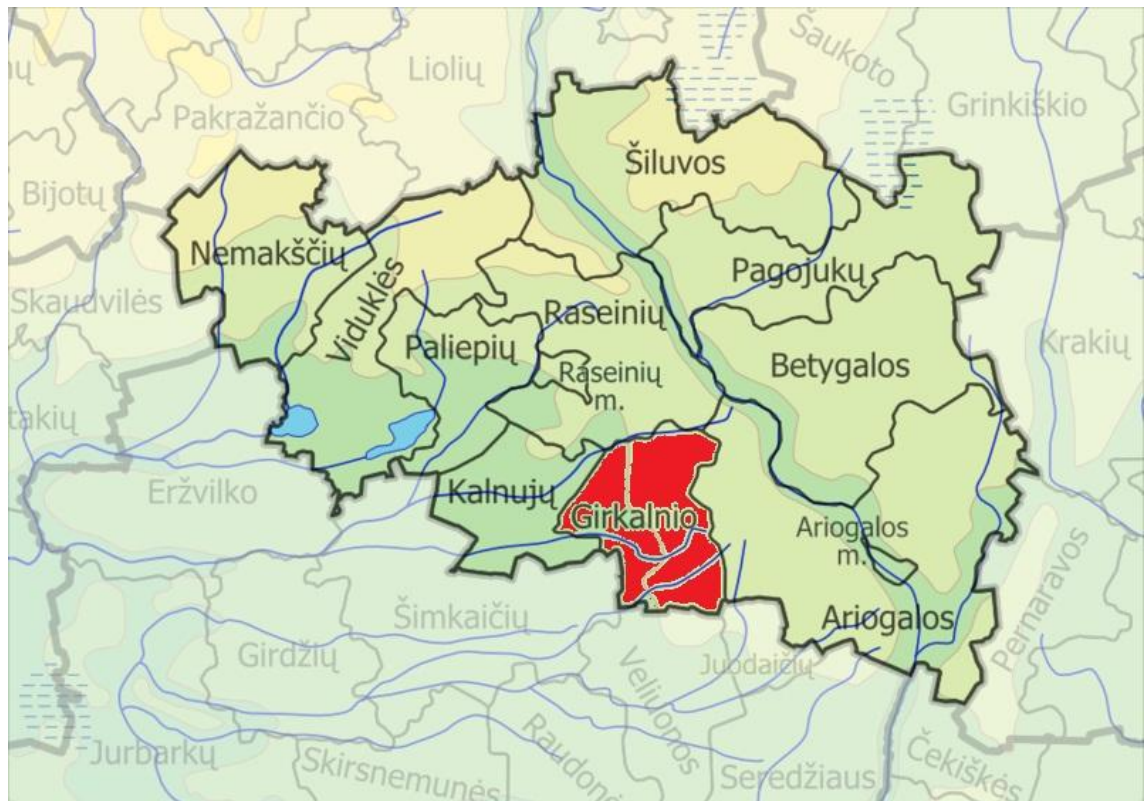
Fotofiksacija

	
<p>Trumpas apibūdinimas</p>	<p>Betygalos valsčiaus pastatas statytas apie 1920 metus. Tai vieno aukšto, rąstų sienų, dvišlaičio stogo namas. Statymo metu stogas dengtas gontais, dabar – šiferiu. Sienojai iš lauko pusės tradiciškai apkalti vertikaliomis dviejų pjūvių lentomis, tarpus užkalant siauromis medinėmis juostomis. Sienų viršuje prikalta geometriniu ornamentu dekoruota juosta. Ji dviejų modulių, pasikartojanti kas antrą kartą. Pastatas turi dvi verandas. Vakarinės verandos viršutinė sienų dalis dažyta baltai. Virš verandos yra mansarda, kurios stogo skydas skaidytas į du tarpnius. Verandos viršuje du stačiakampiai langai, šonuose po vieną. Remonto metu autentiški langai pakeisti į plastikinius. Kerčių apatiniai dekoro elementai geometriški, saikingi, dažyti baltai.</p>
<p>Teisinė padėtis</p>	<p>Viešasis</p>
<p>Esamas infrastruktūros naudojimas</p>	<p>Šiuo metu pastatą naudoja kaimų bendruomenė „Betygala“, veikia amatų centras. Pastato būklė nebloga. Betygalos kaimų bendruomenė kuria Amatų centrą, kur bus kepama duona, renkamos žolelės, vaišinami arbata. Kuriamas amatų centras: kalvystė, audimas, kulinarija.</p>
<p>ESAMA BŪKLĖ (EKSPERTINIS VERTINIMAS)</p>	
<p>Objekto žinomumas ir svarba</p>	<p>Vidutiniškai žinomas</p>
<p>Pasiekiamumas (keliai)</p>	<p>Geras, Betygalos miestelyje</p>
<p>Pasiekiamumas (turizmo trasos)</p>	<p>Geras, Betygalos miestelis patenka į didelę dalį autoturizmo, dviračių, pėsčiųjų ir vandens trasų</p>
<p>Pasiekiamumas (nuorodos)</p>	<p>Geras, yra nuorodos</p>
<p>Transporto parkavimo galimybės</p>	<p>Geros, galimas parkavimas aplinkinėse gatvėse, šalia (prie bažnyčios) didelė parkavimo aikštelė</p>
<p>Esama infrastruktūros būklė</p>	<p>Būklė gera, pritaikytas turizmo reikmėms</p>
<p>Pastarųjų metų investicijos</p>	<p>Įvykdytas projektas „Betygalos bendruomenės administracinio pastato ir patalpų restauravimas“</p>
<p>PLĖTROS GALIMYBĖS (EKSPERTINIS VERTINIMAS)</p>	
<p>Objekto pritaikymo galimybės turizmo reikmėms</p>	<p>Galimos veiklos objekte įvairios: pramoginės (pramogų centras ir kt.), reprezentacinės (ekspozicijų salės, amatų centras, klijavimo teatras tradicinės miestelio šventės ir kt.). Objektas galėtų būti pažintinio miestelių kultūros ar medinės architektūros kelio dalis, kuriame vyktų kultūros renginiai.</p>
<p>Galimas lankytojų skaičius</p>	<p>Vidutinis</p>
<p>Minimalus investicijų poreikis</p>	<p>0,5-1,5 mln. Lt</p>

Išlaidų kaštai	Nedideli: komunaliniai mokesčiai, keletas etatų
Investicijų efektyvumas	Mažas, pajamos negeneruojamos arba generuojamos minimalios
IŠVADOS	
Pritaikymo turizmui stiprybės, galimybės	Didelės investicijos, galimas vidutinis turizmo veiklų kompleksiskumas, tikėtinas nemažas lankytojų skaičius, vidutinis pasiekiamumas
Pritaikymo turizmui silpnybės, grėsmės	Objektas vidutiniškai žinomas, reikalingos vidutinės investicijos
Bendras patrauklumas	Didelis

4.1.4. GIRKALNIO SENIŪNIJA

Pagal gyventojų skaičių (2026 žmonės) ir užimamą plotą (10 475 ha) Girkalnio seniūnija Raseinių rajone yra aštunta. Didžiausi kaimai – Pramedžiava (348 žm.), Ražaitėliai (115 žm.) ir Žvirgždžiai (63 žm.). Visus seniūnijos kaimus gyventojų skaičiumi gerokai lenkia pats Girkalnis. Jame 2001 m. gyveno 997 gyventojai. Girkalnio seniūnijoje yra šie kultūros paveldo objektai:

Registriniai objektai:

- Girkalnio senosios žydų kapinės MC20720
- Girkalnio žydų žudynių vieta ir kapas MC2091
- Girkalnio karių kapinės MC 11116
- Biliūnų dvaro sodyba MC1579
- Naukaimio piliakalnis su gyvenvieta MC23751
- Biliūnų senovės gynybinis įtvirtinimas MC5572
- A. Fromo-Gužučio kapas MC11117
- Kapas, Graužų k. išniekintiems ir nužudytiems gyventojams MC2827

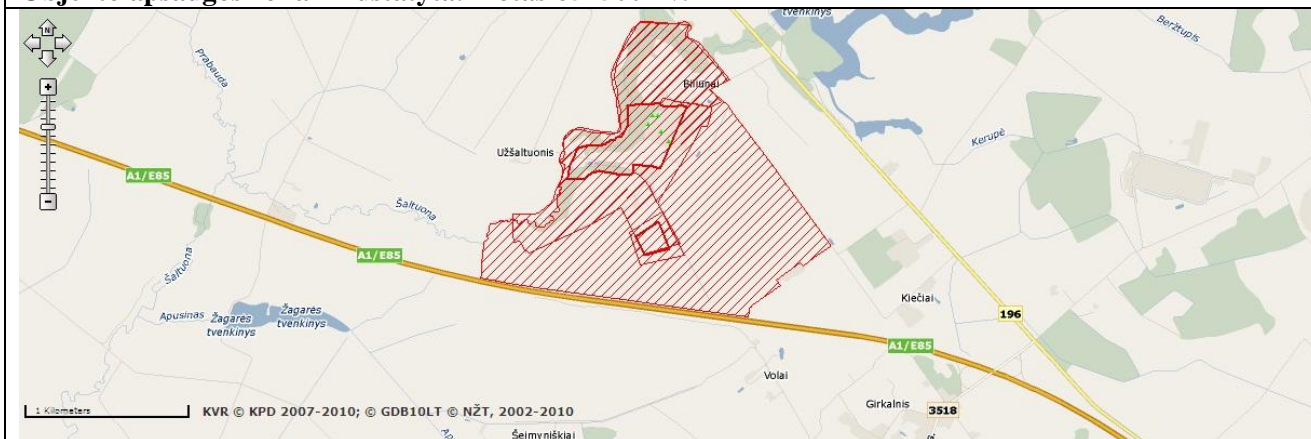
Savivaldybės saugomi:

- Šv. Jurgio bažnyčia
- Koplytstulpis Švč. M. Marijos apsimėškimo Šiluvoje 400 m. jubiliejui.
- Dobilių k (neveikiančios) I -II kapinės.
- Girkalnio miestelio (neveikiančios) kapinės.
- Naukaimio k. (neveikiančios) kapinės
- Pakalniškių k. (neveikiančios) kapinės. Vad. Kapinikėmis.
- Vizbarų k. (neveikiančios) kapinės.
- Žvirgždžių k. (neveikiančios) kapinės.
- Žvirgždžių k. (vokiečių) kapinės.

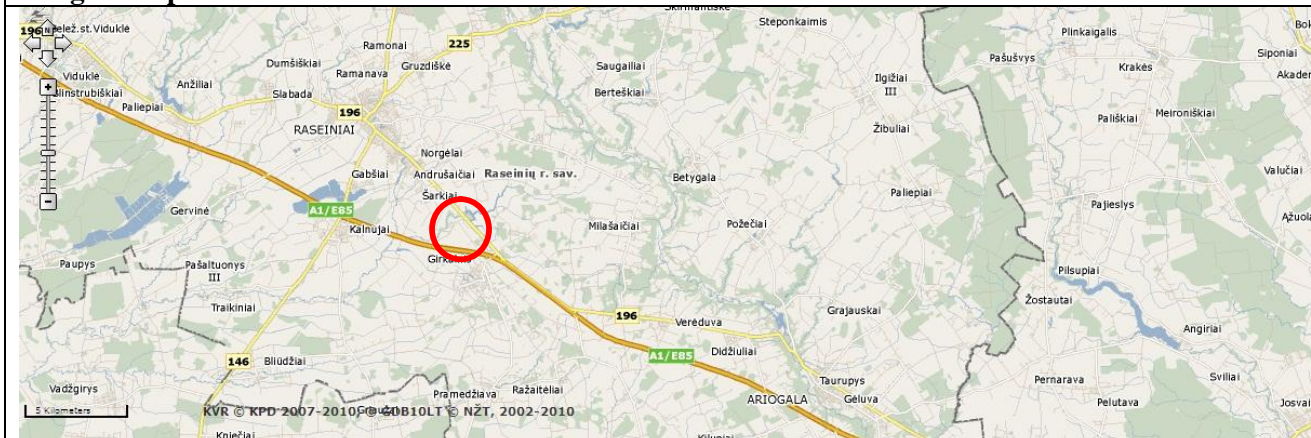
Pastaba: pabraukti objektai atrinkti kaip perspektyvūs pritaikymui turizmo reikmėms.

Eil. Nr.	4.1
Objekto pavadinimas	Biliūnų dvaro sodyba
FAKTINIAI DUOMENYS	
Tipas (pagal sandarą)	Kompleksas, sudaro: rūmai (22213), svirnas (22198), ūkinis pastatas (22199), ledainė (22200), parkas (22201)
Tipas (pagal vertingųjų savybių pobūdį)	Architektūrinis, kraštovaizdžio
Adresas	Biliūnų k., Girkalnio sen.
Statusas	Registrinis objektas
Registro kodas	MC1579
Paminklas	Taip, kodas AtV584

Objekto apsaugos zona – nustatyta. Plotas 652500 kv. m

Geografinė padėtis

Fotofiksacija³²

³² Nr. 1-4 – A.Norkus, 1994

Nr. 5-6 – Lietuvos dvarų duomenų bazė, 2003

Trumpas apibūdinimas

Rūmai vienaaukščiai su pusrūsių ir mezoniniais abipus. Planas išstęsto stačiakampio formos. Atsiradimo data: 1699. Stilius: Barokas.
 Svirnas vienaaukštis, stambaus kompaktiško tūrio su įrengta pastoge grūdams laikyti ir balkonu. Amžius: XVIII a. pab. – XIX a. pr. Stilius: Svirno pastatas jungia klasicistinę architektūrą su liaudies tradicijomis.
 Ūkinis pastatas vienaaukštis, kompaktiško tūrio, pailgo stačiakampio plano pastatas. Amžius: XIX a. Stilius: Liaudies architektūra.
 Ledainė. Įleistas į žemę, nedidelio ploto ir kompaktiško tūrio, beveik kvadratinio plano, susidedančio iš trijų pereinamų patalpų, paprastas, nesudėtingų formų, turintis glaudų ryšį su gamtine

	<p>aplinka, pastatas. Atsiradimo data: 1933 m. Stilius: Liaudies architektūra.</p> <p>Biliūnų parko centr. dalis geometriškai sutvarkyta. Iš pietų parką supa sodai, o iš šiaurės - upelis. Centrinę parko dalį užima gyvenamieji rūmai, pastatyti XVII a. II p. prie nestataus šlaito, nusileidžiančio į upelio slėnį. Rūmų ašyje įrengtas ovalo formos parteris. Nuo sodo parką skiria mažalapių liepų alėja. Kairiuoju upelio krantu vingiuoja medžių juosta, kuri ties staigiu upelio posūkiu pavirsta apie 50 m pločio medynu. Medžių juostoje vyrauja vietiniai klevai ir uosiai su pavieniais ąžuolais, beržais bei trapiiausiais gluosniais. Parko plotas: 5,0 ha. Amžius: XIX a.</p>
Teisinė padėtis	Privatus, savininkė B.Žagarnauskienė
Esamas infrastruktūros naudojimas	Naudojama privačioms ūkinėms reikmėms, teritorija aptverta. Turizmo reikmėms nenaudojamas.
ESAMA BŪKLĖ (EKSPERTINIS VERTINIMAS)	
Objekto žinomumas ir svarba	Labai gerai žinomas, vienas seniausių dvarų Žemaitijoje
Pasiekiamumas (keliai)	Vidutinis, netoli Raseinių miesto, netoli autostrados Vilnius-Kaunas-Klaipėda ir Žemaičių plento, kelis šimtus m. reikia važiuoti žvyrkeliu
Pasiekiamumas (turizmo trasos)	Labai geras, Raseiniai patenka į didžiąją dalį autoturizmo, dviračių ir pėsčiųjų trasų
Pasiekiamumas (nuorodos)	Geras, nuorodos yra
Transporto parkavimo galimybės	Vidutinis, galimas parkavimas aplinkinėse gatvėse
Esama infrastruktūros būklė	Komplekso būklė vidutinė, platesniam pritaikymui turizmo reikmėms reikalingos investicijos
Pastarųjų metų investicijos	Vidutinės, rekonstruota dalis pastatų, tvarkoma aplinka ir kt. Dvaro parkas išvalytas, dalis išpuvusių medžių iškiršta. Svirnas valstybės biudžeto lėšomis restauruotas prieš 10 m. Rūmų stogas sutvarkytas ir pakeista danga prieš 6 m. Parengtas rūmų restauracijos projektas. Naudojama privačioms reikmėms, teritorija aptverta.
PLĖTROS GALIMYBĖS (EKSPERTINIS VERTINIMAS)	
Objekto pritaikymo galimybės turizmo reikmėms	Galimos veiklos objekte dėl jo dydžio labai įvairios: pramoginės (viešbutis, restoranas-bravoras, konferencijų salė, SPA centras, pramogų centras, mini golfo aikštynas, lauko atrakcionai ir kt.), reprezentacinės (ekspozicijų salės, koncertų salė, amatų centras, tradicinės dvaro šventės ir kt.). Objektas galėtų būti pažintinio dvarų kultūros kelio dalis, kuriame vyktų kultūros renginiai. Tačiau tuo pačiu objektas galėtų teikti ir aukšto lygio pagrindines turizmo paslaugas: apgyvendinimo, maitinimo ir kt. Tikslus paslaugų poreikis turėtų būti nustatytas parengiant verslo planą.
Galimas lankytojų skaičius	Didelis
Minimalus investicijų poreikis	3-5 mln. Lt
Išlaidų kaštai	Dideli: komunaliniai mokesčiai, didelis personalas
Investicijų efektyvumas	Vidutinis, galimas dalinis išsilaikymas iš vykdomos veiklos

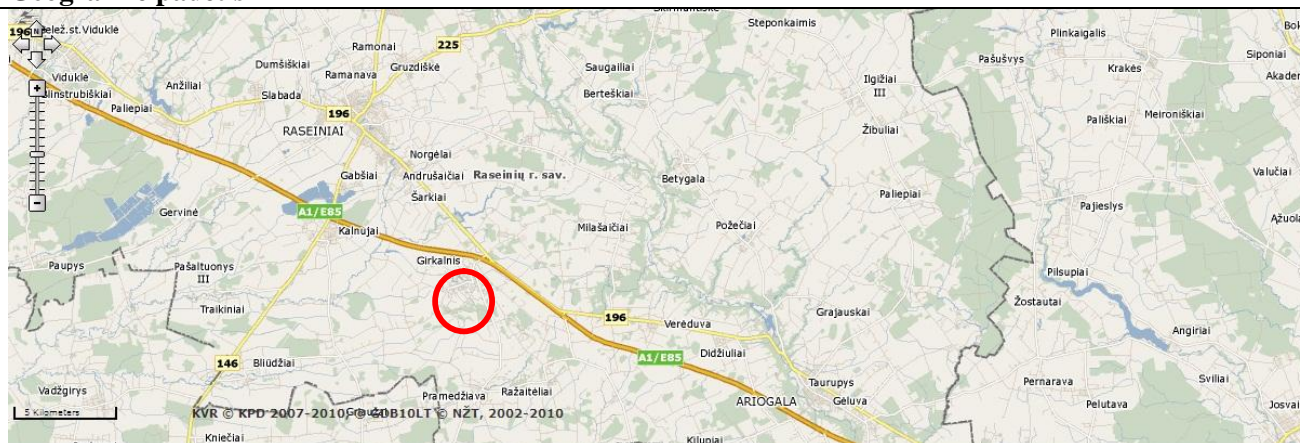
IŠVADOS	
Pritaikymo turizmui stiprybės, galimybės	Geras pasiekiamumas, plačios pritaikymo galimybės, tikėtinas didelis lankytojų skaičius
Pritaikymo turizmui silpnybės, grėsmės	Reikalingos labai didelės investicijos, didelės išlaikymo išlaidos
Bendras patrauklumas	Didelis

Eil. Nr.	4.2
Objekto pavadinimas	Naukaimio piliakalnis su gyvenvieta
FAKTINIAI DUOMENYS	
Tipas (pagal sandarą)	Kompleksas. Sudaro: piliakalnis (5576), gyvenvietė (23752)
Tipas (pagal vertingųjų savybių pobūdį)	Archeologinis, istorinis
Adresas	Naukaimio k., Girkalnio sen.
Statusas	Registrinis objektas
Registro kodas	MC23751
Paminklas	Taip, kodas AR890

Objekto apsaugos zona – nustatyta. Plotas 1047000 kv. m

Geografinė padėtis

Fotofiksacija³³

³³ Nr. 1 – Z. Baubonis, 2004
Nr. 2 – L.Kšivickis, XX a. pr.

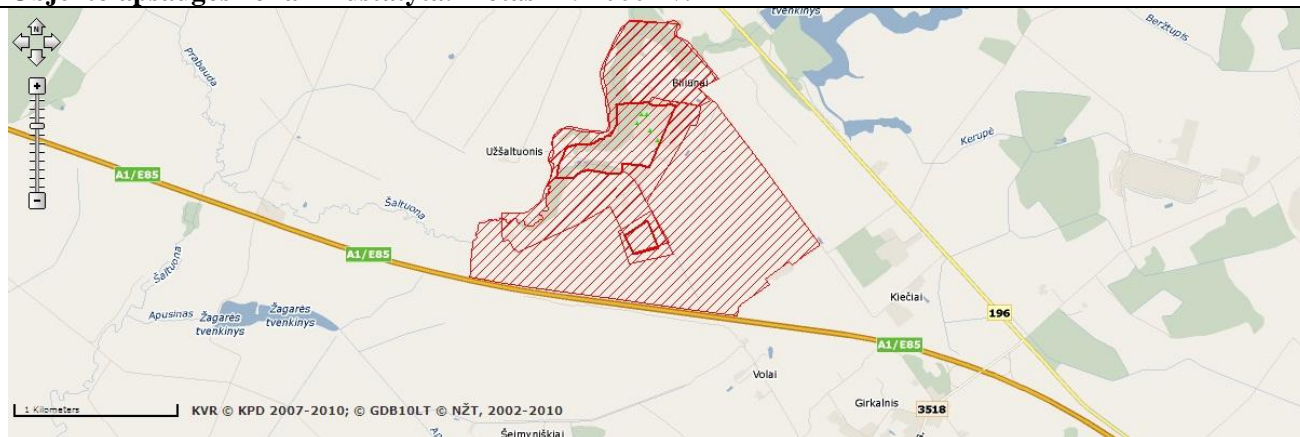
Trumpas apibūdinimas	Piliakalnis įrengtas atskiroje kalvoje. Jis yra nupjautos kūgio formos, stačiais, bet neaukštais 6-7 m šlaitais. 1910 m. tirdamas aikštelės pietinę dalį L. Kšivickis rado geležinių peilių, ietigalių, žalvarinių papuošalų, lipdytinių puodų liekanų, Romos monetų. Pagal radinius piliakalnis datuojamas I tūkst. – I-IV a.
Teisinė padėtis	Viešasis
Esamas infrastruktūros naudojimas	Šiuo metu objektas turizmo veiklai nenaudojamas
ESAMA BŪKLĖ (EKSPERTINIS VERTINIMAS)	
Objekto žinomumas ir svarba	Mažai žinomas
Pasiekiamumas (keliai)	Vidutinis, greta asfaltuoto kelio (kelis kilometrus reikia važiuoti žvyrkeliu).
Pasiekiamumas (turizmo trasos)	Vidutinis, netoli Girkalnio ir autostrados Vilnius-Kaunas-Klaipėda, tačiau yra toliau nuo autoturizmo, dviračių, pėsčiųjų ir vandens trasų.
Pasiekiamumas (nuorodos)	Nuorodų nėra
Transporto parkavimo galimybės	Ribotos
Esama infrastruktūros būklė	Gera ³⁴
Pastarųjų metų investicijos	Nuolatinės simbolinės, objektas šienaujamas
PLĖTROS GALIMYBĖS (EKSPERTINIS VERTINIMAS)	
Objekto pritaikymo galimybės turizmo reikmėms	Veiklos ribotos, pažintinio istorinio-archeologinio-etnokultūrinio kelio dalis, tradicinių renginių vieta ³⁵ . Siūlomas laiptų, takų, mažosios architektūros elementų įrengimas.
Galimas lankytojų skaičius	Mažas arba vidutinis (renginių metu)
Minimalus investicijų poreikis	Iki 0,5 mln. Lt
Išlaikymo kaštai	Minimalūs
Investicijų efektyvumas	Mažas, pajamos negeneruojamos
IŠVADOS	
Pritaikymo turizmui stiprybės, galimybės	Reikalingos palyginti nedidelės investicijos, nebrangus investicijų išlaikymas
Pritaikymo turizmui silpnybės, grėsmės	Vidutinis pasiekiamumas, ribotos veiklų galimybės, nedidelis lankytojų skaičius
Bendras patrauklumas	Labai mažas

³⁴ Siekiant objektyvumo, visų piliakalnių būklė vertinama vienodai „gera“, išskyrus tuos, kurie sparčiai nyksta arba tuos, kurie pastaruoju metu iš esmės sutvarkyti.

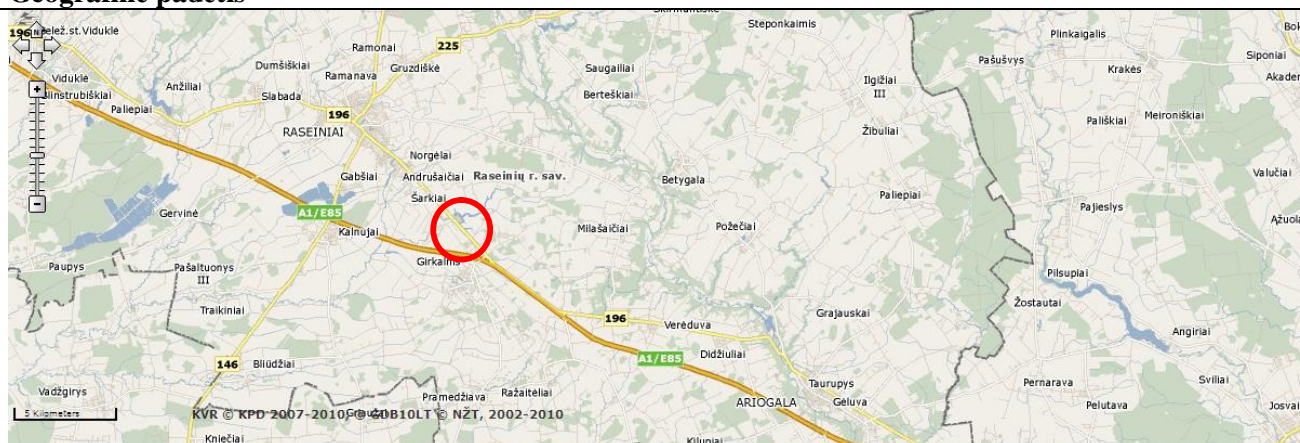
³⁵ Siekiant objektyvumo, galimų turizmo veiklų įvairovė visuose vertinama vienodai „maža“.

Eil. Nr.	4.3
Objekto pavadinimas	Biliūnų senovės gynybinis įtvirtinimas
FAKTINIAI DUOMENYS	
Tipas (pagal sandarą)	Pavienis objektas
Tipas (pagal vertingųjų savybių pobūdį)	Archeologinis, istorinis, inžinerinis
Adresas	Biliūnų k., Girkalnio sen.
Statusas	Registrinis objektas
Registro kodas	MC5572
Paminklas	Taip, kodas AR886

Objekto apsaugos zona – nustatyta. Plotas 1794000 kv. m

Geografinė padėtis

Fotofiksacija³⁶

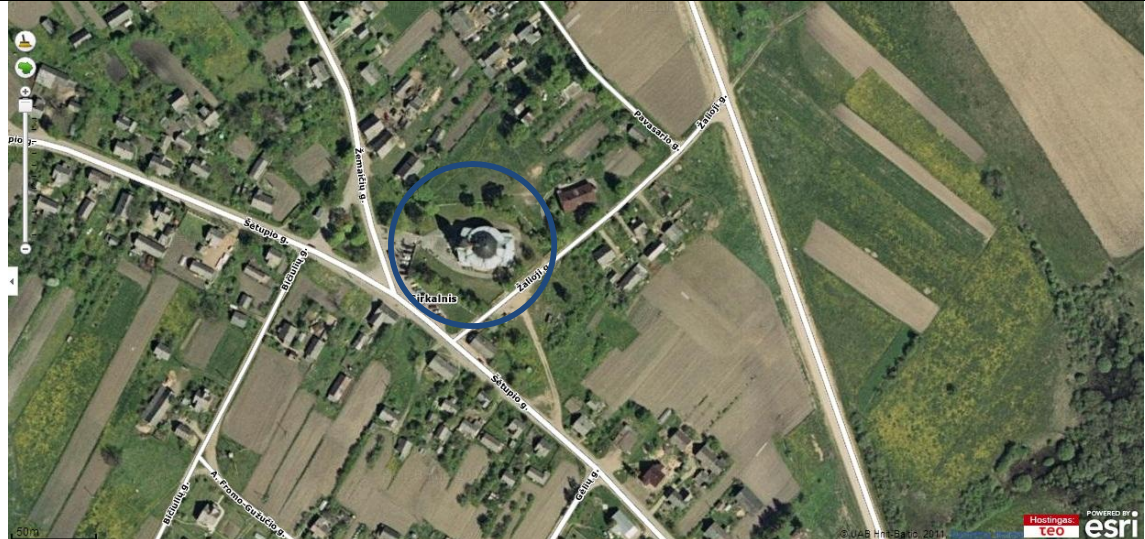

³⁶ Raseinių raj. sav. administracija

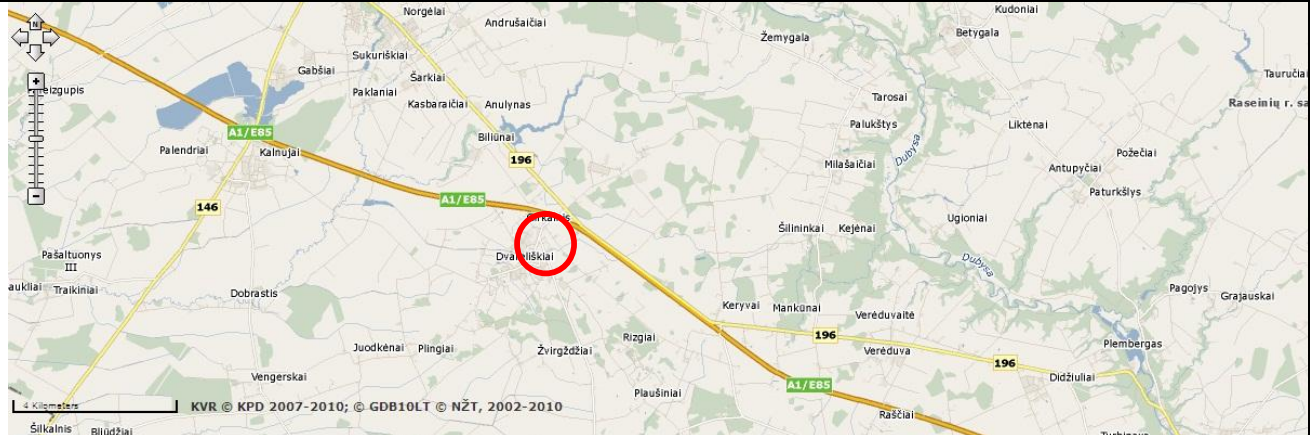
Trumpas apibūdinimas	Biliūnų (Volų) įtvirtinimas – stačiakampis plotas, kuris pietvakarių šiaurės rytų kryptimi yra 65 m ilgio, o pietryčių ir šiaurės vakarų kryptimi - iki 85 m ilgio. Visas plotas apjuostas 3 m aukščio pylimu, kuris pietryčių ir šiaurės rytų pusėse siekia iki 5-6 m aukščio. Spėjama, kad įtvirtinimo viduje, pietiniame jo kampe yra buvęs vienas ar keli pastatai, čia randama ir XVIII a. koklių fragmentų. Volų įtvirtinimas siejamas ir su Šiaurės karu. 1702 m. Biliūnuose buvo įsikūręs Švedijos karaliaus Karolio XII štabas, todėl Volų įtvirtinimai, kaip laikina kariuomenės stovykla, galėjo atsirasti kaip tik tuo laikotarpiu. Neatmetama galimybė, kad šioje vietoje XVIII a. stovėjo dvaro pastatai.
Teisinė padėtis	Viešasis
Esamas infrastruktūros naudojimas	Šiuo metu turizmo reikmėms objektas praktiškai nenaudojamas.
ESAMA BŪKLĖ (EKSPERTINIS VERTINIMAS)	
Objekto žinomumas ir svarba	Vidutiniškai žinomas
Pasiekiamumas (keliai)	Vidutinis, netoli Raseinių miesto, šalia autostrados Vilnius-Kaunas-Klaipėda, kelis km. reikia važiuoti žvyrkeliu
Pasiekiamumas (turizmo trasos)	Labai geras, Raseiniai patenka į didžiąją dalį autoturizmo, dviračių ir pėsčiųjų trasų
Pasiekiamumas (nuorodos)	Nuorodų nėra
Transporto parkavimo galimybės	Vidutinis, galimas parkavimas aplinkiniuose laukuose
Esama infrastruktūros būklė	Šiuo metu įtvirtinimų pylimas labai apardytas. Ypač nukentėjęs vakarinis kampas, šiaurės vakarų ir šiaurės rytų šonuose padaryti keliu-kai, todėl neaišku, kur galėjo būti tikrasis įvažiavimas. Tikslesnius duomenis apie šio įtvirtinimo raidą galima pateikti tik atlikus išsamius archeologinius tyrinėjimus. Platesniam pritaikymui turizmo reikmėms reikalingos nemažos investicijos.
Pastarųjų metų investicijos	Simbolinės
PLĖTROS GALIMYBĖS (EKSPERTINIS VERTINIMAS)	
Objekto pritaikymo galimybės turizmo reikmėms	Veiklos gana ribotos: pažintinio istorinio-technikos kelio dalis, renginių (laisvės kovų minėjimo ir pan.) organizavimas ir pan. Siūlomas laiptų, takų, mažosios architektūros elementų įrengimas. Įrengus patalpas galimos daug platesnės veiklos: ekspozicija, teatralizuoti vaidinimai, užėiga ir kt.
Galimas lankytojų skaičius	Mažas arba vidutinis (renginių metu)
Minimalus investicijų poreikis	0,5-1,5 mln. Lt
Išlaidų kaštai	Minimalūs
Investicijų efektyvumas	Mažas, pajamos negeneruojamos
IŠVADOS	
Pritaikymo turizmui stiprybės, galimybės	Neblogas pasiekiamumas, objektas originalus (vienintelis tokio pobūdžio rajone), reikalingos palyginti nedidelės investicijos, nebrangus investicijų išlaidymas
Pritaikymo turizmui silpnybės, grėsmės	Ribotos veiklų galimybės, nedidelis lankytojų skaičius
Bendras patrauklumas	Mažas

Eil. Nr.	4.4
Objekto pavadinimas	Girkalnio Šv. Jurgio bažnyčia
FAKTINIAI DUOMENYS	
Tipas (pagal sandarą)	Pavienis objektas
Tipas (pagal vertingųjų savybių pobūdį)	Sakralinis
Adresas	Girkalnio k., Girkalnio sen.
Statusas	Savivaldybės saugomas
Registro kodas	Nėra
Paminklas	Ne

Objekto apsaugos zona – preliminari (nenustatyta).

Geografinė padėtis

Fotofiksacija

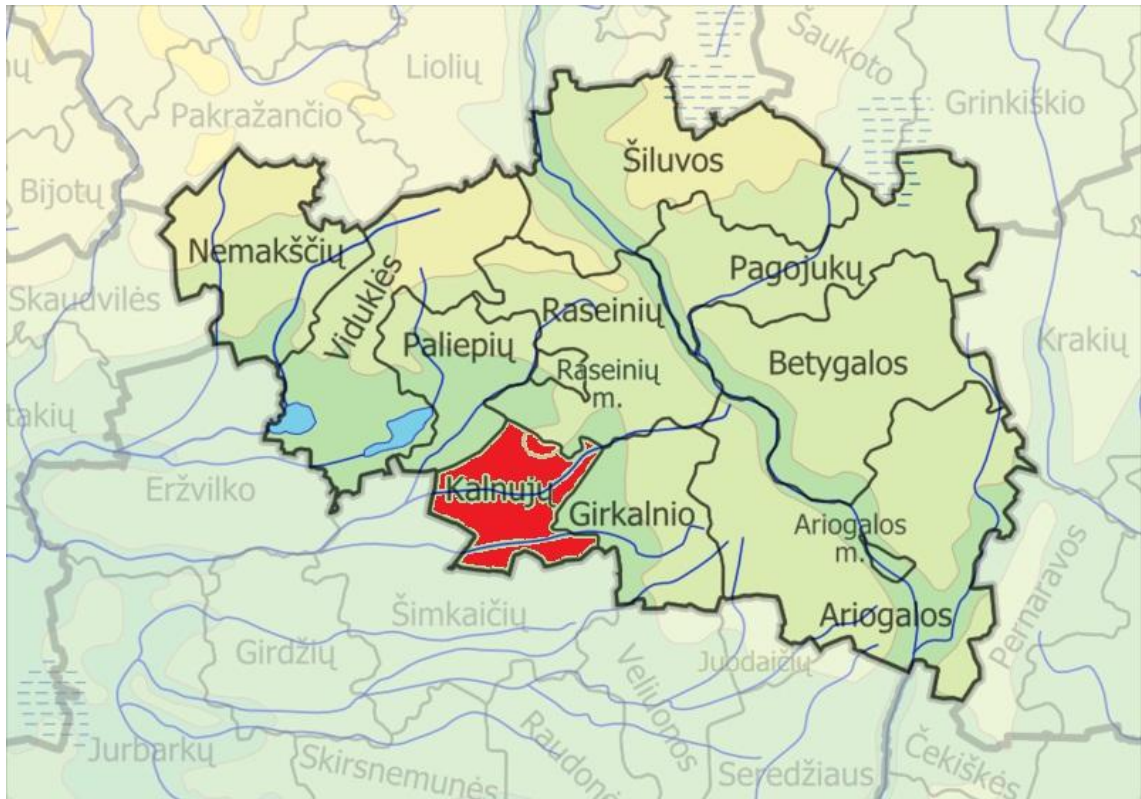

<p>Trumpas apibūdinimas</p>	<p>Iki 1613 m. Girkalnyje pastatyta bažnyčia. 1622 m. įsteigta parapija. 1744 m. pastatyta nauja medinė bažnyčia. Jai 1826 m. pakeisti sienojai. 1890 m. rugpjūčio 20 d. bažnyčią uždegė žaibas. Kauno gubernatorius neleido statyti laikinos, todėl pamaldos perkeltos į ankštą kapinių koplyčią. Valdžia atmetė kelis parapijiečių prašymus ir neleido statyti mūrinės bažnyčios. Išdegtas plytas teko parduoti. 1896 m. leista statyti medinę. Kryžminio plano bažnyčia 1898 m. buvo pastatyta ir konsekruota. Darbus prižiūrėjo architektas Nikolajus Andrejevas. 1907 m. įsteigta parapijos bibliotekėlė. Ją perėmė 1908 m. įsteigtas „Saulės“ draugijos skyrius. Bažnyčia 1944 m. sudegė. Maldos namai įrengti parapijos salėje (1964 m. sudegė), vėliau – iš Vengerskų kaimo atkeltame name. Girkalnio klebonas Prosperas Bubnys 1971 m. už vaikų katekizaciją nuteistas 1 m. kalėti. Pagal architekto Felikso Sakalausko projektą 1990 m. pradėta statyti nauja bažnyčia.</p>
<p>Teisinė padėtis</p>	<p>Viešasis</p>
<p>Esamas infrastruktūros naudojimas</p>	<p>Šiuo metu naudojama, paskirtis sakralinė, būklė vidutinė</p>
<p>ESAMA BŪKLĖ (EKSPERTINIS VERTINIMAS)</p>	
<p>Objekto žinomumas ir svarba</p>	<p>Vidutiniškai žinomas</p>
<p>Pasiekiamumas (keliai)</p>	<p>Geras, Girkalnyje, vienoje centrinių asfaltuotų gatvių, netoli autostrados Vilnius-Kaunas-Klaipėda</p>
<p>Pasiekiamumas (turizmo trasos)</p>	<p>Netoli autostrados Vilnius-Kaunas-Klaipėda, greta kai kurių autoturizmo, dviračių ir pėsčiųjų trasų.</p>
<p>Pasiekiamumas (nuorodos)</p>	<p>Nuorodų nėra</p>
<p>Transporto parkavimo galimybės</p>	<p>Geros, galimas parkavimas aplinkinėse gatvėse, yra aikštelė</p>
<p>Esama infrastruktūros būklė</p>	<p>Būklė gera, pritaikymui turizmo reikmėms reikalingas remontas</p>
<p>Pastarųjų metų investicijos</p>	<p>Nuolatinės simbolinės</p>
<p>PLĖTROS GALIMYBĖS (EKSPERTINIS VERTINIMAS)</p>	
<p>Objekto pritaikymo galimybės turizmo reikmėms</p>	<p>Veiklos ribotos, sakralinės arba kultūrinės. Galimas bažnytinės muzikos koncertų organizavimas, mūrinės-sakralinės architektūros maršruto organizavimas ir pan.³⁷</p>
<p>Galimas lankytojų skaičius</p>	<p>Nedidelis</p>
<p>Minimalus investicijų poreikis</p>	<p>Iki 0,5 mln. Lt</p>

³⁷ Siekiant objektyvumo, visose panašaus tipo bažnyčiose turizmo veiklos galimybės vertinamos maždaug vienodai.

Išlaidų kaštai	Nedideli: komunaliniai mokesčiai
Investicijų efektyvumas	Mažas, pajamos negeneruojamos
IŠVADOS	
Pritaikymo turizmui stiprybės, galimybės	Neblogas pasiekiamumas, reikalingos nedidelės investicijos
Pritaikymo turizmui silpnybės, grėsmės	Didelis lankytojų srautas mažai tikėtinas
Bendras patrauklumas	Mažas

4.1.5. KALNUJŲ SENIŪNIJA

Šiuo metu pagal plotą ir gyventojų skaičių Kalnujų seniūnija pati mažiausia rajono savivaldybėje. 2009 d. duomenimis Kalnujų seniūnijos plotą sudarė 7265 ha, seniūnija apėmė 15 skirtingo dydžio kaimų: Kalnujų kaime gyveno 429 gyventojai, Bliūdžių – 159, Trakinių – 138, Pašaltuonio III – 122, Palendrių – 71, Vengerskų – 86. Iš viso Kalnujų seniūnijoje deklaruotųjų gyvenamąją vietą yra 1140 žmonių. Kalnujų seniūnijoje yra šie kultūros paveldo objektai:

Registriniai objektai:

- Kalnujų žydų žudynių vieta ir kapas MC 11118
- Kalnujų piliakalnis MC 5579
- Skulptūra „Šv. Kotryna“ MC20271
- Skulptūra „Šv. Domininkas“ MC20272

Savivaldybės saugomi:

- Tautosakininko publicisto, poeto Mečislovo Davainio - Silvestravičiaus gimtinė
- Mečislovo Davainio Silvestravičiaus artimųjų kapai Kalnujų civilinėse kapinėse
- Kompozitoriaus J. Tallat - Kelpšos tėviškė Kalnujų k.
- Kompozitoriaus J. Tallat - Kelpšos tėvo, buvusio bažnyčios vargonininko, kapas civilinėse kapinėse
- Kalnujų Šv. Viktoro bažnyčios, pastatytos 1818 m Kalnujų dvaro savininko Viktoro Jarūdo, liekanos.
- Nacionalinės premijos laureato Marcelijaus Martinaičio tėvų kapai civilinėse kapinėse.
- Kalnujų k. (neveikiančios) kapinės.
- Palendrių k. (neveikiančios) I -II kapinės.
- Antrojo Pasaulinio karo metų žuvusiųjų (rusų, vokiečių) karių užkasimo vieta, Vengerskų k.

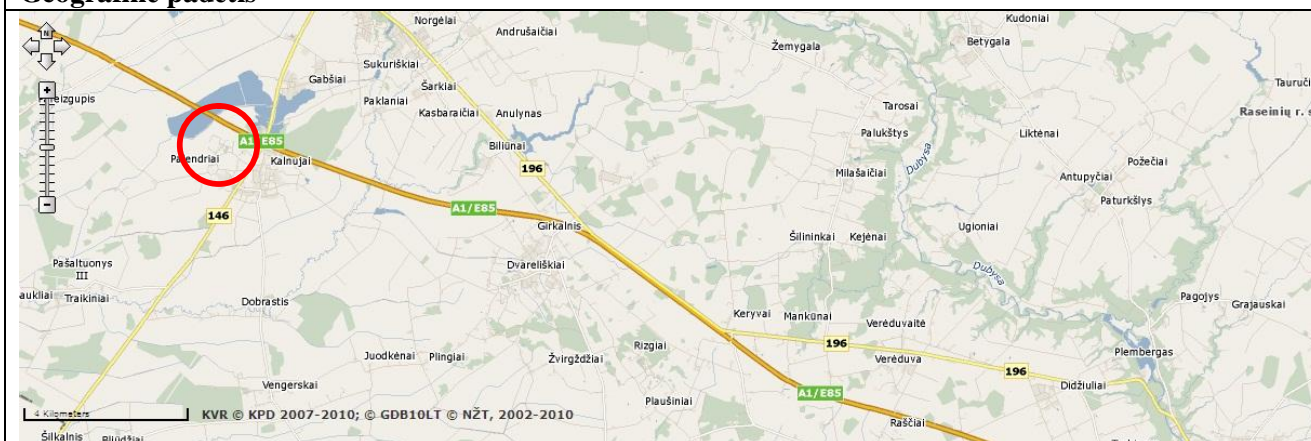
Pastaba: pabraukti objektai atrinkti kaip perspektyvūs pritaikymui turizmo reikmėms.

Eil. Nr.	5.1
Objekto pavadinimas	Kalnujų piliakalnis
FAKTINIAI DUOMENYS	
Tipas (pagal sandarą)	Vietovė
Tipas (pagal vertingųjų savybių pobūdį)	Archeologinis, istorinis
Adresas	Kalnujų k., Kalnujų sen.
Statusas	Registrinis objektas
Registro kodas	MC5579
Paminklas	Taip, kodas AR893

Objekto apsaugos zona – nustatyta. Plotas 70000 kv. m.

Geografinė padėtis

Fotofiksacija³⁸

³⁸ Nr. 4 – Z. Baubonis, 2004

	
Trumpas apibūdinimas	Piliakalnis matomas iš tolo nuo Kauno – Klaipėdos greitkelio. Piliakalnis labai gražios formos, vadintas Napoleono kepure. Viršuje yra trikampė, pailga, 27 m ilgio aikštelė, kurios pietrytiniame gale supiltas 2 m aukščio ir 11 m ilgio pylimas. Jo šlaitas leidžiasi į 6 m pločio ir 1,5 m gylio griovį, už kurio išlikęs antras 1 m aukščio, 6 m pločio pylimas su 2 m aukščio išoriniu šlaitu. Antrojo pylimo šiaurės vakarų papėdėje yra trikampė 13x20 m terasa. Šlaitai statūs, apie 10 m aukščio. Nuo piliakalnio atsiveria puikus apylinkių vaizdas. Piliakalnis datuojamas I tūkst.. pabaiga – II tūkst. pradžia.
Teisinė padėtis	Viešasis
Esamas infrastruktūros naudojimas	Šiuo metu turizmo reikmėms naudojamas simboliškai, nuolat šienaujamas
ESAMA BŪKLĖ (EKSPERTINIS VERTINIMAS)	
Objekto žinomumas ir svarba	Vidutiniškai žinomas
Pasiekiamumas (keliai)	Vidutinis, greta asfaltuoto kelio (kelis šimtus metrų reikia važiuoti žvyrkeliu)
Pasiekiamumas (turizmo trasos)	Labai geras, netoli Raseinių miesto ir autostrados Vilnius-Kaunas-Klaipėda, greta daugelio turizmo trasų
Pasiekiamumas (nuorodos)	Geras, yra nuoroda
Transporto parkavimo galimybės	Ribotos
Esama infrastruktūros būklė	Gera ³⁹
Pastarųjų metų investicijos	Nuolatinės simbolinės, objektas šienaujamas
PLĖTROS GALIMYBĖS (EKSPERTINIS VERTINIMAS)	
Objekto pritaikymo galimybės turizmo reikmėms	Veiklos ribotos, pažintinio istorinio-archeologinio-etnokultūrinio kelio dalis, tradicinių renginių vieta ⁴⁰ . Siūlomas laiptų, takų, mažosios architektūros elementų įrengimas.
Galimas lankytojų skaičius	Mažas arba vidutinis (renginių metu)
Minimalus investicijų poreikis	Iki 0,5 mln. Lt
Išlaidų kaštai	Minimalūs
Investicijų efektyvumas	Mažas, pajamos negeneruojamos
IŠVADOS	
Pritaikymo turizmui stiprybės, galimybės	Neblogas pasiekiamumas, reikalingos palyginti nedidelės investicijos, nebrangus investicijų išlaidų
Pritaikymo turizmui silpnybės, grėsmės	Ribotos veiklų galimybės, nedidelis lankytojų skaičius
Bendras patrauklumas	Vidutinis

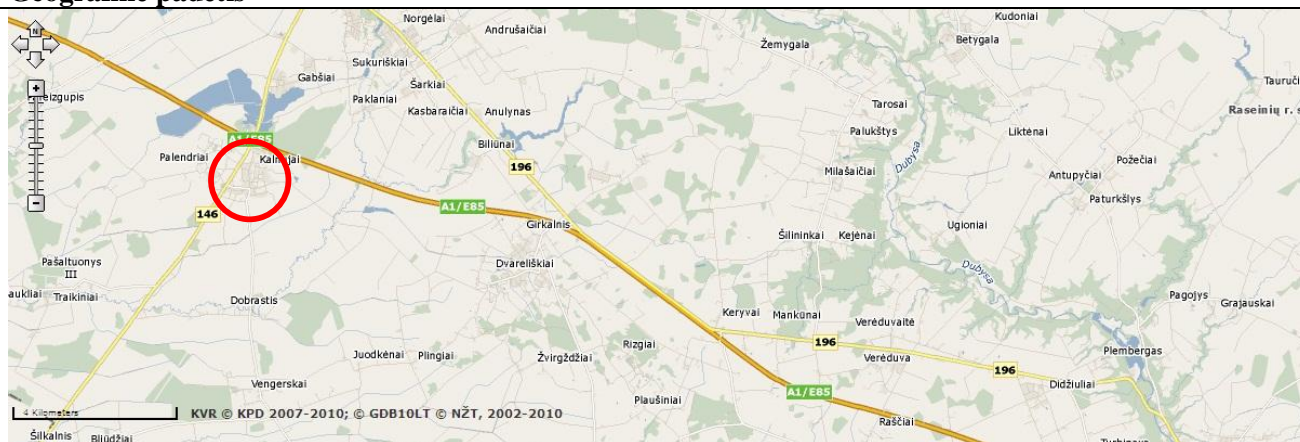
³⁹ Siekiant objektyvumo, visų piliakalnių būklė vertinama vienodai „gera“, išskyrus tuos, kurie sparčiai nyksta arba tuos, kurie pastaruoju metu iš esmės sutvarkyti.

⁴⁰ Siekiant objektyvumo, galimų turizmo veiklų įvairovė visuose vertinama vienodai „maža“.

Eil. Nr.	5.2
Objekto pavadinimas	Kalnujų Šv. Viktoro bažnyčios liekanos
FAKTINIAI DUOMENYS	
Tipas (pagal sandarą)	Vietovė
Tipas (pagal vertingųjų savybių pobūdį)	Sakralinis
Adresas	Kalnujų k., Kalnujų sen.
Statusas	Savivaldybės saugomas
Registro kodas	Nėra
Paminklas	Ne
Objekto apsaugos zona – preliminari (nenustatyta).	

Geografinė padėtis

Fotofiksacija

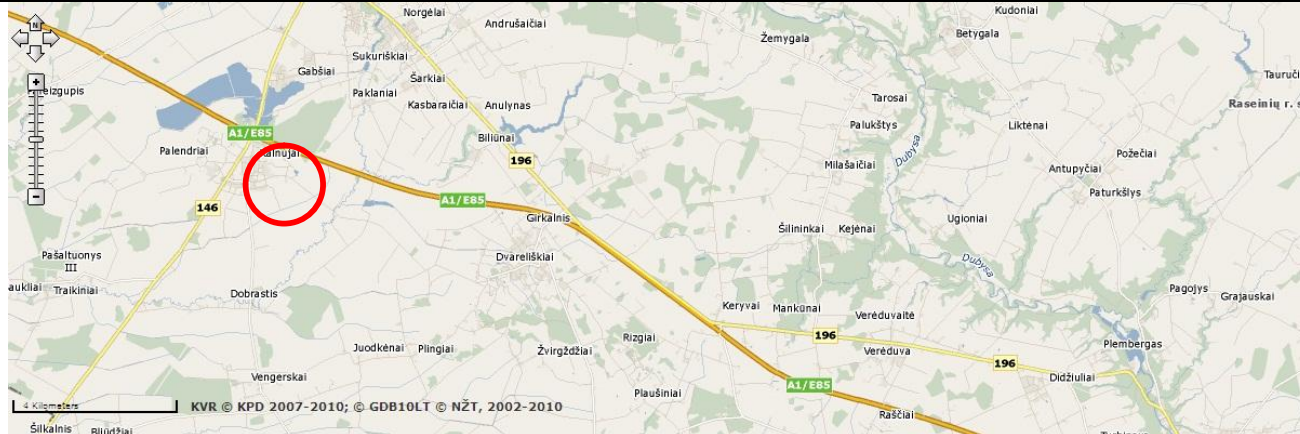

Trumpas apibūdinimas	Kalnujuose iki 1801 m. pastatyta medinė koplyčia. Kaimo šiauriniame pakraštyje 1815–1818 m. pastatyta akmenų mūro bažnyčia. Ji buvo Raseinių parapijos filija. Jai 1841 m. priklausė 1 valakas žemės, filialistui Kazimierui Baracevičiui mokėta 81 rublių per metus. Bažnyčia 1944 m. rugpjūčio mėn. sugriauta.
Teisinė padėtis	Viešasis
Esamas infrastruktūros naudojimas	Šiuo metu naudojama, paskirtis sakralinė. Šiuo metu aplinka tvarkoma, įrengti laiptai, bus įrengta parkavimo aikštelė ir kt. (įgyvendinamas dalinai ES lėšomis finansuojamas projektas)
ESAMA BŪKLĖ (EKSPERTINIS VERTINIMAS)	
Objekto žinomumas ir svarba	Vidutiniškai žinomas
Pasiekiamumas (keliai)	Geras, seniūnijos centre, vienoje pagrindinių asfaltuotų gatvių
Pasiekiamumas (turizmo trasos)	Geras, netoli Raseinių miesto ir autostrados Vilnius-Kaunas-Klaipėda, greta daugelio turizmo trasų
Pasiekiamumas (nuorodos)	Nuorodos nėra
Transporto parkavimo galimybės	Geros, galimas parkavimas aplinkinėse agtvėse
Esama infrastruktūros būklė	Būklė avarinė (gruuvėsiai. konservuoti)
Pastarųjų metų investicijos	Nedidelės

PLĖTROS GALIMYBĖS (EKSPERTINIS VERTINIMAS)	
Objekto pritaikymo galimybės turizmo reikmėms	Veiklos ribotos, sakralinės arba kultūrinės. Galimas bažnytinės muzikos koncertų organizavimas, mūrinės-sakralinės architektūros maršruto organizavimas ir pan. ⁴¹
Galimas lankytojų skaičius	Nedidelis
Minimalus investicijų poreikis	3-5 mln. Lt
Išlaidų kaštai	Nedideli: komunaliniai mokesčiai
Investicijų efektyvumas	Mažas, pajamos negeneruojamos
IŠVADOS	
Pritaikymo turizmui stiprybės, galimybės	Neblogas pasiekiamumas, nebrangus investicijų išlaidų
Pritaikymo turizmui silpnybės, grėsmės	Reikalingos labai didelės investicijos, ribotos veiklų galimybės, nedidelis lankytojų skaičius
Bendras patrauklumas	Mažas

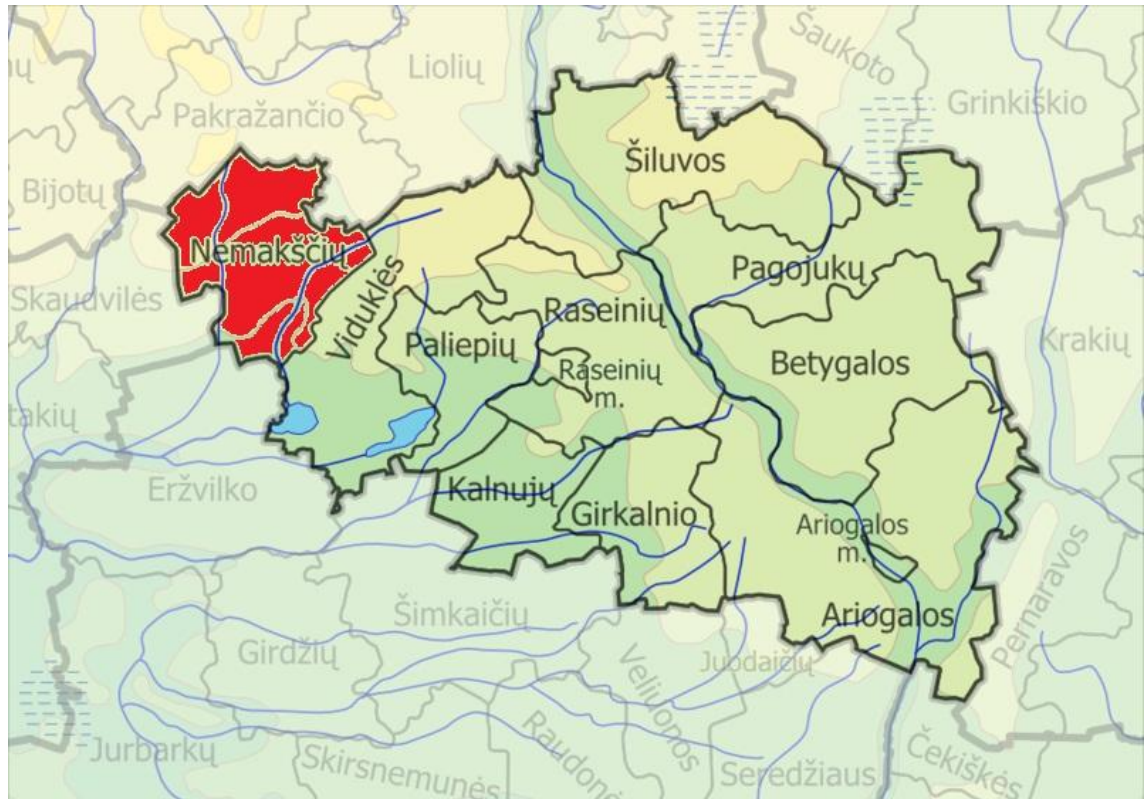
⁴¹ Siekiant objektyvumo, visose panašaus tipo bažnyčiose turizmo veiklos galimybės vertinamos maždaug vienodai.

Eil. Nr.	5.3
Objekto pavadinimas	M. D. Silvestravičiaus gimtinė
FAKTINIAI DUOMENYS	
Tipas (pagal sandarą)	Pavienis objektas
Tipas (pagal vertingųjų savybių pobūdį)	Memorialinis
Adresas	Kalnujų k., Kalnujų sen.
Statusas	Savivaldybės saugomas
Registro kodas	Nėra
Paminklas	Ne
Objekto apsaugos zona – preliminari (nenustatyta).	
-	
Geografinė padėtis	
	
Fotofiksacija⁴²	
	
Trumpas apibūdinimas	1849 m. gimė bajoras aušrininkas, Tautosakininkas, poetas, žurnalistas Mečislovas Davainis Silvestravičius,
Teisinė padėtis	Viešasis
Esamas infrastruktūros naudojimas	Šiuo metu dalinai naudojama turizmo reikmėms,, įrengta atminimo paminklas, suolelis, teritorija pažymėta
ESAMA BŪKLĖ (EKSPERTINIS VERTINIMAS)	
Objekto žinomumas ir svarba	Vidutiniškai žinomas
Pasiekiamumas (keliai)	Vidutinis, privažiavimas žvyrkeliu
Pasiekiamumas (turizmo trasos)	Geras, netoli Raseinių miesto ir autostrados Vilnius-Kaunas-Klaipėda, greta daugelio turizmo trąsų

⁴² Raseinių raj. sav. administracija

Pasiekiamumas (nuorodos)	Nuorodų nėra
Transporto parkavimo galimybės	Ribotos
Esama infrastruktūros būklė	Būklė gera
Pastarųjų metų investicijos	Vidutinės, įrengtas atminimo paminklas, aptverta buvusios sodybos teritorija, įrengtas suoliukas ir kt.
PLĖTROS GALIMYBĖS (EKSPERTINIS VERTINIMAS)	
Objekto pritaikymo galimybės turizmo reikmėms	Veiklos ribotos, objektą galima naudoti kaip literatūrinio kelio tašką, renginiams. Ateityje, atstačius sodybą, būtų galima vykdyti kur kas platesnes veiklas: įrengti ekspoziciją, vykdyti koncertus ar poezijos renginius ir pan.
Galimas lankytojų skaičius	Vidutinis
Minimalus investicijų poreikis	0,5-1,5 mln. Lt
Išlaikymo kaštai	Nedideli
Investicijų efektyvumas	Mažas, pajamos negeneruojamos
IŠVADOS	
Pritaikymo turizmui stiprybės, galimybės	Vidutinis pasiekiamumas, reikalingos vidutinės investicijos, galimas vidutinis lankytojų skaičius
Pritaikymo turizmui silpnybės, grėsmės	Ribotos veiklų galimybės
Bendras patrauklumas	Vidutinis

4.1.6. NEMAKŠČIŲ SENIŪNIJA

Nemakščių seniūnija yra Raseinių rajono vakaruose. Gyvena apie 2300 gyventojų, plotas 11400 ha. Didžiausios gyvenvietės: Nemakščiai (905 vnt.), Užkalniai (327 vnt.), Aukštekliai (150 vnt.), Balčiai (132 vnt.). Nemakščių seniūnijoje yra šie kultūros paveldo objektai:

Registriniai objektai:

- Nemakščių žydų žudynių vieta ir kapas MC2092
- Nemakščių senosios žydų kapinės MC20738
- Milžavėnų kapinynas MC 16170
- Pabalčių piliakalnis MC23755
- Pašešuvio kapinynas MC 5584
- Rekošaičių kapinynas MC 16171
- Ižiniškių piliakalnis su gyvenvieta MC23753
- Molavėnų, Griaužų piliakalnis vad. Kauprėmis MC5582
- Pužų piliakalnis vad. Pilale MC5585
- Molavėnų piliakalnis MC16372
- Kalvė MC13469
- Paveikslas „Marija su kūdikiu“ MC13464
- Paveikslas „Šv. Elena“ MC13446
- Paveikslas „Šventoji Trejybė“ MC13465
- Skirtinio akmuo MC 12335
- Skulptūra „Šv. Barbora“ MC13468
- Stacijos (6) MC13467
- Kopyltstulpis su Marijos Maloningosios, MC20273
- Kopyltstulpis su ornamentuotu kryželiu ir Jono Nepomuko skulptūra MC13470
- Stogastulpis su ornamentuotu kryželiu ir skulptūra MC13473
- Kopyltstulpis su ornamentuotu kryželiu, Pietos ir Šv. Antano MC13469

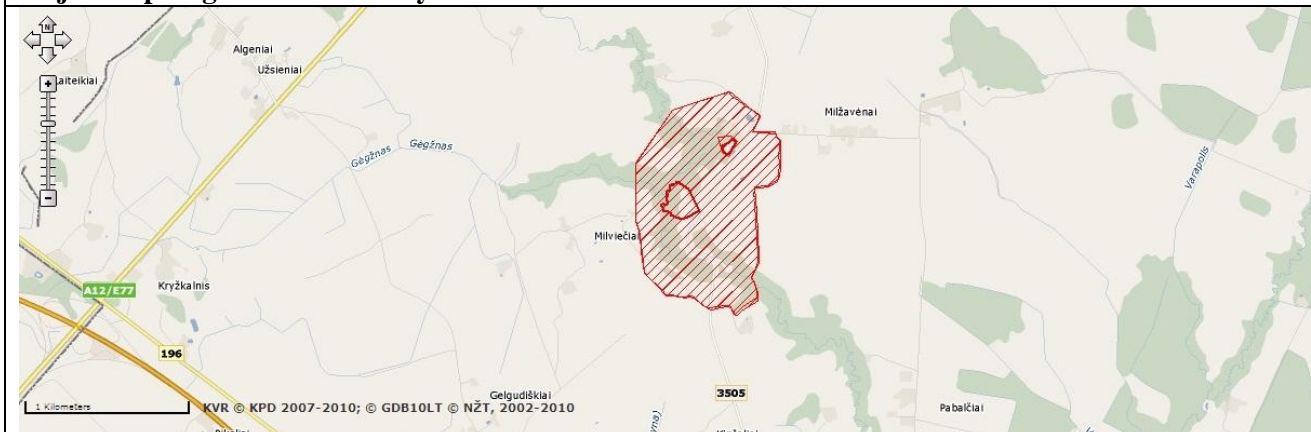
Savivaldybės saugomi:

- Švč. Trejybės bažnyčia
- Švč. Trejybės koplyčia Paežerio k.
- Kapai Švendūnos tragedijos aukoms Nemakščių civilinėse kapinėse
- Kryžių kalnelis prie civilinių kapinių
- Arglaičių k. (neveikiančios) kapinės.
- Gudų k. (Balčių. Neveikiančios) kapinės
- Paeglynio k (neveikiančios, vad. Maro) kapinės
- Paprūdžio k. (neveikiančios) kapinės. Vad. Kapukai
- Poteriškių k. (neveikiančios) kapinės
- Trepenelių k. (neveikiančios) kapinės. Užkalnių k. (neveikiančios) kapinės
- Žvirzdės k. (vokiečių) kapinės
- Rezistencijos aukų išniekinimo ir užkasimo vieta Legotiškės k. Rezistencijos aukų išniekinimo ir užkasimo vieta Molavėnų k.
- Koplytstulpis Žvirzdės kaime. Autorius Raseinių krašto dievdirbys Kazimieras Vaitkus. Koplytstulpis su 4 kolonėlėmis pastatytas 1915 m., kurį 1960 m. perdirbo.
- Paminklas tremtiniams Nemakščių civilinėse kapinėse. Autoriai Antanas Girčys ir Zenonas Liekys
- Pšemislo Neveravičiaus kapas ir paminklas Nemakščių civilinėse kapinėse.
- Paminklas P. Neveravičiaus gimtinėje Pužų k.
- Buvus NKVD - MGB būstinė (istorinė vieta), Nemakščiai, Laisvės g. 10
- Pašešuvio buvusio dvaro sodyba

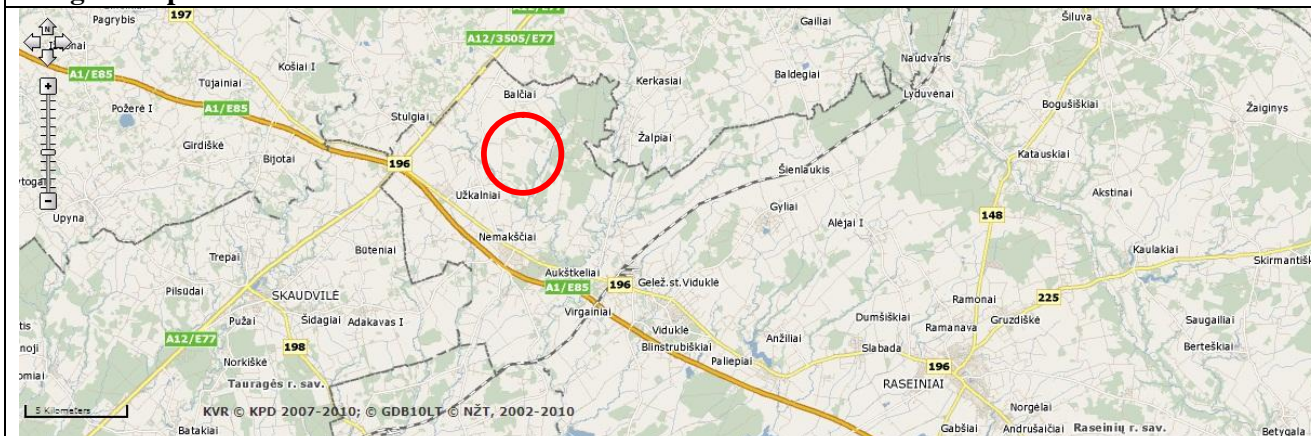
Pastaba: pabraukti objektai atrinkti kaip perspektyvūs pritaikymui turizmo reikmėms.

Eil. Nr.	6.1
Objekto pavadinimas	Pabalčių piliakalnis
FAKTINIAI DUOMENYS	
Tipas (pagal sandarą)	Kompleksas. Sudaro: piliakalnis (5583); gyvenvietė (23756)
Tipas (pagal vertingųjų savybių pobūdį)	Archeologinis, istorinis
Adresas	Babalčių k., Nemakščių sen.
Statusas	Registrinis objektas
Registro kodas	MC23755
Paminklas	Taip, kodas AR897

Objekto apsaugos zona – nustatyta. Plotas 848000 kv. m.

Geografinė padėtis

Fotofiksacija⁴³

⁴³ Nr. 3 – Z. Baubonis, 2004.
Nr. 4 – L. Kšivickis, XX a. pr.

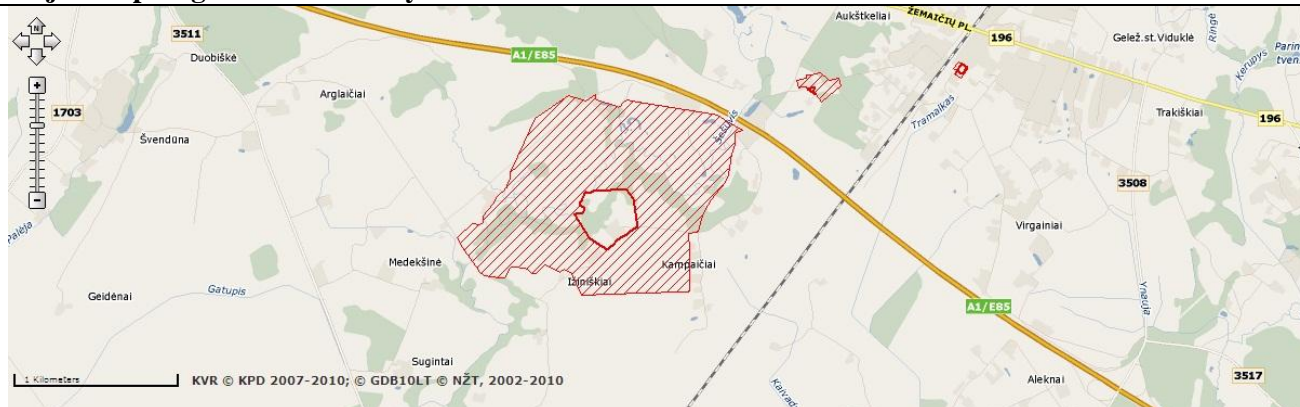
	
Trumpas apibūdinimas	Piliakalnis įrengtas aukštumos krašte, Balčios kairiajame krante. Aikštelė trikampė, Kartais piliakalnis vadinamas Milžavėnų vardu. XIV a. čia stovėjo Milžavos (Milžuvos) pilis, minima kryžiuočių karo kelių į Lietuvą aprašymuose 1385 m. Dabar tuos laikus mena išlikęs Milžavėnų kaimo vietovardis. Milžuva – istorinė Žemaitijos sritis, susidariusi Vaikų ir Kražių žemių paribyje. Amžius: Piliakalnis datuojamas I tūkst. – II tūkst. pradžia.
Teisinė padėtis	Viešasis
Esamas infrastruktūros naudojimas	Šiuo metu turizmo reikmėms objektas praktiškai nenaudojamas
ESAMA BŪKLĖ (EKSPERTINIS VERTINIMAS)	
Objekto žinomumas ir svarba	Vidutiniškai žinomas
Pasiekiamumas (keliai)	Vidutinis, greta asfaltuoto kelio (kelis šimtus metrų reikia važiuoti žvyrkeliu).
Pasiekiamumas (turizmo trasos)	Vidutinis, toliau nuo seniūnijų centrų, nepatenka į didžiąją dalį autoturizmo, dviračių, pėsčiųjų ir vandens trasų.
Pasiekiamumas (nuorodos)	Nuorodų nėra
Transporto parkavimo galimybės	Ribotas
Esama infrastruktūros būklė	Gera ⁴⁴
Pastarųjų metų investicijos	Nuolatinės simbolinės, objektas šienaujamas
PLĖTROS GALIMYBĖS (EKSPERTINIS VERTINIMAS)	
Objekto pritaikymo galimybės turizmo reikmėms	Veiklos ribotos, pažintinio istorinio-archeologinio-etnokultūrinio kelio dalis, tradicinių renginių vieta ⁴⁵ . Siūlomas laiptų, takų, mažosios architektūros elementų įrengimas
Galimas lankytojų skaičius	Mažas arba vidutinis (renginių metu)
Minimalus investicijų poreikis	Iki 0,5 mln. Lt
Išlankymo kaštai	Minimalūs
Investicijų efektyvumas	Mažas, pajamos negeneruojamos
IŠVADOS	
Pritaikymo turizmui stiprybės, galimybės	Neblogai žinomas, reikalingos palyginti nedidelės investicijos, nebrangus investicijų išlankymas
Pritaikymo turizmui silpnybės, grėsmės	Sunkiai pasiekiamas, ribotos veiklų galimybės, nedidelis lankytojų skaičius
Bendras patrauklumas	Mažas

⁴⁴ Siekiant objektyvumo, visų piliakalnių būklė vertinama vienodai „gera“, išskyrus tuos, kurie sparčiai nyksta arba tuos, kurie pastaruoju metu iš esmės sutvarkyti.

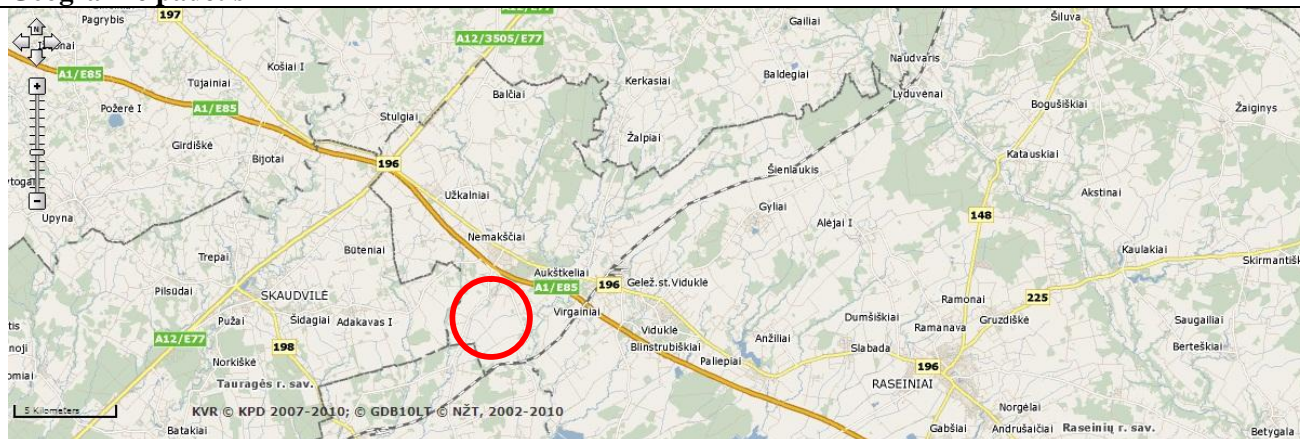
⁴⁵ Siekiant objektyvumo, galimų turizmo veiklų įvairovė visuose vertinama vienodai „maža“.

Eil. Nr.	6.2
Objekto pavadinimas	Ižiniškių piliakalnis su gyvenvieta
FAKTINIAI DUOMENYS	
Tipas (pagal sandarą)	Kompleksas. Sudaro: piliakalnis (5581); gyvenvietė (23754)
Tipas (pagal vertingųjų savybių pobūdį)	Archeologinis, istorinis
Adresas	Ižiniškių k., Nemakščių sen.
Statusas	Registrinis objektas
Registro kodas	MC23753
Paminklas	Taip, kodas AR895

Objekto apsaugos zona – nustatyta. Plotas 135000 kv. m.

Geografinė padėtis

Fotofiksacija⁴⁶

⁴⁶ Nr. 1 – G. Zabiela, 2005
Nr. 2 – V. Miškinis, 1933

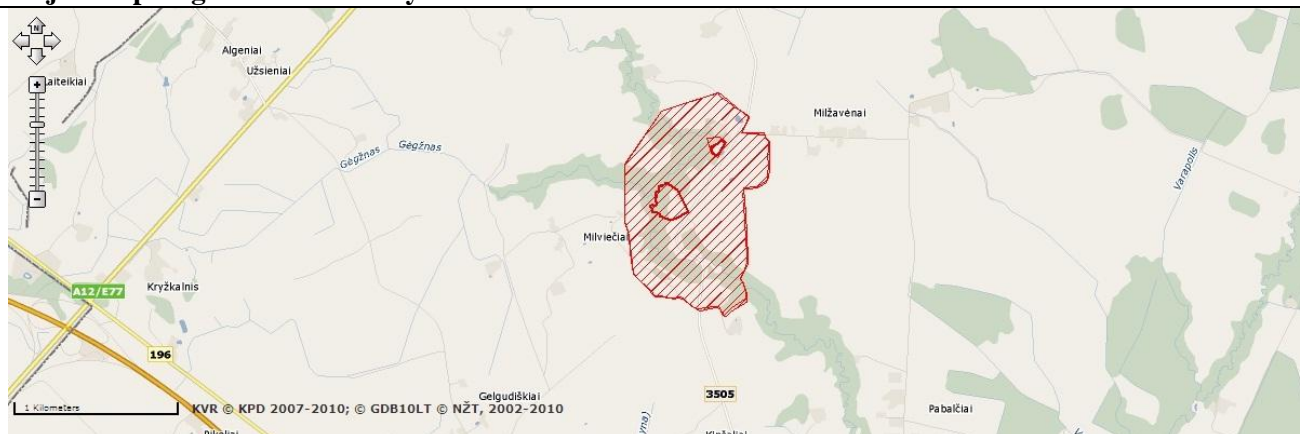
Trumpas apibūdinimas	Piliakalnis įrengtas aukštumos pakraštyje, Šešuvies kairiajame krante. Aikštelė buvo pailga. Piliakalnis yra įdomios konstrukcijos, kūgio formos, dar vadinamas Papilės kalnu, arba Guru, o jo pylimas – Guruku. Archeologas Gintautas Zabiela spėja, kad Papilės kalne XIV a. stovėjusi Pilėnų pilis. O kapavietės gali būti čia įvykusios Pilėnų tragedijos ženklai. Mat šis kraštas XIV a. dažnai buvo puolamas kryžievių. Papilėje labai didelis kultūrinis žemės sluoksnis – žemė juoda. Senovinės gyvenvietės liekanų randama net 5 ha plote. Pužų, Ižiniškių ir du Molavėnų piliakalniai pagal aplinkinius vietovardžius gali priklausyti istorinei Trakėnų žemei, kurioje 1336 m. vyko Gedimino brolio Margirio Pilėnų gynyba, minima kryžiuočių kronikose, garsi Lietuvos istorijoje savo tragiška pabaiga. Amžius: Piliakalnis datuojamas I tūkst. - II tūkst. pradžia.
Teisinė padėtis	Viešasis
Esamas infrastruktūros naudojimas	Šiuo metu turizmo veiklai beveik nenaudojamas
ESAMA BŪKLĖ (EKSPERTINIS VERTINIMAS)	
Objekto žinomumas ir svarba	Vidutiniškai žinomas
Pasiekiamumas (keliai)	Vidutinis, greta asfaltuoto kelio (kelis šimtus metrų reikia važiuoti žvyrkeliu)
Pasiekiamumas (turizmo trasos)	Vidutinis, toliau nuo seniūnijų centrų, nepatenka į didžiąją dalį autoturizmo, dviračių, pėsčiųjų ir vandens trasų
Pasiekiamumas (nuorodos)	Nuorodų nėra
Transporto parkavimo galimybės	Ribotas
Esama infrastruktūros būklė	Gera ⁴⁷
Pastarųjų metų investicijos	Nuolatinės simbolinės, objektas šienaujamas
PLĖTROS GALIMYBĖS (EKSPERTINIS VERTINIMAS)	
Objekto pritaikymo galimybės turizmo reikmėms	Veiklos ribotos, pažintinio istorinio-archeologinio-etnokultūrinio kelio dalis, tradicinių renginių vieta ⁴⁸ . Siūlomas laiptų, takų, mažosios architektūros elementų įrengimas
Galimas lankytojų skaičius	Mažas arba vidutinis (renginių metu)
Minimalus investicijų poreikis	Iki 0,5 mln. Lt
Išlaidų kaštai	Minimalūs
Investicijų efektyvumas	Mažas, pajamos negeneruojamos
IŠVADOS	
Pritaikymo turizmui stiprybės, galimybės	Neblogas pasiekiamumas, reikalingos palyginti nedidelės investicijos, nebrangus investicijų išlaidymas
Pritaikymo turizmui silpnybės, grėsmės	Ribotos veiklų galimybės, nedidelis lankytojų skaičius
Bendras patrauklumas	Labai mažas

⁴⁷ Siekiant objektyvumo, visų piliakalnių būklė vertinama vienodai „gera“, išskyrus tuos, kurie sparčiai nyksta arba tuos, kurie pastaruoju metu iš esmės sutvarkyti.

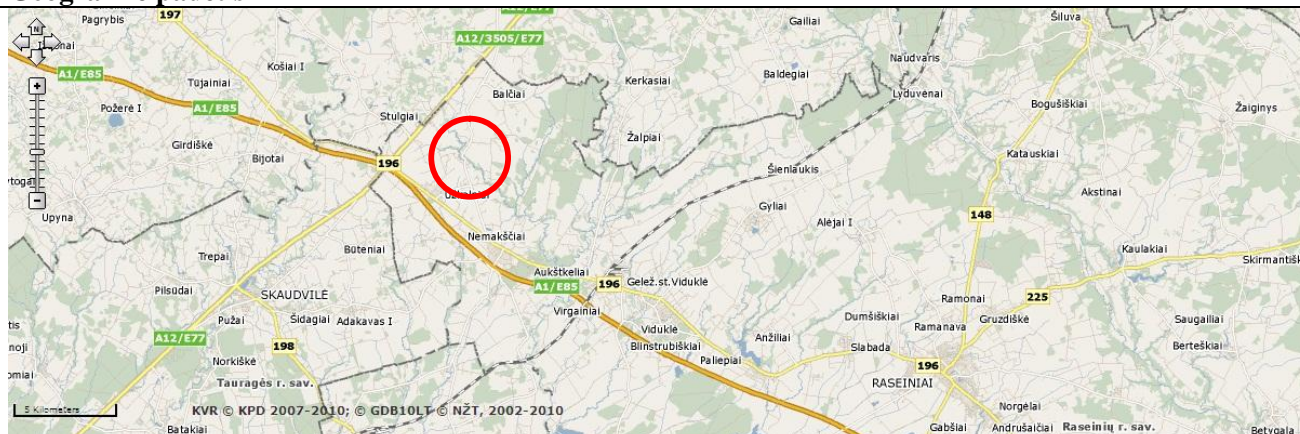
⁴⁸ Siekiant objektyvumo, galimų turizmo veiklų įvairovė visuose vertinama vienodai „maža“.

Eil. Nr.	6.3
Objekto pavadinimas	Molavėnų piliakalniai bei Skirtinio akmuo
FAKTINIAI DUOMENYS	
Tipas (pagal sandarą)	Kompleksas. Sudaro: I piliakalnis (5582); II piliakalnis (16372), Skirtinio akmuo (12335)
Tipas (pagal vertingųjų savybių pobūdį)	Archeologinis, istorinis
Adresas	Molavėnų k., Nemakščių sen.
Statusas	Registrinis objektas
Registro kodas	MC5582 ir MC16372
Paminklas	Taip, kodas AR891 ir

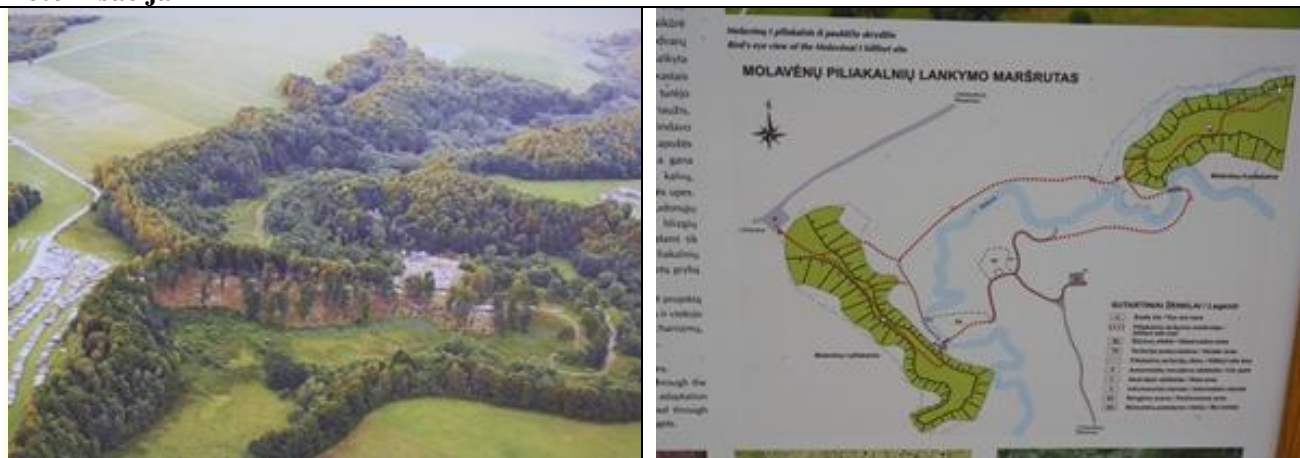
Objekto apsaugos zona – nustatyta. Plotas 2101000 kv. m.

Geografinė padėtis

Fotofiksacija⁴⁹

⁴⁹ Nr. 1, 6 – Raseinių raj. sav. administracija

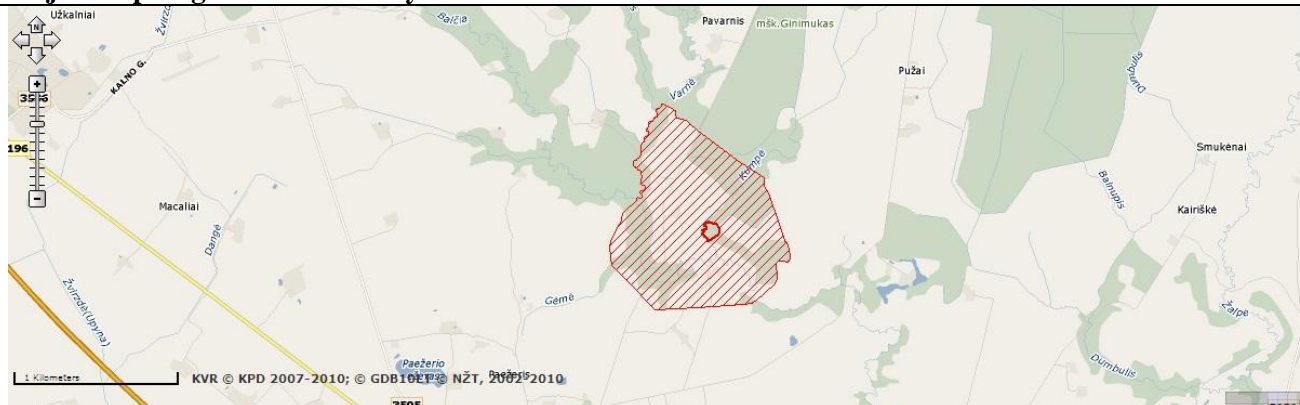
Trumpas apibūdinimas

Pirmasis piliakalnis (Kauprės) įrengtas 350 m ilgio aukštumos kyšulyje Šešuvies dešiniajame krante. Jį sudaro pagrindinė aikštelė, kuri iš ŠV įtvirtinta dviem priešpiliais. Piliakalnis vadinamas Kuprėmis ir Graužais, sudėtingos konstrukcijos. Norint apžiūrėti piliakalnį reikia perlipti ne vieną pylimą ar griovį, kurie skiria priešpilio, pilies ir papilio aikšteles. Piliakalnio ir priešpilio šlaitai yra iki 18 m aukščio. Didžiosios jų aikštelių dalys nuplautos Šešuvio. Siekiant sustabdyti eroziją, 2006 piliakalnio šlaitai buvo sutvirtinti, upelio vaga pasukta apie 10 m toliau nuo piliakalnio. 2005 m., prieš pradėdant darbus, archeologas G. Zabiela atliko piliakalnio archeologinius tiriamuosius darbus maždaug 60 m2 plote. Aptikti keli archeologiniai radiniai. Amžius: Piliakalnis datuojamas I tūkst. - II tūkst. pradžia. II-asis piliakalnis įrengtas aukštumos kyšulyje

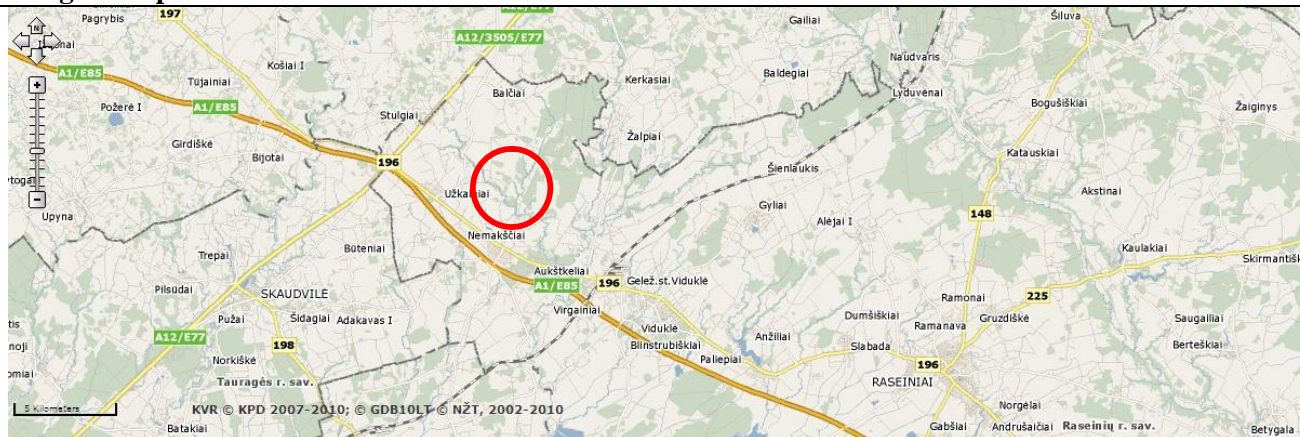
	<p>Šešuvio ir Jaujupio santakoje. Aikštelė netaisyklingo keturkampio formos, pailga. Piliakalnis yra 400 m į šiaurės rytus nuo pirmojo. Piliakalnio dydis ir stiprūs gynybiniai įtvirtinimai leidžia nuspėti piliakalnį buvus svarbų šiam kraštui. Statūs, 20 – 25 m aukščio šlaitai (nuo upelio vagos šlaito aukštis siekia 19 m) buvo sudėtingos gamtinės kliūtys. Šiuo metu rytinė piliakalnio aikštelės dalis nuplauta Šešuvis, eroduoja. Piliakalnis apaugęs lapuočiais, ant jo auga ir garsusis Molavėnų ažuolas (jo apimtis 1 m aukštyje – 6 m). Amžius: Piliakalnis datuojamas II tūkst. pradžia. Pužų, Ižiniškių ir du Molavėnų piliakalniai pagal aplinkinius vietovardžius gali priklausyti istorinei Trakėnų žemei, kurioje 1336 m. vyko Gedimino brolio Margirio Pilėnų gynyba, minima kryžiuočių kronikose, garsi Lietuvos istorijoje savo tragiška pabaiga.</p> <p>Greta komplekso yra Skirtinio akmuo, turintis istorinę, mitologinę vertę. Akmens ilgis - 7,25 m., plotis - 6,08 m., virš žemės paviršiaus 2,23 m. Apimtis ~ 20,65 m. Dalis yra Skirtinio upelio vandenyje. Padavimas pasakoja „Nešė velnias akmenį, norėdamas numesti ant Molavėnų. Tačiau pragydo gaidys ir numetė prie Skirtinio upelio“ .</p>
Teisinė padėtis	Viešasis
Esamas infrastruktūros naudojimas	Šiuo metu objektas aktyviai naudojamas turizmo reikmėms, organizuojami didelio masto renginiai. Kasmet rengiami didelio masto Valstybės dienos minėjimai, kviečiami šalyje garsūs meno kolektyvai.
ESAMA BŪKLĖ (EKSPERTINIS VERTINIMAS)	
Objekto žinomumas ir svarba	Gerai žinomas
Pasiekiamumas (keliai)	Vidutinis, netoli Nemaškčių bei autostrados Vilnius-Kaunas-Klaipėda, tačiau kelis km reikia važiuoti žvyrkeliu
Pasiekiamumas (turizmo trasos)	Toliau nuo daugelio turizmo trasų, tačiau kai kurios trasos eina specialiai per objektą.
Pasiekiamumas (nuorodos)	Geras, yra nuoroda
Transporto parkavimo galimybės	Geros, įrengtos 2 didelės aikštelės, galimas parkavimas aplinkiniuose keliuose ir laukuose
Esama infrastruktūros būklė	Būklė gera
Pastarųjų metų investicijos	Didelės, 2009-2011 m. į objekto infrastruktūrą investuota virš 2 mln. Lt: sutvirtinti šlaitai, įrengti takai, aikštelės, mažoji architektūra ir kt.
PLĖTROS GALIMYBĖS (EKSPERTINIS VERTINIMAS)	
Objekto pritaikymo galimybės turizmo reikmėms	Veiklos gana plačios, pažintinio istorinio-archeologinio-etnokultūrinio kelio dalis, įvairūs renginiai, aktyvus poilsis
Galimas lankytojų skaičius	Nedidelis
Minimalus investicijų poreikis	Iki 0,5 mln. Lt
Išlaikymo kaštai	Minimalūs
Investicijų efektyvumas	Mažas, pajamos negeneruojamos
IŠVADOS	
Pritaikymo turizmui stiprybės, galimybės	Neblogas pasiekiamumas, reikalingos palyginti nedidelės investicijos, nebrangus investicijų išlaikymas, nemažas lankytojų skaičius
Pritaikymo turizmui silpnybės, grėsmės	Gana ribotos veiklų galimybės
Bendras patrauklumas	Didelis

Eil. Nr.	6.4
Objekto pavadinimas	Pužų piliakalnis
FAKTINIAI DUOMENYS	
Tipas (pagal sandarą)	Pavienis objektas
Tipas (pagal vertingųjų savybių pobūdį)	Archeologinis, istorinis
Adresas	Pužų k., Nemakščių sen.
Statusas	Registrinis objektas
Registro kodas	MC5585
Paminklas	Taip, kodas AR899

Objekto apsaugos zona – nustatyta. Plotas 881000 kv. m.

Geografinė padėtis

Fotofiksacija⁵⁰

Trumpas apibūdinimas	Piliakalnis įrengtas aukštumos kyšulyje Balčios kairiajame krante, santakoje su Skersinuku. Aikštelė trikampė, pailga. Piliakalnis apaugęs lapuočiais
-----------------------------	---

⁵⁰ G. Zabiela, 2005

	medžiais ir vasarą sunkiai randamas. Datuojamas I tūkst. – II tūkst. pradžia. Piliakalnio aikštelė, kaip ir Pabalčių, trikampė, tik kiek mažesnė (20x19 m), šlaitai statūs – iki 18 m aukščio. Amžius: Piliakalnis datuojamas I tūkst. - II tūkst. pradžia. Pužų, Ižiniškių ir du Molavėnų piliakalniai pagal aplinkinius vietovardžius gali priklausyti istorinei Trakėnų žemei, kurioje 1336 m. vyko Gedimino brolio Margirio Pilėnų gynyba, minima kryžiuočių kronikose, garsi Lietuvos istorijoje savo tragiška pabaiga.
Teisinė padėtis	Viešasis
Esamas infrastruktūros naudojimas	Šiuo metu turizmo reikmėms objektas beveik nenaudojamas.
ESAMA BŪKLĖ (EKSPERTINIS VERTINIMAS)	
Objekto žinomumas ir svarba	Mažai žinomas
Pasiekiamumas (keliai)	Vidutinis, netoli Nemakščių bei autostrados Vilnius-Kaunas-Klaipėda, tačiau kelis km reikia važiuoti žvyrkeliu
Pasiekiamumas (turizmo trasos)	Toliau nuo daugelio turizmo trasų, tačiau netoli Nemakščių miestelio
Pasiekiamumas (nuorodos)	Nuorodų nėra
Transporto parkavimo galimybės	Ribotas
Esama infrastruktūros būklė	Gera ⁵¹
Pastarųjų metų investicijos	Nuolatinės simbolinės, objektas šienaujamas
PLĖTROS GALIMYBĖS (EKSPERTINIS VERTINIMAS)	
Objekto pritaikymo galimybės turizmo reikmėms	Veiklos ribotos, pažintinio istorinio-archeologinio-etnokultūrinio kelio dalis, tradicinių renginių vieta ⁵² . Siūlomas laiptų, takų, mažosios architektūros elementų įrengimas.
Galimas lankytojų skaičius	Mažas arba vidutinis (renginių metu)
Minimalus investicijų poreikis	Iki 0,5 mln. Lt
Išlankymo kaštai	Minimalūs
Investicijų efektyvumas	Mažas, pajamos negeneruojamos
IŠVADOS	
Pritaikymo turizmui stiprybės, galimybės	Reikalingos palyginti nedidelės investicijos, nebrangus investicijų išlankymas
Pritaikymo turizmui silpnybės, grėsmės	Vidutinis pasiekiamumas, ribotos veiklų galimybės, nedidelis lankytojų skaičius
Bendras patrauklumas	Labai mažas

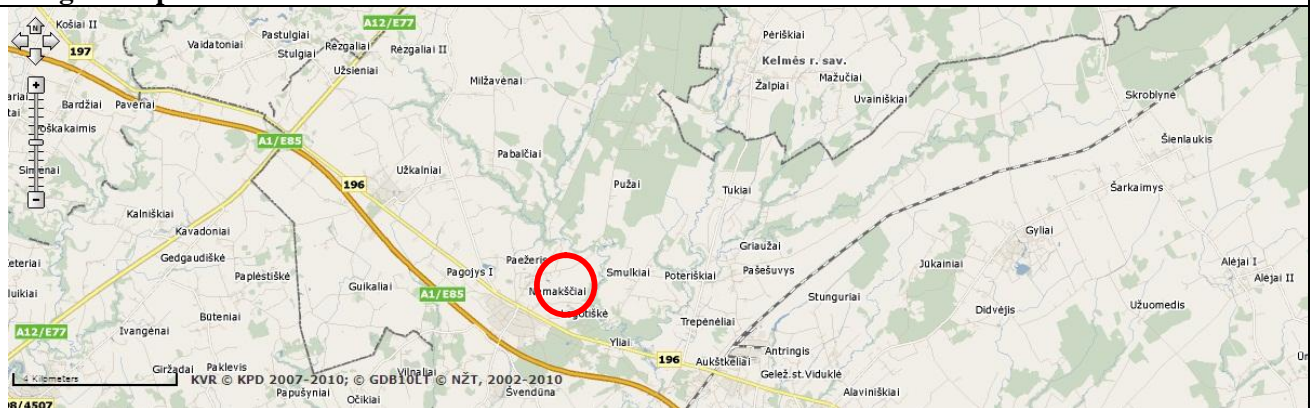
⁵¹ Siekiant objektyvumo, visų piliakalnių būklė vertinama vienodai „gera“, išskyrus tuos, kurie sparčiai nyksta arba tuos, kurie pastaruoju metu iš esmės sutvarkyti.

⁵² Siekiant objektyvumo, galimų turizmo veiklų įvairovė visuose vertinama vienodai „maža“.

Eil. Nr.	6.5
Objekto pavadinimas	Nemakščių Šv. Trejybės bažnyčia
FAKTINIAI DUOMENYS	
Tipas (pagal sandarą)	Pavienis objektas
Tipas (pagal vertingųjų savybių pobūdį)	Sakralinis
Adresas	Nemakščių mstl., Nemakščių sen.
Statusas	Savivaldybės saugomas
Registro kodas	Nėra
Paminklas	Ne
Objekto apsaugos zona – preliminari (nenustatyta).	

Geografinė padėtis

Fotofiksacija

			
<p>Trumpas apibūdinimas</p>	<p>Pirmoji bažnyčia pastatyta iki 1579 m. XVI a. pabaigoje buvo apleista, neturėjo kunigo. 1636 m. bažnyčia aprūpinta žeme ir kitais turtais. Ji sudegė, 1780 m. atstatyta, 1814 m. trenkus žaibui vėl sudegė, pastatyta laikina. 1820 m. įkurta parapiinė mokykla. 1826 m. pastatyta mūrinė bažnyčia. 1881–1882 m. pastatyta nauja. XVIII a. pab.-1932 m. Nemakščiuose veikė bažnytinis lėlių teatras. Kasmet Šv. Velykų išvakarėse suaugusių žmonių dydžio medinėmis skulptūromis vaizduotas Kristaus kančios kelias. 1941 m. bažnyčia sudegė. 1942–2008 m. gretimame sklype stovėjo laikina medinė. 1992 m. Pradėta statyti dabartinė bažnyčia. Laikinoji bažnyčia buvo medinė, stačiakampio plano, su 2 bokšteliais. Šventoriaus tvora medinė, su mūriniais stulpeliais. Dabartinė bažnyčia mūrinė, stačiakampio plano su 1 bokštu. Išorės apdailai naudota skaldytų lauko akmenų ir balto tinko kombinacija. Šventoriaus tvora lauko akmenų, išlikusi po 1941 m. bažnyčios gaisro. Bažnyčios autorius architektas Vytautas Makaraitis (1950-2009).</p>		
<p>Teisinė padėtis</p>	<p>Viešasis</p>		
<p>Esamas infrastruktūros naudojimas</p>	<p>Šiuo metu naudojama, paskirtis sakralinė</p>		
<p>ESAMA BŪKLĖ (EKSPERTINIS VERTINIMAS)</p>			
<p>Objekto žinomumas ir svarba</p>	<p>Vidutiniškai žinomas</p>		
<p>Pasiekiamumas (keliai)</p>	<p>Labai geras, Nemakščių miestelyje, vienoje centrinių asfaltuotų gatvių, netoli autostrados Vilnius-Kaunas-Klaipėda</p>		
<p>Pasiekiamumas (turizmo trasos)</p>	<p>Labai geras, Nemakščiai patenka į dalį autoturizmo, dviračių, pėsčiųjų trasų</p>		
<p>Pasiekiamumas (nuorodos)</p>	<p>Nuorodų nėra</p>		
<p>Transporto parkavimo galimybės</p>	<p>Geros, galimas parkavimas aplinkinėse gatvėse, yra aikštelė</p>		
<p>Esama infrastruktūros būklė</p>	<p>Būklė gera, pritaikymui turizmo reikmėms reikalingas remontas</p>		
<p>Pastarųjų metų investicijos</p>	<p>Nuolatinės simbolinės</p>		

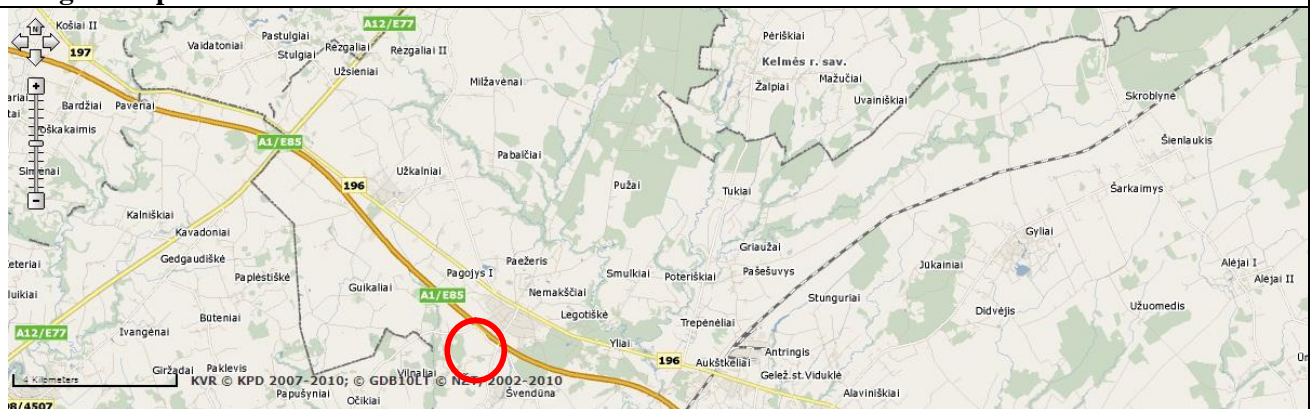
PLĖTROS GALIMYBĖS (EKSPERTINIS VERTINIMAS)	
Objekto pritaikymo galimybės turizmo reikmėms	Veiklos ribotos, sakralinės arba kultūrinės. Galimas bažnytinės muzikos koncertų organizavimas, mūrinės-sakralinės architektūros maršruto organizavimas ir pan. ⁵³ Viena iš 4 Žemaičių krikšto bažnyčių (Ariogalos, Betygalos, Raseinių ir Viduklės), galimas maršruto organizavimas.
Galimas lankytojų skaičius	Nedidelis
Minimalus investicijų poreikis	Iki 0,5 mln. Lt
Išlaikymo kaštai	Nedideli: komunaliniai mokesčiai
Investicijų efektyvumas	Mažas, pajamos negeneruojamos
IŠVADOS	
Pritaikymo turizmui stiprybės, galimybės	Geras pasiekiamumas, reikalingos nedidelės investicijos
Pritaikymo turizmui silpnybės, grėsmės	Didelis lankytojų srautas mažai tikėtinas
Bendras patrauklumas	Vidutinis

⁵³ Siekiant objektyvumo, visose panašaus tipo bažnyčiose turizmo veiklos galimybės vertinamos maždaug vienodai.

Eil. Nr.	6.6
Objekto pavadinimas	Paminklas tremtiniams ir P.Neveravičiaus kapas Nemakščių civilinėse kapinėse
FAKTINIAI DUOMENYS	
Tipas (pagal sandarą)	Vietovė
Tipas (pagal vertingųjų savybių pobūdį)	Istorinis, memorialinis, sakralinis
Adresas	Nemakščių mstl., Nemakščių sen.
Statusas	Savivaldybės saugoma
Registro kodas	Nėra
Paminklas	Ne
Objekto apsaugos zona – preliminari (nenustatyta).	

Geografinė padėtis

Fotofiksacija

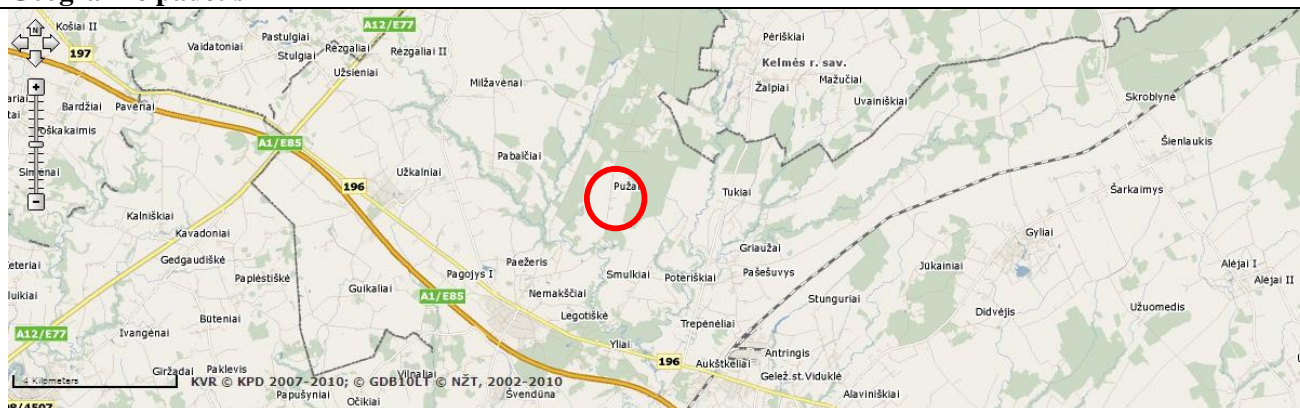

	
Trumpas apibūdinimas	Aštuoniaracio vežimo išradėjo P. Neveravičiaus kapas ir Paminklas tremtiniam
Teisinė padėtis	Viešasis
Esamas infrastruktūros naudojimas	Šiuo metu naudojama, paskirtis sakralinė, memorialinė
ESAMA BŪKLĖ (EKSPERTINIS VERTINIMAS)	
Objekto žinomumas ir svarba	Mažai žinomas
Pasiekiamumas (keliai)	Labai geras, Nemakščių miestelyje, vienoje centrinių asfaltuotų gatvių, netoli autostrados Vilnius-Kaunas-Klaipėda
Pasiekiamumas (turizmo trasos)	Labai geras, Nemakščiai patenka į dalį autoturizmo, dviračių, pėsčiųjų trasų
Pasiekiamumas (nuorodos)	Nuorodų nėra
Transporto parkavimo galimybės	Geros, galimas parkavimas aplinkinėse gatvėse, didelė asfaltuota aikštelė
Esama infrastruktūros būklė	Būklė gera
Pastarųjų metų investicijos	Nuolatinės simbolinės
PLĖTROS GALIMYBĖS (EKSPERTINIS VERTINIMAS)	
Objekto pritaikymo galimybės turizmo reikmėms	Veiklos ribotos, pažintinio istorinio-memorialinio ar technikos paveldo kelio dalis (Nemakščiuose veikia P.Neveravičiaus muziejus). Siūlomas takų, mažosios architektūros elementų įrengimas
Galimas lankytojų skaičius	Nedidelis
Minimalus investicijų poreikis	Iki 0,5 mln. Lt
Išlaikymo kaštai	Minimalūs
Investicijų efektyvumas	Mažas, pajamos negeneruojamos
IŠVADOS	
Pritaikymo turizmui stiprybės, galimybės	Geras pasiekiamumas, reikalingos nedidelės investicijos
Pritaikymo turizmui silpnybės, grėsmės	Didelis lankytojų srautas mažai tikėtinas
Bendras patrauklumas	Mažas

Eil. Nr.	6.7
Objekto pavadinimas	Paminklas P.Neveravičiui
FAKTINIAI DUOMENYS	
Tipas (pagal sandarą)	Pavienis objektas
Tipas (pagal vertingųjų savybių pobūdį)	Memorialinis, inžinerinis
Adresas	Pužų k., Nemakščių sen.
Statusas	Savivaldybės saugoma
Registro kodas	Nėra
Paminklas	Ne
Objekto apsaugos zona – preliminari (nenustatyta).	

Geografinė padėtis

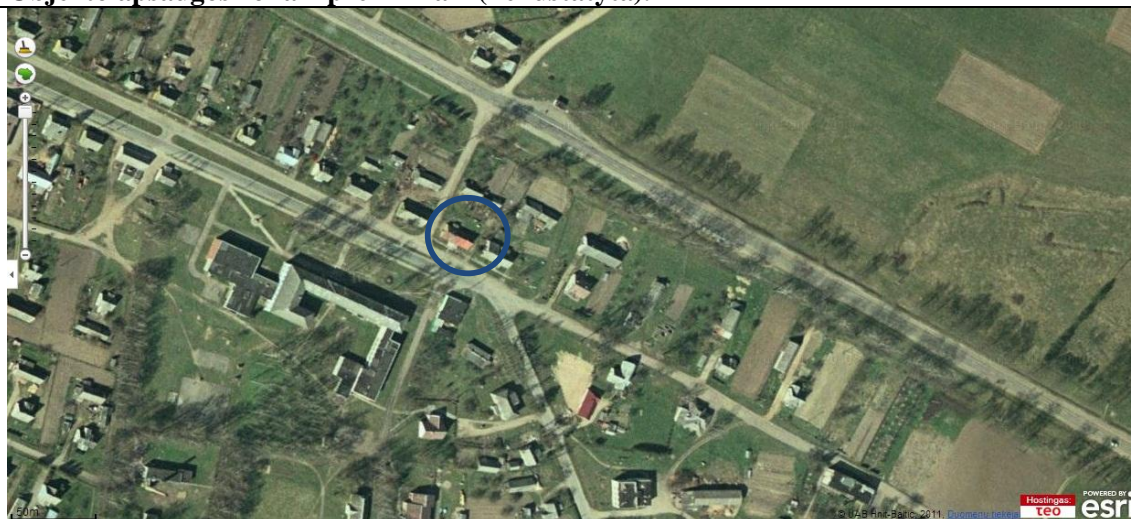

Fotofiksacija

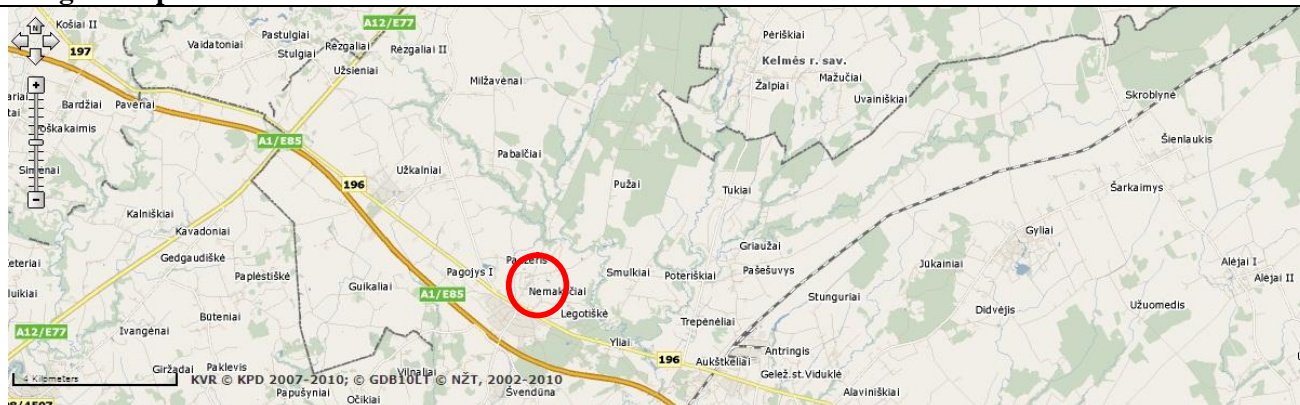

	
Trumpas apibūdinimas	Paminklas aštuoniaračio vežimo išradėjui P. Neveravičiui.
Teisinė padėtis	Viešasis
Esamas infrastruktūros naudojimas	Šiuo metu dalinai naudojama turizmui
ESAMA BŪKLĖ (EKSPERTINIS VERTINIMAS)	
Objekto žinomumas ir svarba	Mažai žinomas
Pasiekiamumas (keliai)	Vidutinis, netoli Nemakščių bei autostrados Vilnius-Kaunas-Klaipėda, tačiau kelis km reikia važiuoti žvyrkeliu.
Pasiekiamumas (turizmo trasos)	Toliau nuo daugelio turizmo trasų
Pasiekiamumas (nuorodos)	Nuorodų nėra
Transporto parkavimo galimybės	Ribotos
Esama infrastruktūros būklė	Būklė gera
Pastarųjų metų investicijos	Įrengtas paminklinis akmuo, sutvarkyta aplinka
PLĖTROS GALIMYBĖS (EKSPERTINIS VERTINIMAS)	
Objekto pritaikymo galimybės turizmo reikmėms	Veiklos ribotos, pažintinio istorinio-memorialinio ar technikos paveldo kelio dalis (Nemakščiuose veikia P.Neveravičiaus muziejus). Siūlomas takų, mažosios architektūros elementų įrengimas.
Galimas lankytojų skaičius	Nedidelis
Minimalus investicijų poreikis	Iki 0,5 mln. Lt
Išlaikymo kaštai	Minimalūs
Investicijų efektyvumas	Mažas, pajamos negeneruojamos
IŠVADOS	
Pritaikymo turizmui stiprybės, galimybės	Vidutiniškas pasiekiamumas, reikalingos nedidelės investicijos
Pritaikymo turizmui silpnybės, grėsmės	Didelis lankytojų srautas mažai tikėtinas
Bendras patrauklumas	Mažas

Eil. Nr.	6.8
Objekto pavadinimas	Buvusi NKVD būstinė
FAKTINIAI DUOMENYS	
Tipas (pagal sandarą)	Pavienis objektas
Tipas (pagal vertingųjų savybių pobūdį)	Istorinis, memorialinis
Adresas	Laisvės g. 10, Nemakščių mstl., Nemakščių sen.
Statusas	Savivaldybės saugoma
Registro kodas	Nėra
Paminklas	Ne
Objekto apsaugos zona – preliminari (nenustatyta).	

Geografinė padėtis

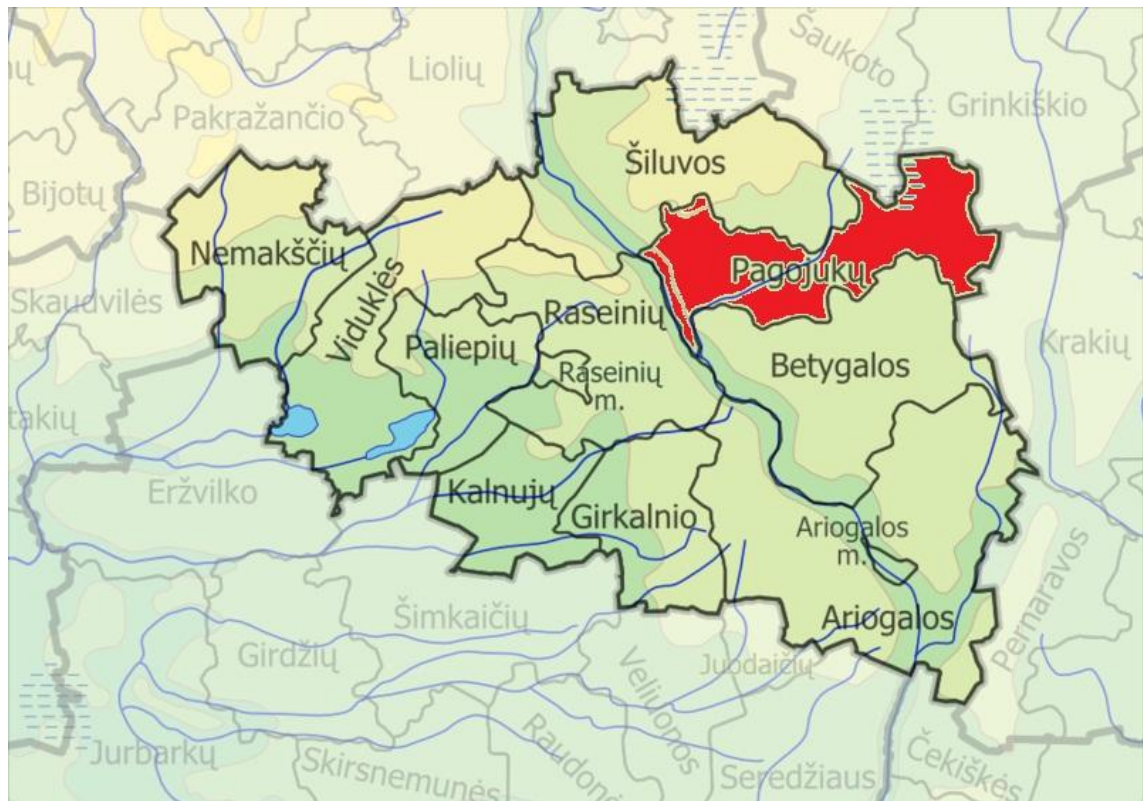

Fotofiksacija

	
Trumpas apibūdinimas	Įrengta atminimo lenta pastate 1945–1954 m. veikusiame Nemakščių valsčiaus NKVD–MVD–MGB poskyryje kalintų, tardytų ir kankintų Lietuvos piliečių atminimui.
Teisinė padėtis	Privatus
Esamas infrastruktūros naudojimas	Šiuo metu turizmo reikmėms objektas nenaudojamas, paskirtis gyvenamoji
ESAMA BŪKLĖ (EKSPERTINIS VERTINIMAS)	
Objekto žinomumas ir svarba	Mažai žinomas
Pasiekiamumas (keliai)	Labai geras, Nemakščių miestelyje, vienoje centrinių asfaltuotų gatvių, netoli autostrados Vilnius-Kaunas-Klaipėda
Pasiekiamumas (turizmo trasos)	Labai geras, Nemakščiai patenka į dalį autoturizmo, dviračių, pėsčiųjų trasų
Pasiekiamumas (nuorodos)	Nuorodų nėra
Transporto parkavimo galimybės	Geros, galimas parkavimas miestelio gatvėse
Esama infrastruktūros būklė	Būklė vidutinė
Pastarųjų metų investicijos	Pakeista dalis langų
PLĖTROS GALIMYBĖS (EKSPERTINIS VERTINIMAS)	
Objekto pritaikymo galimybės turizmo reikmėms	Veiklos ribotos, pažintinio istorinio-memorialinio kelio dalis, renginių laisvės kovoms atminti vieta
Galimas lankytojų skaičius	Nedidelis
Minimalus investicijų poreikis	0,5-1,5 mln. Lt
Išlaikymo kaštai	Minimalūs
Investicijų efektyvumas	Mažas, pajamos negeneruojamos
IŠVADOS	
Pritaikymo turizmui stiprybės, galimybės	Geras pasiekiamumas, reikalingos nedidelės investicijos
Pritaikymo turizmui silpnybės, grėsmės	Didelis lankytojų srautas mažai tikėtinas
Bendras patrauklumas	Mažas

4.1.7. PAGOJUKŲ SENIŪNIJA

Pajūkyų seniūnija yra Raseinių rajono vidurinėje dalyje, jos centras – Kaulakių gyvenvietė. Seniūnijos teritorijos plotas sudaro 15385 ha. 55 kaimuose gyvena apie 1907 gyventojai. Pagrindinėse gyvenvietėse gyvena: Kaulakiuose – 473, Vosiliškyje – Dievogaloje – 375, Skirmantiškėje – 286, Akstinuose – 198 gyventojai. Pajūkyų seniūnijoje yra šie kultūros paveldo objektai:

Registriniai objektai:

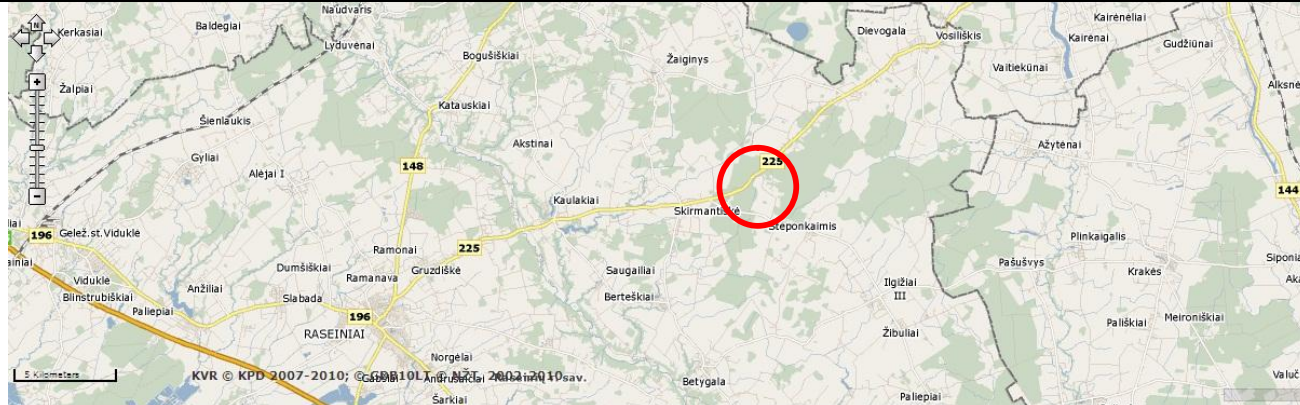

- Zvėgių piliakalnis, vad. Pilies kalnu MC33317
- Belazariškio buv. dvaro sodybos fragmentai MC515
- Tendziogalos dvaro sodybos fragmentų pastato liekanos MC545
- Ornamentuotas kryžius MC 13507
- Paveikslo „Marija ir Šv. Kazimieras“ aptaisas MC13502
- Paveikslo „Marijos mirtis“ aptaisas MC13501
- Paveikslo „Šv. Juozapas“ aptaisas MC13503
- Poeto Maironio tėviškės sodyba MC11119
- Skulptūra „Nukryžiuotasis“ MC13504
- Skulptūra „Šv. Kristaforas“ MC13505
- Sukilėlių kapai MC11120
- Altorius su skulptūromis MC13506
- Sodybos vieta Pasandravio k. MC10543
- Stogastulpis su ornamentuotu kryželiu, Šv. Antano MC20276

Savivaldybės saugomi:

- Vosiliškio Šv. Juozapo bažnyčia
- Genocido aukų išniekinimo ir užkasimo vieta Belazariškės k.
- Genocido aukų išniekinimo ir užkasimo vieta Lenčių miške
- Kupsčių k. (neveikiančios) kapinės. Pasandravio istorinis draustinis

- Papusimo k. (neveikiančios) kapinės
- Paminklas žuvusiems kariams Antrajame Pasauliniame kare, Tautušių k.
- Belozarų giminės kapavietė Vosiliškyje
- Akstinių kaimo kryžiai

Pastaba: pabraukti objektai atrinkti kaip perspektyvūs pritaikymui turizmo reikmėms.

Eil. Nr.	7.1
Objekto pavadinimas	Zvėgų piliakalnis
FAKTINIAI DUOMENYS	
Tipas (pagal sandarą)	Pavienis objektas
Tipas (pagal vertingųjų savybių pobūdį)	Archeologinis, kraštovaizdžio
Adresas	Zvėgų k., Pagojukų sen.
Statusas	Registrinis objektas
Registro kodas	MC3317
Paminklas	Ne
Objekto apsaugos zona – nustatyta. Plotas 4067 kv . m.	
	
Geografinė padėtis	
	
Fotofiksacija ⁵⁴	
	
Trumpas apibūdinimas	Piliakalnio aikštelė ovali, pailga rytų-vakarų kryptimi, 25x13 m dydžio. Šlaitai vidutinio statumo, iki 8 m aukščio. Amžius: I t-mečio po Kr. pr.
Teisinė padėtis	Viešasis

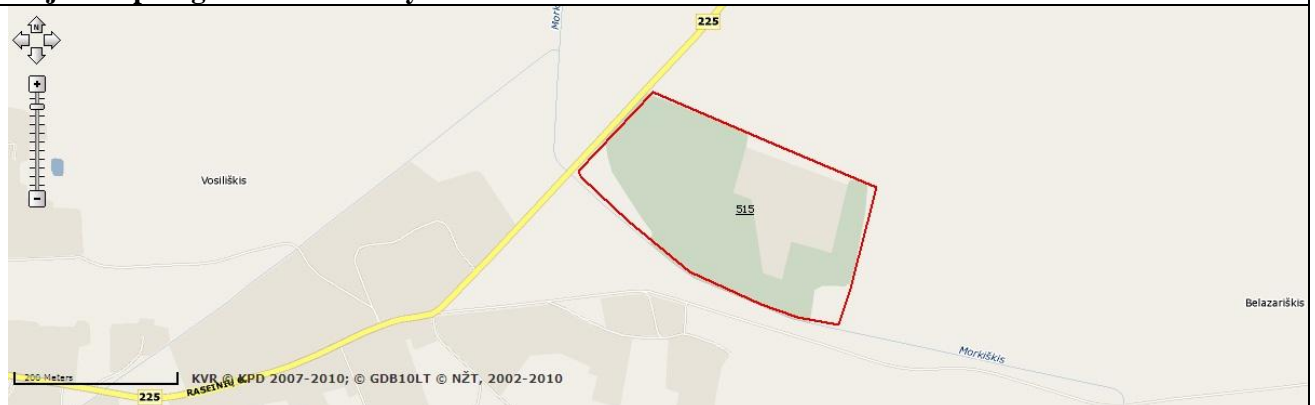
⁵⁴ A.Strazdas, 2008

Esamas infrastruktūros naudojimas	Šiuo metu objektas turizmo reikmėms nenaudojamas
ESAMA BŪKLĖ (EKSPERTINIS VERTINIMAS)	
Objekto žinomumas ir svarba	Mažai žinomas
Pasiekiamumas (keliai)	Sudėtingas, netoli kelio Kaulakiai-Vosiliškis, tačiau reikia kelis km važiuoti žvyrkeliu
Pasiekiamumas (turizmo trasos)	Labai toli nuo seniūnijų centrų ir daugumos turizmo trasų
Pasiekiamumas (nuorodos)	Geras, yra nuoroda
Transporto parkavimo galimybės	Ribotos
Esama infrastruktūros būklė	Gera ⁵⁵
Pastarųjų metų investicijos	Nuolatinės simbolinės, objektas šienaujamas
PLĖTROS GALIMYBĖS (EKSPERTINIS VERTINIMAS)	
Objekto pritaikymo galimybės turizmo reikmėms	Veiklos ribotos, pažintinio kelio dalis, tradicinių renginių vieta ⁵⁶
Galimas lankytojų skaičius	Mažas arba vidutinis (renginių metu)
Minimalus investicijų poreikis	Iki 0,5 mln. Lt
Išlaidų kaštai	Minimalūs
Investicijų efektyvumas	Mažas, pajamos negeneruojamos
IŠVADOS	
Pritaikymo turizmui stiprybės, galimybės	Reikalingos palyginti nedidelės investicijos, nebrangus investicijų išlaidymas
Pritaikymo turizmui silpnybės, grėsmės	Labai sunkiai pasiekiamas, ribotos veiklų galimybės, nedidelis lankytojų skaičius
Bendras patrauklumas	Labai mažas

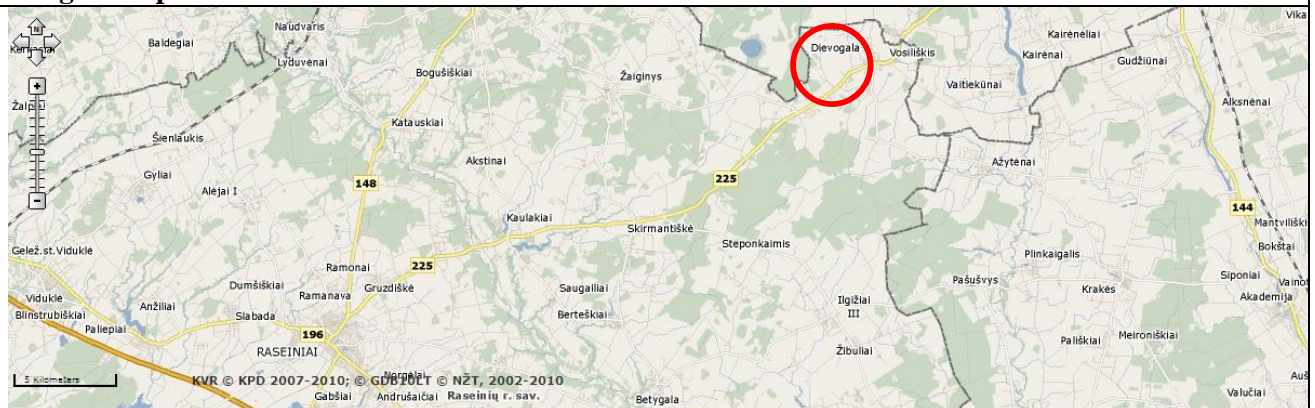
⁵⁵ Siekiant objektyvumo, visų piliakalnių būklė vertinama vienodai „gera“, išskyrus tuos, kurie sparčiai nyksta arba tuos, kurie pastaruoju metu iš esmės sutvarkyti.

⁵⁶ Siekiant objektyvumo, galimų turizmo veiklų įvairovė visuose vertinama vienodai „maža“.

Eil. Nr.	7.2
Objekto pavadinimas	Belazariškio buv. dvaro sodybos fragmentai
FAKTINIAI DUOMENYS	
Tipas (pagal sandarą)	Kompleksas
Tipas (pagal vertingųjų savybių pobūdį)	Architektūrinis, kraštovaizdžio
Adresas	Vosiliškio k., Pagojukų sen.
Statusas	Registrinis objektas
Registro kodas	MC515
Paminklas	Taip, kodas AR627
Objekto apsaugos zona – nustatyta. Plotas 38700 kv. m.	

Geografinė padėtis

Fotofiksacija

	
	
Trumpas apibūdinimas	1536 m. Vosiliškio (Belozariškio) dvarą valdė Žemaitijos ir Kauno seniūnas kunigaikštis Mikalojus Radvila. Po jo dvaras perėjo Belazarų giminės nuosavybėn. Šiuo metu likę tik griuvėsiai. Amžius: XIX a. vid. – XX a. pr.
Teisinė padėtis	Viešasis
Esamas infrastruktūros naudojimas	Šiuo metu objektas turizmo reikmėms nenaudojamas.
ESAMA BŪKLĖ (EKSPERTINIS VERTINIMAS)	
Objekto žinomumas ir svarba	Mažai žinomas
Pasiekiamumas (keliai)	Neblogas, netoli kelio Kaulakiai-Vosiliškis (prie Vosiliškio)
Pasiekiamumas (turizmo trasos)	Labai toli nuo seniūnijų centrų ir daugumos turizmo trasų
Pasiekiamumas (nuorodos)	Nuorodų nėra
Transporto parkavimo galimybės	Geros, galimas parkavimas Vosiliškyje, bei dvaro teritorijoje
Esama infrastruktūros būklė	Objektas labai apleistas, dvaro pastatai baigia sunykti, parkas taip pat
Pastarųjų metų investicijos	Jokių
PLĖTROS GALIMYBĖS (EKSPERTINIS VERTINIMAS)	
Objekto pritaikymo galimybės turizmo reikmėms	Teoriškai galimos veiklos objekte dėl jo dydžio labai įvairios: pramoginės (viešbutis, restoranas-bravoras, konferencijų salė, SPA centras, pramogų centras, mini golfo aikštynas, lauko atrakcionai ir kt.), reprezentacinės (ekspozicijų salės, koncertų salė, amatų centras, tradicinės dvaro šventės ir kt.). Tačiau norint objektą pritaikyti bent daliai turizmo veiklų, jam būtų reikalingos ypač didelės investicijos, kurių efektyvumas būtų abejotinas. Tikslus paslaugų

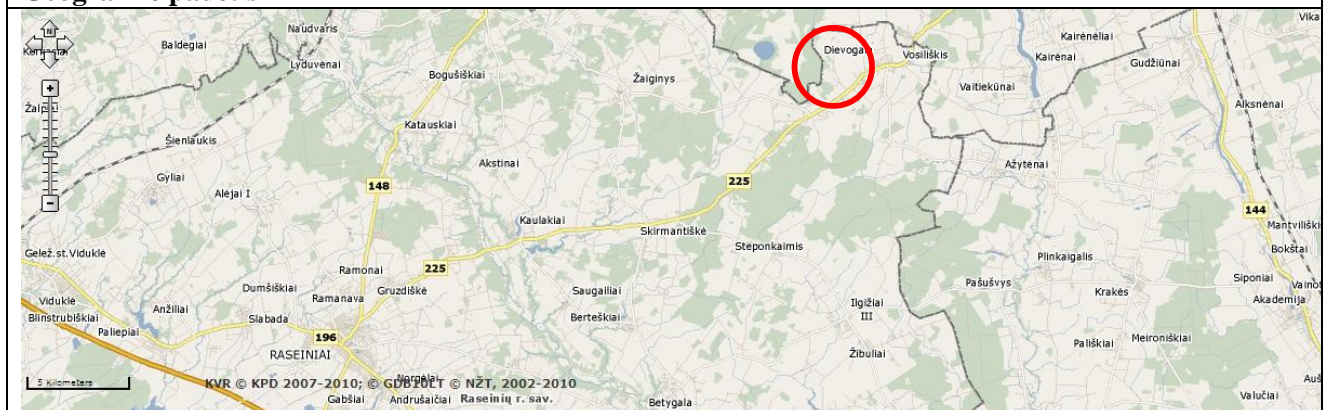
	poreikis turėtų būti nustatytas parengiant verslo planą.
Galimas lankytojų skaičius	Nedidelis
Minimalus investicijų poreikis	Virš 5 mln. Lt
Išlaikymo kaštai	Dideli: komunaliniai mokesčiai, didelis personalas
Investicijų efektyvumas	Vidutinis: ateityje galimas dalinis išsilaikymas iš vykdomos veiklos
IŠVADOS	
Pritaikymo turizmui stiprybės, galimybės	Teoriškai galima didelė veiklų įvairovė
Pritaikymo turizmui silpnybės, grėsmės	Labai nuošalioje vietoje, reikalingos didelės investicijos, objektas beveik sunykęs
Bendras patrauklumas	Labai mažas

Eil. Nr.	7.3
Objekto pavadinimas	Tendžiogalos buv. dvaro sodybos fragmentai
FAKTINIAI DUOMENYS	
Tipas (pagal sandarą)	Kompleksas
Tipas (pagal vertingųjų savybių pobūdį)	Architektūrinis, kraštovaizdžio
Adresas	Tendžiogalos k., Pagojukų sen.
Statusas	Registrinis objektas
Registro kodas	MC545
Paminklas	Taip, kodas AR607

Objekto apsaugos zona – nustatyta.

Geografinė padėtis

Fotofiksacija

	
	
Trumpas apibūdinimas	Dvaro rūmų pastatas - XIX a. I p., Spirito varyklos pastatas - XIX a. vid. – XX a. pr. Parkas - amžius: XIX a. vid. – XX a. pr.
Teisinė padėtis	Privatus, savininkas V. Bartusevičius
Esamas infrastruktūros naudojimas	Šiuo metu objektas nenaudojamas
ESAMA BŪKLĖ (EKSPERTINIS VERTINIMAS)	
Objekto žinomumas ir svarba	Mažai žinomas
Pasiekiamumas (keliai)	Neblogas, netoli kelio Kaulakiai-Vosiliškis (Tendžiogaloje)
Pasiekiamumas (turizmo trasos)	Labai toli nuo seniūnijų centrų ir daugumos turizmo trasų
Pasiekiamumas (nuorodos)	Geras, nuoroda yra
Transporto parkavimo galimybės	Geros, galimas parkavimas Tendžiogaloje, bei dvaro teritorijoje
Esama infrastruktūros būklė	Objektas nykstantis
Pastarųjų metų investicijos	Spirito varyklos pastato griuvėsiai atkasti, teritorija išvalyta. Pastato pamatai ir griuvėsiai tvirtinami. Spirito saugyklos pastatui restauruoti parengtas projektas. Sienos ir pamatai – sutvirtinti.
PLĖTROS GALIMYBĖS (EKSPERTINIS VERTINIMAS)	
Objekto pritaikymo galimybės turizmo reikmėms	Teoriškai galimos veiklos objekte dėl jo dydžio labai įvairios: pramoginės (viešbutis, restoranas-bravoras, konferencijų salė, SPA centras, pramogų centras, mini golfo aikštynas, lauko atrakcionai ir kt.), reprezentacinės (ekspozicijų salės, koncertų salė, amatų centras, tradicinės dvaro šventės ir kt.). Tačiau norint objektą pritaikyti bent daliai turizmo veiklų, jam būtų reikalingos ypač didelės investicijos, kurių efektyvumas būtų abejotinas. Tikslus paslaugų poreikis turėtų būti nustatytas parengiant verslo

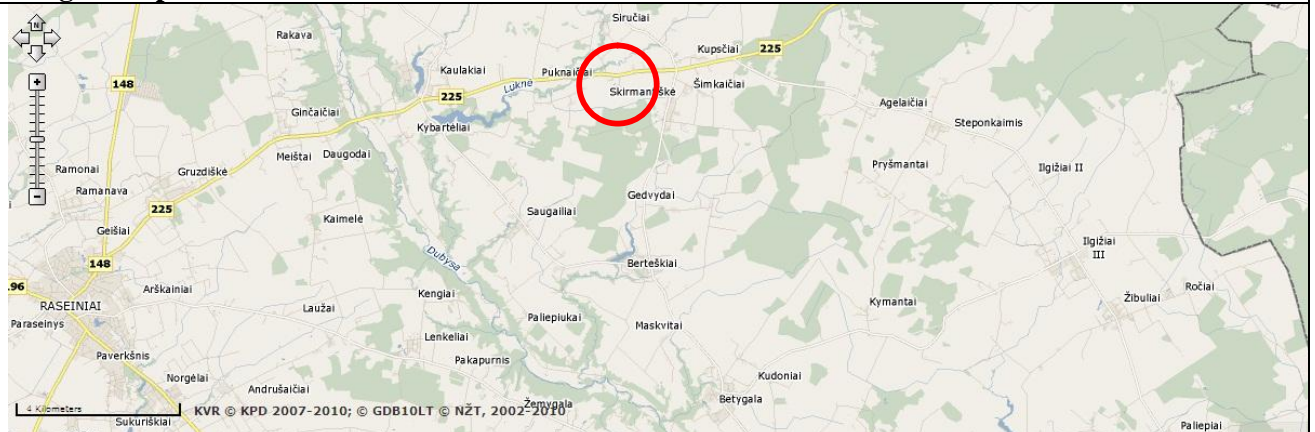
	planą.
Galimas lankytojų skaičius	Nedidelis
Minimalus investicijų poreikis	3-5 mln. Lt
Išlaikymo kaštai	Dideli: komunaliniai mokesčiai, didelis personalas
Investicijų efektyvumas	Vidutinis: ateityje galimas dalinis išsilaikymas iš vykdomos veiklos
IŠVADOS	
Pritaikymo turizmui stiprybės, galimybės	Teoriškai galima didelė veiklų įvairovė
Pritaikymo turizmui silpnybės, grėsmės	Labai nuošalioje vietoje, reikalingos didelės investicijos, objektas beveik sunykęs
Bendras patrauklumas	Labai mažas

Eil. Nr.	7.4
Objekto pavadinimas	Poeto Maironio tėviškės sodyba
FAKTINIAI DUOMENYS	
Tipas (pagal sandarą)	Kompleksas. Sudaro: namas (31758); svirnas (31759); kiaulidė (31760); rūšys (31761).
Tipas (pagal vertingųjų savybių pobūdį)	Architektūrinis, istorinis, memorialinis
Adresas	Bernotų k., Pagojukų sen.
Statusas	Registrinis objektas
Registro kodas	MC11119
Paminklas	Taip, kodas IV521

Objekto apsaugos zona – nustatyta. Plotas 5,26 ha.

Geografinė padėtis

Fotofiksacija

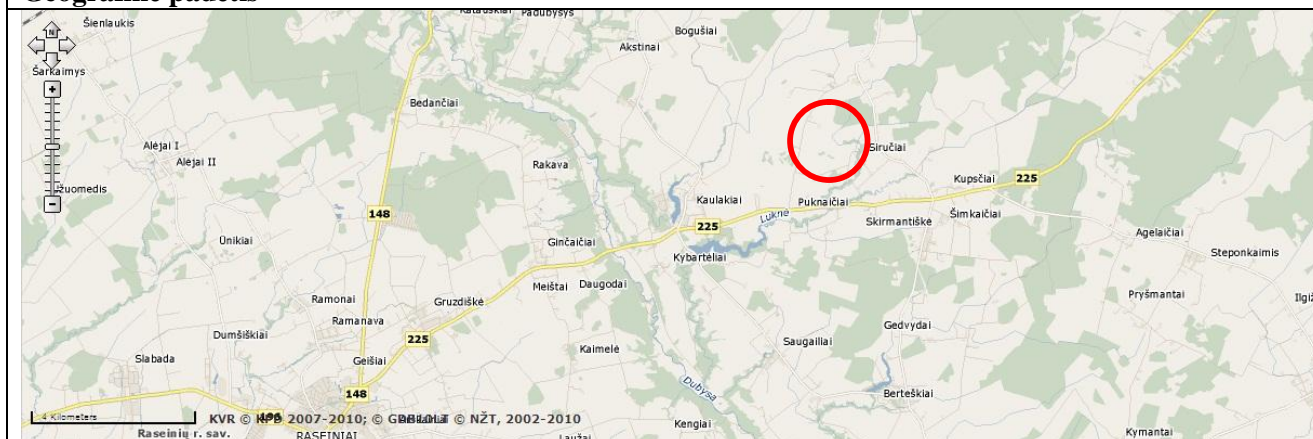
Trumpas apibūdinimas	Sodyboje 1866 – 1873 m. gyveno ir vėliau lankėsi Jonas Mačiulis–Maironis (1862–1932 m.) – kunigas, poetas, lietuvių literatūros klasikas, Kauno kunigų seminarijos dėstytojas, rektorius, teologijos m. daktaras, Peterburgo dvasinės seminarijos profesorius. 1989 m. sodyboje įkurtas muziejus. Amžius: XIX a. vid. – XX a. pr.
Teisinė padėtis	Viešasis
Esamas infrastruktūros naudojimas	Veikia nuolatinė ekspozicija, organizuojami poezijos pavasariai, maironiečių renginiai ir kt. Objektas gausiai lankomas turistų, būklė gera. Poeto Jono Mačiulio – Maironio tėviškė ir gimtinė – Pasandravio istorinis draustinis.
ESAMA BŪKLĖ (EKSPERTINIS VERTINIMAS)	
Objekto žinomumas ir svarba	Labai gerai žinomas
Pasiekiamumas (keliai)	Neblogas, netoli kelių Kaulakiai-Vosiliškis bei Betygala-Šiluva sankirtos
Pasiekiamumas (turizmo trasos)	Toli nuo seniūnijų centrų, tačiau netoli kai kurių turizmo trasų, daug trasų eina specialiai per objektą
Pasiekiamumas (nuorodos)	Geras, yra nuoroda
Transporto parkavimo galimybės	Geros, galimas parkavimas asfaltuotame kelyje, yra asfaltuota parkavimo aikštelė
Esama infrastruktūros būklė	Būklė gera
Pastarųjų metų investicijos	Didelės, objektas pilnai sutvarkytas
PLĖTROS GALIMYBĖS (EKSPERTINIS VERTINIMAS)	
Objekto pritaikymo galimybės turizmo reikmėms	Gana ribotos: pažintinio literatūrinio kelio dalis, tradicinių literatūros renginių vieta
Galimas lankytojų skaičius	Vidutinis arba didelis (renginių metu)
Minimalus investicijų poreikis	Iki 0,5 mln. Lt
Išlaidų kaštai	Nedideli: komunaliniai mokesčiai, keli etatai

Investicijų efektyvumas	Mažas, pajamos negeneruojamos
IŠVADOS	
Pritaikymo turizmui stiprybės, galimybės	Objektas labai gerai žinomas, nemažas lankytojų skaičius, reikalingos nedidelės investicijos
Pritaikymo turizmui silpnybės, grėsmės	Objektas šiek tiek atokesnėje vietoje, gana ribotos veiklų galimybės
Bendras patrauklumas	Didelis

Eil. Nr.	7.5
Objekto pavadinimas	Poeto Maironio sodybos vieta
FAKTINIAI DUOMENYS	
Tipas (pagal sandarą)	Kompleksas. Sudaro: namas (31758); svirnas (31759); kiaulidė (31760); rūšys (31761).
Tipas (pagal vertingųjų savybių pobūdį)	Architektūrinis, istorinis, memorialinis
Adresas	Pasandravio k., Pagojukų sen.
Statusas	Registrinis objektas
Registro kodas	MC10543
Paminklas	Taip, kodas IR213
Objekto apsaugos zona – nustatyta. Plotas 1630 kv. m.	

Geografinė padėtis

Fotofiksacija

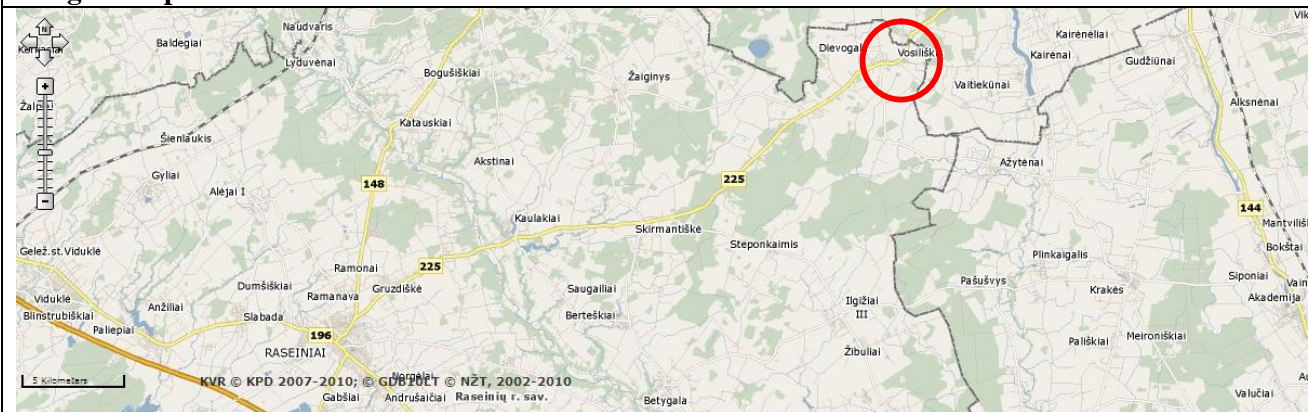
<p>Trumpas apibūdinimas</p>	<p>Iš poeto gimtojo namo likę tik akmeniniai pamatai, apaugę žolėmis. Pamatuose išlikęs įrašas „1820“. Sodybos vieta aptverta medine tvorele, jos teritorijoje auga ąžuolai, klevai, uosiai, šermukšniai. Išlikęs senas rentinis akmeninis šulinys. sodybos centrą veda betoninėmis plokštėmis grįstas takelis. Takelio gale klombos vietoje, minint 1966 m. poeto 100 gimimo metines, pastatytas paminklinis akmuo. Sodybvietės r. pakraštyje 1982 m. pastatytas ąžuolinis stogastulpis „Už Raseinių ant Dubysos“. Jį darė liaudies meistrai Zigmas Janušaitis ir Kazimieras Smilgevičius. Kunigo, poeto, 1909-1932 m. Kauno kunigų seminarijos rektoriaus, profesoriaus, teologijos daktaro Jono Mačiulio-Maironio giminė. Čia 1862 -11-02 d. gimė būsimasis poetas. Atsiradimo data: 1820-1825 m.</p>
<p>Teisinė padėtis</p>	<p>Viešasis</p>
<p>Esamas infrastruktūros naudojimas</p>	<p>Poeto Jono Mačiulio – Maironio tėviškė ir giminė – Pasandravio istorinis draustinis. Organizuojami poezijos pavasariai, maironiečių renginiai ir kt. Objektas gausiai lankomas turistų..</p>
<p>ESAMA BŪKLĖ (EKSPERTINIS VERTINIMAS)</p>	
<p>Objekto žinomumas ir svarba</p>	<p>Labai gerai žinomas</p>
<p>Pasiekiamumas (keliai)</p>	<p>Neblogas, netoli kelių Kaulakiai-Vosiliškis bei</p>

	Betygala-Šiluva sankirtos, tačiau kelis km reikia važiuoti žvyrkeliu
Pasiekiamumas (turizmo trasos)	Toli nuo seniūnijų centrų, tačiau netoli kai kurių turizmo trasų, daug trasų eina specialiai per objektą
Pasiekiamumas (nuorodos)	Geras, yra nuoroda
Transporto parkavimo galimybės	Geros, galimas parkavimas žvyro kelyje, yra parkavimo aikštelė
Esama infrastruktūros būklė	Būklė gera
Pastarųjų metų investicijos	Didelės, objektas pilnai sutvarkytas
PLĖTROS GALIMYBĖS (EKSPERTINIS VERTINIMAS)	
Objekto pritaikymo galimybės turizmo reikmėms	Gana ribotos: pažintinio literatūrinio kelio dalis, tradicinių literatūros renginių vieta
Galimas lankytojų skaičius	Vidutinis arba didelis (renginių metu)
Minimalus investicijų poreikis	Iki 0,5 mln. Lt
Išlaikymo kaštai	Nedideli: komunaliniai mokesčiai, keli etatai
Investicijų efektyvumas	Mažas, pajamos negeneruojamos
IŠVADOS	
Pritaikymo turizmui stiprybės, galimybės	Objektas labai gerai žinomas, nemažas lankytojų skaičius, reikalingos nedidelės investicijos
Pritaikymo turizmui silpnybės, grėsmės	Objektas šiek tiek atokesnėje vietoje, gana ribotos veiklų galimybės
Bendras patrauklumas	Didelis

Eil. Nr.	7.6
Objekto pavadinimas	Vosiliškio Šv. Juozapo bažnyčia, Belozarų giminės kapavietė
FAKTINIAI DUOMENYS	
Tipas (pagal sandarą)	Pavienis objektas
Tipas (pagal vertingųjų savybių pobūdį)	Sakralinis
Adresas	Vosiliškio k., Pagojukų sen.
Statusas	Savivaldybės saugomas
Registro kodas	Nėra
Paminklas	Ne
Objekto apsaugos zona – preliminari (nenustatyta).	

Geografinė padėtis

Fotofiksacija

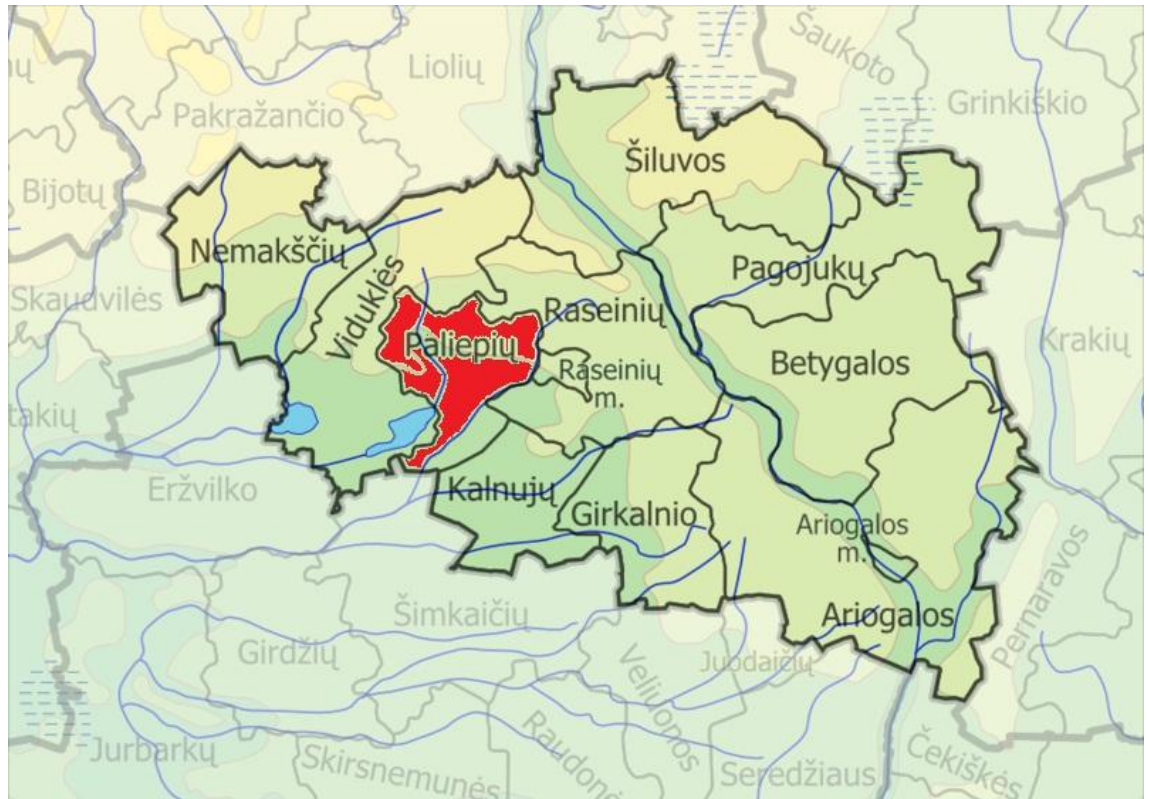

		
Trumpas apibūdinimas		Apie 1712 m. Belozarai Belazariškio dvare pastatė koplyčią. Juozapas Belozaras 1785 m. pastatė medinę bažnyčią ir jai dovanojė žemės. XIX a. pradžioje veikė parapiinė mokykla. Atokiau nuo Belazariškio dvaro 1812 m. pastatyta nauja medinė bažnyčia. 1882 m. bažnyčia suremontuota ir padidinta. 1929 m. įkurta parapija. Bažnyčia liaudies architektūros formų, stačiakampio plano, su siaura penkiasiene apside. Ant kraigo galų – du bokšteliai. Vienanavė, yra vienas altorius.
Teisinė padėtis		Viešasis
Esamas infrastruktūros naudojimas		Šiuo metu naudojama, paskirtis sakralinė
ESAMA BŪKLĖ (EKSPERTINIS VERTINIMAS)		
Objekto žinomumas ir svarba		Vidutiniškai žinomas
Pasiekiamumas (keliai)		Neblogas, netoli kelio Kaulakiai-Vosiliškis (prie Vosiliškio)
Pasiekiamumas (turizmo trasos)		Labai toli nuo seniūnijų centrų ir daugumos turizmo trasų
Pasiekiamumas (nuorodos)		Nuorodų nėra
Transporto parkavimo galimybės		Geros, galimas parkavimas Vosiliškyje, yra aikštelė
Esama infrastruktūros būklė		Būklė gera, pritaikymui turizmo reikmėms reikalingas remontas
Pastarųjų metų investicijos		Nuolatinės simbolinės
PLĖTROS GALIMYBĖS (EKSPERTINIS VERTINIMAS)		
Objekto pritaikymo galimybės turizmo reikmėms		Veiklos ribotos, sakralinės arba kultūrinės. Galimas bažnytinės muzikos koncertų organizavimas, medinės-sakralinės architektūros maršruto organizavimas ir pan. ⁵⁷
Galimas lankytojų skaičius		Nedidelis
Minimalus investicijų poreikis		Iki 0,5 mln. Lt
Išlaidų kaštai		Nedideli: komunaliniai mokesčiai
Investicijų efektyvumas		Mažas, pajamos negeneruojamos
IŠVADOS		
Pritaikymo turizmui stiprybės, galimybės		Reikalingos nedidelės investicijos

⁵⁷ Siekiant objektyvumo, visose panašaus tipo bažnyčiose turizmo veiklos galimybės vertinamos maždaug vienodai.

Pritaikymo turizmui silpnybės, grėsmės	Objektas labai nuošalus, didelis lankytojų srautas mažai tikėtinas
Bendras patrauklumas	Labai mažas

4.1.8. PALIEPIŲ SENIŪNIJA

Paliepių seniūnija yra Raseinių rajono vakarinėje dalyje. Iš viso seniūnijoje, kurios plotas yra 92 kv. km, gyvena 2 234 gyventojai. Pagal gyventojų skaičių ji užima septintą vietą, o pagal plotą – devintą vietą rajone. Seniūnijos centras – Sujainių gyvenvietė, Sujainiai (83 žm.) ir Paliepiei (518 žm.) suaugo į vieną gyvenvietę. Seniūnijoje yra 27 kaimai. Didžiausi iš jų – Blinstrubiškiai (432 žm.), Slabada (389 žm.), Anžiliai (193 žm.) ir Gervinė (153 žm.). Paliepių seniūnijoje yra šie kultūros paveldo objektai:

Registriniai objektai:

- Blinstrubiškių dvaro sodyba MC517
- Lietuvos partizanų kapai MC20740
- Galkaičių piliakalnis MC23757

Savivaldybės saugomi:

- Papelkių kaimo kapinės
- Paliepių kaimo kapinės
- Kopyltstulpis Atgimimui ir Nepriklausomybės dienai paminėti

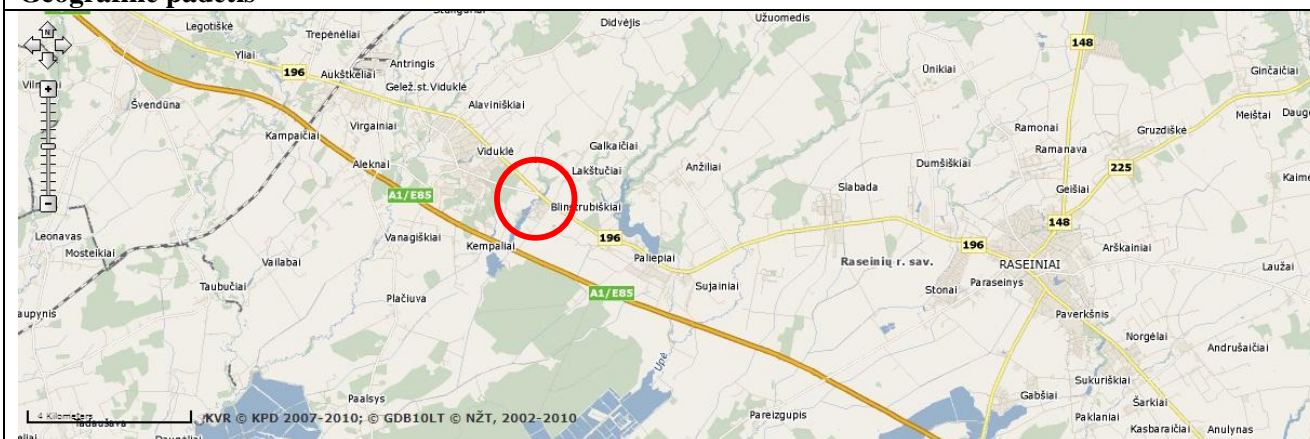
Pastaba: pabraukti objektai atrinkti kaip perspektyvūs pritaikymui turizmo reikmėms.

Eil. Nr.	8.1
Objekto pavadinimas	Blinstrubiškių buv. dvaro sodybos fragmentai
FAKTINIAI DUOMENYS	
Tipas (pagal sandarą)	Kompleksas
Tipas (pagal vertingųjų savybių pobūdį)	Architektūrinis, kraštovaizdžio
Adresas	Blinstrubiškių k., Paliepių sen.
Statusas	Registrinis objektas
Registro kodas	MC517
Paminklas	Taip, kodas 609

Objekto apsaugos zona – nustatyta.

Geografinė padėtis

Fotofiksacija⁵⁸

⁵⁸ Nr. 5 – Blinstrubiškių senelių globos namai (naujieji pastatai)

Nr. 6 – Blinstrubiškių senelių globos namai (istorinė neišlikusio dvaro nuotrauka)

Blinstrubiškio dvaro rūmai

Trumpas apibūdinimas	Dvaras egzistavęs nuo XVI a. antros pusės iki II-ojo pasaulinio karo. Iki XVIII a. pirmos pusės vadinosi Viduklės-Paalsės dvaru. Blinstrubiškio dvaro įkūrėju laikomas Kasparas Blinstrubas.
Teisinė padėtis	Privatus
Esamas infrastruktūros naudojimas	Šiuo metu naudojama socialinėms reikmėms. Veikia Blinstrubiškio senelių globos namai. Išlikę tik rūsių fragmentai. Neišlikęs dvaras kitoje vietoje atkurtas kaip restoranas "Bajorkiemis". Komplekso būklė vidutinė, tačiau paveldo pastatų autentiškumą praktiškai sunaikinta.
ESAMA BŪKLĖ (EKSPERTINIS VERTINIMAS)	
Objekto žinomumas ir svarba	Mažai žinomas
Pasiekiamumas (keliai)	Geras, šalia Viduklės ir netoli autostrados Vilnius-Kaunas-Klaipėda, privažiavimas asfaltuotais keliais
Pasiekiamumas (turizmo trasos)	Geras, netoli dalies turizmo trasų
Pasiekiamumas (nuorodos)	Geras, yra nuoroda
Transporto parkavimo galimybės	Geros, galimas parkavimas dvaro teritorijoje
Esama infrastruktūros būklė	Išlikę tik vieno pastatų rūsių (apleistas), bei parko fragmentai, kiti objektai neautentiški, paveldo požiūriu nevertingi
Pastarųjų metų investicijos	Jokių

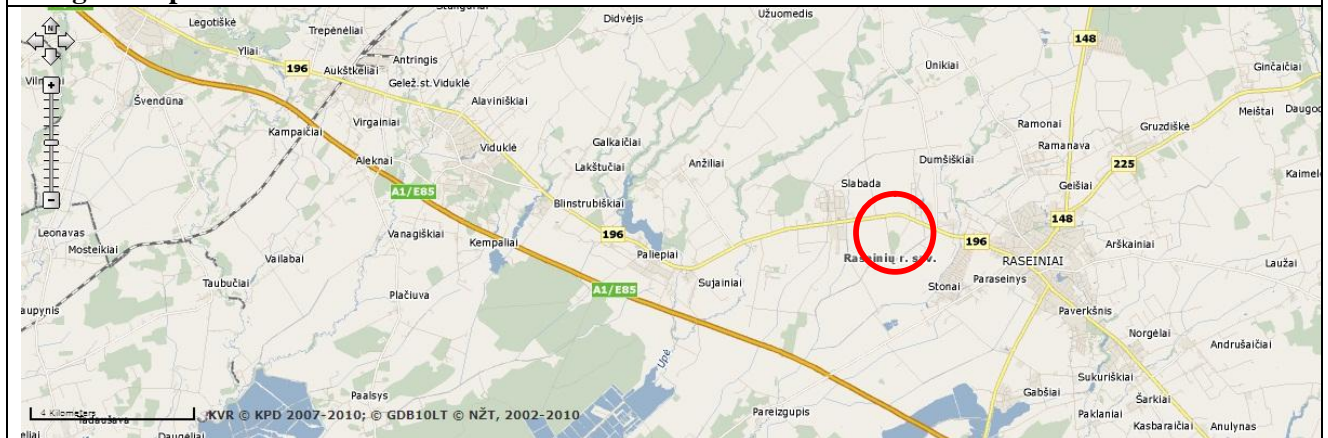
PLĖTROS GALIMYBĖS (EKSPERTINIS VERTINIMAS)	
Objekto pritaikymo galimybės turizmo reikmėms	Nepaisant to, kad pagrindinė objekto paskirtis yra socialinių paslaugų teikimas, teoriškai išlikusiame rūsyje bei parke galimos ir įvairios turizmo veiklos: pramoginės (kavinė ir kt.), reprezentacinės (muziejus ir kt.). Tačiau norint objektą pritaikyti bent daliai turizmo veiklų, jam būtų reikalingos ypač didelės investicijos, kurių efektyvumas būtų abejotinas. Tikslus paslaugų poreikis turėtų būti nustatytas parengiant verslo planą.
Galimas lankytojų skaičius	Mažas
Minimalus investicijų poreikis	3-5 mln. Lt
Išlaikymo kaštai	Nedideli
Investicijų efektyvumas	Mažas, pajamos negeneruojamos arba simbolinės
IŠVADOS	
Pritaikymo turizmui stiprybės, galimybės	Geras pasiekiamumas
Pritaikymo turizmui silpnybės, grėsmės	Objektas labai apleistas, autentikos išlikę mažai, reikalingos ypač didelės investicijos, didesnis lankytojų skaičius mažai tikėtinas
Bendras patrauklumas	Labai mažas

Eil. Nr.	8.2
Objekto pavadinimas	Lietuvos partizanų kapai
FAKTINIAI DUOMENYS	
Tipas (pagal sandarą)	Kompleksas
Tipas (pagal vertingųjų savybių pobūdį)	Istorinis, memorialinis
Adresas	Obelynės k., Paliepių sen.
Statusas	Registrinis objektas
Registro kodas	MC20740
Paminklas	Taip, kodas 2906

Objekto apsaugos zona – nustatyta.

Geografinė padėtis

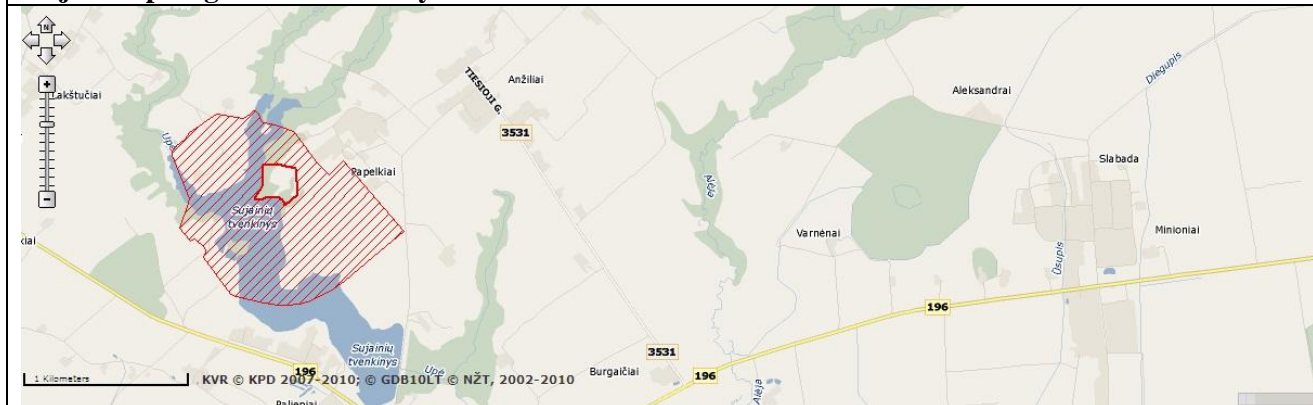

Fotofiksacija

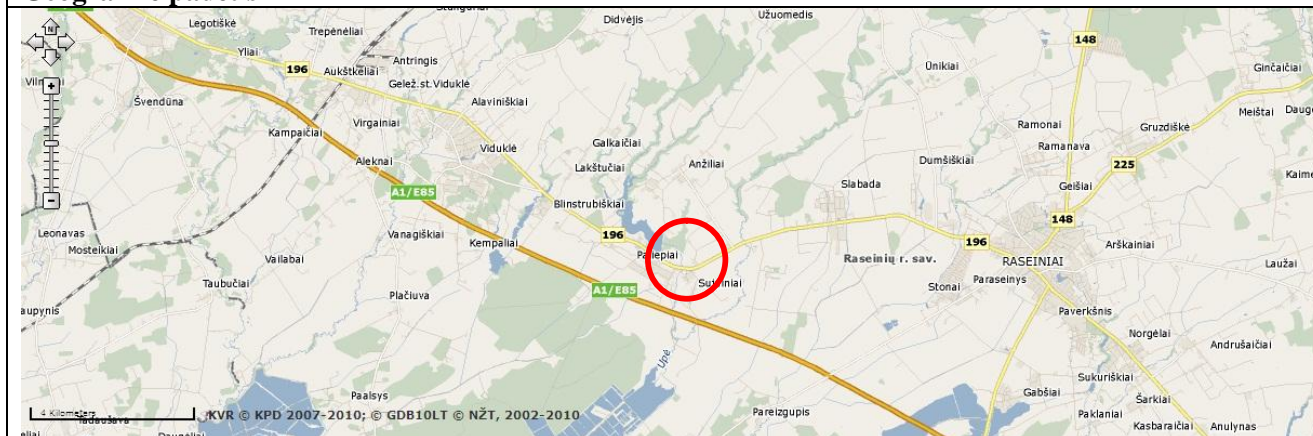

			
Trumpas apibūdinimas	Partizanų kapai Dumšiškių k. (Obelynė) kryžiaus autorius R. Ramanauskas.		
Teisinė padėtis	Viešasis		
Esamas infrastruktūros naudojimas	Šiuo metu naudojama, paskirtis istorinė, memorialinė		
ESAMA BŪKLĖ (EKSPERTINIS VERTINIMAS)			
Objekto žinomumas ir svarba	Mažai žinomas		
Pasiekiamumas (keliai)	Geras, šalia Raseinių ir netoli autostrados Vilnius-Kaunas-Klaipėda, privažiavimas asfaltuotais keliais		
Pasiekiamumas (turizmo trasos)	Geras, netoli didžiosios dalies turizmo trasų		
Pasiekiamumas (nuorodos)	Geras, yra nuoroda		
Transporto parkavimo galimybės	Geros, galimas parkavimas kelyje, yra aikštelė		
Esama infrastruktūros būklė	Būklė gera		
Pastarųjų metų investicijos	Įrengtas privažiavimas, objektas gerai prižiūrimas		
PLĖTROS GALIMYBĖS (EKSPERTINIS VERTINIMAS)			
Objekto pritaikymo galimybės turizmo reikmėms	Veiklos ribotos, pažintinio istorinio-memorialinio kelio dalis, tradicinių tautinių kovų atminimo renginių vieta. Siūlomas takų, mažosios architektūros elementų įrengimas.		
Galimas lankytojų skaičius	Nedidelis		
Minimalus investicijų poreikis	Iki 0,5 mln. Lt		
Išlaidų kaštai	Minimalūs		
Investicijų efektyvumas	Mažas, pajamos negeneruojamos		
IŠVADOS			
Pritaikymo turizmui stiprybės, galimybės	Geras pasiekiamumas, reikalingos nedidelės investicijos, nebrangus išlaidumas		
Pritaikymo turizmui silpnybės, grėsmės	Veiklos ribotos, didesnis lankytojų skaičius mažai tikėtinas		
Bendras patrauklumas	Mažas		

Eil. Nr.	8.3
Objekto pavadinimas	Galkaičių piliakalnis
FAKTINIAI DUOMENYS	
Tipas (pagal sandarą)	Kompleksas. Sudaro: piliakalnis (5594), gyvenvietė (23758).
Tipas (pagal vertingųjų savybių pobūdį)	Archeologinis, istorinis
Adresas	Blinsturbiškių k., Paliepių sen.
Statusas	Registrinis objektas
Registro kodas	MC23575
Paminklas	Taip, kodas AR907
Objekto apsaugos zona – nustatyta. Plotas 1003000 kv. m.	

Geografinė padėtis

Fotofiksacija⁵⁹

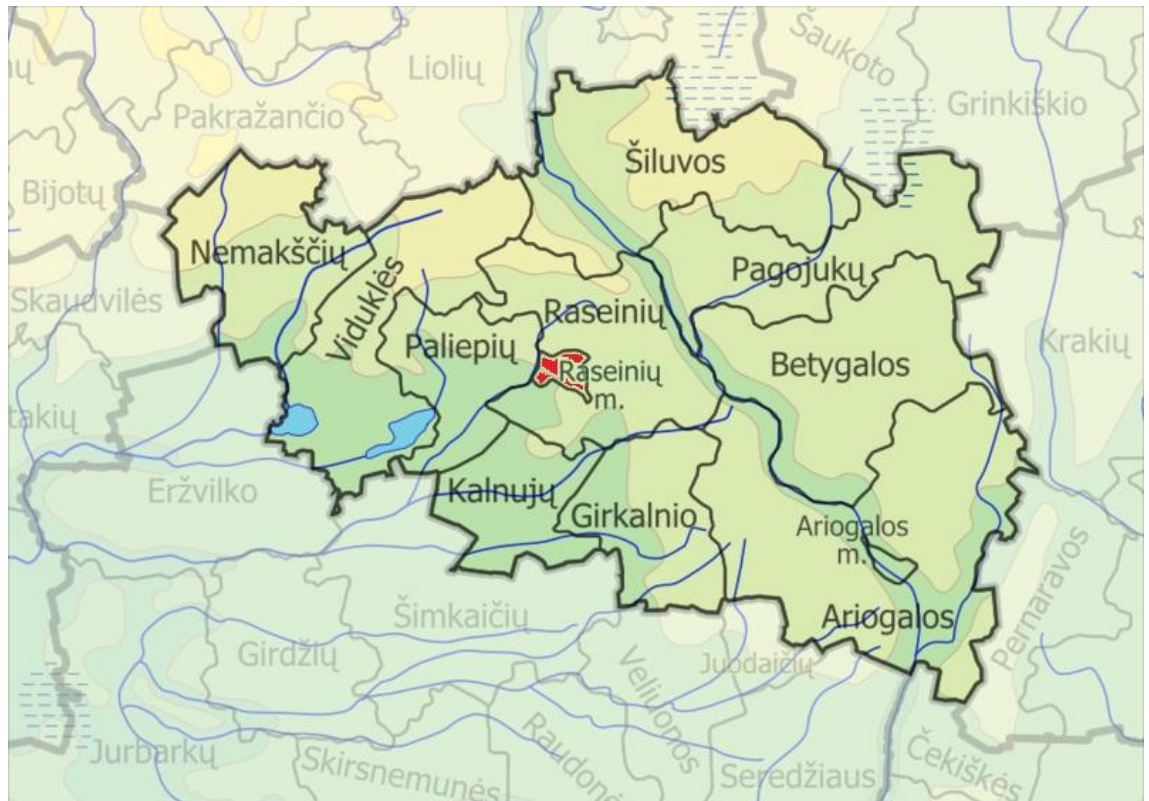
⁵⁹ Nr. 1, 2 – Z.Baubonis, 2005

Trumpas apibūdinimas	Piliakalnis (Gručkakalnis) įrengtas aukštumos kyšulyje Upių kairiajame krante (dabar - tvenkinys). Aikštelė trikampė. 1962 m. jis buvo apie 80 m ilgio, 45 m pločio ir 16 m aukščio. Dabar išlikusi aikštelė sumažėjusi (užima daugiau kaip 300 m ²), trikampė; čia supiltas 3 m aukščio, 20 m pločio pylimas, kurio šlaitai leidžiasi į 28 m ilgio, bet tik 1,5 m gylio gynybinį griovį. Piliakalnio šlaitai statūs, iki 9 m aukščio. Amžius: Piliakalnis datuojamas I tūkst. - II tūkst. pradžia.
Teisinė padėtis	Viešasis
Esamas infrastruktūros naudojimas	Šiuo metu turizmo reikmėms objektas beveik nenaudojamas
ESAMA BŪKLĖ (EKSPERTINIS VERTINIMAS)	
Objekto žinomumas ir svarba	Mažai žinomas
Pasiekiamumas (keliai)	Vidutinis, greta asfaltuoto kelio (kelis šimtus metrų reikia važiuoti žvyrkeliu).
Pasiekiamumas (turizmo trasos)	Vidutinis, netoli Viduklės ir autostrados Vilnius-Kaunas-Klaipėda, greta dalies turizmo trasu
Pasiekiamumas (nuorodos)	Nuorodų nėra
Transporto parkavimo galimybės	Ribotas
Esama infrastruktūros būklė	Gera ⁶⁰
Pastarųjų metų investicijos	Nuolatinės simbolinės, objektas šienaujamas
PLĖTROS GALIMYBĖS (EKSPERTINIS VERTINIMAS)	
Objekto pritaikymo galimybės turizmo reikmėms	Veiklos ribotos, pažintinio istorinio-archeologinio-etnokultūrinio kelio dalis, tradicinių renginių vieta ⁶¹ . Siūlomas laiptų, takų, mažosios architektūros elementų įrengimas.
Galimas lankytojų skaičius	Mažas arba vidutinis (renginių metu)
Minimalus investicijų poreikis	Iki 0,5 mln. Lt
Išlaikymo kaštai	Minimalūs
Investicijų efektyvumas	Mažas, pajamos negeneruojamos
IŠVADOS	
Pritaikymo turizmui stiprybės, galimybės	Neblogas pasiekiamumas, reikalingos palyginti nedidelės investicijos, nebrangus investicijų išlaikymas
Pritaikymo turizmui silpnybės, grėsmės	Ribotos veiklų galimybės, nedidelis lankytojų skaičius
Bendras patrauklumas	Labai mažas

⁶⁰ Siekiant objektyvumo, visų piliakalnių būklė vertinama vienodai „gera“, išskyrus tuos, kurie sparčiai nyksta arba tuos, kurie pastaruoju metu iš esmės sutvarkyti.

⁶¹ Siekiant objektyvumo, galimų turizmo veiklų įvairovė visuose vertinama vienodai „maža“.

4.1.9. RASEINIŲ MIESTO SENIŪNIJA

Raseinių miestas įsikūręs abipus Raseikos upelio. Mieste gyvena 12,178 gyventojų, miesto plotas – 848,14 ha, iš jų 193 ha – želdiniai, iš kurių 29 ha - Prabaudos parkas-miškas. Per miestą teka du upeliai: Raseika ir Vilkupis, yra 4 tvenkinukai. Nuo Raseinių iki Vilniaus – 184 km, iki Kauno - 87 km, iki Klaipėdos – 140 km. Raseinių miesto seniūnijoje yra šie kultūros paveldo objektai:

Registriniai objektai:

- Raseinių karių kapinės MC11113 a
- Prabaudos, piliakalnis MC5564
- A.Smilgos kapas MC2828
- Bažnyčia ir buv. Dominikonų vienuolyno pastatų liekanos MC1576
- Buv. Dominikonų vienuolyno du ūkiniai pastatai MC2228
- J. Dagio kapas MC2294
- Kalėjimo statinių kompleksas MC10541
- Magdės šulinys MC20912
- Paminklas 1915 m. žuvusiems vokiečių kariams MC20603
- Kopl. su skulptūriniu „Kristaus apverkimo grupe“ MC2890
- Lietuvos karių kapai MC2088
- Senasis paštas MC2673
- Paminklas „Žemaitis“ MC4973
- Arnotas I MC13438
- Arnotas II MC13439
- Arnotas III MC13340
- Paveikslo „Marija su kūdikiu“ aptaisas MC4974

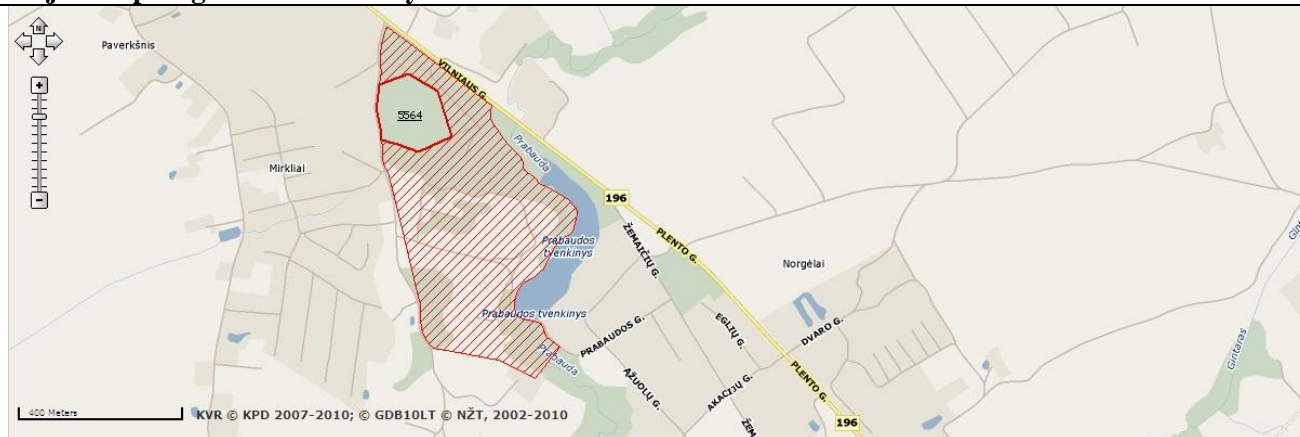
Savivaldybės saugomi:

- Pravoslavų cerkvė
- Pirmojo Pasaulinio karo (vokiečių karių) ir liuteronų kapinės Kalnų g.
- Partizanų ir kitų žymių žmonių kapai civilinėse kapinėse
- Banko pastatas Vyt. Didžiojo g.
- Kryžius Žibuoklių g.
- Buvus NKVD - MGB būstinė, (Muziejaus g. 3)
- Buvus NKVD - MGB būstinė (istorinė vieta), V. Kudirkos g. 13

Pastaba: pabraukti objektai atrinkti kaip perspektyvūs pritaikymui turizmo reikmėms.

Eil. Nr.	9.1
Objekto pavadinimas	Prabaudos piliakalnis
FAKTINIAI DUOMENYS	
Tipas (pagal sandarą)	Kompleksas
Tipas (pagal vertingųjų savybių pobūdį)	Archeologinis, istorinis
Adresas	Raseinių m., Raseinių m. sen.
Statusas	Registrinis objektas
Registro kodas	MC5564
Paminklas	Taip, kodas AR8878

Objekto apsaugos zona – nustatyta. Plotas 317000 kv. m.

Geografinė padėtis

Fotofiksacija

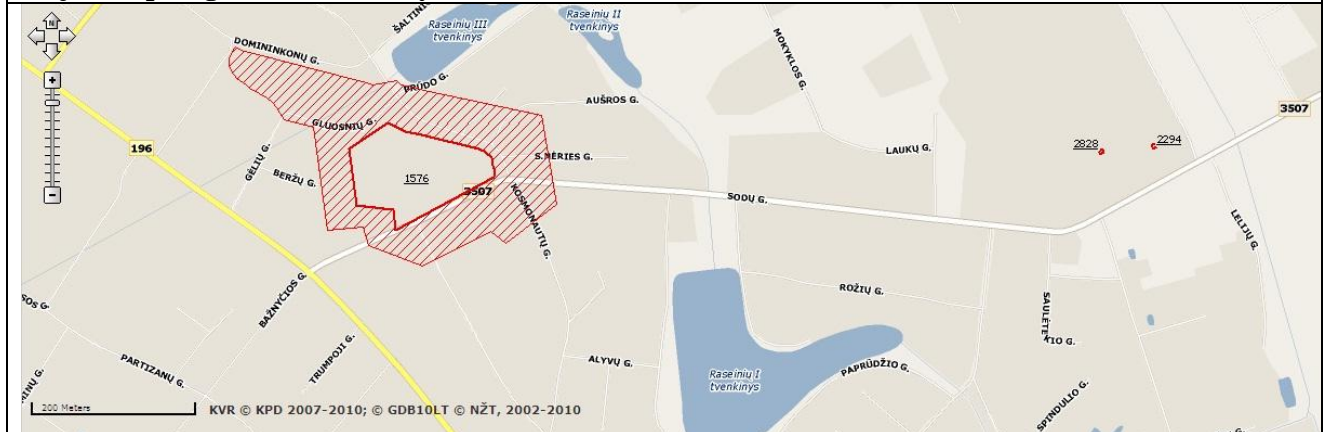
	
Trumpas apibūdinimas	Piliakalnis (Prabauda) įrengtas aukštumos krašte, Prabaudos kairiajame krante. Aikštelė ovali, pailga. Objektas mažai tyrinėtas. Amžius: Piliakalnis datuojamas I tūkst. – II tūkst. pradžia.
Teisinė padėtis	Viešasis
Esamas infrastruktūros naudojimas	Šiuo metu objektas dalinai naudojamas turizmo reikmėms, nuolat šienaujamas, vykdomi renginiai
ESAMA BŪKLĖ (EKSPERTINIS VERTINIMAS)	
Objekto žinomumas ir svarba	Vidutiniškai žinomas
Pasiekiamumas (keliai)	Vidutinis, greta asfaltuoto kelio (kelis šimtus metrų reikia važiuoti žvyrkeliu).
Pasiekiamumas (turizmo trasos)	Labai geras, visai šalia Raseinių, Žemaičių plento ir autostrados Vilnius-Kaunas-Klaipėda, greta didžiosios dalies turizmo trasų
Pasiekiamumas (nuorodos)	Nuorodos yra
Transporto parkavimo galimybės	Ribotos
Esama infrastruktūros būklė	Gera ⁶²
Pastarųjų metų investicijos	Nuolatinės simbolinės, objektas šienaujamas
PLĖTROS GALIMYBĖS (EKSPERTINIS VERTINIMAS)	
Objekto pritaikymo galimybės turizmo reikmėms	Veiklos ribotos, pažintinio istorinio-archeologinio-etnokultūrinio kelio dalis, tradicinių renginių vieta ⁶³ . Siūlomas laiptų, takų, mažosios architektūros elementų įrengimas.
Galimas lankytojų skaičius	Mažas arba vidutinis (renginių metu)
Minimalus investicijų poreikis	Iki 0,5 mln. Lt
Išlaikymo kaštai	Minimalūs
Investicijų efektyvumas	Mažas, pajamos negeneruojamos
IŠVADOS	
Pritaikymo turizmui stiprybės, galimybės	Labai geras pasiekiamumas, reikalingos palyginti nedidelės investicijos, nebrangus investicijų išlaikymas, galimas vidutinis lankytojų skaičius
Pritaikymo turizmui silpnybės, grėsmės	Ribotos veiklų galimybės
Bendras patrauklumas	Vidutinis

⁶² Siekiant objektyvumo, visų piliakalnių būklė vertinama vienodai „gera“, išskyrus tuos, kurie sparčiai nyksta arba tuos, kurie pastaruoju metu iš esmės sutvarkyti.

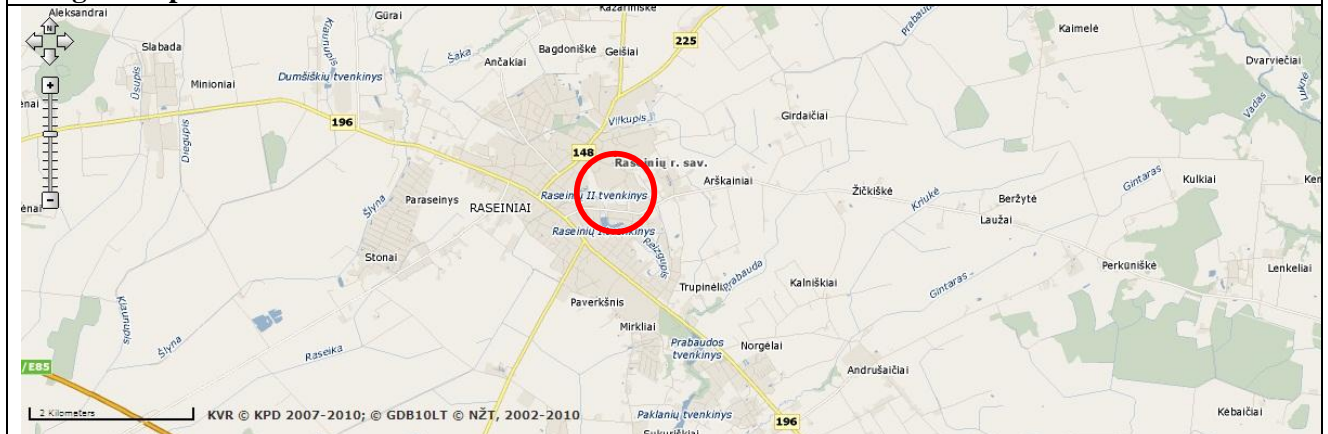
⁶³ Siekiant objektyvumo, galimų turizmo veiklų įvairovė visuose vertinama vienodai „maža“.

Eil. Nr.	9.2
Objekto pavadinimas	Bažnyčia ir buv. Dominikonų vienuolyno pastato liekanos, Buv. Dominikonų vienuolyno ūkiniai pastatai
FAKTINIAI DUOMENYS	
Tipas (pagal sandarą)	Kompleksas
Tipas (pagal vertingųjų savybių pobūdį)	Architektūrinis, sakralinis
Adresas	Bažnyčios g. 4 ir 4A, Raseinių m., Raseinių m. sen.
Statusas	Registrinis objektas
Registro kodas	MC1576 ir MC2228
Paminklas	Taip, kodas AtV583 ir 1185

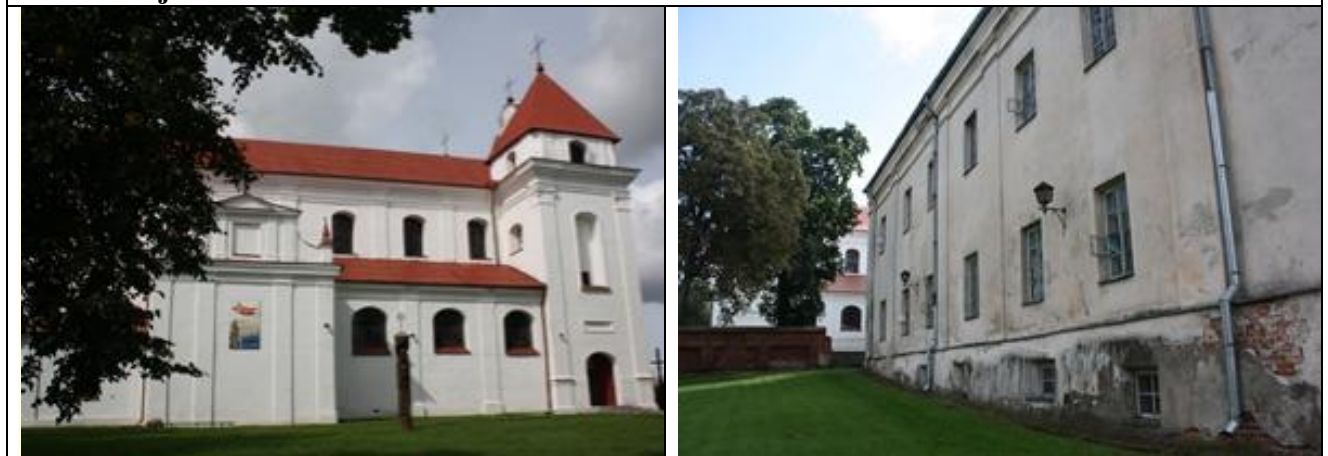
Objekto apsaugos zona – nustatyta.

Geografinė padėtis

Fotofiksacija

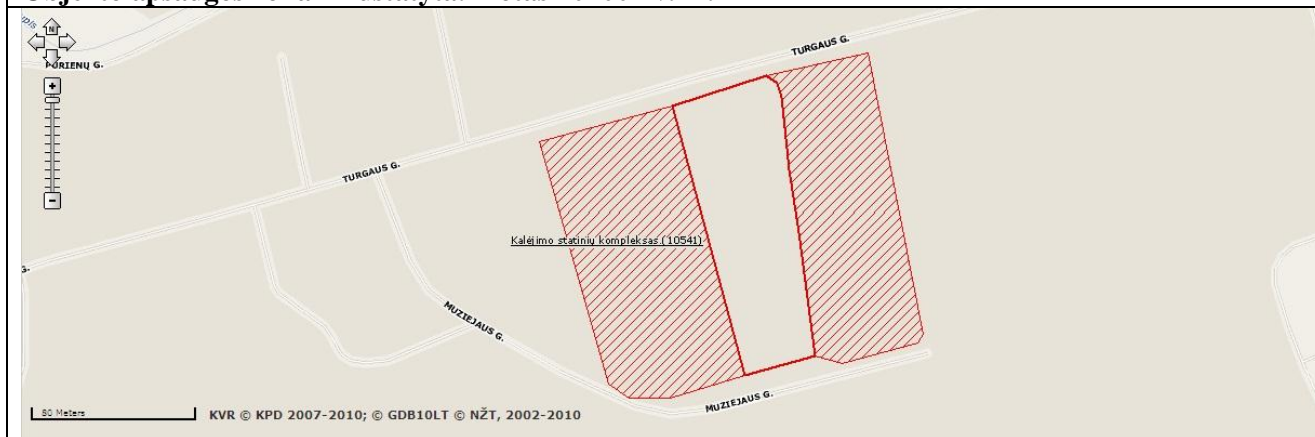

	
	
	
<p>Trumpas apibūdinimas</p>	<p>Pirmoji bažnyčia Raseiniuose pastatyta 1416–1421 m. (viena pirmųjų Žemaitijoje). Žemaičių vyskupas Jurgis Tiškevičius leido prie bažnyčios įsikurti dominikonų vienuoliams. Jiems 1642 m. atiteko apie 300 valakų žemės. Dominikonai 1663 m. pastatė mūrinę bažnyčią, 1682 m. – dviaukštį mūrinį vienuolyną. 1729 m. bažnyčia ir vienuolynas apdegė. Vienuolyno viršininko Klemenso Šatranavičiaus iniciatyva bažnyčia atstatyta. Dominikonai į Raseinius vėl atvyko 1932 m. Raseiniai 1935 m. tapo</p>

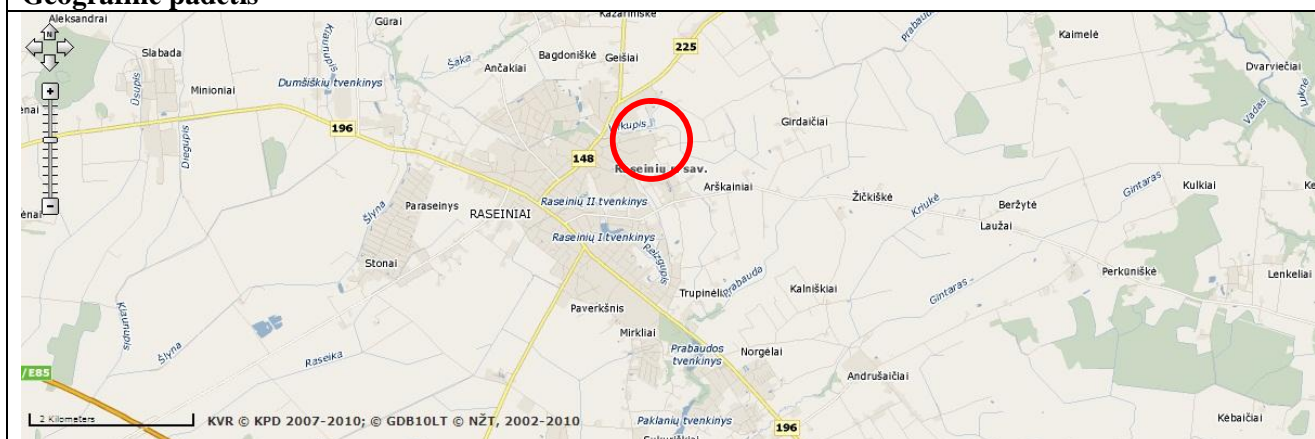
	Lietuvos dominikonų provincijos centru. Vienuoliai suremontavo bažnyčią ir vienuolyną, įrengė vargšų valgyklą. Po Antrojo pasaulinio karo vienuolyne įkurdinta biblioteka. 1978 m. gegužės 5-6 d. bažnyčia buvo apiplėšta. Bažnyčia barokinė, turi renesanso bruožų, lotyniško kryžiaus plano, bazilikinė. Šonuose yra du žemi bokštai. Vidus 3 navų, atskirtų pilioriais, yra 5 altoriai. Šventoriaus tvora aukšta, iš akmenų ir plytų mūro. Į jį veda platūs laiptai. 1944 m. vienuolyno pastatai buvo nacionalizuoti. Juose įsikūrė ir iki šiol veikia Lietuvos nacionalinės M. Mažvydo bibliotekos Raseinių skyrius (vad. depozitas), kuriame saugomi publikatai, sudarantys minėtos bibliotekos mainų fondo pagrindą. Pagal LNB ir arkivyskupijos sudarytą terminuotą sutartį, pastatai privalės būti perduoti katalikų bažnyčios reikmėms.
Teisinė padėtis	Viešasis (bažnyčia, vienuolyno pastatas), privatus (ūkiniai pastatai), savininkas UAB „Bilderis“ ir kt.
Esamas infrastruktūros naudojimas	Šiuo metu naudojama, paskirtis sakralinė bei kultūros. Veikia bažnyčia, biblioteka. Biblioteka remontuojama. Šiuo metu du ūkiniai pastatai nenaudojami.
ESAMA BŪKLĖ (EKSPERTINIS VERTINIMAS)	
Objekto žinomumas ir svarba	Gera žinoma
Pasiekiamumas (keliai)	Labai geras, Raseinių mieste, vienoje centrinių asfaltuotų gatvių, netoli autostrados Vilnius-Kaunas-Klaipėda
Pasiekiamumas (turizmo trasos)	Labai geras, per Raseinių miestą eina dauguma turizmo trasų
Pasiekiamumas (nuorodos)	Geras, yra nuoroda
Transporto parkavimo galimybės	Geros, galimas parkavimas aplinkinėse gatvėse, didelė asfaltuota aikštelė
Esama infrastruktūros būklė	Būklė gera (bažnyčia, vienuolynas), būklė prasta (ūkiniai pastatai)
Pastarųjų metų investicijos	Bažnyčia suremontuota, vienuolynas nuolat remontuojamas (valstybės lėšomis atliekama bibliotekos rekonstrukcija), ūkiniuose pastatuose pakeista dalis langų
PLĖTROS GALIMYBĖS (EKSPERTINIS VERTINIMAS)	
Objekto pritaikymo galimybės turizmo reikmėms	Galimos veiklos objekte dėl jo dydžio labai įvairios: pramoginės (viešbutis, restoranas-bravoras, konferencijų salė, SPA centras, pramogų centras), reprezentacinės-kultūrinės (biblioteka, ekspozicijų salės, koncertų salė, amatų centras, tradicinės miesto šventės ir kt.). Objektas galėtų būti pažintinio sakralinės ar miestų architektūros kultūros kelio dalis, kuriame vyktų kultūros renginiai. Tačiau tuo pačiu objektas galėtų teikti ir aukšto lygio pagrindines turizmo paslaugas: apgyvendinimo, maitinimo ir kt. Tikslus paslaugų poreikis turėtų būti nustatytas parengiant verslo planą. Bažnyčia yra viena iš 4 Žemaičių krikšto bažnyčių (Ariogalos, Betygalos, Raseinių ir Viduklės), galimas specifinio maršruto organizavimas.
Galimas lankytojų skaičius	Didelis
Minimalus investicijų poreikis	3-5 mln. Lt

Išlaikymo kaštai	Dideli: komunaliniai mokesčiai, didelis personalas
Investicijų efektyvumas	Vidutinis, ilgainiui galimas dalinis išsilaikymas iš vykdomos veiklos
IŠVADOS	
Pritaikymo turizmui stiprybės, galimybės	Geras pasiekiamumas, labai plačios pritaikymo galimybės, tikėtinas didelis lankytojų skaičius
Pritaikymo turizmui silpnybės, grėsmės	Reikalingos labai didelės investicijos, didelės išlaikymo išlaidos
Bendras patrauklumas	Didelis

Eil. Nr.	9.3
Objekto pavadinimas	Kalėjimo statinių kompleksas
FAKTINIAI DUOMENYS	
Tipas (pagal sandarą)	Kompleksas
Tipas (pagal vertingųjų savybių pobūdį)	Kraštovaizdžio, archeologinis
Adresas	Muziajaus g. 3, Raseinių m., Raseinių m. sen.
Statusas	Registrinis objektas
Registro kodas	MC10541
Paminklas	Taip, kodas 1740
Objekto apsaugos zona – nustatyta. Plotas 10200 kv. m.	

Geografinė padėtis

Fotofiksacija

Trumpas apibūdinimas

1930 m. Raseinių arešto namai pastatyti pagal vokiečių architektų projektą. Arešto namų kompleksą sudarė dviaukštis kalėjimo pastatas ir dviejų fligelių administracinis – ūkinis pastatas bei namelis kalėjimo tarnautojams. Raseinių arešto namų specifika išsiskyrė iš kitų Lietuvos arešto namų. Nuo 1932 m. čia buvo koncentruotas nepilnamečių, dažniausiai komunistinių pažiūrų, kalinimas iš visos Lietuvos. Pastatas tapo per ankštas. 1935 m. pradėti arešto namų praplėtimo darbai – naujai pastatytame trijų aukštų korpuse buvo įrengta 60 vienučių. 1940 metais arešto namai buvo įtraukti į Sovietų Sąjungoje egzistavusią kalėjimų sistemą ir tapo kalėjimu Nr. 9. Sovietinių ir nacistinės okupacijų metais kalėjimas buvo perpildytas – kalinami nepritariančios skelbiamai ideologijai. 1952 m. kalėjimas buvo likviduotas. Pastate įsikūrė profesinė technikos mokykla. 1985 – 1987 m. arešto namų centrinis pastatas, po rekonstrukcijos, tapo nuolatine Raseinių muziejaus buveine Pastato atsiradimo data: 1928 m. Stilius: konstruktyvizmas

Teisinė padėtis

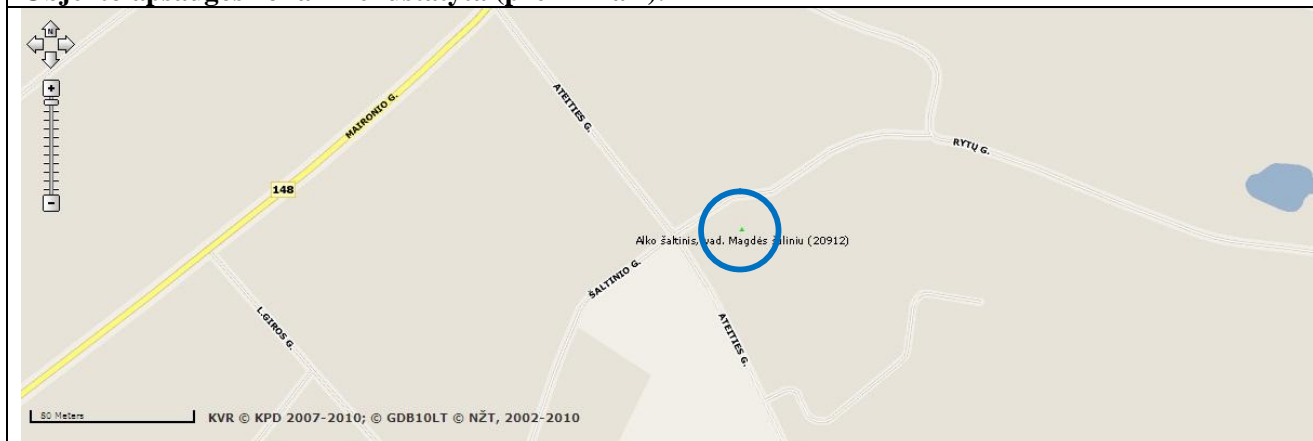
Viešasis

Esamas infrastruktūros naudojimas

Šiuo metu objektas baigiamas rekonstruoti. Veikia Raseinių krašto istorijos muziejus, įkurtas turizmo ir verslo informacijos centras, patalpose konferencijoms, apgyvendinimui, amatų dirbtuvės, meno gaminių salonas, ekspozicijų salės. Dalį muziejaus ekspozicijų apsprendžia istorijos ir kultūros paveldo saugojimas ir eksponavimas. Tai Raseinių kalėjimo istorija. Kitose ekspozicijose

	muziejus pristato Raseinių krašto istoriją ir kultūrą nuo seniausių laikų. Muziejuje sukaupta, saugojama ir populiarinama gausi muziejinė medžiaga, padedanti giliau suvokti savo krašto istoriją ir kultūrą, supažindinanti su krašto žmonių gyvensena ir veikla.
ESAMA BŪKLĖ (EKSPERTINIS VERTINIMAS)	
Objekto žinomumas ir svarba	Gerai žinomas
Pasiekiamumas (keliai)	Labai geras, Raseinių mieste, privažiavimas asfaltuotomis gatvėmis, netoli autostrados Vilnius-Kaunas-Klaipėda
Pasiekiamumas (turizmo trasos)	Labai geras, per Raseinių miestą eina dauguma turizmo trasų
Pasiekiamumas (nuorodos)	Geras, yra nuoroda
Transporto parkavimo galimybės	Geros, galimas parkavimas aplinkinėse gatvėse didelė asfaltuota aikštelė
Esama infrastruktūros būklė	Būklė gera
Pastarųjų metų investicijos	Šiuo metu objektas baigiamas rekonstruoti iš ES lėšų
PLĖTROS GALIMYBĖS (EKSPERTINIS VERTINIMAS)	
Objekto pritaikymo galimybės turizmo reikmėms	Galimos veiklos objekte dėl jo dydžio labai įvairios: reprezentacinės-kultūrinės (muziejus, ekspozicijų salės, koncertų salė, amatų centras, tradicinės miesto šventės ir kt.), pramoginės (kavinė, konferencijų salė ir kt.). Objektas galėtų būti pažintinio etnokultūros ar laisvės kovų kelio dalis, kuriame vyktų kultūros renginiai (įskaitant originalius „suėmimo ir tardymo“ vaidinimus, analogas žinomam projektui „Bunkeris“). Tikslus paslaugų poreikis turėtų būti nustatytas parengiant verslo planą.
Galimas lankytojų skaičius	Didelis
Minimalus investicijų poreikis	0,5-1,5 mln. Lt
Išlaidų kaštai	Dideli: komunaliniai mokesčiai, didelis personalas
Investicijų efektyvumas	Mažas, pajamos negeneruojamos arba generuojamos simbolinės
IŠVADOS	
Pritaikymo turizmui stiprybės, galimybės	Geras pasiekiamumas, labai plačios pritaikymo galimybės, tikėtinas didelis lankytojų skaičius
Pritaikymo turizmui silpnybės, grėsmės	Reikalingos labai didelės investicijos, didelės išlaidos išlaidos
Bendras patrauklumas	Didelis

Eil. Nr.	9.4
Objekto pavadinimas	Magdės šulinys
FAKTINIAI DUOMENYS	
Tipas (pagal sandarą)	Pavienis objektas
Tipas (pagal vertingųjų savybių pobūdį)	Kraštovaizdžio, archeologinis
Adresas	Ateities g., Raseinių m., Raseinių m. sen.
Statusas	Registrinis objektas
Registro kodas	MC20912
Paminklas	Ne
Objekto apsaugos zona – nenustatyta (preliminari).	

Geografinė padėtis

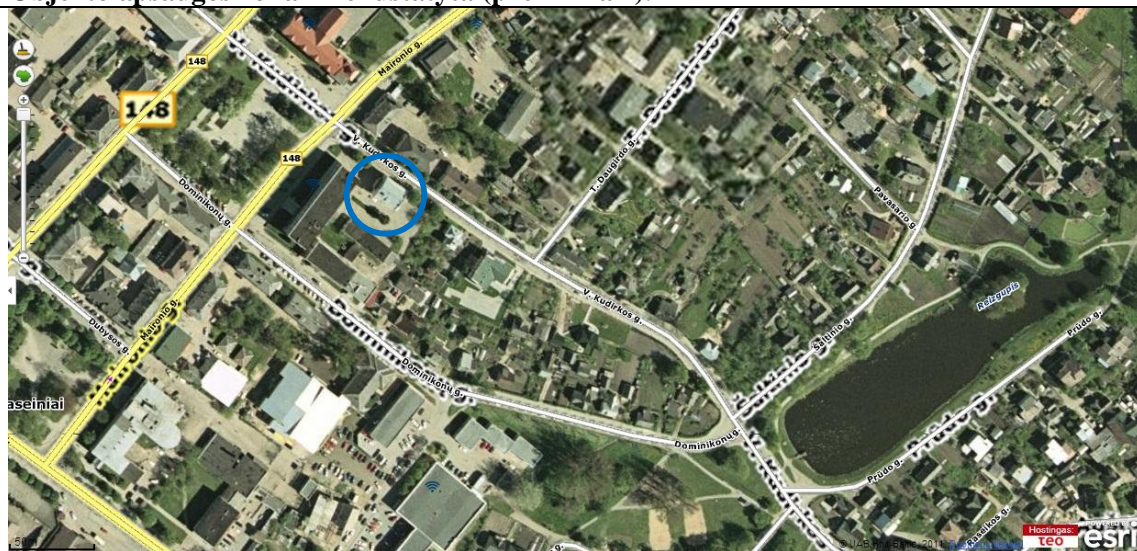
Fotofiksacija

			
Trumpas apibūdinimas	Legenda pasakoja, kad kažkada lenkų bajoras pagrobė gražuolę Magdę, norėdamas vesti. Iš sielvarto merginos tėvas padarė dukters statulą, kuriai iš akių pabiro ašaros. Taip ir atsiradęs šaltinis. Šis Raseinių krašto dainiaus Maironio apdainuotas šulinys (poema „Raseinių Magdė“) – vienas iš miesto simbolių, jį puošia medžio skulptūros.		
Teisinė padėtis	Viešasis		
Esamas infrastruktūros naudojimas	Šiuo metu objektas dalinai naudojamas turizmo reikmėms, aplinka sutvarkyta		
ESAMA BŪKLĖ (EKSPERTINIS VERTINIMAS)			
Objekto žinomumas ir svarba	Vidutiniškai žinomas		
Pasiekiamumas (keliai)	Labai geras, Raseinių mieste, vienoje centrinių asfaltuotų gatvių, netoli autostrados Vilnius-Kaunas-Klaipėda		
Pasiekiamumas (turizmo trasos)	Labai geras, per Raseinių miestą eina dauguma turizmo trasu		
Pasiekiamumas (nuorodos)	Geras, yra nuoroda		
Transporto parkavimo galimybės	Geros, galimas parkavimas aplinkinėse gatvėse, didelė asfaltuota aikštelė		
Esama infrastruktūros būklė	Būklė gera		
Pastarųjų metų investicijos	Nuolatinės simbolinės		
PLĖTROS GALIMYBĖS (EKSPERTINIS VERTINIMAS)			
Objekto pritaikymo galimybės turizmo reikmėms	Veiklos ribotos, pažintinio kelio dalis, tradicinių renginių vieta. Siūlomas mažosios architektūros elementų įrengimas. Galima suvenyrų ar kitų turistams patrauklių prekių gamyba (pvz. fasuotas gydomasis vanduo).		
Galimas lankytojų skaičius	Nedidelis		
Minimalus investicijų poreikis	Iki 0,5 mln. Lt		
Išlaidų kaštai	Minimalūs		
Investicijų efektyvumas	Mažas, pajamos negeneruojamos		
IŠVADOS			
Pritaikymo turizmui stiprybės, galimybės	Geras pasiekiamumas, mažos investicijos, mažos išlaidos		
Pritaikymo turizmui silpnybės, grėsmės	Siauros pritaikymo galimybės, mažai tikėtinas		

	didelis lankytojų skaičius
Bendras patrauklumas	Vidutinis

Eil. Nr.	9.5
Objekto pavadinimas	Senasis paštas
FAKTINIAI DUOMENYS	
Tipas (pagal sandarą)	Pavienis objektas
Tipas (pagal vertingųjų savybių pobūdį)	Architektūrinis
Adresas	V. Kudirkos g. 2, Raseinių m., Raseinių m. sen.
Statusas	Registrinis objektas
Registro kodas	MC2673
Paminklas	Taip, kodas 1644
Objekto apsaugos zona – nenustatyta (preliminari).	

Geografinė padėtis

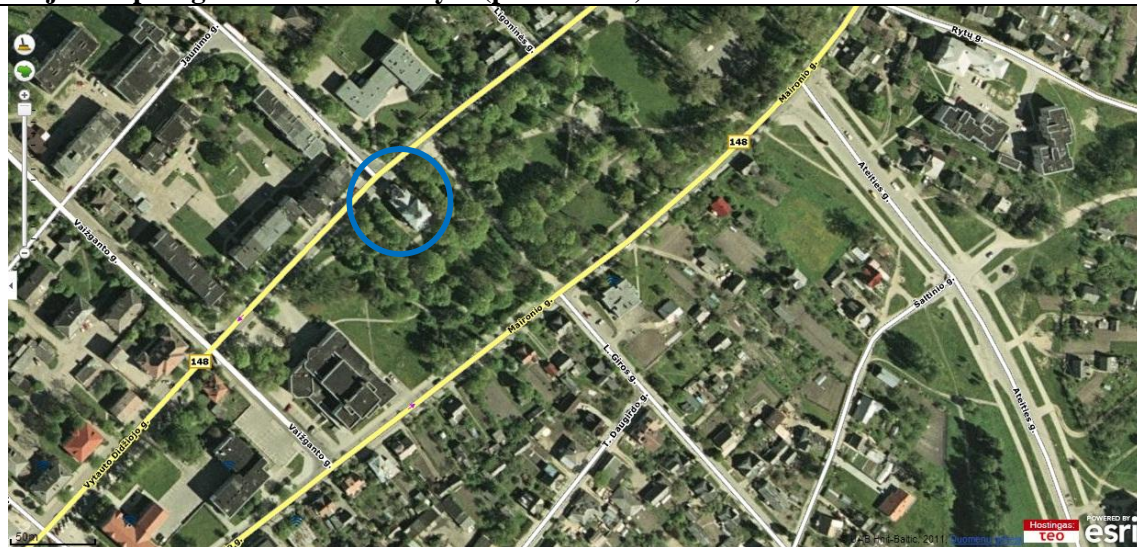
Fotofiksacija

	
Trumpas apibūdinimas	Senojo Raseinių pašto pastatą puošia J. Zikaro bareljefai, pasakojantys apie paštininko darbą, laikraščio kelią ir svarbą. Pastato atsiradimo data: 1934 m. Stilius: konstruktyvizmas. Autorius: K. Dušauskas-Duž – architektas.
Teisinė padėtis	Viešasis
Esamas infrastruktūros naudojimas	Šiuo metu naudojama kitoms reikmėms, veikia prokuratūra, kitos įstaigos
ESAMA BŪKLĖ (EKSPERTINIS VERTINIMAS)	
Objekto žinomumas ir svarba	Mažai žinomas
Pasiekiamumas (keliai)	Labai geras, Raseinių mieste, vienoje centrinėse asfaltuotų gatvių, netoli autostrados Vilnius-Kaunas-Klaipėda
Pasiekiamumas (turizmo trasos)	Labai geras, per Raseinių miestą eina dauguma turizmo trasų
Pasiekiamumas (nuorodos)	Nuorodų nėra
Transporto parkavimo galimybės	Geros, galimas parkavimas aplinkinėse gatvėse, asfaltuota aikštelė
Esama infrastruktūros būklė	Būklė gera
Pastarųjų metų investicijos	Simbolinės
PLĖTROS GALIMYBĖS (EKSPERTINIS VERTINIMAS)	
Objekto pritaikymo galimybės turizmo reikmėms	Veiklos ribotos, pažintinio miestų architektūros ar miestų kultūros kelio dalis. Renginių organizavimas, pvz. tradicijų atgaivinimas (Raseinių miesto laikrodžio mušimo procesas nustatytą valandą, sargyba, miesto vėliavos kėlimas ir pan.).
Galimas lankytojų skaičius	Nedidelis
Minimalus investicijų poreikis	Iki 0,5 mln. Lt
Išlaidų kaštai	Minimalūs
Investicijų efektyvumas	Mažas, pajamos negeneruojamos
IŠVADOS	
Pritaikymo turizmui stiprybės, galimybės	Geras pasiekiamumas, mažos investicijos investicijos, mažos išlaidos išlaidos
Pritaikymo turizmui silpnybės, grėsmės	Siauros pritaikymo galimybės, mažai tikėtinas didelis lankytojų skaičius
Bendras patrauklumas	Vidutinis

			
Trumpas apibūdinimas	1933 metais Raseiniuose atidengtas skulptoriaus V. Grybo "Žemaitis". Šis paminklas atlaikė sovietinę ir hitlerinę okupaciją, karo audras. Jame iškalti žodžiai „Amžiais budėjau ir vėl nepriklausomybę laimėjau“. Skulptūra simbolizuoja tautos laisvės ir nepriklausomybės troškimą. Restauruotas 2009 m.		
Teisinė padėtis	Viešasis		
Esamas infrastruktūros naudojimas	Šiuo metu objektas naudojamas turizmo reikmėms, yra vienas iš Raseinių miesto simbolių.		
ESAMA BŪKLĖ (EKSPERTINIS VERTINIMAS)			
Objekto žinomumas ir svarba	Gerai žinomas		
Pasiekiamumas (keliai)	Labai geras, Raseinių mieste, vienoje centrinių asfaltuotų gatvių, netoli autostrados Vilnius-Kaunas-Klaipėda		
Pasiekiamumas (turizmo trasos)	Labai geras, per Raseinių miestą eina dauguma turizmo trasų		
Pasiekiamumas (nuorodos)	Nuorodų nėra		
Transporto parkavimo galimybės	Geros, galimas parkavimas aplinkinėse gatvėse		
Esama infrastruktūros būklė	Būklė gera		
Pastarųjų metų investicijos	Restauruotas 2009 m.		
PLĖTROS GALIMYBĖS (EKSPERTINIS VERTINIMAS)			
Objekto pritaikymo galimybės turizmo reikmėms	Veiklos ribotos, pažintinio miestų architektūros, miestų kultūros ar laisvės kovų kelio dalis. Renginių organizavimas, pvz. tradicijų atgaivinimas (Raseinių miesto sargyba, miesto vėliavos kėlimas ir pan.).		
Galimas lankytojų skaičius	Vidutinis		
Minimalus investicijų poreikis	Iki 0,5 mln. Lt		
Išlaidų kaštai	Minimalūs		
Investicijų efektyvumas	Mažas, pajamos negeneruojamos		
IŠVADOS			
Pritaikymo turizmui stiprybės, galimybės	Geras pasiekiamumas, mažos investicijos investicijos, mažos išlaidos išlaidos		
Pritaikymo turizmui silpnybės, grėsmės	Siauros pritaikymo galimybės, mažai tikėtinas didelis lankytojų skaičius		
Bendras patrauklumas	Didelis		

Eil. Nr.	9.7
Objekto pavadinimas	Pravoslavų cerkvė
FAKTINIAI DUOMENYS	
Tipas (pagal sandarą)	Pavienis objektas
Tipas (pagal vertingųjų savybių pobūdį)	Architektūrinis
Adresas	V. Kudirkos g. 2, Raseinių m., Raseinių m. sen.
Statusas	Savivaldybės saugomas
Registro kodas	Nėra
Paminklas	Ne
Objekto apsaugos zona – nenustatyta (preliminari).	

Geografinė padėtis

Fotofiksacija

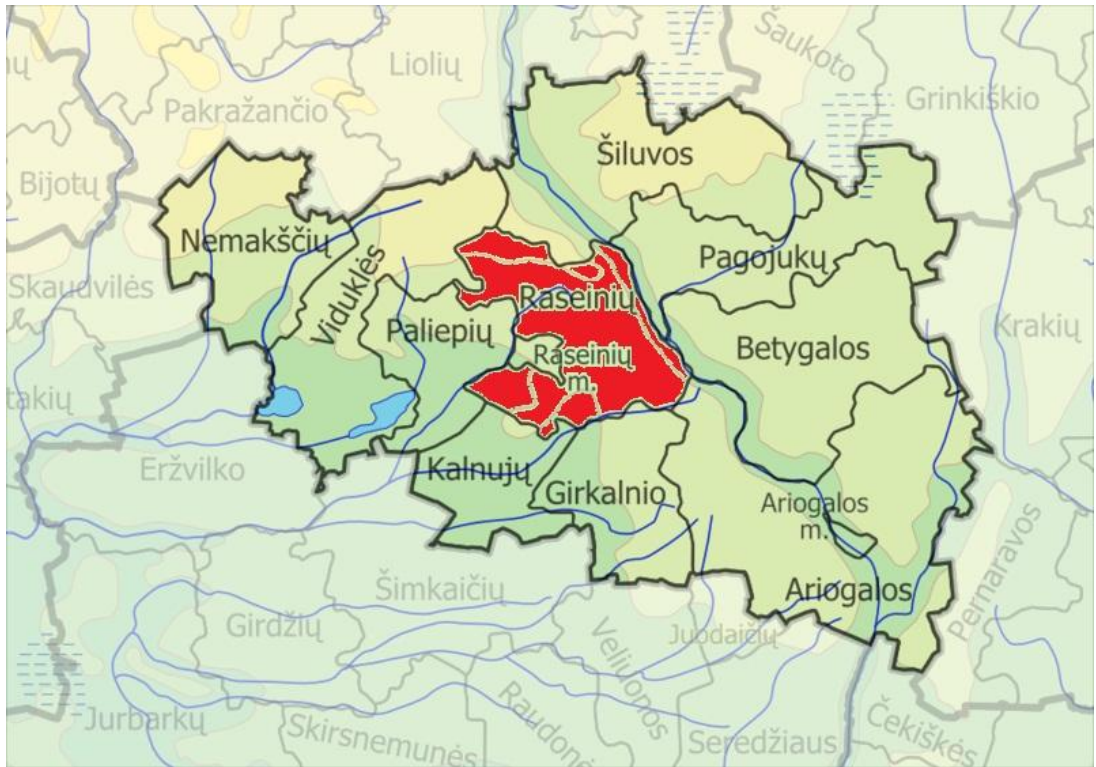

			
Trumpas apibūdinimas		Pirmoji medinė cerkvė Raseiniuose valdžios lėšomis pastatyta 1842 metais. Vilniaus generalgubernatoriaus N. Muravjovo iniciatyva nuspręsta čia pastatyti naują akmeninę cerkvę. 1865 m. medinė cerkvė perkelta į kapines. Naujoji cerkvė pastatyta 1870 m. nugriautos katalikų bažnyčios vietoje. 1923 m. žemaičių katalikai reikalavo pastatą su sklypu grąžinti jiems, tačiau šventykla išliko stačiatikiams. 1937 m. parapijoje buvo 1321 tikintysis. 1947 m. sovietai įregistravo parapiją. 1949 ir 1956 m. atliktas cerkvės remontas. 1957 m. parapijoje buvo 205 tikintieji. 1996–1997 m. cerkvė vėl remontuota. Šiuo metu ji priskirta Kėdainių cerkvei.	
Teisinė padėtis		Viešasis	
Esamas infrastruktūros naudojimas		Šiuo metu naudojama, paskirtis sakralinė	
ESAMA BŪKLĖ (EKSPERTINIS VERTINIMAS)			
Objekto žinomumas ir svarba		Vidutiniškai žinomas	
Pasiekiamumas (keliai)		Labai geras, Raseinių mieste, vienoje centrinėse asfaltuotų gatvių, netoli autostrados Vilnius-Kaunas-Klaipėda	
Pasiekiamumas (turizmo trasos)		Labai geras, per Raseinių miestą eina dauguma turizmo trasų	
Pasiekiamumas (nuorodos)		Geras, yra nuoroda	
Transporto parkavimo galimybės		Geros, galimas parkavimas Žemaičių g., didelė asfaltuota aikštelė	
Esama infrastruktūros būklė		Būklė gera	
Pastarųjų metų investicijos		Nuolatinės simbolinės	
PLĖTROS GALIMYBĖS (EKSPERTINIS VERTINIMAS)			
Objekto pritaikymo galimybės turizmo reikmėms		Veiklos ribotos, sakralinės arba kultūrinės. Galimas bažnytinės muzikos koncertų organizavimas, medinės-sakralinės architektūros maršruto ar stačiatikių kultūros maršruto organizavimas ir pan. ⁶⁴	
Galimas lankytojų skaičius		Nedidelis	
Minimalus investicijų poreikis		Iki 0,5 mln. Lt	

⁶⁴ Siekiant objektyvumo, visose panašaus tipo bažnyčiose turizmo veiklos galimybės vertinamos maždaug vienodai.

Išlaidų kaštai	Nedideli: komunaliniai mokesčiai
Investicijų efektyvumas	Mažas, pajamos negeneruojamos
IŠVADOS	
Pritaikymo turizmui stiprybės, galimybės	Geras pasiekiamumas, reikalingos nedidelės investicijos
Pritaikymo turizmui silpnybės, grėsmės	Didelis lankytojų srautas mažai tikėtinas
Bendras patrauklumas	Vidutinis

4.1.10. RASEINIŲ SENIŪNIJA

Raseinių seniūnijoje yra 56 kaimai. Didžiausi iš jų — tai Norgėlai (764 žm.), Gruzdiškė (433 žm.) ir Gabšiai (350 žm.). Iš viso šioje 13 683 ha užimančioje seniūnijoje 2009 m. gyveno 3639 žmonės. Pagal gyventojų skaičių Raseinių seniūnija rajone užima trečią, o pagal užimamą plotą – penktą vietą. Raseinių seniūnijoje yra šie kultūros paveldo objektai:

Registriniai objektai:

- Žičkiškės buv. dvaro sodybos fragmentai MC12360
- Padubysio pil. MC5587
- Anulyno senkapis MC3861
- Lietuvos partizanų kapai MC20739
- Dekoratyvinės vienuolių skulptūros(4) MC13442
- Paveikslas „Šv. Barbora“MC4975
- Paveikslas „Marija Sopulingoji“ MC13441
- Skulptūra „Angelas" MC13444
- Skulptūra „Nazarietis" MC13443

Savivaldybės saugomi:

- Alėjų Švč. Trejybės bažnyčia
- Kryžių kelio Raseiniai - Šiluva kryžiai
- Kazbaraičių senkapiai, Kazbaraičių k.
- Alėjų k. (senosios) kapinės
- Girdvainiu k. (neveikiančios) kapinės
- Kalniškių k. (neveikiančios) kapinės
- Kebaičiųk. (neveikiančios) kapinės
- Norgėlų buvusio dvaro savininko kapavietė, Andriušaičių k.
- Kopyltstulpis skirtas Lietuvos evangelizacijai Gabšių k.

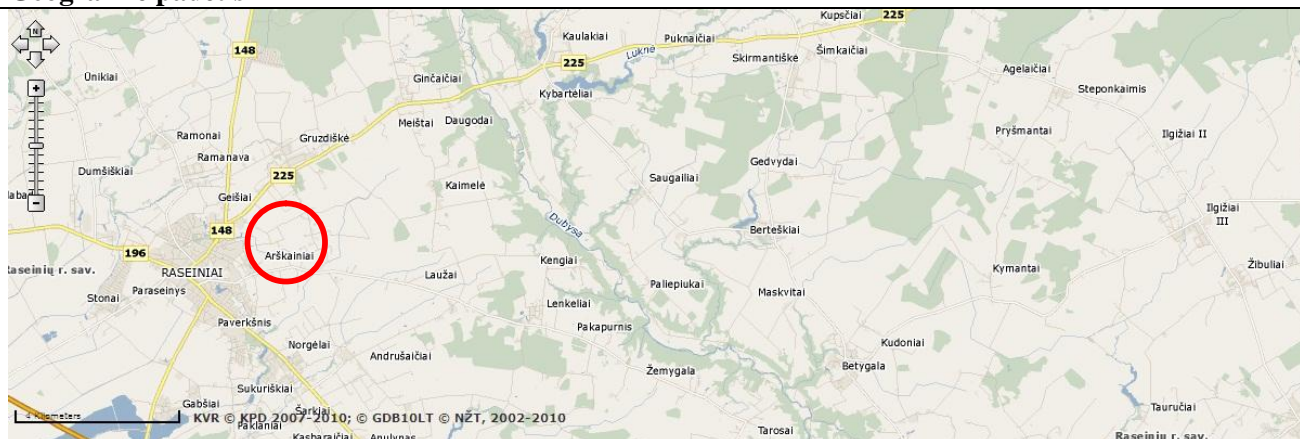
Pastaba: pabraukti objektai atrinkti kaip perspektyvūs pritaikymui turizmo reikmėms.

Eil. Nr.	10.1
Objekto pavadinimas	Žičkiškės buv. dvaro sodybos fragmentai
FAKTINIAI DUOMENYS	
Tipas (pagal sandarą)	Kompleksas
Tipas (pagal vertingųjų savybių pobūdį)	Architektūrinis
Adresas	Žičkiškės k., Raseinių sen.
Statusas	Registrinis objektas
Registro kodas	MC12360
Paminklas	Ne

Objekto apsaugos zona – nustatyta.

Geografinė padėtis

Fotofiksacija⁶⁵

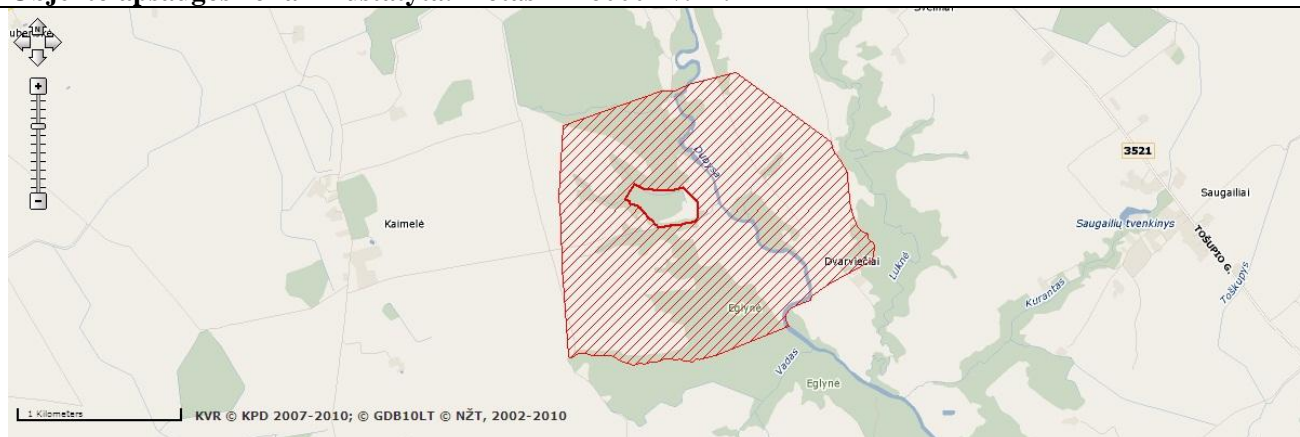

Trumpas apibūdinimas	-
Teisinė padėtis	Privatus, savininkas S. Rimkus

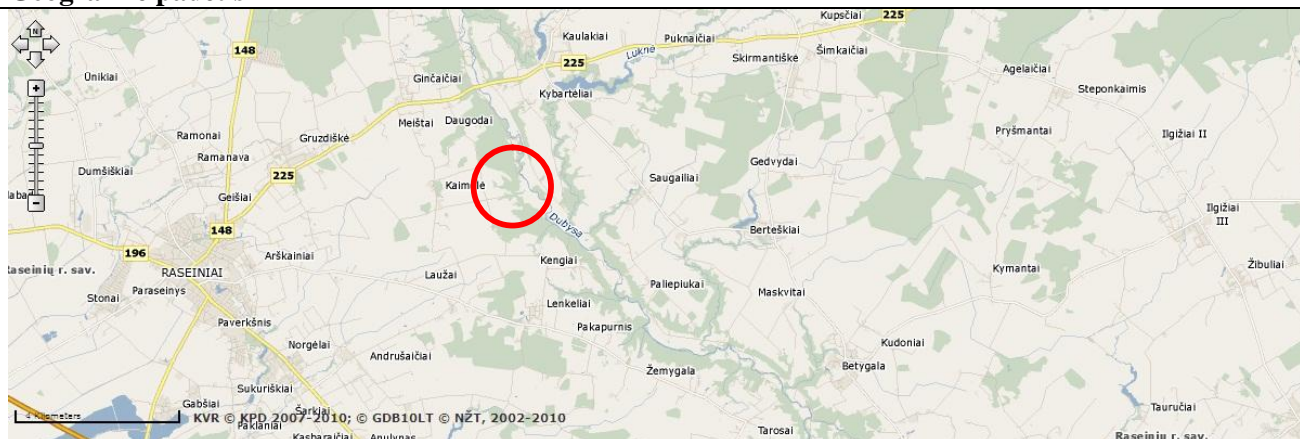
⁶⁵ Lietuvos dvarų duomenų bazė, 2003

Esamas infrastruktūros naudojimas	Išlikęs rūšys ir ūkinis pastatas. Būklė prasta. Naudojami kaip sandėliai.
ESAMA BŪKLĖ (EKSPERTINIS VERTINIMAS)	
Objekto žinomumas ir svarba	Vidutiniškai žinomas
Pasiekiamumas (keliai)	Vidutinis, greta asfaltuoto kelio (kelis km metrų reikia važiuoti žvyrkeliu).
Pasiekiamumas (turizmo trasos)	Labai geras, visai šalia Raseinių, Žemaičių plento ir autostrados Vilnius-Kaunas-Klaipėda, greta didžiosios dalies turizmo trasų
Pasiekiamumas (nuorodos)	Nuorodos nėra
Transporto parkavimo galimybės	Ribotos
Esama infrastruktūros būklė	Komplekso būklė vidutinė, tačiau paveldo pastatų autentiška praktiškai sunaikinta
Pastarųjų metų investicijos	Minimalios
PLĖTROS GALIMYBĖS (EKSPERTINIS VERTINIMAS)	
Objekto pritaikymo galimybės turizmo reikmėms	Objektas galėtų būti tik pažintinio dvarų kultūros kelio dalis, pagrindinių turizmo paslaugų (apgyvendinimo, maitinimo ir kt.) teikimo galimybės objekte abejotinos. Tikslus paslaugų poreikis turėtų būti nustatytas parengiant verslo planą.
Galimas lankytojų skaičius	Mažas
Minimalus investicijų poreikis	1,5-3 mln.
Išlaikymo kaštai	Vidutiniai: komunaliniai mokesčiai,
Investicijų efektyvumas	Žemas
IŠVADOS	
Pritaikymo turizmui stiprybės, galimybės	Objektas patogioje vietoje
Pritaikymo turizmui silpnybės, grėsmės	Menkas autentikos išsaugojimas, reikalingos ypač didelės investicijos
Bendras patrauklumas	Mažas

Eil. Nr.	10.2
Objekto pavadinimas	Padubysio piliakalnis
FAKTINIAI DUOMENYS	
Tipas (pagal sandarą)	Pavienis objektas
Tipas (pagal vertingųjų savybių pobūdį)	Archeologinis, istorinis
Adresas	Padubysio k., Raseinių sen.
Statusas	Registrinis objektas
Registro kodas	MC5587
Paminklas	Taip, kodas AR900
Objekto apsaugos zona – nustatyta. Plotas 2446000 kv. m.	

Geografinė padėtis

Fotofiksacija

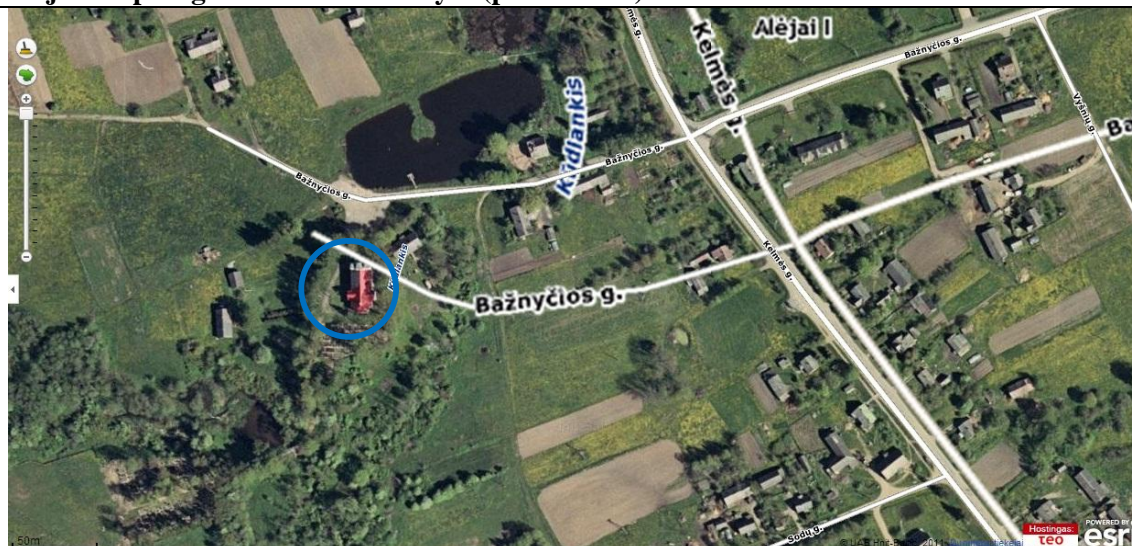

	
Trumpas apibūdinimas	Piliakalnis (Kaukuro Kalnas) įrengtas Dubysos dešiniojo kranto aukštutinės terasos kyšulyje. Aikštelė netaisyklingo keturkampio formos. Šio piliakalnio šlaitai statūs, iki 30 m aukščio; aikštelė viršuje yra 60 m ilgio, nuo 10 m iki 30 m pločio. Amžius: Piliakalnis datuojamas I tūkst. – II tūkst. pradžia.
Teisinė padėtis	Viešasis
Esamas infrastruktūros naudojimas	Šiuo metu objektas naudojamas turizmo reikmėms, papėdėje (Dubysos krante) sutvarkyta aplinka, įrengta aikštelė palapinėms, medinės pavėsinės. Objektas naudojamas renginiams, nuolat šienaujamas
ESAMA BŪKLĖ (EKSPERTINIS VERTINIMAS)	
Objekto žinomumas ir svarba	Vidutiniškai žinomas
Pasiekiamumas (keliai)	Vidutinis, netoli rajoninio kelio, tačiau reikia kelis km važiuoti žvyrkeliu
Pasiekiamumas (turizmo trasos)	Vidutinis, toliau nuo didžiųjų seniūnijų centrų, tačiau patenka į dalį autoturizmo, dviračių, pėsčiųjų ir ypač vandens trasų.
Pasiekiamumas (nuorodos)	Geras, yra nuoroda
Transporto parkavimo galimybės	Geras, įrengtas parkingas
Esama infrastruktūros būklė	Gera ⁶⁶
Pastarųjų metų investicijos	Nuolatinės simbolinės, objektas šienaujamas, šalia įrengta poilsiavietė
PLĖTROS GALIMYBĖS (EKSPERTINIS VERTINIMAS)	
Objekto pritaikymo galimybės turizmo reikmėms	Veiklos ribotos, pažintinio istorinio-archeologinio-etnokultūrinio kelio dalis, tradicinių renginių vieta ⁶⁷ . Siūlomas laiptų, takų, mažosios architektūros elementų įrengimas.
Galimas lankytojų skaičius	Mažas arba vidutinis (renginių metu)
Minimalus investicijų poreikis	Iki 0,5 mln. Lt
Išlaidų kaštai	Minimalūs
Investicijų efektyvumas	Mažas, pajamos negeneruojamos
IŠVADOS	
Pritaikymo turizmui stiprybės, galimybės	Reikalingos palyginti nedidelės investicijos, nebrangus investicijų išlaidų išlaidymas
Pritaikymo turizmui silpnybės, grėsmės	Gana atokiaje vietoje, ribotos veiklų galimybės, nedidelis lankytojų skaičius
Bendras patrauklumas	Vidutinis

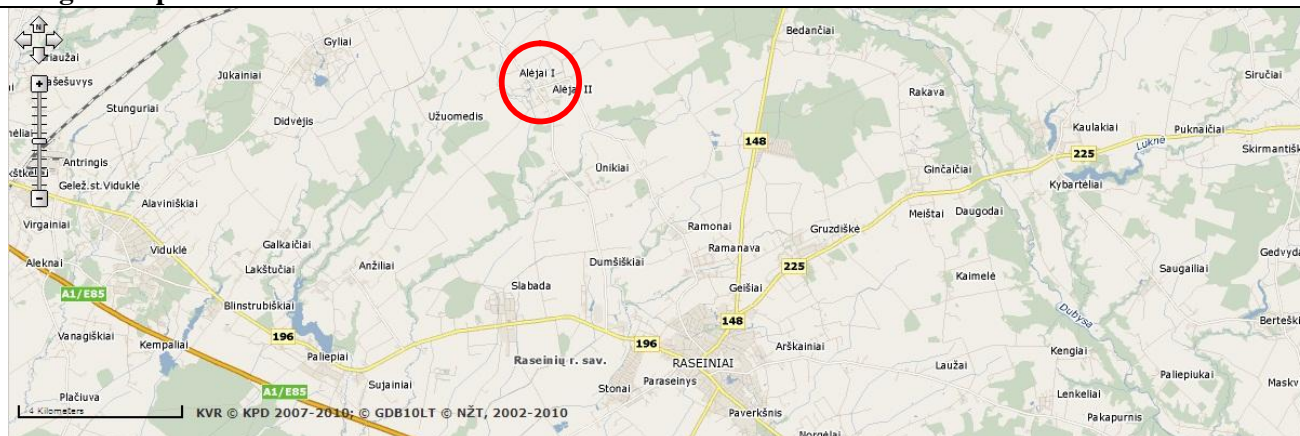
⁶⁶ Siekiant objektyvumo, visų piliakalnių būklė vertinama vienodai „gera“, išskyrus tuos, kurie sparčiai nyksta arba tuos, kurie pastaruoju metu iš esmės sutvarkyti.

⁶⁷ Siekiant objektyvumo, galimų turizmo veiklų įvairovė visuose piliakalniuose vertinama vienodai „maža“.

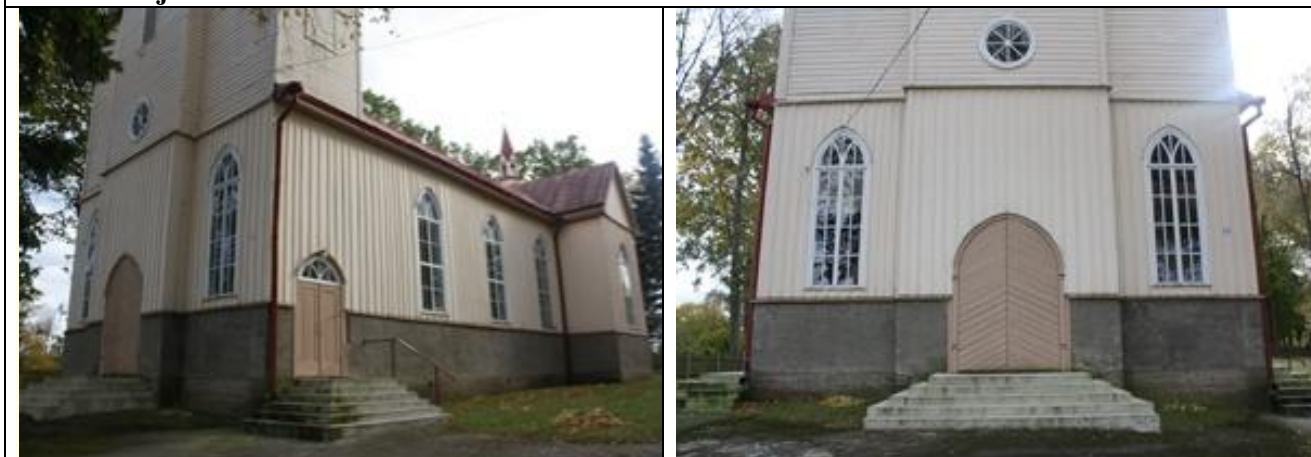
Eil. Nr.	10.3
Objekto pavadinimas	Alėjų Švč. Trejybės bažnyčia
FAKTINIAI DUOMENYS	
Tipas (pagal sandarą)	Pavienis objektas
Tipas (pagal vertingųjų savybių pobūdį)	Sakralinis
Adresas	Alėjų k., Raseinių sen.
Statusas	Savivaldybės saugomas
Registro kodas	Nėra
Paminklas	Ne
Objekto apsaugos zona – nenustatyta (preliminari).	

Geografinė padėtis

Fotofiksacija

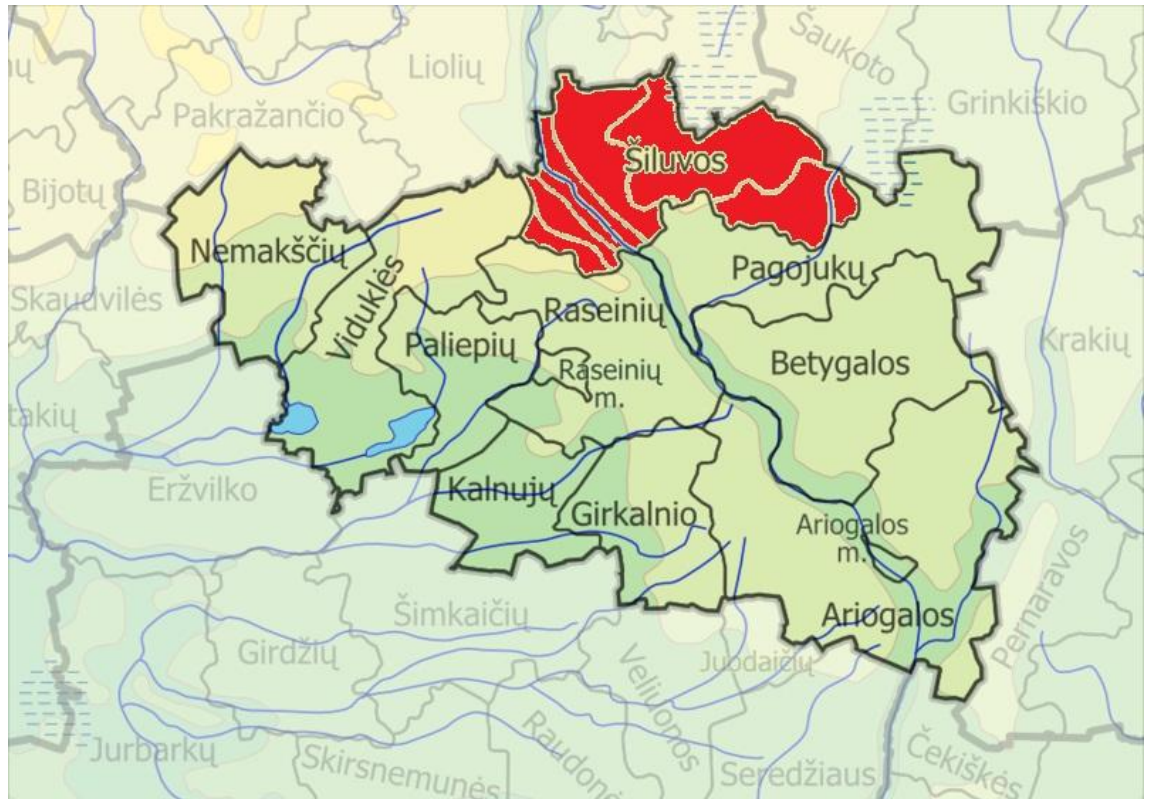

		
Trumpas apibūdinimas	Alėjų palivarkas 1642 m. atiteko Raseinių dominikonams, 1842 m. suvalstybintas. 1716 m. pastatyta mūrinė koplyčia. Ji 1802 m. gerokai remontuota. Pamaldos laikytos 3 kartus per metus: balandžio 23 d., gegužės 21 d. ir lapkričio 1 d. Kunigas V. Rudzinskas 1935 m. sugriovė koplyčią ir 1939 m. pastatė medinę bažnyčią bei kleboniją. Kunigas K. Rajunčius 1949 m. bažnyčią suremontavo (apdengė skarda, išdažė vidų). Bažnyčia neogotikinė (turi istoristinių elementų), kryžminio plano, su 3 fasado bokštais ir bokšteliu virš presbiterijos. Vidus 3 navų, atskirtų kolonomis. Vidurinę navą dengia skliautai. Šventoriuje yra kapinės.	
Teisinė padėtis	Viešasis	
Esamas infrastruktūros naudojimas	Šiuo metu naudojama, paskirtis sakralinė	
ESAMA BŪKLĖ (EKSPERTINIS VERTINIMAS)		
Objekto žinomumas ir svarba	Mažai žinomas	
Pasiekiamumas (keliai)	Vidutinis, netoli rajoninio kelio Raseiniai-Kelmė, privažiavimas asfaltu.	
Pasiekiamumas (turizmo trasos)	Sudėtingas, toli nuo seniūnijos centrų ir didžiosios dalies turizmo trasų.	
Pasiekiamumas (nuorodos)	Nuorodų nėra	
Transporto parkavimo galimybės	Geros, galimas parkavimas aplinkinėse gatvėse	
Esama infrastruktūros būklė	Būklė gera, pritaikymui turizmo reikmėms reikalingas remontas	
Pastarųjų metų investicijos	Nuolatinės simbolinės	
PLĖTROS GALIMYBĖS (EKSPERTINIS VERTINIMAS)		
Objekto pritaikymo galimybės turizmo reikmėms	Veiklos ribotos, sakralinės arba kultūrinės. Galimas bažnytinės muzikos koncertų organizavimas, medinės-sakralinės architektūros maršruto organizavimas ir pan. ⁶⁸	
Galimas lankytojų skaičius	Nedidelis	
Minimalus investicijų poreikis	Iki 0,5 mln. Lt	
Išlaidavimo kaštai	Nedideli: komunaliniai mokesčiai	

⁶⁸ Siekiant objektyvumo, visose panašaus tipo bažnyčiose turizmo veiklos galimybės vertinamos maždaug vienodai.

Investicijų efektyvumas	Mažas, pajamos negeneruojamos
IŠVADOS	
Pritaikymo turizmui stiprybės, galimybės	Reikalingos nedidelės investicijos
Pritaikymo turizmui silpnybės, grėsmės	Sunkiai pasiekiamas, ribotos veiklos, didelis lankytojų srautas mažai tikėtinas
Bendras patrauklumas	Mažas

4.1.11. ŠILUVOS SENIŪNIJA

Šiluva yra administracinis Šiluvos seniūnijos centras. Miestelyje 2001 m. gyveno 800 žmonių. Be to, seniūnijoje šiuo metu yra 79 kaimai. Didesnės gyvenvietės: Žaiginys (380 žm.), Katauskiai (279 žm.) ir Bogušiskiai (131 žm.). Iš viso seniūnijoje gyvena 2957 žmonės. Ji užima 22 690 ha plotą, iš jo 60 proc. tenka žemės ūkio naudmenoms, 25 proc. miškams ir 15 proc. vandenims bei kitos paskirties plotams. Šiluvos seniūnijoje yra šie kultūros paveldo objektai:

Registriniai objektai:

- Šiluvos senosios žydų kapinės MC20721
- Lyduvėnų žydų žudynių vieta ir kapas MC11121
- Šiluvos karių kapinės MC11122
- Katauskių buv. dvaro sodyba MC534
- Skaraitiškės dvaro sodyba MC543
- Žaiginio dvaro sodyba MC546
- Kušeliškės sen. gyvenvietė MC2304
- Šiaulelių piliakalnis.MC3882
- Paluknio kapinynas MC5596
- Vėžlaukio kapinynas MC5601
- Pažobrio pilkapių vieta MC5597
- Antkapinė koplytėlė MC13490
- Antkapinė koplytėlė MC30265
- Geležinkelio tiltas MC2288
- Koplytėlės akmuo MC5589
- Koplytstulpis su Pietos, Sv. Kazimiero, Rūpintojėlio ir Marijos skulptūrom MC13491
- Krikštykla su skulptūrine grupe Jėzaus krikštas“ MC4986
- Kryžius su dviem kryžmom MC13489
- Namas MC4433

- Paveikslas „Marija“ su aptaisu MC4980
- Paveikslas „Nukryžiuotasis“ MC4979
- Rinkšelių akmuo MC5599
- Sakykla su 10 skulptūrų MC4985
- Skulptūra „Nukryžiuotasis“ MC4990
- Velnio ir Dievo pėdomis MC5593
- Altoriai (8) su skulptūriniu dekoru MC4984
- Kopyčia MC12673
- Kopytėlė prie medžio su Pietos skulptūra MC13480
- Kopytėlė su bokšteliu MC13476
- Šiluvos miestelio istorinė dalis MC12631/
- Švč. M. Marijos Gimimo bazilikos kompleksas MC1583
- Kopytstulpis su Pietos, Šv. Pranciškaus, Šv. Antano, Nukryžiuotoju ir 4 angeliukų skulptūromis MC13477
- Skulptūrinis interjero dekoras MC20058
- Antepediumas MC4977
- Gimtoji sodyba K. Roseno MC33081
- Kapas MC13478
- Kapas K. Roseno MC33080
- Kopytėlė su ornamentuotu kryželiu MC13475
- Lyduvėnų piliakalnis vad. Danutės piliakalniu MC5590
- Paveikslas „Šv. Petras ir Povilas“ MC13482
- Piliakalnis II MC5591
- Skulptūra „Nukryžiuotasis“ MC13479

Savivaldybės saugomi:

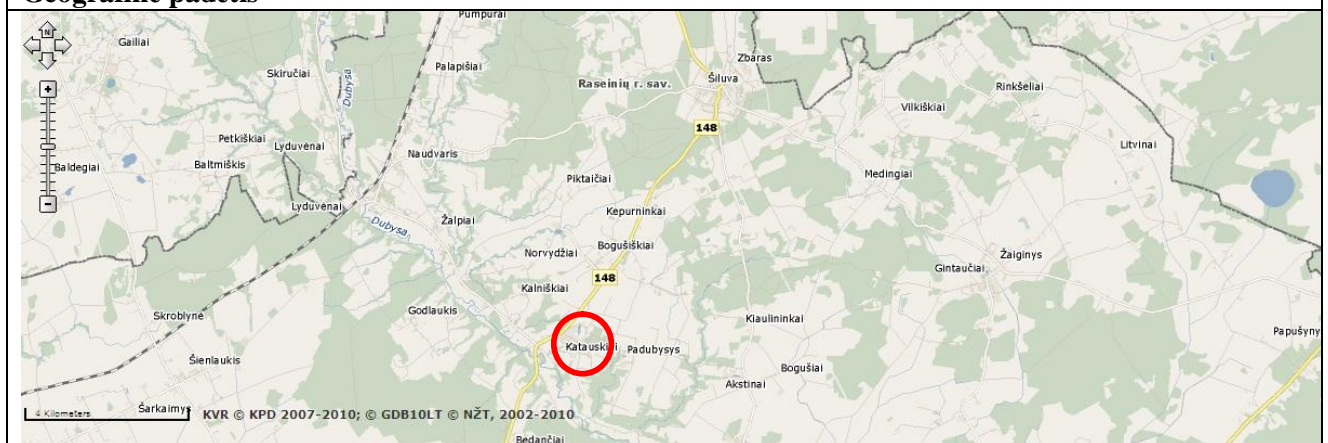
- Lyduvėnų Šv. Apaštalo Petro ir Pauliaus bažnyčia
- Kryžiaus kelio Raseiniai - Šiluva kryžiai
- Kryžius Popiežiui Jonui Pauliui II
- Kopytstulpis Jonui Žemaičiui
- Paminklinis akmuo nukankintiems Lietuvos pasipriešinimo okupantams dalyviams Turgaus a.
- Žymių žmonių kapai civilinėse kapinėse
- Roglaičių k. kapinės

Pastaba: pabraukti objektai atrinkti kaip perspektyvūs pritaikymui turizmo reikmėms.

Eil. Nr.	11.1
Objekto pavadinimas	Katauskių buv. dvaro sodyba
FAKTINIAI DUOMENYS	
Tipas (pagal sandarą)	Kompleksas
Tipas (pagal vertingųjų savybių pobūdį)	Architektūrinis, kraštovaizdžio.
Adresas	Katauskių k., Šiluvos sen.
Statusas	Registrinis objektas
Registro kodas	MC534
Paminklas	Taip, kodas 616
Objekto apsaugos zona – nustatyta.	

Geografinė padėtis

Fotofiksacija

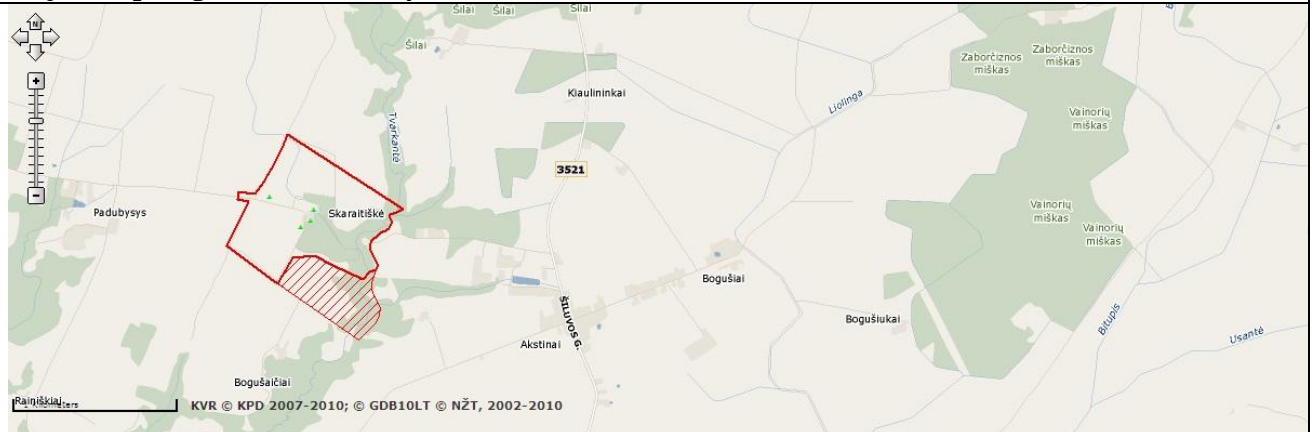

	
Trumpas apibūdinimas	XVIII a. antroje pusėje rašytiniuose šaltiniuose pradedamas minėti Kotovčiznos (Katauskių) dvaras (pavadinimą jam davė XVII a. šį dvarą valdę didikai Katauskiai). Išliko Katauskių dvaro koplytėlė, kumetynas, svirnas-ledainė, svirnas, arklidės, tvartas.
Teisinė padėtis	Privatus, savininkas R. Ališauskas
Esamas infrastruktūros naudojimas	Šiuo metu objektas turizmo reikmėms praktiškai nenaudojamas.
ESAMA BŪKLĖ (EKSPERTINIS VERTINIMAS)	
Objekto žinomumas ir svarba	Vidutiniškai žinomas
Pasiekiamumas (keliai)	Vidutinis, greta kelio Raseiniai-Betygala, kelis šimtus metrų reikia važiuoti žvyrkeliu
Pasiekiamumas (turizmo trasos)	Geras, netoli dalies pagrindinių autoturizmo, dviračių, pėsčiųjų ir vandens turizmo trasų
Pasiekiamumas (nuorodos)	Geras, nuorodos yra
Transporto parkavimo galimybės	Vidutinės, galimas parkavimas dvaro sodybos teritorijoje
Esama infrastruktūros būklė	Komplekso būklė prasta (avarinė), pritaikymui pritaikymui turizmo reikmėms reikalingos investicijos
Pastarųjų metų investicijos	Teritorija tvarkoma. Parengtas projektas pagrindinio pastato statybai (rūmų pastatas neišlikęs). Restauruojamas svirnas, tvarkomas tvartas.2008 m. restauruota koplytėlė.
PLĖTROS GALIMYBĖS (EKSPERTINIS VERTINIMAS)	
Objekto pritaikymo galimybės turizmo reikmėms	Galimos veiklos objekte dėl jo dydžio labai įvairios: pramoginės (viešbutis, restoranas-bravoras, konferencijų salė, SPA centras, pramogų centras, mini golfo aikštynas, lauko atrakcionai ir kt.), reprezentacinės (ekspozicijų salės, koncertų salė, amatų centras, tradicinės dvaro šventės ir kt.). Objektas galėtų būti pažintinio dvarų kultūros kelio dalis, kuriame vyktų kultūros renginiai. Tačiau tuo pačiu objektas galėtų teikti ir aukšto lygio pagrindines turizmo paslaugas: apgyvendinimo, maitinimo ir kt. Tikslus paslaugų poreikis turėtų būti nustatytas parengiant verslo planą.
Galimas lankytojų skaičius	Didelis
Minimalus investicijų poreikis	3-5 mln. Lt
Išlaidų kaštai	Dideli: komunaliniai mokesčiai, didelis personalas
Investicijų efektyvumas	Vidutinis, galimas dalinis išsilaidymas iš vykdomos veiklos

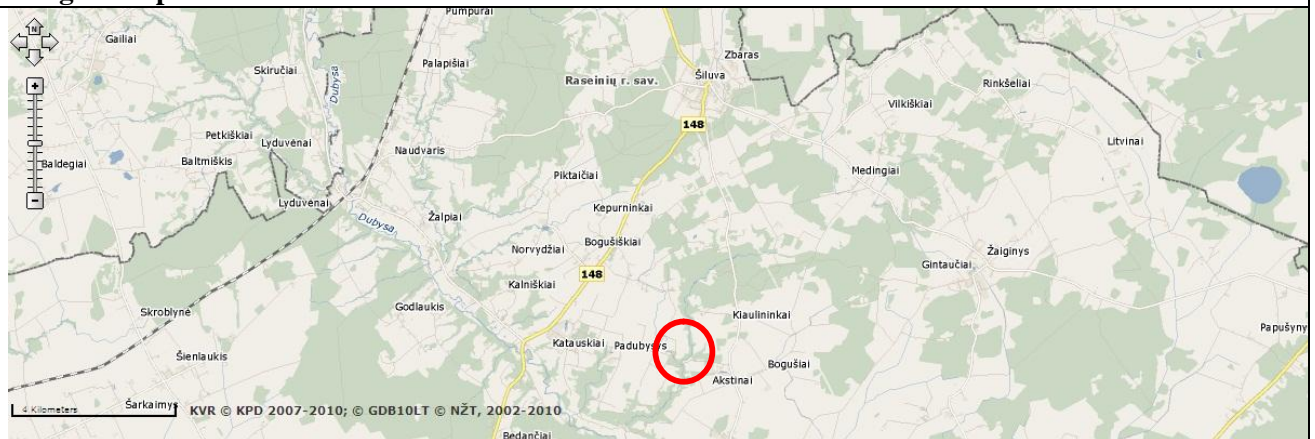
IŠVADOS	
Pritaikymo turizmui stiprybės, galimybės	Didelės plėtros galimybės, tikėtinas nemažas lankytojų skaičius, investuota nemažai lėšų
Pritaikymo turizmui silpnybės, grėsmės	Objektas šiek tiek atokesnėje vietovėje, reikalingos didelės investicijos
Bendras patrauklumas	Mažas

Eil. Nr.	11.2
Objekto pavadinimas	Skaraitiškės dvaro sodyba
FAKTINIAI DUOMENYS	
Tipas (pagal sandarą)	Kompleksas. Sudaro: rūmai (22430), pieninė (22431), (22432), parkas (22433)
Tipas (pagal vertingųjų savybių pobūdį)	Architektūrinis, kraštovaizdžio, želdinių
Adresas	Skaraitiškės k., Šiluvos sen.
Statusas	Registrinis objektas
Registro kodas	MC543
Paminklas	Taip, kodas 616

Objekto apsaugos zona – nustatyta. Plotas 538000 kv. m.

Geografinė padėtis

Fotofiksacija

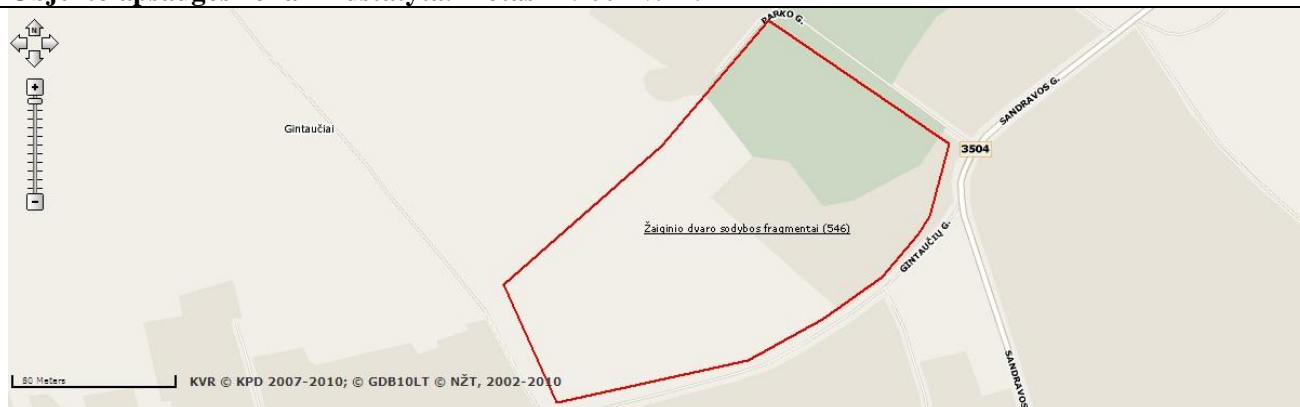

Trumpas apibūdinimas	<p>Parkas. Tvarkantė ir jos intakas Dembulė yra pagrindiniai komponentai, nulemiantys dvaro sodybos planinę struktūrą ir reljefą. Dvaro rūmai stovi aukštumoje, ant gana lygios plokštumos, kuri staigiai leidžiasi š.r. kryptimi, kiek švelniau - š. ir p. pusėse. Teritorijos plotas 53,8 ha. Parko įkūrimo amžius: XIX a.</p> <p>Dvaras. Vienaaukščių su mezoninu rūmų planas stačiakampis, tūris kompaktiškas. Po visu pastatu rūšys, dengtas cilindrinis skliautu su liunetėmis. Rūmų vidaus planas būdingas daugeliui Lietuvos klasicistinių dvarelių. Atsiradimo data: 1838 m. Stilius: Klasicizmas.</p> <p>Pieninė. Pastatas yra vienaaukštis su aukšta pastoge, pailgo stačiakampio formos su durimis iš pastato galo, gana monumentalus. Amžius: XIX a. Stilius: Savo tūrinėmis ir funkcinėmis ypatybėmis, archit. formų kompozicija tampriai susijęs su liaudies archit. tradicijomis.</p>
Teisinė padėtis	Privatus, savininkas K. Skamarakas
Esamas infrastruktūros naudojimas	Šiuo metu objektas turizmo veiklai naudojamas simboliškai. Parkas išvalytas. Dvaro rūmai restauruoti, parengtas pritaikymo turizmui projektas. Išlikę ūkinio pastato griuvėsiai, daugiau pastatų neišlikę.
ESAMA BŪKLĖ (EKSPERTINIS VERTINIMAS)	
Objekto žinomumas ir svarba	Gerai žinomas
Pasiekiamumas (keliai)	Vidutinis, greta kelio Raseiniai-Betygala, kelis šimtus metrų reikia važiuoti žvyrkeliu
Pasiekiamumas (turizmo trasos)	Geras, netoli dalies pagrindinių autoturizmo, dviračių, pėsčiųjų ir vandens turizmo trasų
Pasiekiamumas (nuorodos)	Geras, nuorodos yra
Transporto parkavimo galimybės	Vidutinės, galimas parkavimas dvaro sodybos teritorijoje
Esama infrastruktūros būklė	Komplekso būklė prasta (avarinė), pritaikymui pritaikymui turizmo reikmėms reikalingos investicijos
Pastarųjų metų investicijos	Didelės, rūmų pastatas konservuotas, tvarkoma aplinka ir kt.
PLĖTROS GALIMYBĖS (EKSPERTINIS VERTINIMAS)	
Objekto pritaikymo galimybės turizmo reikmėms	Galimos veiklos objekte dėl jo dydžio labai įvairios: pramoginės (viešbutis, restoranas-bravoras, konferencijų salė, SPA centras, pramogų centras,

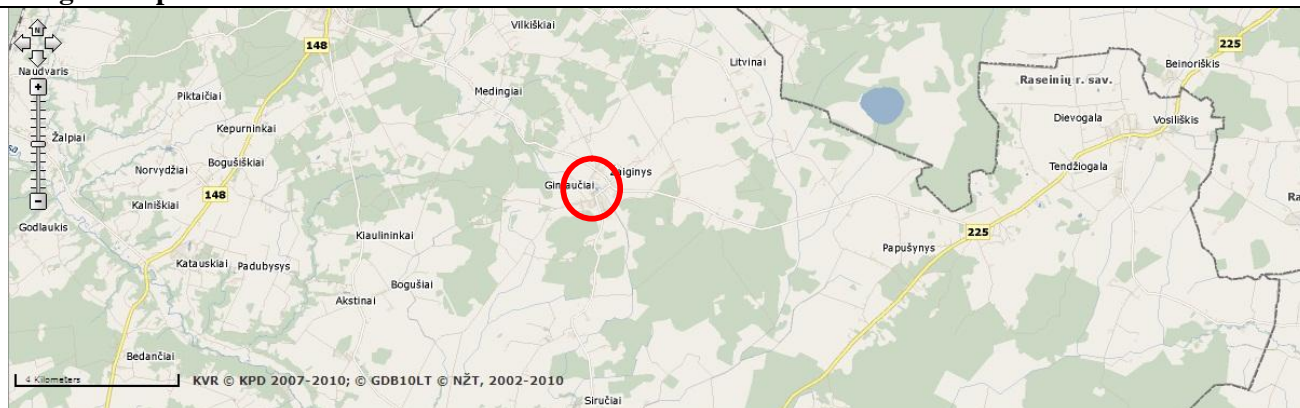
	mini golfo aikštynas, lauko atrakcionai ir kt.), reprezentacinės (ekspozicijų salės, koncertų salė, amatų centras, tradicinės dvaro šventės ir kt.). Objektas galėtų būti pažintinio dvarų kultūros kelio dalis, kuriame vyktų kultūros renginiai. Tačiau tuo pačiu objektas galėtų teikti ir aukšto lygio pagrindines turizmo paslaugas: apgyvendinimo, maitinimo ir kt. Tikslus paslaugų poreikis turėtų būti nustatytas parengiant verslo planą.
Galimas lankytojų skaičius	Didelis
Minimalus investicijų poreikis	3-5 mln. Lt
Išlaikymo kaštai	Dideli: komunaliniai mokesčiai, didelis personalas
Investicijų efektyvumas	Vidutinis, galimas dalinis išsilaikymas iš vykdomos veiklos
IŠVADOS	
Pritaikymo turizmui stiprybės, galimybės	Didelės plėtros galimybės, tikėtinas nemažas lankytojų skaičius, investuota nemažai lėšų
Pritaikymo turizmui silpnybės, grėsmės	Objektas šiek tiek atokesnėje vietovėje, reikalingos didelės investicijos
Bendras patrauklumas	Vidutinis

Eil. Nr.	11.3
Objekto pavadinimas	Žaiginio dvaro sodyba
FAKTINIAI DUOMENYS	
Tipas (pagal sandarą)	Kompleksas. Sudaro: rūsys (31011), svirnas (31012).
Tipas (pagal vertingųjų savybių pobūdį)	Architektūrinis, kraštovaizdžio.
Adresas	Žaiginio k., Šiluvos sen.
Statusas	Registrinis objektas
Registro kodas	MC546
Paminklas	Taip, kodas 628

Objekto apsaugos zona – nustatyta. Plotas 21900 kv. m.

Geografinė padėtis

Fotofiksacija⁶⁹

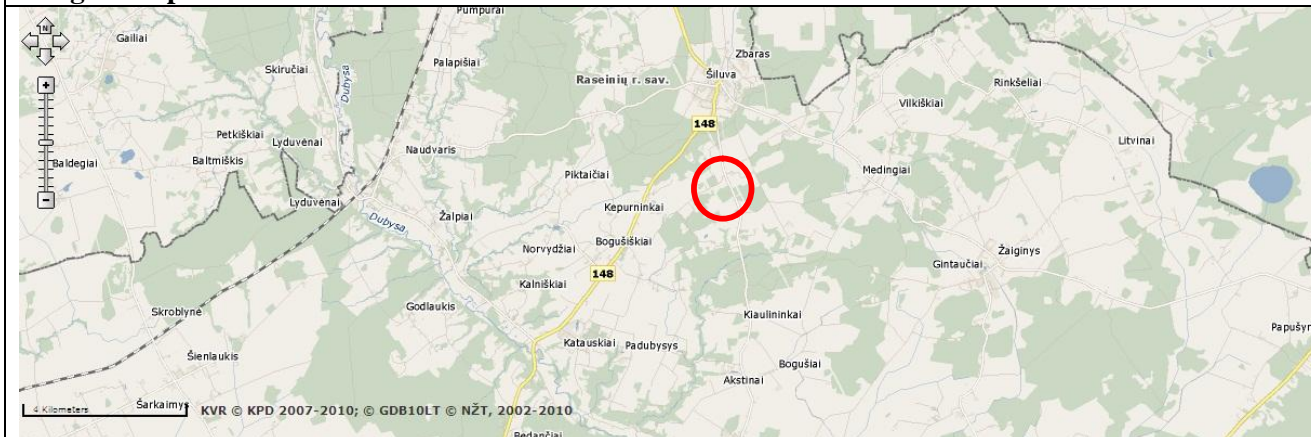

⁶⁹ D. Pikšrienė, 2006

	
Trumpas apibūdinimas	Svirnas. Tūris – kompaktinis, vieno aukšto su pastoge, stogo forma – dvišlaitis, kapitalinės sienos – fasadų sienų mūras, pastogės dalyje – fachverko konstrukcija, kolonos – medinių kolonų. Amžius: XIX a. vid.; po II-ojo pasaulinio karo rekonstruotas Rūsysis. Amžius: XIX a. vid.
Teisinė padėtis	Privatus, savininkas K. Skamarakas
Esamas infrastruktūros naudojimas	Šiuo metu objektas turizmo reikmėms praktiškai nenaudojamas. Saugomi tik dvaro skliautuoti rūšiai ir svirnas.
ESAMA BŪKLĖ (EKSPERTINIS VERTINIMAS)	
Objekto žinomumas ir svarba	Mažai žinomas
Pasiekiamumas (keliai)	Vidutinis, privažiavimas asfaltuotais keliais
Pasiekiamumas (turizmo trasos)	Sudėtingas, toli nuo seniūnijų centrų bei nuo turizmo trasų
Pasiekiamumas (nuorodos)	Geras, nuorodos yra.
Transporto parkavimo galimybės	Galimas parkavimas dvaro teritorijoje
Esama infrastruktūros būklė	Komplekso būklė avarinė, pritaikymui turizmo reikmėms reikalingos investicijos
Pastarųjų metų investicijos	Dvaro pastatas ir svirnas 2009 m. uždengti, tvarkomi, teritorija tvarkoma. Yra duomenų, kad savininkas ruošiasi įrengti privačius senelių namus
PLĖTROS GALIMYBĖS (EKSPERTINIS VERTINIMAS)	
Objekto pritaikymo galimybės turizmo reikmėms	Galimos veiklos objekte dėl jo dydžio labai įvairios: pramoginės (viešbutis, restoranas-bravoras, konferencijų salė, SPA centras, pramogų centras, mini golfo aikštynas, lauko atrakcionai ir kt.), reprezentacinės (ekspozicijų salės, koncertų salė, amatų centras, tradicinės dvaro šventės ir kt.). Objektas galėtų būti pažintinio dvarų kultūros kelio dalis, kuriame vyktų kultūros renginiai. Tačiau tuo pačiu objektas galėtų teikti ir aukšto lygio pagrindines turizmo paslaugas: apgyvendinimo, maitinimo ir kt. Tikslus paslaugų poreikis turėtų būti nustatytas parengiant verslo planą.
Galimas lankytojų skaičius	Didelis
Minimalus investicijų poreikis	3-5 mln. Lt

Išlaidų kaštai	Dideli: komunaliniai mokesčiai, didelis personalas
Investicijų efektyvumas	Vidutinis, galimas dalinis išsilaidymas iš vykdomos veiklos
IŠVADOS	
Pritaikymo turizmui stiprybės, galimybės	Didelės plėtros galimybės, tikėtinas didelis lankytojų skaičius
Pritaikymo turizmui silpnybės, grėsmės	Objektas šiek tiek atokesnėje vietovėje, mažiau žinomas
Bendras patrauklumas	Labai mažas

Eil. Nr.	11.4
Objekto pavadinimas	Šiaulelių piliakalnis
FAKTINIAI DUOMENYS	
Tipas (pagal sandarą)	Pavienis objektas
Tipas (pagal vertingųjų savybių pobūdį)	Archeologinis, istorinis
Adresas	Šiaulių k., Šiluvos sen.
Statusas	Registrinis objektas
Registro kodas	MC3882
Paminklas	Taip, kodas AV1065

Objekto apsaugos zona – nustatyta.**Geografinė padėtis****Fotofiksacija⁷⁰**

⁷⁰ G. Zabiela, 2004

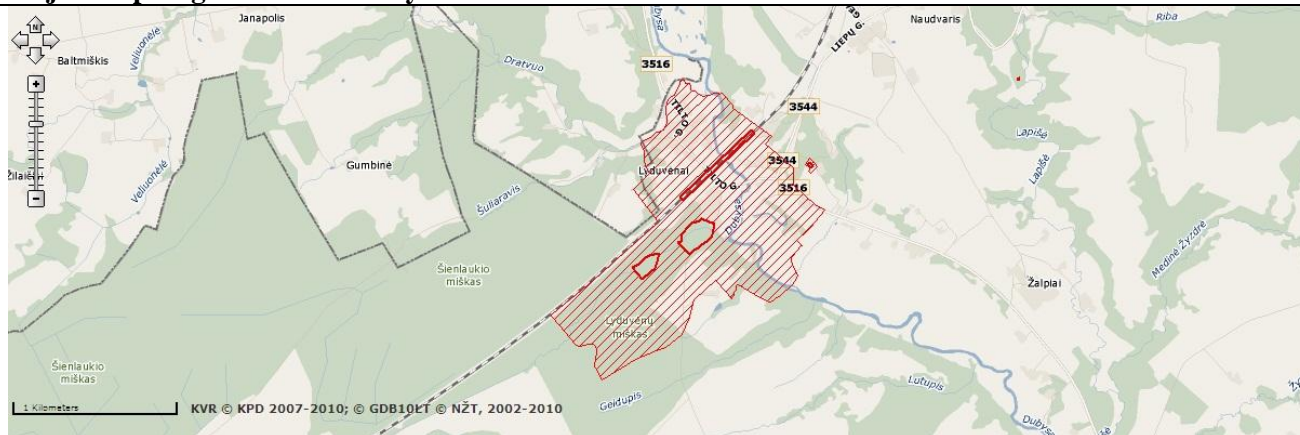
Trumpas apibūdinimas	Piliakalnis (Pilalė) įrengtas atskiroje kalvoje. Aikštelė keturkampė, pailga apie 40 m ilgio, jo šiauriniame gale yra nežymus pakilimas. Piliakalnio šlaitai vidutinio statumo, iki 9 m aukščio. Šiuo metu ant piliakalnio auga pavienės eglės ir keletas lapuočių, piliakalnis gražiai atsiskleidžia laukuose. Jis datuojamas I tūkst. – II tūkst. pradžia.
Teisinė padėtis	Viešasis
Esamas infrastruktūros naudojimas	Šiuo metu turizmo reikmėms objektas beveik nenaudojamas
ESAMA BŪKLĖ (EKSPERTINIS VERTINIMAS)	
Objekto žinomumas ir svarba	Mažai žinomas
Pasiekiamumas (keliai)	Vidutinis, greta kelio Raseiniai-Šiluva, tačiau kelis km reikia važiuoti žvyrkeliu
Pasiekiamumas (turizmo trasos)	Toliau nuo didelės dalies turizmo trasų
Pasiekiamumas (nuorodos)	Nuorodų nėra
Transporto parkavimo galimybės	Ribotos
Esama infrastruktūros būklė	Gera ⁷¹
Pastarųjų metų investicijos	Nuolatinės simbolinės, objektas šienaujamas
PLĖTROS GALIMYBĖS (EKSPERTINIS VERTINIMAS)	
Objekto pritaikymo galimybės turizmo reikmėms	Veiklos ribotos, pažintinio istorinio-archeologinio-etnokultūrinio kelio dalis, tradicinių renginių vieta ⁷² . Siūlomas laiptų, takų, mažosios architektūros elementų įrengimas.
Galimas lankytojų skaičius	Mažas arba vidutinis (renginių metu)
Minimalus investicijų poreikis	Iki 0,5 mln. Lt
Išlaikymo kaštai	Minimalūs
Investicijų efektyvumas	Mažas, pajamos negeneruojamos
IŠVADOS	
Pritaikymo turizmui stiprybės, galimybės	Reikalingos palyginti nedidelės investicijos, nebrangus investicijų išlaikymas
Pritaikymo turizmui silpnybės, grėsmės	Objektas nuošalesnėje vietoje, ribotos veiklų galimybės, nedidelis lankytojų skaičius
Bendras patrauklumas	Labai mažas

⁷¹ Siekiant objektyvumo, visų piliakalnių būklė vertinama vienodai „gera“, išskyrus tuos, kurie sparčiai nyksta arba tuos, kurie pastaruoju metu iš esmės sutvarkyti.

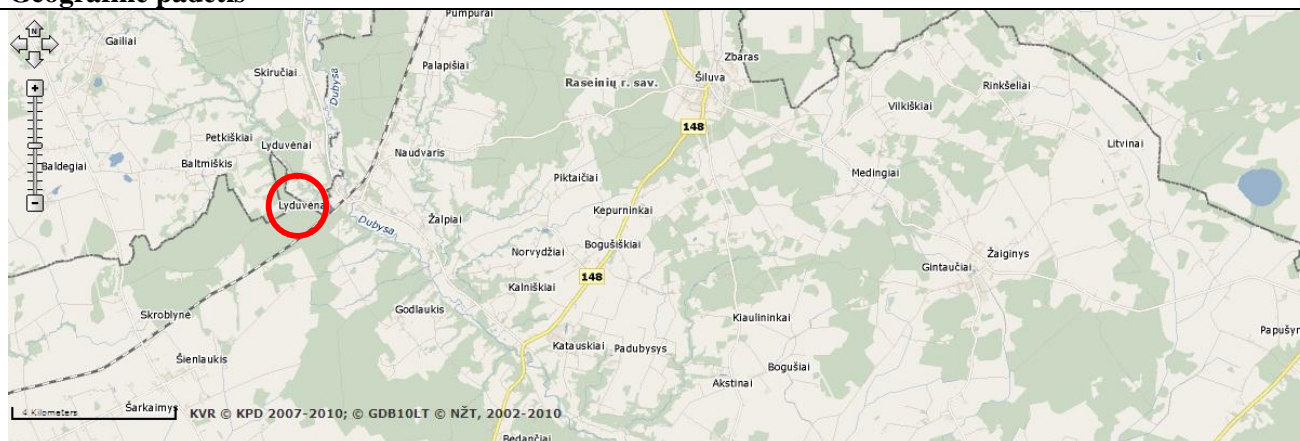
⁷² Siekiant objektyvumo, galimų turizmo veiklų įvairovė visuose piliakalniuose vertinama vienodai „maža“.

Eil. Nr.	11.5
Objekto pavadinimas	Lyduvėnų geležinkelio tiltas
FAKTINIAI DUOMENYS	
Tipas (pagal sandarą)	Pavienis objektas
Tipas (pagal vertingųjų savybių pobūdį)	Inžinerinis, architektūrinis
Adresas	Lyduvėnų mstl., Šiluvos sen.
Statusas	Registrinis objektas
Registro kodas	MC2288
Paminklas	Taip, kodas 1246

Objekto apsaugos zona – nustatyta. Plotas 16800 kv. m.

Geografinė padėtis

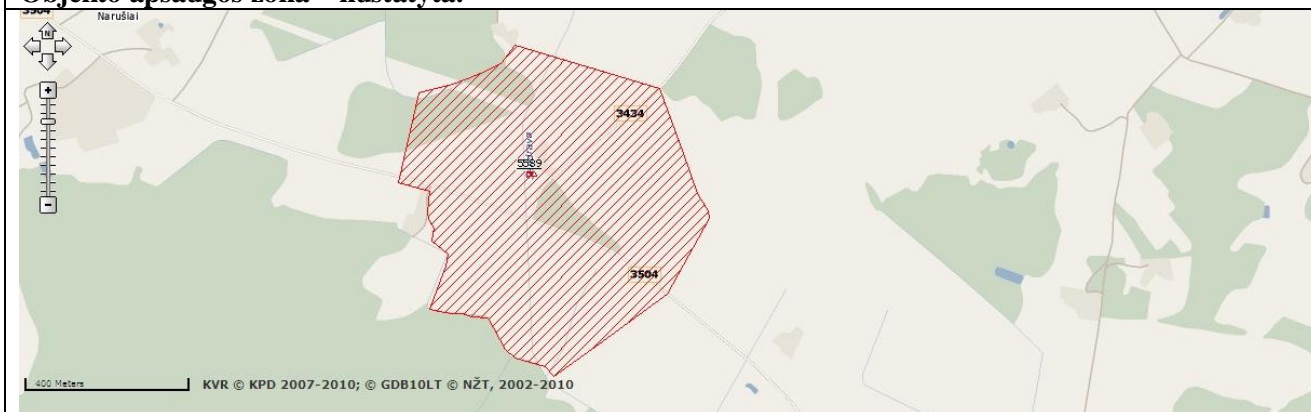
Fotofiksacija

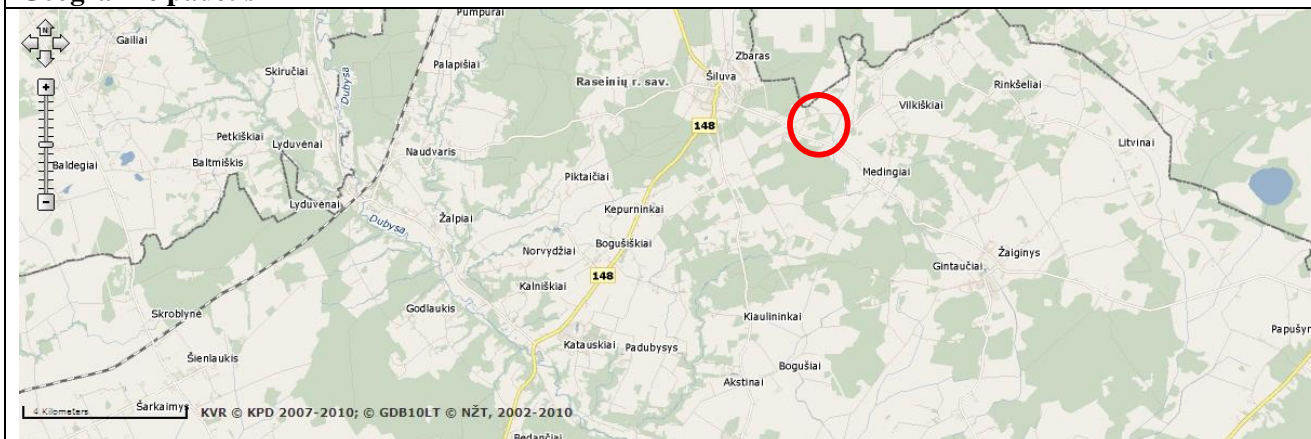
	
Trumpas apibūdinimas	Lyduvėnų tiltas – ilgiausias (599 m) ir aukščiausias (42 m) Lietuvos tiltas, esantis prie. Tiltas pastatytas Radviliškio-Pagėgių geležinkelio ruožo 50,7 km. Tiltas nutiestas per Dubysą ir jos slėnį. Medinę estakadą 1916 m. pastatė vokiečių kariuomenės pionieriai (tai buvo vienas didžiausių medinių tiltų Europoje), plieninį tiltą – 1918 m. pastatė vokiečių okupacinė valdžia. Ant tilto stovėjo kanclerio Oto fon Bismarko statula. 1944 m. tiltas buvo susprogdintas, 1951 m. rusų okupacinės kariuomenės inžinerinis dalinys atstatė tiltą ant naujų atramų.
Teisinė padėtis	Viešasis
Esamas infrastruktūros naudojimas	Šiuo metu objektas turizmo reikmėms praktiškai nenaudojamas, nors yra gana didelis lankytojų traukos objektas
ESAMA BŪKLĖ (EKSPERTINIS VERTINIMAS)	
Objekto žinomumas ir svarba	Gerai žinomas
Pasiekiamumas (keliai)	Vidutinis, Lyduvėnų miestelyje, privažiavimas tik asfaltuotais keliais
Pasiekiamumas (turizmo trasos)	Toliau nuo didelės dalies turizmo trasų
Pasiekiamumas (nuorodos)	Geras, nuorodos yra
Transporto parkavimo galimybės	Geras, yra parkavimo aikštelė, galimas parkavimas aplinkinėse gatvėse.
Esama infrastruktūros būklė	Komplekso būklė gera, platesniam pritaikymui turizmo reikmėms reikalingos investicijos
Pastarųjų metų investicijos	Objektas pilnai sutvarkytas ir eksploatuojamas transporto reikmėms
PLĖTROS GALIMYBĖS (EKSPERTINIS VERTINIMAS)	
Objekto pritaikymo galimybės turizmo reikmėms	Veiklos ribotos, pažintinio istorinio-memorialinio ar technikos paveldo kelio dalis Siūloma įdiegti pramoginį maršrutą-pasivažinėjimą tiltu pramoginiu traukiniu (analogas pasivažinėjimui „siauruku“ Ankykščių rajone).
Galimas lankytojų skaičius	Didelis
Minimalus investicijų poreikis	0,5-1,5 mln. Lt
Išlaidų kaštai	Minimalūs
Investicijų efektyvumas	Minimalus, pajamos praktiškai negeneruojamos
IŠVADOS	
Pritaikymo turizmui stiprybės, galimybės	Objektas populiarus ir žinomas, reikalingos nedidelės investicijos, tikėtinas nemažas lankytojų skaičius
Pritaikymo turizmui silpnybės, grėsmės	Objektas šiek tiek atokesnėje vietovėje, ribotas veiklų skaičius
Bendras patrauklumas	Didelis

Eil. Nr.	11.6
Objekto pavadinimas	Koplytėlės akmuo
FAKTINIAI DUOMENYS	
Tipas (pagal sandarą)	Pavienis objektas
Tipas (pagal vertingųjų savybių pobūdį)	Sakralinis
Adresas	Akmenės k., Šiluvos sen.
Statusas	Registrinis objektas
Registro kodas	MC5589
Paminklas	Taip, kodas AR902

Objekto apsaugos zona – nustatyta.

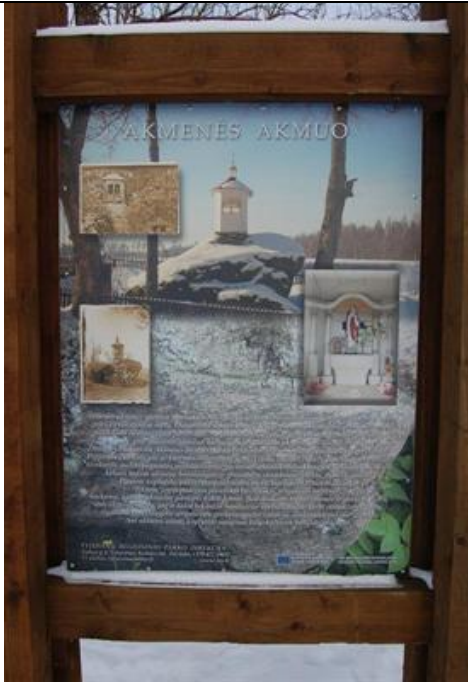

Geografinė padėtis

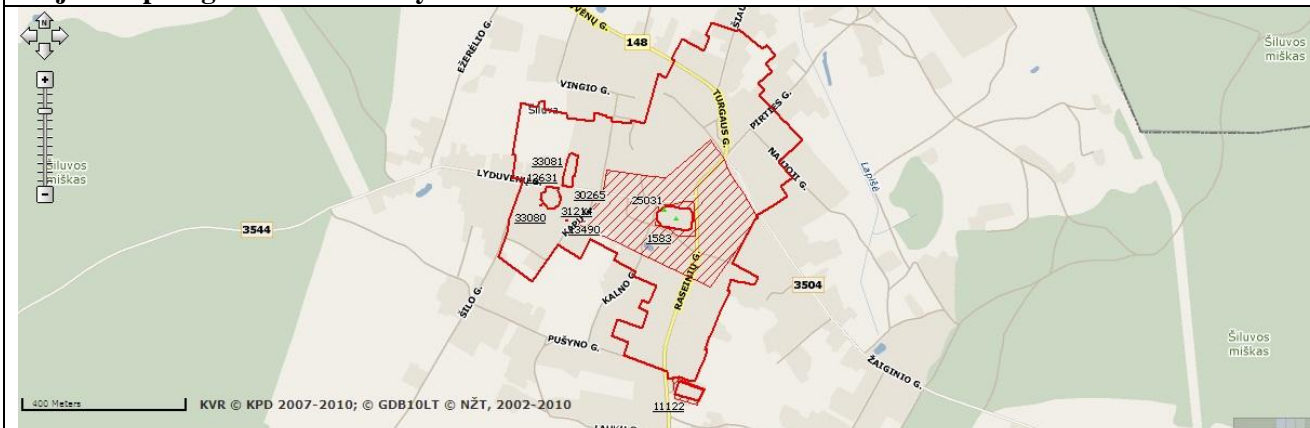
Fotofiksacija⁷³

⁷³ Nr. 1, 2 – V.Vaičiulytė, 2010.

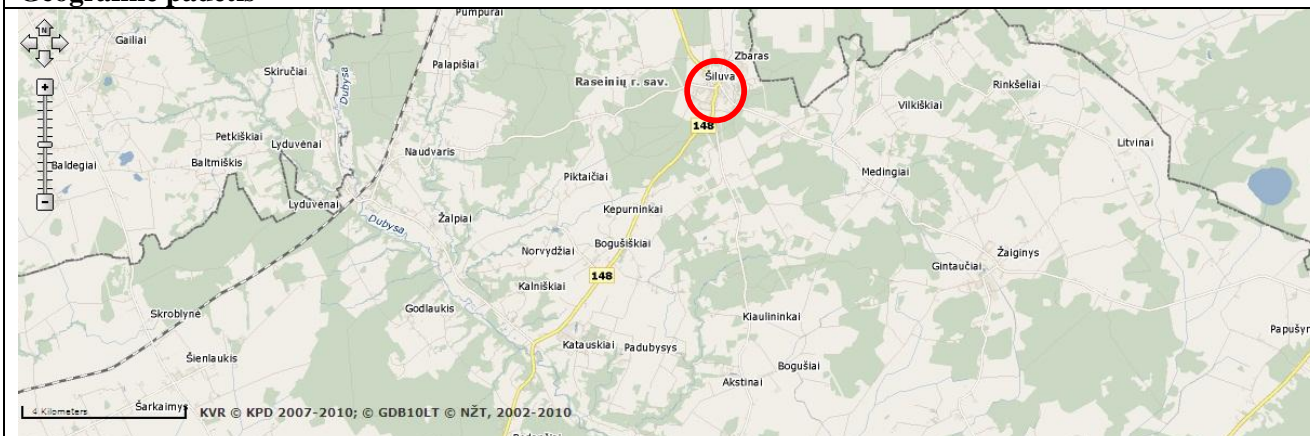
	
Trumpas apibūdinimas	<p>Tai pilkas netaisyklingo penkiakampio formos granito riedulys. 1808 m. ant akmens pastatyta koplytėlė su bokšteliu. Pagal padavimą, ant to akmens aukotos aukos pagonių dievams. Pasakojama, kad akmuo laikytas šventu, o greta tekėjusio Sandravos upelio vanduo turėjęs gydomųjų galių. Tai aliuzija į pirmąsias koplytėles, kokios buvo statomos ant garsiojo akmens po Marijos apsireiškimo.</p>
Teisinė padėtis	Viešasis
Esamas infrastruktūros naudojimas	Šiuo metu objektas turizmo veiklai naudojamas, lankomas.
ESAMA BŪKLĖ (EKSPERTINIS VERTINIMAS)	
Objekto žinomumas ir svarba	Mažai žinomas
Pasiekiamumas (keliai)	Netoli Šiluvos, pasiekiamas asfaltuotu keliu
Pasiekiamumas (turizmo trasos)	Netoli kelio Šiluva-Raseiniai, tačiau toliau nuo daugelio kitų turizmo trasų
Pasiekiamumas (nuorodos)	Geras, nuorodos yra.
Transporto parkavimo galimybės	Geras, galimas parkavimas greta
Esama infrastruktūros būklė	Komplekso būklė gera, platesniam pritaikymui turizmo reikmėms reikalingos investicijos
Pastarųjų metų investicijos	Simbolinės
PLĖTROS GALIMYBĖS (EKSPERTINIS VERTINIMAS)	
Objekto pritaikymo galimybės turizmo reikmėms	Veiklos ribotos, sakralinės arba kultūrinės.
Galimas lankytojų skaičius	Nedidelis
Minimalus investicijų poreikis	Iki 0,5 mln. Lt
Išlaikymo kaštai	Minimalūs
Investicijų efektyvumas	Mažas, pajamos negeneruojamos
IŠVADOS	
Pritaikymo turizmui stiprybės, galimybės	Reikalingos nedidelės investicijos
Pritaikymo turizmui silpnybės, grėsmės	Didelis lankytojų srautas mažai tikėtinas, objektas gana atokiaje voetoje
Bendras patrauklumas	Labai mažas

Eil. Nr.	11.7
Objekto pavadinimas	Šiluvos miestelio istorinė dalis, Švč. M. Marijos Gimimo bazilikos kompleksas, Kryžius Popiežiui Jonui Pauliui II, Koplytstulpis Jonui Žemaičiui
FAKTINIAI DUOMENYS	
Tipas (pagal sandarą)	Vietovė, kompleksas
Tipas (pagal vertingųjų savybių pobūdį)	Architektūrinis, urbanistinis, istorinis, sakralinis
Adresas	Šiluvos mstl., Šiluvos sen.
Statusas	Registrinis objektas
Registro kodas	MC12631, MC1583
Paminklas	Taip, kodas AtV590

Objekto apsaugos zona – nustatyta. Plotas 329718 kv. m.

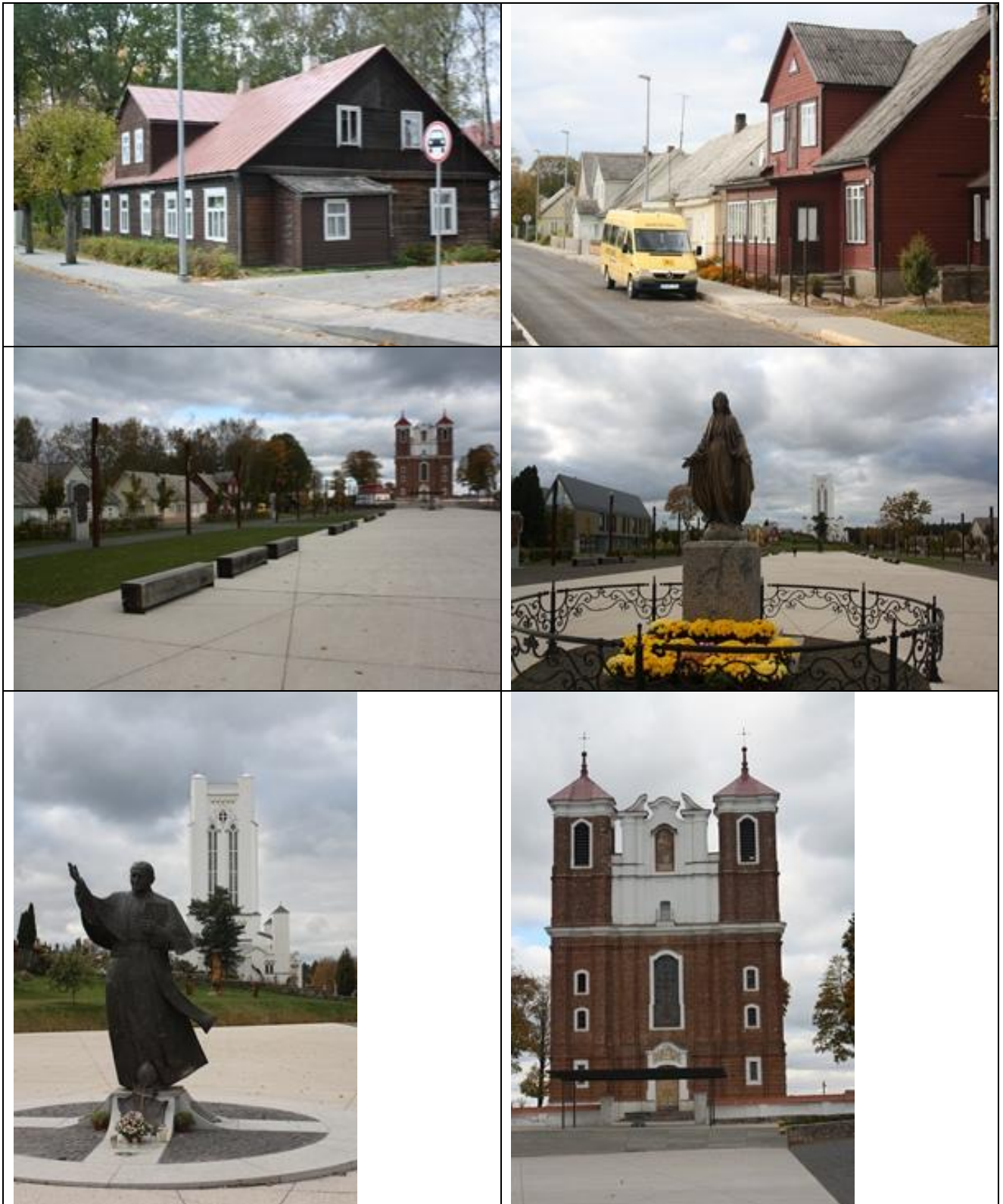

Geografinė padėtis

Fotofiksacija

Trumpas apibūdinimas

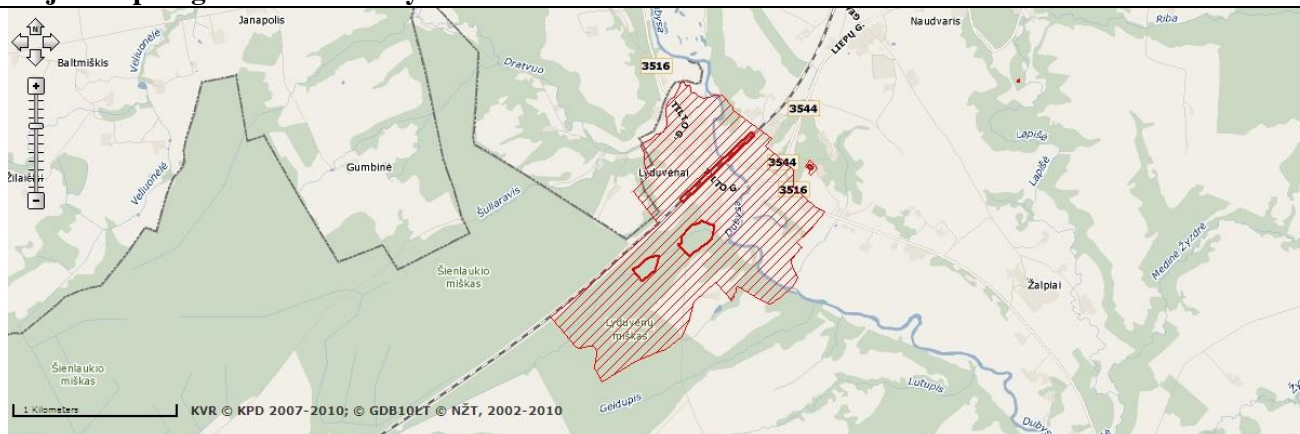
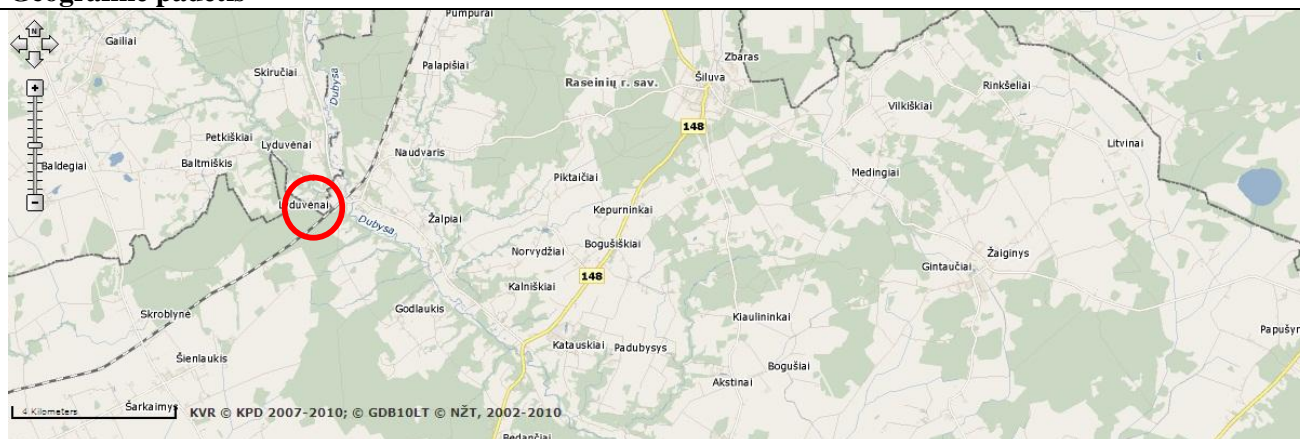
Šiluvos miestelio centras. Planavimo sprendiniai – radialinė plano struktūra su keturkampe turgaus aikšte, vizualinė kompozicinė ašis tarp Bazilikos ir Švč. Mergelės Marijos apsireiškimo koplyčios, Raseinių, Jono Pauliaus II, M. Jurgaičio, Vingio, Kapų, Bukoto, Žaiginio, Naujosios, Tytuvėnų, Šiaulėnų, Kalno gatvių trasos. 1 a. su pastoge ir 1 a. su mezoniniais dvišlaičiais, medinių ir mūrinių pastatų užstatymo pagal gatvių perimetrą pobūdis.

	<p>Šiluvos bažnyčia. 1457 m. pastatyta pirmoji Šiluvos bažnyčia, o pats miestelis minimas nuo 1517 m. Manoma, kad Švč. Mergelės Marijos Gimimo atleidai pradėti švęsti būtent pastačius pirmąją bažnyčią. Žmonės į Šiluvą traukė ne tik patys atleidai, bet ir vis plačiau sklindanti žinia apie Marijos apsireiškimą Šiluvoje ir bažnyčioje kabantis Švč. Mergelės Marijos su Kūdikiu paveikslas. Pasak bažnyčios šaltinių, 1608 ar 1612 metais piemenėliams Šiluvoje apsireiškė Švč. Mergelė Marija su kūdikėliu ant rankų. Žmonės ėmė keliauti į Šiluvą kaip piligrimai, rengiamos procesijos – tai buvo pirmoji Vatikano pripažinta Marijos apsireiškimo vieta Europoje. XVII a. Šiluva gavo prekymečio, o 1738 m. – turgaus privilegiją. 1627 m. čia pastatyta nauja Šiluvos bažnyčia, vėliau atnaujinta ir perstatyta. Dabartinė mūrinė bažnyčia pastatyta 1775 m., o 1924 m. buvo pastatyta 1903 m. garsaus skulptoriaus ir architekto Antano Vivulskio (1877–1919 m.) suprojektuota koplyčia. Bažnyčia vėlyvojo baroko stiliaus, stačiakampio plano, halinė, su dviem bokštais pagrindiniame fasade ir trisiene apside. Prie apsidės bažnyčios kampuose prigludusios žema zakristija ir koplyčia. Išorė raudonų plytų mūro, su balto tinko akcentais (bokštai, langų apvadai, etc.) Vidus trijų navų, atskirtų pilioriais. Šventoriaus tvora mūrinė. Amžius: XV a. pr. – XX a. I p. Bazilikos atsiradimo data: XVIII – XX a. pr.</p>
Teisinė padėtis	Viešasis
Esamas infrastruktūros naudojimas	Šiuo metu objektas aktyviai naudojamas turizmo veiklai, yra vienas svarbiausių rajono turizmo traukos centrų.
ESAMA BŪKLĖ (EKSPERTINIS VERTINIMAS)	
Objekto žinomumas ir svarba	Labai gerai žinomas
Pasiekiamumas (keliai)	Vidutinis, Šiluvos miestelis yra pasiekiamas rajoniniais keliais, tačiau rajono pakraštyje
Pasiekiamumas (turizmo trasos)	Šiluva patenka į dalį autoturizmo, dviračių ir pėsčiųjų turizmo trasų
Pasiekiamumas (nuorodos)	Geras, nuorodos yra.
Transporto parkavimo galimybės	Geras, yra parkavimo aikštelė, galimas parkavimas aplinkinėse gatvėse.
Esama infrastruktūros būklė	Komplekso būklė gera, platesniam pritaikymui turizmo reikmėms reikalingos investicijos
Pastarųjų metų investicijos	Labai didelės, atliktas aikštės pertvarkymas, bažnyčios remontas, pastatytas piligrimų informacijos centras.
PLĖTROS GALIMYBĖS (EKSPERTINIS VERTINIMAS)	
Objekto pritaikymo galimybės turizmo reikmėms	Galimos veiklos objekte (miestelyje) dėl jo dydžio labai įvairios: turizmo paslaugų plėtra paveldo pastatuose (viešbučiai, kavinės, konferencijų salės, pramogų centrai, sveikatingumo įstaigos, turgaus-mugių paviljonai ir kt.), reprezentacinės-kultūrinės (klojimo teatras, amatų centras, tradicinės miestelio šventės ir kt.). Objektas galėtų būti pažintinio miestelių kultūros ar medinės architektūros kelio dalis, kuriame vyktų kultūros renginiai. Tačiau tuo

	pačiu objektas galėtų teikti ir aukšto lygio pagrindines turizmo paslaugas: apgyvendinimo, maitinimo ir kt. Tikslinga parama verslui, veikiančiam paveldo pastatuose: mokesčių lengvatos, pastatų fasadų tvarkymo išlaidų kompensavimas ir pan. Bažnyčios pastatuose veiklos ribotos, sakralinės arba kultūrinės. Galimas bažnytinės muzikos koncertų organizavimas, mūrinės-sakralinės architektūros maršruto organizavimas ir pan. ⁷⁴ .
Galimas lankytojų skaičius	Didelis
Minimalus investicijų poreikis	1,5-3 mln. Lt
Išlaikymo kaštai	Vidutiniai: komunaliniai mokesčiai, personalas
Investicijų efektyvumas	Vidutinis, galimas dalinis išsilaikymas iš vykdomos veiklos
IŠVADOS	
Pritaikymo turizmui stiprybės, galimybės	Investuotos didelės lėšos, objektas populiarus ir žinomas, didelės plėtros galimybės, tikėtinas didelis lankytojų skaičius
Pritaikymo turizmui silpnybės, grėsmės	Objektas šiek tiek atokesnėje vietovėje, Šiluvoje labai ribotos apgyvendinimo galimybės, todėl daugiausia lankosi tik vienadieniai lankytojai
Bendras patrauklumas	Didelis

⁷⁴ Siekiant objektyvumo, visose panašaus tipo bažnyčiose turizmo veiklos galimybės vertinamos maždaug vienodai.

Eil. Nr.	11.8
Objekto pavadinimas	Lyduvėnų piliakalniai
FAKTINIAI DUOMENYS	
Tipas (pagal sandarą)	Kompleksas. Sudaro: Lyduvėnų piliakalnis ir Lyduvėnų piliakalnis II
Tipas (pagal vertingųjų savybių pobūdį)	Archeologinis, istorinis
Adresas	Lyduvėnų mstl., Šiluvos sen.
Statusas	Registrinis objektas
Registro kodas	MC5590 ir MC5591
Paminklas	Taip, kodai AR903 ir AR904

Objekto apsaugos zona – nustatyta. Plotas 1389000 kv. m.**Geografinė padėtis****Fotofiksacija⁷⁵**

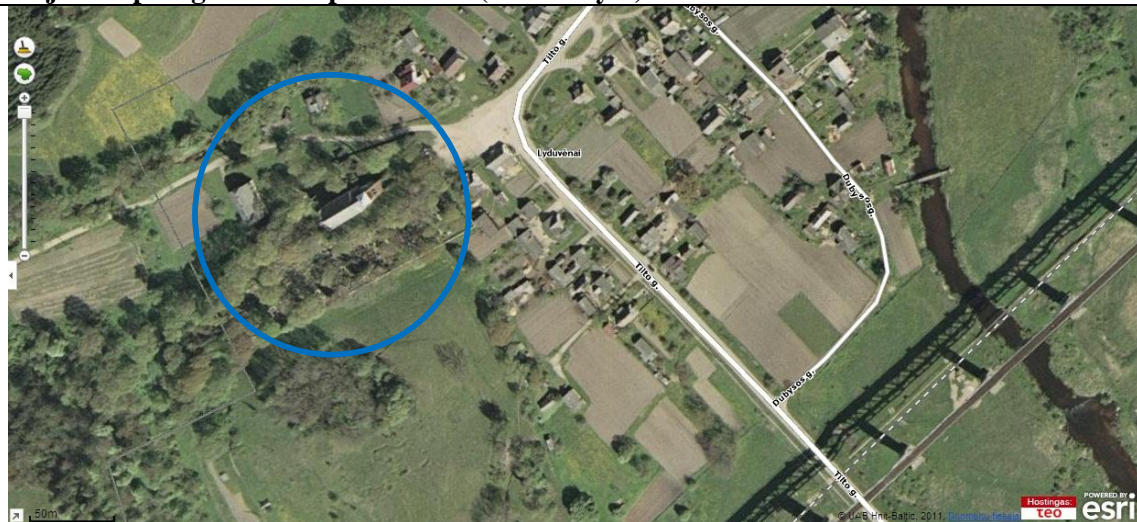
⁷⁵ Nr. 1 – Z. Baubonis, 2005
Nr. 2 – G. Zabiela, 2005

Trumpas apibūdinimas	Piliakalnis įrengtas Dubysos dešiniojo kranto aukštutinės terasos kyšulyje Lyduvos dešiniajame krante. Aikštelė trapecinė, pailga. Amžius: Piliakalnis datuojamas I tūkst. – II tūkst. pradžia. Antrasis piliakalnis (Barsukalnis) yra 350 m į PV nuo pirmojo. Jis įrengtas aukštumos kyšulyje Lyduvos kairiajame krante. Aikštelė netaisyklingo keturkampio formos, pailga. Amžius: Piliakalnis datuojamas I tūkst. – II tūkst. pradžia.
Teisinė padėtis	Viešasis
Esamas infrastruktūros naudojimas	Šiuo metu objektas turizmo reikmėms praktiškai nenaudojamas
ESAMA BŪKLĖ (EKSPERTINIS VERTINIMAS)	
Objekto žinomumas ir svarba	Vidutiniškai žinomas
Pasiekiamumas (keliai)	Vidutinis, greta asfaltuoto kelio (kelis šimtus metrų reikia važiuoti žvyrkeliu).
Pasiekiamumas (turizmo trasos)	Vidutinis, toliau nuo seniūnijų centrų, nepatenka į didžiąją dalį autoturizmo, dviračių, pėsčiųjų ir vandens trasų.
Pasiekiamumas (nuorodos)	Geras, yra nuoroda
Transporto parkavimo galimybės	Ribotos
Esama infrastruktūros būklė	Gera ⁷⁶
Pastarųjų metų investicijos	Nuolatinės simbolinės, objektas šienaujamas
PLĖTROS GALIMYBĖS (EKSPERTINIS VERTINIMAS)	
Objekto pritaikymo galimybės turizmo reikmėms	Veiklos ribotos, pažintinio istorinio-archeologinio-etnokultūrinio kelio dalis, tradicinių renginių vieta ⁷⁷ . Siūlomas laiptų, takų, mažosios architektūros elementų įrengimas.
Galimas lankytojų skaičius	Mažas arba vidutinis (renginių metu)
Minimalus investicijų poreikis	Iki 0,5 mln. Lt
Išlaidų kaštai	Minimalūs
Investicijų efektyvumas	Mažas, pajamos negeneruojamos
IŠVADOS	
Pritaikymo turizmui stiprybės, galimybės	Reikalingos palyginti nedidelės investicijos, nebrangus investicijų išlaidų
Pritaikymo turizmui silpnybės, grėsmės	Ribotos veiklų galimybės, nedidelis lankytojų skaičius, objektas atokesnis
Bendras patrauklumas	Mažas

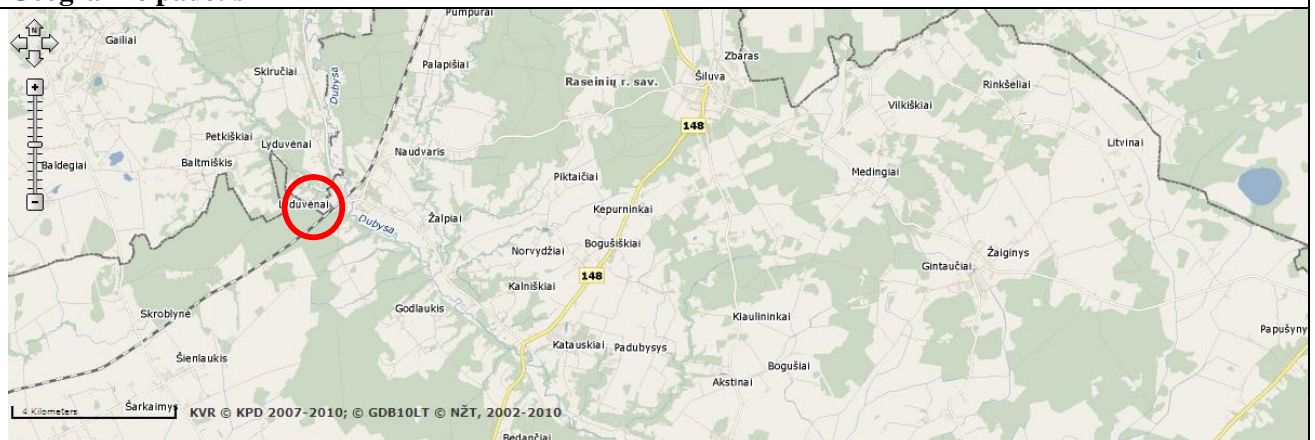
⁷⁶ Siekiant objektyvumo, visų piliakalnių būklė vertinama vienodai „gera“, išskyrus tuos, kurie sparčiai nyksta arba tuos, kurie pastaruoju metu iš esmės sutvarkyti.

⁷⁷ Siekiant objektyvumo, galimų turizmo veiklų įvairovė visuose piliakalniuose vertinama vienodai „maža“.

Eil. Nr.	11.9
Objekto pavadinimas	Lyduvėnų Švč. apaštalų Petro ir Pauliaus bažnyčia
FAKTINIAI DUOMENYS	
Tipas (pagal sandarą)	Pavienis objektas
Tipas (pagal vertingųjų savybių pobūdį)	Sakralinis
Adresas	Lyduvėnų mstl., Šiluvos sen.
Statusas	Savivaldybės saugomas
Registro kodas	Nėra
Paminklas	Ne
Objekto apsaugos zona – preliminari (nenustatyta).	

Geografinė padėtis

Fotofiksacija

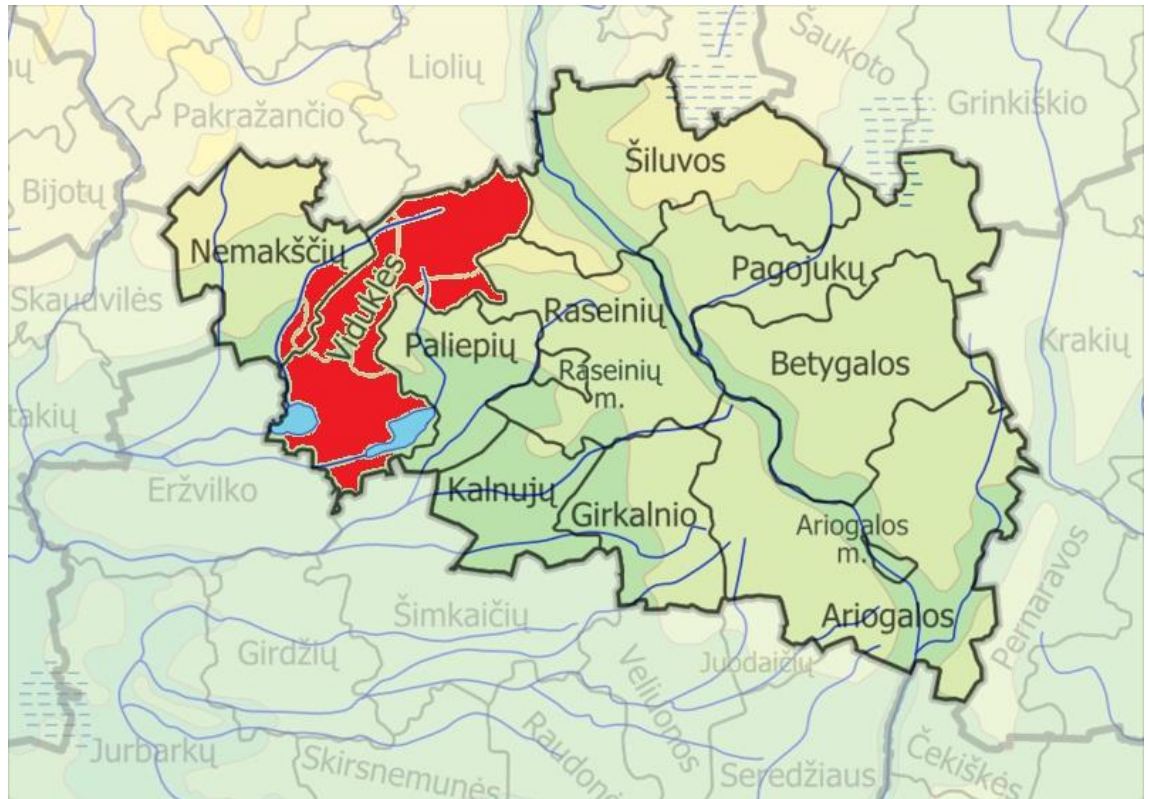

Trumpas apibūdinimas	Lyduvėnų katalikų bažnyčia XVI a. antroje pusėje atiteko evangelikams reformatams. 1613 m. minima katalikų bažnyčia. XVIII a. pirmoje pusėje pradėta statyti mūrinė bažnyčia. Mirus Lyduvėnų dvaro savininkui, statyba sustojo. Vėl pradėta 1755 m. 1761 m. bažnyčia pastatyta. 1853 m. minima parapiinė mokykla. Architektas Nikolajus Andrejevas 1902 m. suprojektavo bažnyčios bokštą. Jis 1907 m. pastatytas ne pagal projektą. Statinį komisija priėmė tik 1911 metais. 1914 m. įsteigta „Saulės“ draugijos mokykla. Per Antrąjį pasaulinį karą bažnyčia apgriauta, vėliau suremontuota. Bokštas pastatytas žemesnis už buvusį. Bažnyčia turi vėlyvojo baroko bruožų, stačiakampio plano, vienabokštė, su pusapskrite apside. Šventoriaus tvora mūrinė. Jame yra kapinės.
Teisinė padėtis	Viešasis
Esamas infrastruktūros naudojimas	Objektas šiuo metu naudojamas, paskirtis sakralinė
ESAMA BŪKLĖ (EKSPERTINIS VERTINIMAS)	
Objekto žinomumas ir svarba	Mažai žinomas
Pasiekiamumas (keliai)	Vidutinis, Lyduvėnų miestelyje, privažiavimas tik asfaltuotais keliais
Pasiekiamumas (turizmo trasos)	Toliau nuo didelės dalies turizmo trasų
Pasiekiamumas (nuorodos)	Geras, nuorodos yra
Transporto parkavimo galimybės	Geras, yra parkavimo aikštelė, galimas parkavimas aplinkinėse gatvėse.
Esama infrastruktūros būklė	Būklė gera, pritaikymui turizmo reikmėms reikalingas remontas
Pastarųjų metų investicijos	Nuolatinės simbolinės
PLĖTROS GALIMYBĖS (EKSPERTINIS VERTINIMAS)	
Objekto pritaikymo galimybės turizmo reikmėms	Veiklos ribotos, sakralinės arba kultūrinės. Galimas bažnytinės muzikos koncertų organizavimas, medinės-sakralinės architektūros maršruto organizavimas ir pan. ⁷⁸
Galimas lankytojų skaičius	Nedidelis

⁷⁸ Siekiant objektyvumo, visose panašaus tipo bažnyčiose turizmo veiklos galimybės vertinamos maždaug vienodai.

Minimalus investicijų poreikis	Iki 0,5 mln. Lt
Išlaikymo kaštai	Nedideli: komunaliniai mokesčiai
Investicijų efektyvumas	Mažas, pajamos negeneruojamos
IŠVADOS	
Pritaikymo turizmui stiprybės, galimybės	Reikalingos nedidelės investicijos
Pritaikymo turizmui silpnybės, grėsmės	Didelis lankytojų srautas mažai tikėtinas, vidutinis pasiekiamumas
Bendras patrauklumas	Labai mažas

4.1.12. VIDUKLĖS SENIŪNIJA

54 kaimus jungiančioje Viduklės seniūnijoje gyvena 4400 žmonės ir pagal šį rodiklį tarp kitų rajono kaimiškųjų seniūnijų ji yra antra. Pagal užimamą plotą (17 448 ha) seniūnija taip pat yra viena iš didesniųjų. Administraciniame seniūnijos centre – Viduklės miestelyje – gyvena 2050 žmonių. Kitos stambesnės seniūnijos gyvenvietės: GyLIAI, Viduklės geležinkelio stotis ir Paupys. Viduklės seniūnijoje yra šie kultūros paveldo objektai:

Registriniai objektai:

- Viduklės senosios žydų kapinės MC20719
- Viduklės žydų žudynių vieta ir kapas MC2094
- Viduklės geležinkelio stoties žydų žudynių vieta ir kapas MC2093
- Viduklės karių kapinės MC11124
- Krikštykla su Jėzaus krikšto skulptūrine grupe MC13498
- Kryželis MC908
- Paveikslas „Pieta“ su aptaisu MC13493
- Paveikslas „Šv. Antanas“ aptaisas MC13494
- Skulptūra „Nazarietis“ MC13497
- Stogastulpis su kryžiumi - viršūne MC2889
- Taurė MC4987
- Taurė MC13495
- Altorius su 10 skulptūrų MC4989
- Bažnyčia, varpinė ir šventoriaus vartai MC1585
- Klebonija MC2226
- Kopytėlė prie sienos su Nukryžiuotojo skulptūrine grupe MC13499
- Ornamentuotas kryžius MC13496
- Ornamentuotas kryžius MC13500
- Varpas MC4988

- Vitražai „Paster bonus“ ir „Mater dolorosa“ MC13492
- Sodyba MC532 (poeto S.Stanevičiaus gimtinė)

Savivaldybės saugomi:

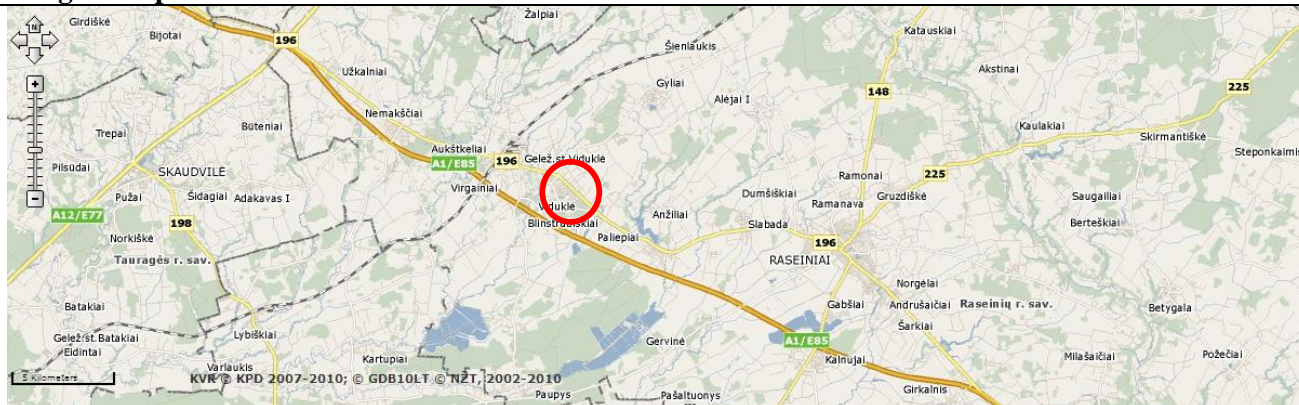
- Paupio Šv. Šeimos - Jėzaus, Marijos ir Juozapo – bažnyčia
- Parkas ir koplytstulpiai, vad. „Bakaniukai“
- Virginių kaimo kapinės
- Vailabų kaimo kapinės. Didvėjo kaimo kapinės
- Partizanų išniekinimo ir užkasimo vieta Viduklės mstl., Kęstučio g.
- Buvus NKVD - MGB būstinė (istorinė vieta), Viduklė, Kęstučio g. 51

Pastaba: pabraukti objektai atrinkti kaip perspektyvūs pritaikymui turizmo reikmėms.

Eil. Nr.	12.1
Objekto pavadinimas	Viduklės Bažnyčia, varpas ir šventoriaus vartai
FAKTINIAI DUOMENYS	
Tipas (pagal sandarą)	Pavienis objektas
Tipas (pagal vertingųjų savybių pobūdį)	Sakralinis
Adresas	Viduklės mstl., Viduklės sen.
Statusas	Registrinis objektas
Registro kodas	MC1585
Paminklas	Taip, kodas AtV592
Objekto apsaugos zona – preliminari (nenustatyta).	

Geografinė padėtis

Fotofiksacija

			
Trumpas apibūdinimas		<p>Pirmoji bažnyčia Viduklėje pastatyta apie 1416 m. (viena pirmųjų Žemaitijoje). LDK Vytautas 1421 m. dovanavo Žemaičių vyskupui 10 Viduklės valsčiaus gyventojų su žeme. 1528 m. bažnyčiai skirta daugiau turtų. Viduklės klebonas oficialiai buvo Žemaičių vyskupas. Parapiją valdė jo skirti administratoriai ir vikarai. Plintant protestantizmui bažnyčia kuri laiką kunigo neturėjo. 1579 m. popiežiaus nuncijus Viduklėje rado vikarą (tada pamokslą lietuviškai pasakė jėzuitas M. Sedkovskis). Nuo 1579 m. veikė parapiinė mokykla (minima ir 1632 m., atkurta 1781 m.). Apie 1699 m. pastatyta bažnyčia. Motiejus Beržinskis 1800 m. įsipareigojo pastatyti naują bažnyčią. Ji, baigiama statyti, 1804 m. sudegė. 1806 m. pastatyta dabartinė medinė bažnyčia. 1841 m. parapijai priklausė Vadžgirio ir Eržvilko filijos. 1940 m. Viduklės parapijai priklausė Paupio ir Žalpių filijos. 1976–1982 m. klebonavęs Alfonsas Svarinskas buvo suimtas ir nuteistas 7 m. pataisos darbų už pernelyg aktyvią veiklą (pvz., rengdavo religines vakarones). Bažnyčia stačiakampio plano, su bokšteliu. Šventoriaus tvora akmenų mūro. Prie jos – 3 tarpsnių varpinė (apatinis – akmenų mūro, viršutiniai – mediniai).</p>	
Teisinė padėtis		Viešasis	
Esamas infrastruktūros naudojimas		Objektas šiuo metu naudojamas, paskirtis sakralinė	
ESAMA BŪKLĖ (EKSPERTINIS VERTINIMAS)			
Objekto žinomumas ir svarba		Vidutiniškai žinomas	
Pasiekiamumas (keliai)		Labai geras, Viduklės miestelyje, vienoje centrinių asfaltuotų gatvių, netoli autostrados Vilnius-Kaunas-Klaipėda	
Pasiekiamumas (turizmo trasos)		Labai geras, Viduklė patenka į dalį autoturizmo, dviračių, pėsčiųjų trasų	
Pasiekiamumas (nuorodos)		Nuorodų nėra	
Transporto parkavimo galimybės		Geros, galimas parkavimas aplinkinėse gatvėse, yra aikštelė	
Esama infrastruktūros būklė		Komplekso būklė gera, 2006 m. atliktas vidaus ir	

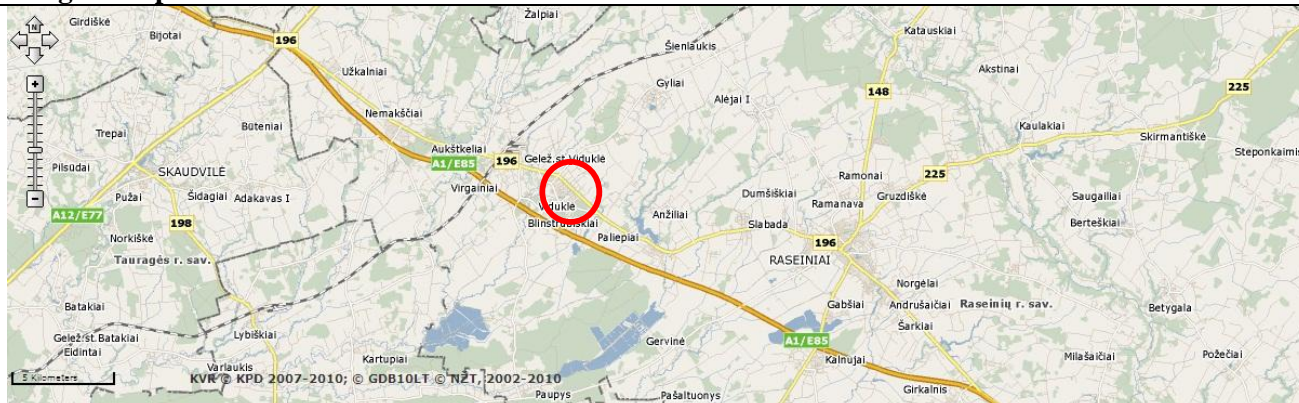
	išorės remontas, platesniam pritaikymui turizmo reikmėms reikalingos investicijos
Pastarųjų metų investicijos	Labai didelės, rekonstruota dalis pastatų, sutvarkyta aplinka ir kt.
PLĖTROS GALIMYBĖS (EKSPERTINIS VERTINIMAS)	
Objekto pritaikymo galimybės turizmo reikmėms	Veiklos ribotos, sakralinės arba kultūrinės. Galimas bažnytinės muzikos koncertų organizavimas, medinės-sakralinės architektūros maršruto organizavimas ir pan. ⁷⁹ . Viena iš 4 Žemaičių krikšto bažnyčių (Ariogalos, Betygalos, Raseinių ir Viduklės), galimas maršruto organizavimas.
Galimas lankytojų skaičius	Nedidelis
Minimalus investicijų poreikis	Iki 0,5 mln. Lt
Išlaikymo kaštai	Nedideli: komunaliniai mokesčiai
Investicijų efektyvumas	Mažas, pajamos negeneruojamos
IŠVADOS	
Pritaikymo turizmui stiprybės, galimybės	Geras pasiekiamumas, reikalingos nedidelės investicijos
Pritaikymo turizmui silpnybės, grėsmės	Didelis lankytojų srautas mažai tikėtinas
Bendras patrauklumas	Vidutinis

⁷⁹ Siekiant objektyvumo, visose panašaus tipo bažnyčiose turizmo veiklos galimybės vertinamos maždaug vienodai.

Eil. Nr.	12.2
Objekto pavadinimas	Viduklės klebonija
FAKTINIAI DUOMENYS	
Tipas (pagal sandarą)	Pavienis objektas
Tipas (pagal vertingųjų savybių pobūdį)	Sakralinis
Adresas	Viduklės mstl., Viduklės sen.
Statusas	Registrinis objektas
Registro kodas	MC2226
Paminklas	Taip, kodas 1183
Objekto apsaugos zona – preliminari (nenustatyta).	

Geografinė padėtis

Fotofiksacija

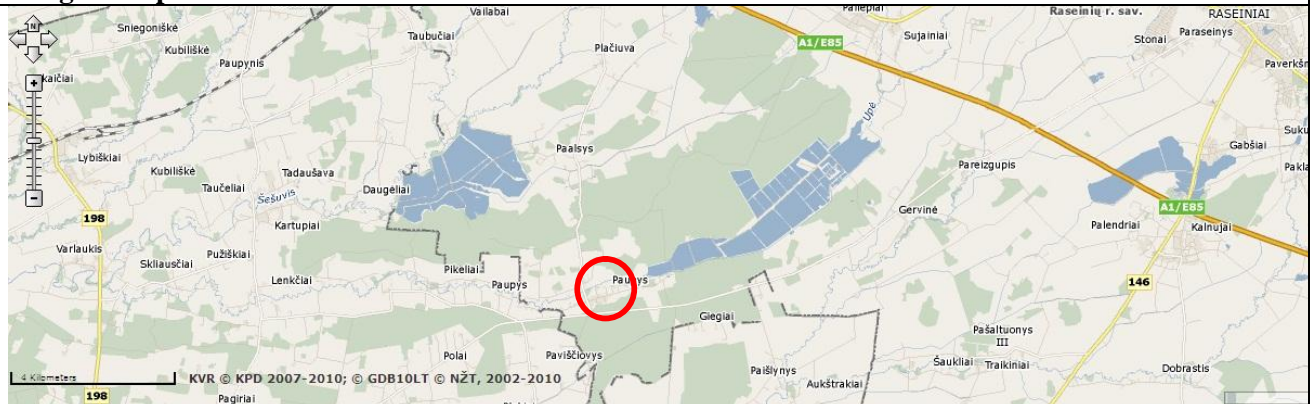

	
Trumpas apibūdinimas	Atsiradimo data: XIX a. pab.
Teisinė padėtis	Viešasis
Esamas infrastruktūros naudojimas	Šiuo metu objektas nenaudojamas, avarinės būklės.
ESAMA BŪKLĖ (EKSPERTINIS VERTINIMAS)	
Objekto žinomumas ir svarba	Gerai žinomas
Pasiekiamumas (keliai)	Labai geras, Viduklės miestelyje, vienoje centrinių asfaltuotų gatvių, netoli autostrados Vilnius-Kaunas-Klaipėda
Pasiekiamumas (turizmo trasos)	Labai geras, Viduklė patenka į dalį autoturizmo, dviračių, pėsčiųjų trasų
Pasiekiamumas (nuorodos)	Nuorodų nėra
Transporto parkavimo galimybės	Geros, galimas parkavimas aplinkinėse gatvėse, yra aikštelė
Esama infrastruktūros būklė	Būklė avarinė, rąstinės sienos ir perdangos susidėvėjusios, vietomis skilusios. Pastato stogas skardinis, susidėvėjęs. Pastatui būtina pilna renovacija.
Pastarųjų metų investicijos	Atlikti matavimai, tvarkoma aplinka
PLĖTROS GALIMYBĖS (EKSPERTINIS VERTINIMAS)	
Objekto pritaikymo galimybės turizmo reikmėms	Po rekonstrukcijos darbų senosios klebonijos pastatą galima pritaikyti viešosioms reikmėms – įkurti Viduklės krašto istorijos ir religijos muziejų, galbūt sudaryti sąlygas bendruomenių veiklai, piligrimų priėmimui, įsteigti amatų centrą, teikti kitas turizmo paslaugas apgyvendinimo, maitinimo). Tikslių paslaugų nustatymui siūlomas investicinio projekto parengimas.
Galimas lankytojų skaičius	Nedidelis
Minimalus investicijų poreikis	1,5-3 mln. Lt
Išlaidų kaštai	Nedideli: komunaliniai mokesčiai, didelis personalas
Investicijų efektyvumas	Vidutinis, galimas dalinis išsilaikymas iš vykdomos veiklos
IŠVADOS	
Pritaikymo turizmui stiprybės, galimybės	Viduklės miestelis gerai žinomas, galimas turizmo veiklų kompleksiskumas, geras pasiekiamumas
Pritaikymo turizmui silpnybės, grėsmės	Reikalingos didelės investicijos, didelis lankytojų skaičius mažai tikėtinas
Bendras patrauklumas	Vidutinis

Eil. Nr.	12.3
Objekto pavadinimas	Paupio Šv. Šeimos – Jėzaus, Marijos ir Juozapo – bažnyčia
FAKTINIAI DUOMENYS	
Tipas (pagal sandarą)	Pavienis objektas
Tipas (pagal vertingųjų savybių pobūdį)	Sakralinis
Adresas	Paupio k., Viduklės sen.
Statusas	Savivaldybės saugomas
Registro kodas	Nėra
Paminklas	Ne
Objekto apsaugos zona – preliminari (nenustatyta)	

Geografinė padėtis

Fotofiksacija

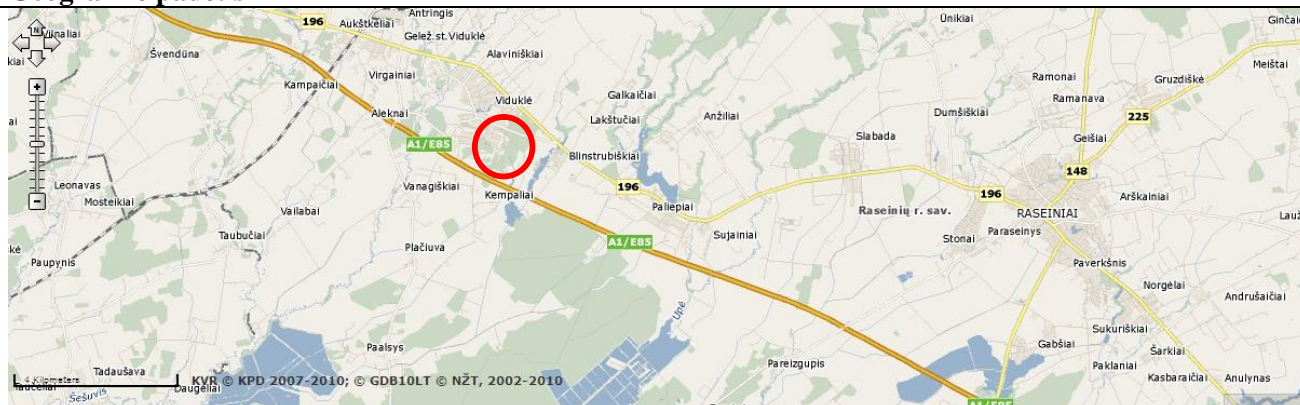
	
Trumpas apibūdinimas	Kunigo Izidoriaus Gudavičiaus iniciatyva 1923–1926 m. Paupyje pastatyta medinė bažnyčia. Ji buvo Viduklės parapijos filija. Po Pirmojo pasaulinio karo filialistu ilgai buvo kunigas Kazimieras Telksnys. Bažnyčia liaudies architektūros formų, stačiakampio plano, su trisiene apside, žema zakristija ir 2 bokšteliais. Šventorių supa medinių statinių tvora.
Teisinė padėtis	Viešasis
Esamas infrastruktūros naudojimas	Šiuo metu objektas naudojamas, paskirtis sakralinė
ESAMA BŪKLĖ (EKSPERTINIS VERTINIMAS)	
Objekto žinomumas ir svarba	Mažai žinomas
Pasiekiamumas (keliai)	Sudėtingas, nuo autostrados Vilnius-Kaunas-Klaipėda didelį atstumą reikia važiuoti žvyrkeliu
Pasiekiamumas (turizmo trasos)	Sudėtingas, toli nuo seniūnijos centrų ir didžiosios dalies turizmo trasų.
Pasiekiamumas (nuorodos)	Nuorodų nėra
Transporto parkavimo galimybės	Geros, galimas parkavimas aplinkinėse gatvėse
Esama infrastruktūros būklė	Būklė gera, pritaikymui turizmo reikmėms reikalingas remontas
Pastarųjų metų investicijos	Nuolatinės simbolinės
PLĖTROS GALIMYBĖS (EKSPERTINIS VERTINIMAS)	
Objekto pritaikymo galimybės turizmo reikmėms	Veiklos ribotos, sakralinės arba kultūrinės. Galimas bažnytinės muzikos koncertų organizavimas, medinės-sakralinės architektūros maršruto organizavimas ir pan. ⁸⁰
Galimas lankytojų skaičius	Nedidelis
Minimalus investicijų poreikis	Iki 0,5 mln. Lt
Išlaidų kaštai	Nedideli: komunaliniai mokesčiai
Investicijų efektyvumas	Mažas, pajamos negeneruojamos
IŠVADOS	
Pritaikymo turizmui stiprybės, galimybės	Reikalingos nedidelės investicijos
Pritaikymo turizmui silpnybės, grėsmės	Sunkiai pasiekiamas, ribotos veiklos, didelis lankytojų srautas mažai tikėtinas
Bendras patrauklumas	Labai mažas

⁸⁰ Siekiant objektyvumo, visose panašaus tipo bažnyčiose turizmo veiklos galimybės vertinamos maždaug vienodai.

Eil. Nr.	12.4
Objekto pavadinimas	Parkas ir koplyststulpiai. Vadinami „Bakaniukai“
FAKTINIAI DUOMENYS	
Tipas (pagal sandarą)	Pavienis objektas
Tipas (pagal vertingųjų savybių pobūdį)	Kraštovaizdžio
Adresas	Blinsturbiškių k., Viduklės sen.
Statusas	Savivaldybės saugomas
Registro kodas	Nėra
Paminklas	Ne
Objekto apsaugos zona – preliminari (nenustatyta).	

Geografinė padėtis

Fotofiksacija⁸¹

⁸¹ Nr. 1 – Raseinių raj. sav. administracija

	
Trumpas apibūdinimas	Netoli Viduklės bažnyčios yra piliakalnis, žmonių vadinamas Bakaniuku. Aplink plytojusi pelkė, matyt, atsirado iš kadaise čia tyvuliavusio ežero. Žmonės pasakoja, kad čia senovėje stovėjusi pilis. Su Bakaniuku susijęs dar vienas padavimas, būdingas daugeliui piliakalnių. Sakoma, kad seniau kalno viršūnėje buvusi skylė, iš kurios sklidęs varpo skambėjimas.
Teisinė padėtis	Viešasis
Esamas infrastruktūros naudojimas	Šiuo metu objektas naudojamas bendruomenės renginiams ir pan.
ESAMA BŪKLĖ (EKSPERTINIS VERTINIMAS)	
Objekto žinomumas ir svarba	Vidutiniškai žinomas
Pasiekiamumas (keliai)	Vidutinis, greta asfaltuoto kelio (kelis šimtus metrų reikia važiuoti žvyrkeliu).
Pasiekiamumas (turizmo trasos)	Netoli Viduklės ir autostrados Vilnius-Kaunas-Klaipėda, patenka į didžiąją dalį autoturizmo, dviračių, pėsčiųjų trasų.
Pasiekiamumas (nuorodos)	Nuorodų nėra
Transporto parkavimo galimybės	Ribotas
Esama infrastruktūros būklė	Gera ⁸²
Pastarųjų metų investicijos	Nuolatinės simbolinės, objektas šienaujamas
PLĖTROS GALIMYBĖS (EKSPERTINIS VERTINIMAS)	
Objekto pritaikymo galimybės turizmo reikmėms	Veiklos ribotos, pažintinio istorinio-archeologinio-etnokultūrinio kelio dalis, tradicinių renginių vieta ⁸³ . Siūlomas laiptų, takų, mažosios architektūros elementų įrengimas.
Galimas lankytojų skaičius	Mažas arba vidutinis (renginių metu)
Minimalus investicijų poreikis	Iki 0,5 mln. Lt
Išlankymo kaštai	Minimalūs
Investicijų efektyvumas	Mažas, pajamos negeneruojamos
IŠVADOS	
Pritaikymo turizmui stiprybės, galimybės	Neblogas pasiekiamumas, reikalingos palyginti nedidelės investicijos, nebrangus investicijų išlankymas
Pritaikymo turizmui silpnybės, grėsmės	Ribotos veiklų galimybės, nedidelis lankytojų skaičius
Bendras patrauklumas	Labai mažas

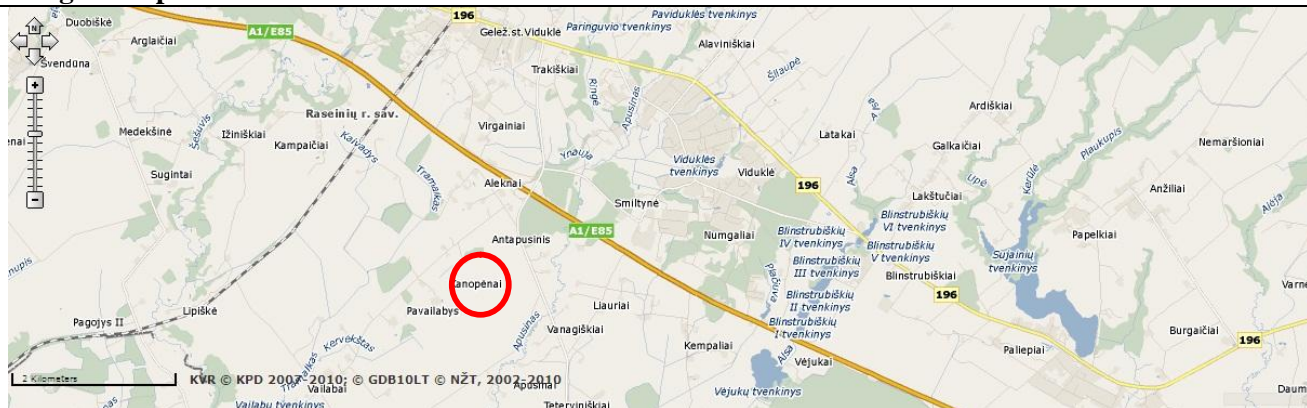
⁸² Siekiant objektyvumo, visų piliakalnių būklė vertinama vienodai „gera“, išskyrus tuos, kurie sparčiai nyksta arba tuos, kurie pastaruoju metu iš esmės sutvarkyti.

⁸³ Siekiant objektyvumo, galimų turizmo veiklų įvairovė visuose piliakalniuose vertinama vienodai „maža“.

Eil. Nr.	12.5
Objekto pavadinimas	Poeto S. Stanevičiaus gimtinė
FAKTINIAI DUOMENYS	
Tipas (pagal sandarą)	Pavienis objektas
Tipas (pagal vertingųjų savybių pobūdį)	Istorinis, memorialinis
Adresas	Kanopėnų k., Nemakščių sen.
Statusas	Registrinis
Registro kodas	MC532
Paminklas	Taip, kodas 614
Objekto apsaugos zona – preliminari (nenustatyta).	

Geografinė padėtis

Fotofiksacija

	
Trumpas apibūdinimas	Netoli Viduklės (Kanopėnų kaime) 1799 metais gimė išžymus lietuvių filologas, poetas Simonas Tadas Stanevičius. Įrengtas muziejus. Muziejaus literatūrinio ir buitines pobūdžio ekspozicijoje atspindi S.Stanevičiaus gyvenimo ir kūrybos faktai, XIX amžiaus pirmosios pusės Žemaičių bajorų lituanistinis sąjūdis.
Teisinė padėtis	Viešasis
Esamas infrastruktūros naudojimas	Šiuo metu objektas naudojamas turizmui. Veikia kultūros centro filialas, kuris vykdo daugybę veiklų, yra ekspozicija, jau 5 metai vyksta Mojavos (gegužinės pamaldos)
ESAMA BŪKLĖ (EKSPERTINIS VERTINIMAS)	
Objekto žinomumas ir svarba	Gerai žinomas
Pasiekiamumas (keliai)	Vidutinis, netoli autostrados Vilnius-Kaunas-Klaipėda, tačiau kelis km reikia važiuoti žvyrkeliu
Pasiekiamumas (turizmo trasos)	Objektas toliau juo pagrindinių turizmo trasų, nors netoli yra Viduklė
Pasiekiamumas (nuorodos)	Geras, yra nuoroda
Transporto parkavimo galimybės	Vidutinės, galimas parkavimas šalia esančiame kelyje, yra parkavimo aikštelė
Esama infrastruktūros būklė	Būklė gera
Pastarųjų metų investicijos	1999 metais švenčiant 200 m. poeto Jubiliejų atstatyta vazaunė, atrestauruoti buvę pastatai, įkurta buitines, atnaujinta literatūrinė ekspozicija. Visa sodyba - muziejus lankoma svečių
PLĖTROS GALIMYBĖS (EKSPERTINIS VERTINIMAS)	
Objekto pritaikymo galimybės turizmo reikmėms	Veiklos vidutinės, objektas naudojamas kultūrinei veiklai: muziejaus ekspozicijoms, poezijos ir kt. renginiams. Objektas – literatūrinio kelio dalis
Galimas lankytojų skaičius	Vidutinis
Minimalus investicijų poreikis	Iki 0,5 mln. Lt
Išlaidų kaštai	Nedideli: komunaliniai mokesčiai, keli etatai
Investicijų efektyvumas	Mažas, pajamos negeneruojamos
IŠVADOS	
Pritaikymo turizmui stiprybės, galimybės	Gerai žinomas, vidutinis lankytojų skaičius, reikalingos nedidelės investicijos
Pritaikymo turizmui silpnybės, grėsmės	Vidutinis pasiekiamumas
Bendras patrauklumas	Didelis

4.2. NEMATERIALIAUS KULTŪROS PAVELDO ANALIZĖ

Svarbiausios įstaigos, besirūpinančios nematerialaus kultūros paveldo išsaugojimu ir puoselėjimu Raseinių rajone yra Raseinių rajono kultūros centras ir Raseinių krašto istorijos muziejus. Šiame skyriuje taip pat analizuojamas svarbiausias nematerialusis paveldas rajone, pateikiamas amatininkų sąrašas pagal seniūnijas.

Raseinių rajono kultūros centras. Nuo 1997 m. buvę Raseinių Kultūros rūmai pervadinti Raseinių rajono kultūros centru. Šiuo metu kultūros centrui pavaldūs 22 filialai. Rajone dirba 53 kultūros centro kūrybiniai darbuotojai.

Pagrindinės centro veiklos kryptys:

- Vykdyti Lietuvos Respublikos kultūros ministerijos, Raseinių rajono savivaldybės kultūros politiką.
- Organizuoti mėgėjų meno kolektyvų veiklą, rūpintis jų meniniu lygiu, sudaryti sąlygas dalyvauti respublikiniuose, tarptautiniuose renginiuose.
- Organizuoti pramoginius, edukacinius, profesionalaus meno renginius visų amžiaus ir socialinių grupių kultūros vartotojams.
- Organizuoti valstybinių švenčių, atmintinų datų paminėjimą.

Pagrindiniai respublikiniai, regioniniai, tradiciniai renginiai:

- **Lietuvos valstybės (Karaliaus Mindaugo karūnavimo) renginiai** Raseinių mieste ir Molavėnų piliakalnių komplekse. Valstybės dienos paminėjimas Raseiniuose ir koncertas (spektaklis) Molavėnų piliakalnių komplekse. Dalyvauja Rajono Garbės piliečiai, svečiai iš Lenkijos Mlavos ir Liubartavo, Estijos Raplos, Rusijos Slavsko srities atstovai, su kuriais pasirašytos bendradarbiavimo sutartys. Fejerverkai, gėlės, džiuigi nuotaika.
- **„Raseinių jomarkas“** pradėtas nuo 2010 m. Palukščio dvare, kaimo turizmo sodyboje „Rokynė“. Rengėjai Lietuvos tautinio paveldo gamintojų ir kūrėjų asociacija. Taps tradiciniu renginiu, data gali keistis. 2010 m. buvo skirtas Valstybės dieni paminėti, liepos 6 d. 2011 m. renginys vyks po Škaplierinės atlaidų Milašaičiuose, liepos 15 d.
- **Baltų vienybės diena.** Degami laužai ant piliakalnių, koncertuoja rajono etnografiniai ansambliai, skaitoma Raseinių krašto poezija. Patys pirmieji švęsti pradėjo Betygalos kaimų bendruomenė „Betygala“.
- **Šilinės.** Šilinių atlaidai švenčiami nuo XVI a. Pasaulio katalikų suvažiavimas – šventė su visomis apeigomis ir tradicijomis.
- **Užgavėnių šventė.** Raseiniuose ir visuose Kultūros centro filialuose. Dalyvauja kaimų kapelos, org. Jomarkai, Morės deginimas, šio krašto žaidimai.
- **Joninių šventė.** Pirmą dalis etninė – sveikinimo tradicijos, vainikai Jonams, paparčio žiedo ieškojimas. Antroje dalyje koncertuoja kaimo kapelos, folkloriniai ansambliai. Organizatoriai rajono kultūros centras.
- Respublikinis vaikų ir jaunimo šokių festivalis „Pusiaukelė“ Raseinių kultūros centre.
- Rajono mažųjų solistų festivalis „Muzikinis laivelis“.
- Rajono jaunimo „Talentų šou“ konkursas, skirtas Jaunimo dienai.
- Rajono liaudies dainininkų, muzikantų, folklorinių ansamblių, pasakorių, šokėjų šventė „Po senolių pastoge“.
- Tarptautinis mėgėjų teatrų festivalis „Braižas“.
- Tarptautinis chorų festivalis „Dainuojam Maironiu“.
- Konkursas paroda „Už Raseinių ant Dubysos“ – piešinių, fotografijos ir rašinių Organizuoja Dubysos regioninis parkas. Parodos buvo skirtos Lietuvos 1000 mečiui – Nepriklausomybės 20 mečiui. Pasaulinei turizmo ir etno paveldo dienai paminėti. – gamtos ir kultūros paveldo populiarinimui, apsaugai.

- Talkos piliakalnių tvarkymui. Nuostabūs renginiai, pritraukiantys vietiniu kultūros paveldo mylėtojus. Organizatoriai: Savivaldybė, Dubysos reg. parkas, Kaimų bendruomenės.
- Teminės ekskursijos – organizuoja Dubysos regioninis parkas. Jų metu pristatomos svarbiausios Raseinių krašto lankytinos vietos esančios parko teritorijoje. Maironio giminė ir tėviškė; Betygalos kraštas; Lyduvėnai.

Kultūriniais renginiams skyrus daugiau lėšų, atsivėrė galimybės organizuoti įdomesnius ir reikšmingesnius renginius. Deramai paminėtos valstybinės šventės, atmintinos datos: Lietuvos valstybės atkūrimo, Nepriklausomybės atkūrimo, Gedulo ir Vilties bei kitos datos. Organizuoti ir įgyvendinti reikšmingi projektai: Kauno apskrities mėgėjų teatrų kūrybinis projektas „Tautos sparnas šiandieniniame teatre“, Vaikų folkloro ansamblių šventė „Po senolių pastoge“, tarptautinis chorinės muzikos festivalis „Dainuojam Maironiui“. Kasmet organizuojami tradiciniai renginiai Molavėnų piliakalnių komplekse istorijos įamžinimo temomis, pakviečiant profesionalaus meno kolektyvus.

Kultūros centro veikla vystoma šiomis pagrindinėmis kryptimis: mėgėjų meninės veiklos skatinimo, profesionalaus meno propagavimo, etninės kultūros ir vietos tradicijų puoselėjimo bei kultūrinių poreikių tenkinimo. Siekiant rajone puoselėti etninę kultūrą tikslinga įsteigti etninės kultūros specialisto etatą, kuris paruoštų rajono Savivaldybės etninės kultūros veiklos programą, koordinuotų įstaigų bei bendruomenių veiklą.

Kūrybinės veiklos brandumu pasižymi Kultūros centro mišrus choras „Šatrija“ (vadovas Gražvydas Jėgnoras), kaimiškos muzikos kapela „Dubysa“, (vadovas Gintautas Grigalis). Įdomią ir įvairiapusę veiklą vysto sportinių šokių kolektyvas „Nuotaika“ (vadovė Aušra Jukilaitienė), folkloro ansamblis „Degulė“ (vadovė Asta Nikžentaitienė), estradinė grupė (vadovas Vytas Kasparavičius), vaikų pop gr. kolektyvas „Šakar makar“ (vadovė Dalia Bakšienė). Įvairiose šventėse, konkursuose rajonui atstovauja įvairūs meno kolektyvai iš filialų. 2001 metais Kultūros centre atidaryta meno galerija. Čia nuolat veikia įvairios meno parodos. Darbus eksponuoja profesionalūs menininkai, Raseinių ir kitų rajonų tautodailininkai.

Kultūros centro biudžetas kasmet sudaro iki 2 mln. Lt, 2009 m. veikė 91 mėgėjų meno kolektyvas, kuriuose buvo 947 dalyviai.

Raseinių krašto istorijos muziejus. Raseinių krašto istorijos muziejus 1975 m. įkurtas buvusiuose arešto namuose – keliuose profesinės technikos mokyklos kabinetuose.

Pagrindinės veiklos kryptys:

- Dalyvauja bendrose apskrities muziejinėse programose.
- Bendradarbiauja su rajono švietimo įstaigomis ir rengia muziejinės moksleivių lavinimo programas.
- Organizuoja su muziejaus veikla susijusius kultūros renginius.
- Kryptingai kaupia, tyrinėja, saugo ir eksponuoja (ilgalaikės ekspozicijos, parodos) regiono kultūros dvasines ir materialines vertybes.
- Muziejinių vertybių pagrindu komunikuoja bei teikia informaciją visuomenei.
- Rengia, leidžia ir platina su muziejaus veikla, krašto istorija susijusius leidinius.

1985 – 1987 m. arešto namų centrinis pastatas, po rekonstrukcijos, tapo nuolatine Raseinių muziejaus buveine. 1992 m. atidarytos pirmos penkios ekspozicijos atspindinčios Raseinių krašto istoriją, liaudies meną, tradicinius amatus. Muziejus plėtėsi eksponatų skaičiumi, naujomis ekspozicijomis, keitėsi veikla. Dabar muziejaus veikla nukreipta į šių dienų lankytojų poreikius: vienuolika ekspozicijų, edukaciniai užsiėmimai, teminės istorinės, profesionalaus ir mėgėjų meno parodos, mokslinės konferencijos ir seminarai, susitikimai, valstybinių švenčių ir atmintinų datų minėjimai sukviečia į muziejų įvairaus amžiaus ir skirtingų pomėgių žmones. Muziejaus veikla išsiplėtė už įprastų rėmų – muziejininkai vykdo senųjų kultūros objektų fiksaciją, sunykusių kryždirbystės paminklų atstatymą, organizuoja medžio drožėjų stovyklas, dailės plenerus, miesto ar rajono šventes.

Muziejuje veikia dailės galerija, čia rengiamos ilgalaikės ir trumpalaikės meno parodos. Taip pat veikia dailės dirbinių salonėlis, teikiantis lankytojams meno kūrinių įsigijimo paslaugas. Raseinių krašto istorijos muziejus turi tris filialus – Pasandravio istorinį draustinį (Poeto Maironio tėviškė), Betygalos muziejų ir Simono Stanevičiaus sodybą-muziejų.

Pastaraisiais metais Raseinių krašto istorijos muziejus užsiima aktyvia edukacine veikla, siūlo pasirinkti įvairiausių edukacinių programų, kurios bendradarbiaujant su mokytojais, švietimo skyrių darbuotojais nuolat tobulinamos ir kiekvienais metais atnaujinamos. Muziejus tapo kultūros ir švietimo centru, tikru mokytojų ir mokinių pagalbininku. Mažieji lankytojai ekspozicinėse bei specialiai kūrybinei veiklai pritaikytose erdvėse, tyrinėdami susipažįsta su kultūriniu Lietuvos palikimu. Muziejinės edukacijos pagrindas – eksperimentu pagrįsta istorijos proceso atskiro elemento rekonstrukcija, vaizdžiai iliustruojanti skirtingų epochų materialųjį pasaulį ir dvasinį gyvenimą. Idėja atskleisti praeities žmonių gyvenimą taikant praktinę veiklą yra įdomi, patraukli ir dėl to ja pasiekama kur kas daugiau nei pasakojimu.

Etninė edukacija: „Senieji lietuvių verslai ir amatai“, „Lino kančia“, „Ženkliai ir simboliai liaudies mene“, „Senasis lietuvių apavas“, „Paukštis senojoje kultūroje“, „Duona lietuvių liaudies buityje, papročiuose“, „Raseinių krašto senosios sodybos“, „Kryždirbystė Raseinių krašte“, lipdymas iš molio, „Kalendorinės šventės“: Šv. Velykos, Blovieščius (Žemės diena skirta edukacija), Vėlinės (Akcija „Užmiršti kapai“), Tarpukalėdis, Užgavėnės. Etnokultūros seminarai: „Kiaušinių marginimas vašku“, „Pynimas iš vytelių“, „Etnokultūrinė konferencija“. Istorinė edukacija: „Konstitucija – valstybės pamatas“, „Laikas Raseinių kalėjime“, „Slaptoji lietuviška mokykla“, „Knygos atsiradimo istorija“, „Laisvės gynėjai – raseiniškiai – sausio 13-osios įvykių dalyviai“.

Muziejaus siūlomi turistiniai-pažintiniai maršrutai:

- Raseinių krašto piliakalniai, memorialinės ir sakralinės vietos: S.Stančvičiaus tėviškė – Molavėnų ir Griaužų piliakalnių kompleksas – Jūkainių geomorfologinis draustinis; Lyduvėnų piliakalniai – Šiluvos miestelis – Pasandvario istorinis draustinis; Pasandvario istorinis draustinis – Betygalos piliakalnio kapinės – Betygalos piliakalniai; Betygalos muziejus – Betygalos piliakalniai – Ugionys – Ročiškės piliakalnis – Darbutų piliakalnis; Dubysos gynybiniai piliakalniai (Lyduvėnai, Padubysys, Betygala, Kejėnai, Ariogala); Barokinės bažnyčios (Raseiniai, Šiluva, Tytuvėnai).
- Partizaninės kovos Raseinių krašte atmintinos vietos: Raseinių muziejus (buvę arešto namai-kalėjimas) – Daugėliškės miškas (Prisikėlimo apygardos vadavietė) – Šimkaičių miškas (generolo Jono Žemaičio žeminė) – Vedecko ažuolynas – ginkluoto pasipriešinimo aukų memorialas.

Folkloro kolektyvai. Žymiausi: Raseinių kultūros centro folklorinis moterų ansamblis „Degulė“ (vadovė Asta Nikžentaitienė), Kaimiška kapela „Dubysa“ (vadovas Gintautas Grigalis), Ariogalos gimnazijos folkloro klubas (vadovas Dobilas Juška), Girkalnio moterų folkloro ansamblis (vadovė Justina Šaulienė), Nemakščių vyrų ansamblis (vadovas Zenonas Burba). Rajone yra 18 kaimo kapelių. Kiekviena parapija turi savo titulinis atlaidus, po kurių dažnai vyksta susitikimai kaimų bendruomenėse, koncertuoja vietos etnografiniai kolektyvai.

Kulinarinis paveldas. Palukščio dvare planuojama vystyti Raseinių krašto kulinarinį paveldą – tradicinę virtuvę. Rengiama edukacinė programa duonos kepimui, ruošiamasi gaminti viską iš bulvių: kugelį, cepelinus, blynus. Betygalos kaimų bendruomenė kuria Amatų centrą, kur bus kepama duona, renkamos žolelės, vaišinami arbata.

Amatai. Palukščio dvare, Betygalos kaimų bendruomenėje kuriami Amatų centrai. (kalvystė, audimas, kulinarinis paveldas). Leono Tamulevičiaus įkurtas „Pšemislo Neveravičiaus aštuonratės važioklės muziejus“ Nemakščiuose, įkūrėjas Leonas Tamulevičius. Sargelių bendruomenės centras – molis, vilnos vėlimas, avių auginimas. Tradicija dovanoti avytę.

Etnografiniai muziejukai kaimų bendruomenėse. Lenkelių, Saugailių, Berteškių, Vosiliškio kaimuose. Turtingi retais ir įdomiais to krašto eksponatais.

Dievdirbystė, kryždirbystė (specifiniai Raseinių krašto amatai). Ekspedicija „Raseinių krašto kryžiai ir kryždirbiai“ (vadovė Gražina Pečkaitienė) vyko 3 metus, surinkta medžiaga apie kryždirbius, nufotografuoti išlikę senieji kryžiai. Praktinių užsiėmimų metų vykdomi dailės darbai (mokytoja Gintarė Borkertaitė – Norkienė) kryžių skulptūros iš muilo, paveikslai iš gamtinės medžiagos, grafikos darbai. Nuolat rengiamas Respublikinis medžio drožėjų seminaras Maironynėje (vadovė Birutė Kulpinskaitė). Raseinių miesto parke nuolat organizuojamas renginys „Tarpautinė medžių drožėjų stovykla“ (tautodailininkas Ričardas Ramanauskas). Žymiausi tautodailininkai dievdirbiai: Juozas Grabauskas (miręs), Zigmas Janušaitis (miręs), Ričardas Ramanauskas, Jonas Zvėga, Gintaras Gaidys.

Lentelėje pateikiamas Raseinių rajono seniūnijų apklausos metu surinktas amatininkų sąrašas:

4.2.1. Lentelė. Amatininkų sąrašas (1)

TRADICINIŲ AMATŲ SAVADAS	TAUTINIO PAVELDO PRODUKTŲ KLASIFIKATORIUS		Ariogala ir Ariogalos sen.	BETYGALOS SEN.	GIRKALNIO SEN.	KALNUJŲ SEN.	NEMAKŠČIŲ SEN.
AMATAS	RŪŠIS	PORŪŠIS	AMATININKAS (VARDAS, PAVARDĖ, GYVENAMOJI VIETA, TELEFONAS)				
I GRUPĖ. TRADICINIAI GAMINIAI, PRODUKTAI, DIRBINIAI, OBJEKTAI							
Akmenskaldystė	Sakraliniai paminklai	Antkapiniai paminklai	Romanas Dajotas, Milašaičių k., Tel. 868602863				
		Skulptūros					
	Statybinės medžiagos	Skaldyti, tašyti akmenys		Petras Jarmalavičius, Betygalos mstl.,			Arvydas Meištinkas, Nemakščių mstl., Žemaičių 6
Alaus darymas	Alus (keptinis, miežinis)						Vytautas Tautkevičius, Nemakščių mstl., Laisvės 1A
	Gaivieji gėrimai (miežinė gira)						
Aliejaus spaudimas	Aliejai (aguonų, kanapių, sėmenų)						
Audimas	Drabužių audiniai						
	Interjero audiniai						
	Juostos						
Baldininkystė	Baldai			Darius Vasiliauskas, Lelyko 10, Betygalos mstl.,			UAB „Eskalada ir KO“, Nemakščių mstl., Sugintų g. 5
Batsiuvystė	Avalynė (vyriški, moteriški batai, bateliai, nuginės)						
Dailidystė	Gyvenamieji trobesiai						Vytautas Švetkauskas, Nemakščių mstl., Laisvės 5-4;

							Alfredas Galkauskas, Pašešuvio k., Dvaro 14
	Ūkiniai pastatai						Vytautas Švetkauskas, Alfredas Galkauskas
	Pagalbiniai trobesiai (pirtis, rūsys)						UAB „Eskalada ir KO“ Vytautas Šveikauskas
	Visuomeniniai statiniai (karčema, parapijos namai, koplyčia)						
	Gamybiniai statiniai (malūnas)						
	Mažosios architektūros statiniai (aviliai, lesyklos, tvoros, vartai, prieangiai, pavėsinės, balandinės)						Vaidas Greičius, Pašešuvio k.
Degtinės varymas	Stiprieji gėrimai (Ruginė degtinė, Žolelių trauktinė, Medaus trauktinė, Uogų užpiltinė, vaisių užpiltinė)				Antanas Žemaitis		
Drožyba	Buitiniai ir apeiginiai drožiniai				Mantas Neverdauskas, Pramedžiavos k.		
	Maisto ruošimo įrankiai				Mantas Neverdauskas, Pramedžiavos k.		
	Indai				Mantas Neverdauskas, Pramedžiavos k.		

Juvelyrika	Papuošalai				Elena Aizintienė, Girkalnis Janina Beržanskienė, Girkalnis		Jovita Radčėnienė, Nemakščių mstl., Sugintų 4	
Kailiadirbystė	Žaliava (išdirbti žvėrių kailiai, išdirbti gyvulių kailiai)							
Kalvystė	Žemdirbystės padargai							
	Gyvulininkystės reikmenys							
	Žvejybos reikmenys							
	Trobėsių, baldų apdaila							
	Mažosios architektūros elementai	Memorialinių paminklų viršūnės						
		Kryžiai			Skirmantas Šiaudys, Burbiškių k., tel. 8-634-67264			
		Vėtrungės						
		Tvorelės						
	Vartai							
	Židinių, krosnių inventorius							
Apšvietimo reikmenys	Žibintai							
	Žvakidės							
	Šviestuvai							
Karpymas	Popieriaus karpiniai							
Kepimas	Duona				Monika Lauraitienė, Girkalnis Dalia Čižauskienė, Girkalnis			
	Ragaišiai							
	Pyragai							
Sausainiai								

	Meduoliai							
	Šakočiai							
Kepurių vėlimas								
Klumpdirbystė	Avalynė (klumpės, medpadžiai)							
Krosnininkystė	Šildymo įrenginiai (duonkepės krosnys, krosnys, židiniai)				Stanislovas Jucys, Girkalnis Stanislovas Petravičius, Girkalnis			
Kryždirbystė	Memorialiniai paminklai	Kryžiai			Skirmantas Šiaudys, Burbiškių k., tel. 8-634-67264		UAB „Eskalada ir KO“	
		Koplytstulpiai					UAB „Eskalada ir KO“	
		Antkapiniai paminklai						
		Skulptūros					Zenonas Liekys, Nemakščių mstl., Dainavos 7-4	
		Koplytėlės Stogastulpiai					UAB „Eskalada ir KO“	
Kubilininkystė	Rykai maistui ruošti ir laikyti							
Malimas	Grūdų malimo gaminiai (miltai, kruopos, salyklas)							
Margučių marginimas	Apeiginiai ir dekoratyviniai dirbiniai	Vašku marginti margučiai				Kazimiera Miliauskienė, Girkalnis Ona Danutė-Neverdauskienė, Girkalnis	Audronė Girdžienė Palendrių k. tel. 868234545	
		Skutinėti margučiai						
		Augaliniiais dažais						

		dažyti margučiai					
Mezginimas	Drabužiai		Nijolė Bardauskienė, Kalniškių k.. Tel.. 828909363	Vida Klevinskaitė, Kudonių 7, Betygalos mstl.,		Kristina Margevičienė Dobrasčio k. tel. 862138288 Vida Mačiulskienė Kalnujų k. tel. 865294925	
	Mezginiai, nėriniai interjero puošybai				Dalia Čižauskienė, Girkalnis Jolanta Andraitienė, Girkalnis Kristina Zokaitytė, Girkalnis Daiva Žukauskienė, Girkalnis Stanislava Jucienė, Girkalnis Ona Žemkauskienė, Girkalnis Vida Stanislava Vaičaitienė, Pramedžiavos k. Domicelė Eizienė, Pramedžiavos k.	Kristina Margevičienė Dobrasčio k. 862138288	

					Elena Šimulynaitė, Pramedžiavos k.		
					Rasa Rukštelienė, Pramedžiavos k.		
					Zita Kokanauskienė, Biliūnų k.		
	Žvejybos reikmenys (tinklai)						
Mėsos apdirbimas, apdorojimas, perdirbimas	Sūdyti mėsos gaminiai		Audronė Žilienė, Gėluvos k.. Tel. 861832040; 861361734				
	Vytinti mėsos gaminiai		Audronė Žilienė, Gėluvos k.. Tel. 861832040; 861361734				
	Rūkyti mėsos gaminiai		Audronė Žilienė, Gėluvos k.. Tel. 861832040; 861361734		Modestas Stepulis, Algimantas Kuzmickis		
	Žali mėsos gaminiai						
Midaus darymas	Fermentuoti midaus gėrimai						
Mūrininkystė	Statiniai	Plytų mūras					Edmundas Gečas, Nemakščių mstl., Pievų 1
		Akmenų mūras				Darius Petravičius	Arvydas Maištininkas, Nemakščių mstl., Žemaičių 6
		Molio statiniai					

	Mažosios architektūros statiniai	Mūrinės koplytėlės					
Muzikos instrumentų gaminimas	Pučiamieji						
	Styginiai strykiniai (smuikai)						
	Styginiai skambinamieji (kanklės, cimbolai)						
	Mušamieji (būgnai)						
Odininkystė	Žaliava - Išdirbta gyvulių oda (aprangai)						
	Žaliava - Išdirbta gyvulių oda (susisiekimui)						
Pjovėjo amatas	Statybinė medžiaga (sienojai, sijos, lentos)				Mantas Neverdauskas, gyv. Pramedžiavos k.		
Pieno apdirbimas, apdorojimas	Pienas			Irena Simonavičienė, Steponkaimio k., tel. 8 689 49409			
	Sūriai				Ramutė Alimaitienė, Girkalnis Zina Tamašauskienė, Girkalnis Eugenija Grigužauskienė, Girkalnis Rasa Rukštelienė, Pramedžiavos k. Ieva Vaitkienė, Pramedžiavos k.		
Plytininkystė	Medžiagos mūryti (kokliai, plytos)						

Puodininkystė	Indai						
	Dekoratyviniai apšvietimo dirbiniai						Stanislava Bumbulienė, Nemakščių mstl.
Pynimas	Avalynė						
	Apeiginiai ir dekoratyviniai dirbiniai						
	Baldai						
	Rykai						
Račiaus amatas	Susisiekimo priemonių dalys (ratai)						
Rėtininko amatas							
Pakinktų dirbimas							
Siūlų dažymas							
Saldumynų gamyba							
Siuvimas (drabužiai)							
Siuvinėjimas	Drabužiai						
	Dekoratyviniai siuviniai					Anastazija Vitkauskienė Genovaitė Franckevičienė	
Stiklo apdirbimas	Statinių elementai (vitražai)						
Stalystė	Trobesių apdaila, įranga						
	Tekstilės gamybos prietaisai (audimo staklės, skietai, šaudyklės)						
	Tekstilės priežiūros įrankiai (kultuvės, kočėlai)						
	Tekstilės pluošto apdorojimo įrankiai (rateliai, verpstės, prieverspstės)						
	Susisiekimo priemonės (vežimai, važeliai, karios, rogės, valtys, laivai)						

Stogdengystė	Trobesių elementai	Nendriniai stogai					
		Šiaudiniai stogai					
		Malksniniai stogai					
		Čerpiniai stogai					
		Skardiniai stogai					
	Statybinė medžiaga	Stogų malksnos					
Šaukščiaus amatas	Stalo įrankiai, indai	Šaukštai	Romanas Šleževičius, Uždubysio k., tel. 867628676				Antanas Bardauskas, Medekšinės k.
		Samčiai					Antanas Bardauskas, Medekšinės k.
		Kaušai					Antanas Bardauskas, Medekšinės k.
Šulniakasyba	Mažosios architektūros statiniai	Akmeniniai šuliniai					
		Mediniai šuliniai					
Tošininkystė	Dėklai (tabokinės, dėžutės, tošinės, aukšliai)						
Verpimas							
Vilnos karšimas							
Vilnos, milo vėlimas	Milas						
	Veltinys						
	Veltiniai						
Vyndarystė (uogų, vaisių vynos)							
Žaislininkystė							
Žvakininkystė	Lipdytinės žvakės						
	Lietinės žvakės						
II GRUPĖ. TRADICINIŲ VEISLIŲ AUGALAI, GYVŪNAI IR JŲ PRODUKTAI							
Žolininkystė							
Tradicinė bitininkystė			Alvydas Burneika, Taurupio k., tel. 50824		Jurgis Šerkšnas, Girkalnis Antanas Žemaitis, Girkalnis		Vaidas Greičius, Nemakščių mstl. Laima

			<p>Kęstutis Dambrauskas, Verėduvos k., tel. 867566943</p> <p>Vytas Zaksas, Verėduvos k., tel. 865294932</p>		<p>Roma Dambrauskaitė, Girkalnis</p> <p>Liucė Jocienė, Girkalnis</p> <p>Žilvinas Liatukas, Girkalnis</p> <p>Jonas Didjurgis, Girkalnis</p> <p>Elena Marcinkevičienė, Girkalnis</p> <p>Nijolė Čepienė. Girkalnis</p> <p>Elena Šimulynaitė, Girkalnis</p> <p>Antanas Šulskis – Pramedžiavos k.</p>	<p>Zaturskienė, Nemakščių mstl., Lakštingalų 16</p> <p>Zigmas ir Zita Grabauskai, Pužų k.</p>
Tradicinė medžioklė	Laukiniai žvėrys					<p>Vytautas Tautkevičius, Nemakščių mstl., Laisvės 1A</p> <p>Povilas Tautkevičius, Pašėšuvio k., Dvaro 16</p> <p>Žydrūnas Vitkauskas,</p>

							Lekavo k. Virginijus Kučinas, Nemakščių mstl., Vyšnių 23
	Laukiniai paukščiai						
	Medžiokliniai šunys (skalikai) (uginimas)						
Tradicinė paukštininkystė (žąsys)							
III GRUPĖ. TRADICINĖS PASLAUGOS							
Tradicinis giedojimas					Bronislava Akstinienė, Girkalnis Danutė Skyrienė, Girkalnis Rima Gudžiūnienė, Girkalnis Justina Šaulienė, Girkalnis Reda Danusienė, Girkalnis Rasa Dubinskiene, Girkalnis Antanas Survila, Girkalnis Jonas Survila, Girkalnis	Stanislovas Veryga, Nemakščių mstl., Vyšnių 4 Jonas Ramoška, Nemakščių mstl. Genutė Laurinaitienė, Pagojo I k. Joana Gliaudienė, Nemakščių mstl., Naujakurių 3 Zofija Ruibienė, Nemakščių mstl. Elena Maraulienė, Nemakščių mstl. Danutė Marija Akstinienė, Nemakščių mstl., Lakštingalų 4	

				<p>Mykolas Pečiulis, Girkalnis</p> <p>Benadas Jocius, Pramedžiavos k</p> <p>Vytautas Jašauskas, Pramedžiavos k</p> <p>Elena Oftienė, Pramedžiavos k</p> <p>Anastazija Skirmantienė, Pramedžiavos k</p> <p>Janina Jocienė, Pramedžiavos k</p> <p>Laimutė Šulskienė, Pramedžiavos k.</p>		<p>Bronislava Grinaveckienė, Aukštkelių k.</p> <p>Elena Danauskienė, Nemakščių mstl., Dainavos 14</p>
Tradicinis muzikavimas				<p>Antanas Vaitekūnas su šeima, Pakalniškių k. (įvairiais instrumentais)</p> <p>Bronislava Dambrauskienė, Girkalnis (lūpine armonikėle)</p> <p>Antanas Tamašauskas, Girkalnis (bandonija)</p>		

					<p>Jonas Survila (akordeonas, vargonai), Girkalnis</p> <p>Andrius Dambrauskas (armonika)</p> <p>Gintautas Survila (mušamieji, armonika)</p> <p>Elena Šimulynaitė, Pramedžiavos k.</p> <p>Antanas Juzikis, Pramedžiavos k</p> <p>Stasys Jankauskas, Pramedžiavos k.</p>	
Tradicinių renginių organizavimas	Šėimos švenčių, apeigų organizavimas					<p>Laimutė Šaparnienė, Nemakščių mstl., Laisvės 5-1</p> <p>Nemakščių bendruomenė</p> <p>Pašešuvio bendruomenė</p> <p>Balčių bendruomenė</p>

							Mažosios Viduklės bendruomenė
							Užkalnių bendruomenė
	Kalendorinių švenčių organizavimas						
	Mugių organizavimas						
Tradicinių vaišių ruošimas	Vestuvių vaišės						
	Krikštynų vaišės						
	Proginės vaišės				Edmundas Ignatavičius, Jurgis Šerkšnas		
	Maisto ruošimas laidotuvių minėjimams				Edmundas Ignatavičius, Jurgis Šerkšnas		

4.2.1. Lentelė. Amatininkų sąrašas (2)

TRADICINIŲ AMATŲ SAŲADAS	TAUTINIO PAVELDO PRODUKTŲ KLASIFIKATORIUS		PAGOJUKŲ SEN.	PALIEPIŲ SEN.	RASEINIŲ MIESTO IR RASEINIŲ SEN.	ŠILUVOS SEN.	VIDUKLĖ SEN.
AMATAS	RŪŠIS	PORŪŠIS	AMATININKAS (VARDAS, PAVARDĖ, GYVENAMOJI VIETA, TELEFONAS)				
I GRUPĖ. TRADICINIAI GAMINIAI, PRODUKTAI, DIRBINIAI, OBJEKTAI							
Akmenskaldystė	Sakraliniai paminklai	Antkapiniai paminklai			E. Kupšio paminklų dirbtuvės, Reizgupio g. 26, Raseiniai.	Jonas Šilva Šiluva Raseinių g. 3 Tel. 43147 Vitas Šilva Šiluva Vingio g. 17 Tel. 43221	Lukošienės IĮ., Viduklė
		Skulptūros					
	Statybinės medžiagos	Skaldyti, tašyti akmenys		Alfonsas Paulauskas, Tautušių k.			
Alaus darymas	Alus (keptinis, miežinis)						
	Gaivieji gėrimai (miežinė gira)		Genovaitė Gužauskienė, Burbiškių k.				
Aliejaus spaudimas	Aliejai (aguonų, kanapių, sėmenų)						
Audimas	Drabužių audiniai						
	Interjero audiniai						
	Juostos						
Baldininkystė	Baldai				D. Kalinausko baldų restauravimo dirbtuvės. T. Daugirdo g. 14, Raseiniai		Rytas Germanavičius, Viduklė
Batsiuvystė	Avalynė (vyriški, moteriški batai, bateliai, nuginės)						
Dailidystė	Gyvenamieji trobesiai		Alfonsas		UAB „RSB“.		

			Paulauskas, Tautušių k. Bernd Glivva (vokietis, sargelių kaime pats pastatė namą ir apdengė nendriniu stogu) Sargelių k.,		Maironio g. 78c, Raseiniai		
	Ūkiniai pastatai		Pranas Aksomaitis, Akstinių k.				
	Pagalbiniai trobesiai (pirtis, rūsys)						
	Visuomeniniai statiniai (karčema, parapijos namai, koplyčia)						
	Gamybiniai statiniai (malūnas)						
	Mažosios architektūros statiniai (aviliai, lesyklos, tvoros, vartai, prieangiai, pavėsinės, balandinės)		Bernd Glivva, Sargelių k.,		Stanaitis Vytautas Gabšių k.	Albinas Kupšys Katauskiai , tel. 8 428 43581	
Degtinės varymas	Stiprieji gėrimai (Ruginė degtinė, Žolelių trauktinės, Medaus trauktinės , Uogų užpiltinės, vaisių užpiltinės)						
Drožyba	Buitiniai ir apeiginiai drožiniai			Vytautas Linkus, Sujainiai, Tvenkino g. 8, Tel. 8 614 65021	R. Ramanauskas. Kudirkos g. 27, Raseiniai		Darius Janušauskis, Viduklė Zigmas Povilaitis, Viduklė
	Maisto ruošimo įrankiai						
	Indai						
Juvelyrika	Papuošalai						
Kailiadirbystė	Žaliava (Išdirbti žvėrių						

	kailiai, išdirbti gyvulių kailiai)							
Kalvystė	Žemdirbystės padargai		Stanislovas Sigitavičius, Papušynio k.,					
	Gyvulininkystės reikmenys							
	Žvejybos reikmenys							
	Trobesių, baldų apdaila							
	Mažosios architektūros elementai	Memorialinių paminklų viršūnės				R. Ramanauskas. Kudirkos g. 27, Raseiniai		
		Kryžiai				R. Ramanauskas. Kudirkos g. 27, Raseiniai		Zigmas Povilaitis, Viduklė
		Vėtrungės						
		Tvorelės						
		Vartai						
	Židinių, krosnių inventoriūs					A. Jankus. Paprūdžio g.16, Raseiniai		
Apšvietimo reikmenys	Žibintai							
	Žvakidės							
	Šviestuvai							
Karpymas	Popieriaus karpiniai		Vitalija Venckuvienė, Dievogalos k. tel. 8 604 07068		D. Dambrauskienė. Rožių g. 2, Raseiniai. Aldona-Ona Mickūnienė, Gruzdiškės k.			
Kepimas	Duona		Irena Paulauskienė, Tautušių k.,		Genovaitė Laurynienė. Kalnujų g. 11, Raseiniai	Elena Karpienė Katauskiai 8 428 43590		
	Ragaišiai							
	Pyragai						Ona Lukauskienė, Alaviniškių k.	

	Sausainiai							
	Meduoliai						Ona Kačiušienė (grybukai, skruzdėlynas), Viduklė	
	Šakočiai				Genovaitė Laurynienė. Kalnujų g.11, Raseiniai.			
Kepurių vėlimas								
Klumpdirbystė	Avalynė (klumpės, medpadžiai)							
Krosnininkystė	Šildymo įrenginiai (duonkepės krosnys, krosnys, židiniai)		Rimantas Rasickas, Dievogalos k.,		A. Jankus. Paprūdžio g. 16, Raseiniai	Vincas Armoška Juškaičių k.		
Kryždirbystė	Memorialiniai paminklai	Kryžiai	Jonas Dzvėga	Vytautas Linkus, Sujainiai, Tvenkino g. 8, tel. 8 614 65021	R. Ramanauskas. V.Kudirkos g. 27, Raseiniai		Zigmas Povilaitis, Viduklė	
		Koplytstulpiai				Saulius Jocius Bedančių k.		
		Antkapiniai paminklai						
		Skulptūros						
		Koplytėlės						
	Stogastulpiai							
Kubilininkystė	Rykai maistui ruošti ir laikyti							
Malimas	Grūdų malimo gaminiai (miltai, kruopos, salyklas)							
Margučių marginimas	Apeiginiai ir dekoratyviniai dirbiniai	Vašku marginti margučiai	Julijona Tendziagolskienė, Burbiškių k.,			Danguolė Sebeckienė Šiluva, Jono Pauliaus II g. 18	Danutė Saročkienė, Gylių k.	
		Skutinėti margučiai	Dalia Dirdienė,			Inija Ambrozienė Bogušiškių k. Diana Vileikienė		

				gyv., Akstinų k.,			Bogušiškių k.	
		Augaliniiais dažais dažyti margučiai		Rasa Ramanauskienė, gyv., Kaulakių k.			Janina Tamutienė Bogušiškių k.	
Mezginimas	Drabužiai					Karickienė Teresė Gabšių k.		
	Mezginiai, nėriniai interjero puošybai					Aldona Tamošaitienė Katauskių k. tel. 8 428 43517 Vida Čapienė Katauskių k. Audronė Šeflerienė Katauskių k.		
	Žvejybos reikmenys (tinklai)							
Mėsos apdirbimas, apdorojimas, perdirbimas	Sūdyti mėsos gaminiai							
	Vytinti mėsos gaminiai							
	Rūkyti mėsos gaminiai							
	Žali mėsos gaminiai							
Midaus darymas	Fermentuoti midaus gėrimai							
Mūrininkystė	Statiniai	Plytų mūras					Stasys Ranasas Katauskių k.	
		Akmenų mūras					Eugenijus Vispolskis, Viduklė Tomas Budraitis, Viduklė	
		Molio statiniai						
	Mažosios architektūros statiniai	Mūrinės koplytėlės						
Muzikos instrumentų gaminimas	Pučiamieji							
	Styginiai strykiniai (smuikai)							

	Styginiai skambinamieji (kanklės, cimbolai)		Bernd Glivva, gyv. Sargelių k.,				
	Mušamieji (būgnai)						
Odininkystė	Žaliava - Išdirbta gyvulių oda (aprangai)						
	Žaliava - Išdirbta gyvulių oda (susiųsiekimui)						
Pjovėjo amatas	Statybinė medžiaga (sienojai, sijos, lentos)				UAB „RSB“: Maironio g.78c, Raseiniai		Rimo Danilavičiaus II., Viduklė UAB „JULISA“, Viduklė UAB „ŠANIS“, Viduklė
Pieno apdirbimas, apdorojimas	Pienas					Gražina Petrilienė Katayskių k.	
	Sūriai		Janina Galubickienė, yv., Akstinių k.,				
Plytininkystė	Medžiagos mūryti (kokliai, plytos)						
Puodininkystė	Indai						
	Dekoratyviniai apšvietimo dirbiniai						
Pynimas	Avalynė				Grigaliūnas Stanislovas Gabšių k.		
	Apeiginiai ir dekoratyviniai dirbiniai						
	Baldai						
	Rykai						
Račiaus amatas	Susiųsiekimo priemonių dalys (ratai)						
Rėtininko amatas							
Pakinktų dirbimas							
Siūlų dažymas							
Saldumynų gamyba			Genovaitė			Elena Gaidelienė	

			Gužauskienė, Burbiškių k.			Katauskiu k.	
			Jūratė Rimkienė, Papušynio k.				
			Ligita Stiegaitė, Papušynio k.				
			Genovaitė Vaičienė, Kaulakių k.				
			Jolanta Burneikienė, gyv. Akstinių k.				
Siuvimas (drabužiai)			Rima Džiugienė, gyv., Kaulakių k.	Rita Petkienė, Sujainiai, Miško g. 21			
Siuvinėjimas	Drabužiai						
	Dekoratyviniai siuviniai						
Stiklo apdirbimas	Statinių elementai (vitražai)						
Stalystė	Trobesių apdaila, įranga			Česlovas Petkus, Sujainiai, Miško g. 21	Vaičiulis Vidas Gruzdiškės k.		Eugenijus Vispolskis, Viduklė
	Tekstilės gamybos prietaisai (audimo staklės, skietai, šaudyklės)			Vytautas Skavidis, Sujainiai, Tvenkinio g. 30			
	Tekstilės priežiūros įrankiai (kultuvės, kočėlai)						
	Tekstilės pluošto apdorojimo įrankiai (rateliai, verpstės,						

	prieverpstės) Susisiekimo priemonės (vežimai, važeliai, karios, rogės, valtys, laivai)						
Stogdengystė	Trobesių elementai	Nendriniai stogai	Bernd Glivva, Sargelių k.				
		Šiaudiniai stogai					
		Malksniniai stogai					
		Čerpiniai stogai					
		Skardiniai stogai					
	Statybinė medžiaga	Stogų malksnos					
Šaukščiaus amatas	Stalo įrankiai, indai	Šaukštai	Raimondas Dabkus, Kybartėlių k.				Rytas Germanavičius
		Samčiai					Rytas Germanavičius
		Kaušai					Rytas Germanavičius
Šulniakasyba	Mažosios architektūros statiniai	Akmeniniai šuliniai					
		Mediniai šuliniai					Raimundas Sūdžius, Viduklė
Tošininkystė	Dėklai (tabokinės, dėžutės, tošinės, aukšliai)						
Verpimas			Sargelių bendruomenės centro moterys				
Vilnos karšimas							
Vilnos, milo vėlimas	Milas		Daiva Šeškauskaitė, gyv. Sargelių k..				
	Veltinys						
	Veltiniai						
Vyndarystė (uogų, vaisių vynos)							
Žaislininkystė							
Žvakinkystė	Lipdytinės žvakės						
	Lietinės žvakės						Nikolaj

							Majevskij, Paalsio k.
II GRUPĖ. TRADICINIŲ VEISLIŲ AUGALAI, GYVŪNAI IR JŲ PRODUKTAI							
Žolininkystė							
Tradicinė bitininkystė					<p>A. Angelskis. Vytenio g. 24, Raseiniai.</p> <p>Virkutis Leonas Lenkelių k.,</p> <p>Didjurgis Petras Kebaičių k.,</p> <p>Petravičienė Rasa Alėjų k.,</p> <p>Grybienė Irena Kaimelės k.,</p> <p>Žongaila Kęstutis Šarkių k.,</p> <p>Jocius Bronius Norgėlų k.,</p> <p>Pikelis Česlovas Norgėlų k.,</p> <p>Siliūnas Pranas Gruzdiškės k.,</p> <p>Kaminskas Arūna,s Ginčaičių k.,</p> <p>Jocius Antanas Norgėlų k.</p>	<p>Nerijus Sutkevičius Katauskių k.</p> <p>Ona Kazakevičienė Katauskių k.</p>	<p>Nikolaj Majevskij, Paalsio k.</p> <p>Mykolas Hofertas Šienlaukio k.</p>

Tradicinė medžioklė	Laukiniai žvėrys			Stanislovas Balbierius, Sujainiai, Tvenkinio g.2 Česlovas Petkus, Paliepių sen., Sujainiai, Miško g. 21 Vincas Daveckas, Paliepių sen., Sujainiai, Kaštonų g. 1 Virginijus Beišys, Paliepių sen., Sujainiai, Tvenkinio g. 7			
	Laukiniai paukščiai						
	Medžiokliniai šunys (skalikai) (auginimas)						
Tradicinė paukštininkystė (žąsys)							
III GRUPĖ. TRADICINĖS PASLAUGOS							
Tradicinis giedojimas		Daiva Šeškauskaitė, Sargelių	Edmundas Žagminas, Sujainiai, Liepų g. 5 Vytautas Stonys, Paliepieiai, Rožių g. 10		Elena Karpienė, Šiluva Roma Galinaitienė, Šiluva Irena Jokubauskienė, Šiluva Katauskių k. Elytė Zikienė, Šiluva	Juozas Trumpius, Viduklė Valentina Butkienė, Viduklė Klemensas Kuolys, Viduklė Rolandas Žakas, Viduklė Birutė Masiulienė,	

					Ona Mačiulskienė, Šiluva Marijanas Valinčius, Šiluva	Viduklė Kristina Beinoriūtė, Viduklė Eugenija Masiulienė, Viduklė Vincas Mockus, Viduklė Petras Navickas, Viduklė Vidmantas Kveselis, Viduklė
Tradicinis muzikavimas		Daiva Šeškauskaitė, Sargelių k.		Gerda Lapinskaitė, Raseiniai		Rytas Germanavičius, Viduklė Juozas Juščius, Gylių k.
Tradicinių renginių organizavimas	Šeimos švenčių, apeigų organizavimas	Daiva Šeškauskaitė, Sargelių k.		A. Nikžentaitienė. Algirdo g. 2, Raseiniai		
	Kalendorinių švenčių organizavimas			Aiva Gailienė, Sujainiai. Gerda Lapinskaitė, Raseiniai		Algimantas Mielinis, Viduklė Antanas Kleinauskas, Gyliai Stanislava Bukelienė, Viduklės glž. St.
	Mugių organizavimas					
Tradicinių vaišių	Vestuvių vaišės					Ona Lukauskienė,

ruošimas							Alaviniškiai
	Krikštynų vaišės						
	Proginės vaišės						
	Maisto ruošimas laidotuvių minėjimams						

Pagal seniūnų pateiktus duomenis, daugiausia amatininkų gyvena Girkalnio (75), Nemakščių (47), Viduklės (37) ir Raseinių miesto bei Raseinių seniūnijose (33). Šiek tiek mažiau amatininkų yra Pajojūkių (28) ir Šiluvos seniūnijose (24). Mažiausiai – Betygalos (6), Ariogalos (9) ir Paliepių (11) seniūnijose. Pažymėtina, kad duomenys labai preliminarūs, tačiau bent iš dalies atspindintys esamas tendencijas.

Nematerialaus paveldo analizė rodo, kad Raseinių rajone šia sritimi daugiausia rūpinasi kultūros centras bei muziejus. Labai didelis vaidmuo tenka ir bendruomenių centrams, kuriams priklauso amatų centrai. Rajone veikia daug saviveiklos kolektyvų, organizuojamos įdomios ir originalios šventės. Specifiniai rajono amatai – dievdirbystė ir kryždirbystė. Yra daug ši amatų puoselėjančių amatininkų, gilios tradicijos, žinomi renginiai. Jaučiamos kulinarinio paveldo išnaudojimo turizmo reikmėms užuomazgos. Pažymėtina, kad nematerialų paveldą patraukliai pateikiant Raseinių rajono lankytojams, galima pasiekti puikių rezultatų. Nematerialiojo paveldo išsaugojimas ir puoselėjimas nekilnojamojo paveldo objektuose duotų didelį efektą.

4.3. PAVELDO OBJEKTŲ APLINKOS ANALIZĖ

Šioje galimybių studijos dalyje atliekama kitų turizmo paslaugų, tiesiogiai lemiančių vieno ar kito kultūros paveldo objekto patrauklumą ir populiarumą lankytojų tarpe, analizė. Analizuojamos maitinimo ir apgyvendinimo paslaugos, turizmo informacijos ir kitos paslaugos. Taip pat įvertinami esami turizmo maršrutai.

4.3.1. MAITINIMO IR APGYVENDINIMO PASLAUGOS

Išanalizavus Raseinių rajono maitinimo paslaugas, matyti, kad daugiausia maitinimo įstaigų neišsiskiria ypatingu meniu, interjeru ar pan. Išskirtiniu meniu ir tradicijomis pasižymi restoranai „Karpynė“, kuris garsėja žuvies patiekalais. Raseinių mieste esančios kavinės „Raseinių Magdė“ ir kt. yra strategiškai nepatogioje vietoje – sunkiau pasiekiamos, neinformatyvios iškabos. Didžioji dauguma maitinimo įstaigų yra išsidėsčiusios greta magistralės.

Raseinių rajone priskaičiuojama maitinimo įstaigų, aptarnaujančių ištisus metus:

- **Restoranai „Karpynė“**, Gabšių k. Raseinių sen., LT-60192 Raseinių r., tel. (8 650) 77437;
- **Restoranai „Rasa“**, Maironio g. 2, LT- 60169 Raseiniai, tel. (8 428) 70341;
- **Kavinė „Raseinių Magdė“**, Vytauto Didžiojo g. 1, LT-60149 Raseiniai, tel. (8 676) 37354;
- **Kavinė „I“**; Maironio g. 7, LT-60150 Raseiniai, tel. (8 676) 37352;
- **Kavinė „Kantata“**, Maironio g. 10, LT – 60151 Raseiniai, tel. (8 676) 37355;
- **UAB „L klubas“**, Dominikonų g. 6, LT- 60169 Raseiniai, tel. (8 428) 70020, faks. (8 428) 70019;
- **D. Pečiulaitienės įmonė „Virimgė“**, Vytauto Didžiojo g. 7 – 3, LT- 60149 Raseiniai, tel. (8 428) 57374;
- **UAB „Kazadora“**, Žemaičių g. 26, LT- 60118 Raseiniai, tel. (8 428) 70 405;
- **IĮ „Distancija“, kavinė „Alėja“**, Vilnius – Klaipėda 181 km, Sujainių k. Paliepių sen. LT – 60344 Raseinių r. sav. tel. (8 428) 77180;
- **UAB „Isada“**, Sujainių k. Paliepių sen. LT – 60344 Raseinių r. sav. tel.(8 428) 77202, (8 616) 12082;
- **UAB „Rakada“, kavinė – baras 170,6 km**, Vilnius – Klaipėda 170 km, Pašaltuonio k. Kalnujų sen. LT- 60327 Raseinių r. sav. tel. (8 428) 77808, 20050;
- **Kavinė „Pusiaukelė“**, Klaipėda – Vilnius 155 km, Pociūnų k. Raseinių sen., Raseinių r. sav. tel. (8 676) 37357;
- **IĮ „Nikola“**, Klaipėda – Vilnius 118 km, Ylių k. Nemakščių sen. LT-60332 Raseinių r., tel./faks. (8 428) 79100;
- **Antano Levickio užėiga**, Klaipėda – Vilnius 126 km, Palėpių k. Paliepių sen. LT – 60344 Raseinių r. sav. tel. (8 428) 77204;
- **Žydrūno Vitkausko kavinė – baras**, Vilnius – Klaipėda 198 km, Lekavo k. Nemakščių sen. LT – 60385 Raseinių r. sav. tel. (8 686) 31191;
- **P. Bertašiaus IĮ, kavinė „Pas medžiotoją“**, Klaipėda – Vilnius 107 km, Pikelių k. Nemakščių sen. LT-60376 Raseinių r. sav. tel. (8 698) 03796;
- **„Desma“, M. Ambrazo IĮ, filialas**, Sporto g. 3, LT-60209 Betygala, tel. (8 659) 96650;
- **UAB „Konrida“, kavinė „Vėjukai“**, Vilnius – Klaipėda 187 km, Vėjukų k. Viduklės sen. LT- 60358 Raseinių r. sav. tel. (8 428) 77 477;
- **N. Vitkauskienės IĮ, Valgykla „Rūta“**, Raseinių r. sav. Ariogala, Parko g. 13, tel. (8 428) 75 314;
- **Rasos Šlepienės IĮ**, Jono Pauliaus II g. 13, Šiluva, Raseinių r., tel. 8 614 30 328.

Pažymėtina, kad apie 1/3 maitinimo įstaigų yra įsikūrusios Raseinių mieste (7 vnt.), po 3 maitinimo įstaigas yra Nemakščių sen. ir Paliepių sen., 2 – Raseinių sen. Kitose seniūnijose vos po 1 maitinimo įstaigą ar jų nėra visai.

Rajonui reikėtų maitinimo įstaigų, kuriose būtų galima mėgautis specifiniais šio krašto patiekalais, būtų puoselėjamas kulinarinis paveldas. Vyresnio amžiaus žmonės prisimena garsiuosius Viduklės koldūnus, kurių neparagavęs, retas kuris pravažiudavo pro Viduklę. Taip pat reikėtų sudaryti sąlygas maitinimo įstaigose koncertuoti, rengti kultūrinės programos ar pan. Šiuo metu tik viena įmonė Raseinių mieste – picerija „L klubas“, kuri siūlo pramogines programas penktadieniais-šeštadieniais, programos orientuotos jaunimui.

Raseinių rajono turizmo informacijos šaltiniuose galima rasti šias apgyvendinimo paslaugas teikiančias įmones:

- **UAB „Pas Roka“**, Maironio g. 78, LT-60120 Raseiniai, tel.: (8 428) 51862, (8 615) 37492, faks.: 8 428 51862. Viešbutis yra miesto pakraštyje. Šią apgyvendinimo įstaigą rasti yra sudėtinga, nes iškabą šis viešbutis turi tik kieme. Mieste nėra rodyklių ir ženklų, nurodančių kryptį į šią apgyvendinimo įstaigą. Viešbutyje yra 20 vietų.
- **Viešbutis „Rasa“**, Maironio g. 2, 60169 Raseiniai, tel.: (8 428) 51274, faks. (8 428) 70334, el. paštas: rasprek@delfi.lt. Viešbutis „Rasa“ yra Raseinių miesto centre. Viešbutyje (vienos žvaigždutės) yra 21 vieta. Tai pagrindinė vieta, kur gali apsistoti miesto svečiai Raseinių mieste. Šalia viešbučio yra Raseinių autobusų stotis bei taksi paslaugos. Priešais viešbutį yra nedidelis parkelis su miesto laikrodžiu. Aplink viešbutį išsidėstę: picerija, autoservisas, turgelis, prekybos centras „Norfa“, autobusų stotis, grožio salonai (trys), vaistinės (dvi), biblioteka, prekybos centras „Senukai“, prekybos centras „Dubysa“, baldų prekybos centras. Šalia viešbučio yra nedidelė automobilių stovėjimo aikštelė.
- **„Nafrus“ (Nakvynė ir pusryčiai)**, Automagistralė Klaipėda - Vilnius 118 km., Ylių k. Nemakščių sen. Raseinių r. sav., tel.: (8 428) 48320, (8 620) 51241. Tai motelio tipo apgyvendinimo įstaiga šalia automagistralės Klaipėda-Vilnius (kaip motelis nėra įsiregistravęs). Yra kavinė, degalinė, autoservisas ir nakvynės kambariai (10 vietų).
- **Motelis „Vėjukai“**, Vėjukų k. Viduklės sen. LT-60358 Raseinių r., tel. (8 428) 77477, faks. (8 428) 77389. Motelyje „Vėjukai“ teikiamos maitinimo ir apgyvendinimo paslaugos (10 vietų). Šalia yra degalinė. Motelis yra šia automagistralės Kaunas-Klaipėda.
- **IĮ „Nikola“**, Klaipėda – Vilnius 118 km, Ylių k. Nemakščių sen. LT-60332 Raseinių r., tel./faks. (8 428) 79100. Maitinimo ir apgyvendinimo paslaugos (10 vietų) teikiamos šalia automagistralės Kaunas-Klaipėda.

Rajone plėtojamas kaimo turizmas. Pirmoji kaimo turizmo sodyba (savininkas Vytautas Adomas Šikšnys) buvo įkurta 1998 metais. Nuo tada kaimo turizmo sodybų skaičius didėja. 2009 m. Raseinių rajono savivaldybės administracijos duomenimis rajone yra 10 kaimo turizmo sodybų, taip pat dar projektuojamos naujos. Raseinių kraštas turtingas kultūros paveldo vertybėmis, gamtos ištekliais, žavi krašto istorija, todėl poilsis rajono kaimo turizmo sodybose virsta ne tik pramoga, atostogomis, bet ir krašto pažinimu, nes dauguma sodybų įsikūrusios gamtoje, netoli paveldo objektų, Dubysos regioniniame parke ir t. t. Sodybų sąrašas:

- **„Kirkšnovė“**; Darbutų k. Betygalos sen. LT-60209 Raseinių r.;
- **„Karpynė“**; Gabšių k. Raseinių sen. LT-60192 Raseinių r.;
- **„Rokynė“**; Milašaičių k. Ariogalos sen. Raseinių r.;
- **„Prie Dubysos“**; Vandžių k. Betygalos sen. Raseinių r.;
- **„Fliorencija“**; Fliorencijos k. Pajojukų sen. Raseinių r.;
- **„Gojus“**; Sargelių k. Pajojukų sen. Raseinių r.;
- **Dalios ir Algimanto Babilių sodyba**, Liolingos g.17, Kaulakių k. Pajojukų sen. LT-60456 Raseinių r.;
- **„Pakalnė“**; Kušeliškės k. Šiluvos sen. LT-60209 Raseinių r.;

- **Modesto Ambrazo turizmo sodyba**; Sporto g. 3, Betygala, 60209 Raseinių r.;
- **Rasos ir Juozo Šlepų kaimo turizmo sodyba**, Jono Pauliaus II g. 11, Šiluva, Raseinių r.

Raseinių rajone 6 sodybos yra Lietuvos kaimo turizmo asociacijos narės. Dvi aukščiausio lygio paslaugų („4 gandrų“) kaimo turizmo sodybos – „Karpynė“ ir „Kirkšnovė“. Trys turi po „2 gandrų“ – „Pakalnė“, Dalios ir Algimanto Babilių sodyba, „Prie Dubysos“. Į visas kaimo turizmo sodybas svečiai gali atvykti ištisus metus. Kaimo turizmo sodybose „Kirkšnovė“, „Rokyne“, „Pakalnė“, „Prie Dubysos“ svečiai gali nuomotis baidares ir plaukti Dubysa. Raseinių rajono kaimo turizmo sodybose galima rasti šio krašto tradicijų, beveik visos sodybos kaimiškos, patinka atvykusiems svečiams iš užsienio.

Pažymėtina, kad iš 15 apgyvendinimo įstaigų po 3 yra Betygalos ir Pajojūkių seniūnijose, po 2 – Raseinių m., Ariogalos, Nemakščių ir Šiluvos sen., Kalnujų ir Girkalnio sen. įstaigų visai nėra.

Apibendrinant, galima teigti, kad maitinimo ir apgyvendinimo paslaugos geriausiai išvystytos Raseinių mieste – čia nedideli atstumai ir yra pasirinkimo galimybė. Taip pat neblogai šios paslaugos išvystytos Viduklės ir Nemakščių sen., arti esant autostradai, nesudėtinga pasinaudoti pakelės užėjimais ar moteliais. Ariogaloje paslaugų prieinamumas – vidutinis. Kitose seniūnijose jis ribotas arba labai ribotas.

4.3.2. TURIZMO MARŠRUTAI

Šiuo metu Raseinių turizmo ir verslo informacijos centras siūlo nemažai turizmo maršrutų.
Autoturizmo trasos.

- Nacionalinis maršrutas **Jono Pauliaus II piligrimų kelias** driekiasi per Šiluvą. Maršrutas: Vilniaus arkikatedra bazilika, Šv. Kazimiero koplyčia – Aušros Vartų koplyčia ir Šv. Teresės bažnyčia – Dievo Gailestingumo šventovė – Vilniaus Kalvarijos – Trakų bažnyčia – Pivašiūnų bažnyčia – Marijampolės bazilika ir koplyčia Lūginėje – Kauno arkikatedra bazilika – Kauno Kristaus Prisikėlimo bažnyčia – Pažaislio bažnyčia ir vienuolynas – Šiluvos šventovė - Tytuvėnų bažnyčia ir vienuolynas – Šiaulių katedra – Kryžių kalnas - Žemaičių Kalvarijos šventovė – Krekenavos šventovė.
- Nacionalinis maršrutas **„Žemaitijos keliai“**: (Palanga – Kretinga (Salantai – Mosėdis) – Plungė (Plungė – Rietavas – Kaltinėnai) – Telšiai – Varniai – Kaltinėnai – Kražiai – Kelmė – Kurtuvėnai arba Tytuvėnai – Šiluva - Raseiniai).
- Molavėnų piliakalnių kompleksas priklauso nacionaliniam autoturizmo maršrutui **„Lietuvos istorijos ir kultūros vėrinys“**.
- **Vietinis maršrutas „Ženkime Kultūros paveldo ir istorijos takais“** (Raseiniai - Kalnujai – Lyduvėnai – Šiluva – Tytuvėnai – Žaiginys - Maironio gimtinė – Betygala – Ugioniai – Ariogala – Girkalnis – Raseiniai – Viduklė – Jūkainiai – Molavėnai – Nemakščiai – Kanopėnai). Maršrutas skirtas pažinti Raseinių krašto kultūros paveldą, istoriją bei kitas įdomybes. Galima rinktis vieną arba dvi atkarpas, jį sutrumpinant ir pasirenkant įdomiausius objektus. Kiekvienas miestelis ar kaimelis turi kažką savito ir unikalaus, ką galima pamatyti tik ten ir niekur kitur.
- **Vietinis automaršrutas „Pažink Raseinių kraštą“** (Ariogala – Betygala – Šiluva – Raseiniai – Viduklė – Nemakščiai). Maršruto trukmė –1 – 2 dienos; maršruto ilgis – 129 km

Autotrasų infrastruktūra Raseinių rajone nėra išvystyta. Yra daug nesutvarkytų privažiavimų prie lankytinų objektų, nepakankamas turistinių trasų ženklavimas, trūksta aikštelių. Raseinių rajone prasta kelių kokybė reikalauja didelių investicijų ir trukdo plėtoti autoturizmą. Beveik visi privažiavimai prie rajono vandens telkinių yra be asfalto dangos.

Dviračių turizmo trasos.

- Nacionalinė dviračių **trasa Vilkija – Tytuvėnai – Kelmė** (Raseinių rajono atkarpos ilgis 100 km.).
- Nacionalinė dviračių trasa **Pajūrio – sostinės dviračių maršrutas**. Pasiryžusieji įveikti šį maršrutą nuo Klaipėdos per Šilalę, Raseinius, Kėdainius, Ukmergę, Molėtus, Nemenčinę iki Vilniaus dviračiu numins iš viso 465 km.

Šiuo metu Raseinių rajone nėra nei vienos veikiančios, pagal standartus įrengtos ir oficialiai įteisintos dviračių trasos. Taip pat rajone nėra siūlomas dviračių maršrutas, kuris gali būti tinkamas tiek automobiliams, tiek dviračiams, nes dviračių maršrutą sudarytų pakankamai siauri ir nepritaikyti automobilių keliai, kurie nėra tinkami dviračių turizmui. Siekiant, kad dviračių turizmas būtų pradėtas plėtoti rajone, reikėtų bent minimalios dviračių transporto infrastruktūros, dviračių nuomos punktu, aptarnavimo centrų, nakvynės namų ir kempingų ar stovyklaviečių.

Vandens turizmo trasos.

- Nacionalinė trasa **Plaukimas baidarėmis per 3 regioninius parkus**: Kurtuvėnų, Dubysos ir Panemunių.
- Regioninis **Vandens maršrutas „Pavyk srauniosios Dubysos tėkmę“** (1 atkarpa: Maironai (per Dubysą kelyje Kelmė – Tytuvėnai) – Bulavėnai. km, 1,5 val. kelio; 2 atkarpa: Bulavėnai – Lyduvėnai; 3 atkarpa: Lyduvėnai – Kalniškių stovyklavietė (tiltas per Dubysą kelyje Raseiniai – Šiluva); 4 atkarpa: Kalniškių stovyklavietė (tiltas per Dubysą kelyje Raseiniai – Šiluva) – Kaulakiai (tiltas per Dubysą kelyje Raseiniai – Baisogala); 5 atkarpa: Kaulakiai (tiltas per Dubysą kelyje Raseiniai – Baisogala) – Lakštingalos stovyklavietė (Padubysio miškas); 6 atkarpa: Lakštingalos stovyklavietė – Maslauskiškių malūnas; 7 atkarpa: Maslauskiškių malūnas – slėnis ties Betygala (pėsčiųjų lieptas per Dubysą); 8 atkarpa: Betygala (pėsčiųjų lieptas) – Ugioniai (pėsčiųjų lieptas); 9 atkarpa: Ugioniai - Plembergo tvenkiniai - tiltas per Dubysą prieš Ariogalą).

Būtina kiekvieno vandens maršruto sąlyga, apsprendžianti maršruto kokybę ir patrauklumą – maršruto infrastruktūra, įskaitant maršruto pradžia ir pabaigą. Todėl baidarininkams paprastai siūloma maršruto pradžia, prie kurios yra geras privažiavimas prie vandens, pakankamai vietos baidarėms iškrauti, yra vietos vandens turistams, būtų patogi vieta nuleisti baidares į vandenį ir susėsti vandens turistams. Tokie pat reikalavimai taikomi ir maršruto pabaigai. Kita svarbi ir reikalinga infrastruktūra – poilsio vietės, stovyklavietės su stovyklavietėms būtiniais elementais (tualetais, lauko baldais, laužavietėmis ir kt.). Taip pat svarbus ir būtinas trasos ženklavimas.

Šiuo metu baigiamas įgyvendinti projektas „Dubysos upės gamtinių išteklių panaudojimas turizmo plėtrai Raseinių ir Kelmės rajonuose“, kurio metu planuojamas vandens turizmo trasos infrastruktūros įrengimas, siekiant tinkamai panaudoti Dubysos upės gamtinius išteklius aktyvaus poilsio turizmui, yra pagrindinė aktyvaus poilsio turizmo produktų plėtros kryptis Dubysos regioniniame parke. Įgyvendinus projektą būtų įrengta viena stovyklavietė Kelmės r. Maironių k., viena poilsio vietė Raseinių r. Padubysio k., vandens trasoje įrengtos rodyklės, stendai su informacija apie lankytinus objektus, upės krantai pritaikyti baidarių nuleidimui į upę.

Pėsčiųjų turizmo trasos.

- Regioninis **2 dienų Pilgriminis maršrutas „Pėsčiomis į Šiluvą“** (Ariogala – Ugioniai – Betygala – Maironio tėviškė – Žaiginys – Šiluva).

Prie Molavėnų piliakalnių komplekso yra įrengti keli pažintiniai-rekreaciniai takai Raseinių rajono miškuose, kuriuos įrengė VĮ Raseinių miškų urėdija. Molavėnų piliakalnių komplekse įrengti privažiavimai, priėjimo ir apžvalgos takai, vizualinės informacijos stovai, automobilių stovėjimo aikštelės, renginių aikštė su lauko estrada, mugių aikštė/prekyvietė, biotualetų aikštelė. Prie takų įrengtos trumpalaikio poilsio aikštelės, pastatyta informaciniai ženklai, kurie savo formomis padeda

suformuoti architektūrinį rekreacijai skirtų erdvių charakterį. Visus statinius sušildo tai, kad jie mediniai, natūralių spalvų, pritaikyti erdvėje.

Viename gražiausių Raseinių krašto miškų įrengtas Jūkainių miško pažintinis – rekreacinis takas, kurio ilgis: didysis ratas – 3,5 km, mažasis ratas – 1 km. Žmonėms su judėjimo negalia pritaikytas takas – 0,650 km. Jūkainių geomorfologiniame draustinyje ir Molavėnų piliakalnių komplekse sudarytos sąlygos neįgaliesiems.

Kiekvienoje Raseinių miškų girininkijoje yra įruoštos ir prižiūrimos atokvėpio ir poilsio vietos. Pavėsinės, miško baldai, tilteliai, takai, pagražinti meniškais medinėmis skulptūromis. Daugiausia lankytojų sulaukia Jūkainių pažintinis – rekreacinis takas ir Blinstrubiškių miške įrengtas takas.

4.3.3. TURIZMO INFORMACIJA IR KT. TURIZMO PASLAUGOS

Raseinių rajono turizmo reklama internete. Bendro pobūdžio informaciją apie rajoną galima rasti interneto tinklalapyje www.raseiniai.lt. Turizmo skiltyje „Turizmas“ pateikiama informacija apie kaimo turizmo sodybas, lankytinas vietas, Dubysos regioninį parką, apgyvendinimą, maitinimą, turistiniai maršrutai, pateikta naudinga informacija apie turizmo inventoriaus nuomos punktus, įstaigas, kur galima gauti reikalingą informaciją turistams bei galima rasti Raseinių rajono žemėlapius. Informacija apie lankytinas vietas pateikta trumpai, mažai nuotraukų, nėra video pristatymų ar pan.

Turistinės informacijos yra ir Raseinių turizmo ir verslo informacijos centro internetiniame puslapyje www.rvic.lt. Tačiau didžiojo dalis puslapio skiriama verslo informacijai, turizmui mažiau.

Informacija apie Dubysos regioninį parką, lankytinas vietas, poilsia vietas, turistinė schema pateikiama direktijos svetainėje www.dubysa.info, parko direktijos leidžiamuose turistiniuose lankstinukuose. Atskiruose lankstinukuose siūlomi maršrutai pėsčiomis, dviračiu, automobiliu. Kai kurie leidiniai kokybiški (pvz. lankstinukas „Dubysos regioninis parkas“), kai kurie – kopijavimo aparatu pagaminta informacija (apie lankytinas vietas, maršrutus ir kt.).

Informacijos apie Raseinių rajoną galima rasti Raseinių krašto istorijos muziejaus tinklalapyje www.raseiniumuziejus.lt. Čia informacija šiek tiek kitokia, nei įprasta turistams. Informacija pateikiama apie muziejų, renginius, parodas, muziejaus filialus, galima taip pat rasti informacijos apie Raseinių istoriją, žymius žmones ir kt.

Informacija apie Raseinių rajono miškuose įrengtas poilsia vietas, pažintinius-rekreacinius takus, rekreacines teritorijas galima rasti Raseinių miškų urėdijos tinklalapyje www.rasuredija.lt.

Video informacija. Apie Raseinių rajoną 2006 m. sukurtas video filmas „Už Raseinių ant Dubysos“. Pastarasis video filmas nėra kokybiškas, beveik visą informaciją reikia atnaujinti. Iki šiol daugiau nėra sukurta jokios video medžiagos apie Raseinių rajoną. Atskiros rajono lankytinos vietos yra reklamuojamos Valstybinio turizmo departamento leidžiamuose DVD, ar talpinamos turizmui skirtuose interneto svetainėse. 2010 m. parengtas naujas filmas „Raseiniai 2010“.

Spausdinta informacija. Raseinių rajone nėra leidinių, kurie būtų pritaikyti turistų reikmėms. Išleistose knygose informacija istorinė, knygos storos ir nepraktiškos. Informacija leidiniuose apžvalginė, aprašyti kultūros paveldo objektai, trūksta informacijos kaip keliauti rajone, nėra žemėlapių, turistinių schemų. Visiškai nėra specializuotų leidinių – maršrutų aprašymų, vandens turizmui skirtų leidinių. Leidiniai taip pat nepritaikyti užsieniečiams, nes dauguma jų tik lietuvių kalba. Retas leidinys, kuriame informacija pateikiama anglų kalba.

Nemažai leidinių yra skirta Šiluvos miesteliui. Šiais leidiniais rūpinasi Kauno arkivyskupija, Šiluvos kultūros paveldo fondas, Tytuvėnų regioninio parko direkcija, Šiluvos parapija. Apie Šiluvos miestelį, Šilinių atlaidus, piligrimystę išleista nemažai leidinių, kurie platinami ir užsienyje. Yra sukurta ir video filmų, garsūs Lietuvos fotografai užfiksavo neparastų akimirklų, kurios įamžintos leidiniuose apie Šiluvą.

Stendai, informacinės aikštelės. Informaciniai stendai (žemėlapiai) 2008 m. pastatyti prie šių seniūnijų centrų: Raseiniuose, Ariogaloje, Betygaloje, Girkalnyje, Kalnujuose, Kaulakiuose,

Nemakščiuose, Sujainiuose, Šiluvoje, Viduklėje, Žaiginyje. Šie stendai pastatyti miesteliuose po kelis, todėl atvykusiems labai patogiu pasižiūrėti reikalingą informaciją. Tačiau yra vietų, kuriuose neigiamą įvaizdį sudaro nešienauta teritorija aplink stendus, blogas priėjimas, nes norinčiam pasižiūrėti, dažniausiai reikia eiti per žolę, aplink stendus prišiuokšlinta.

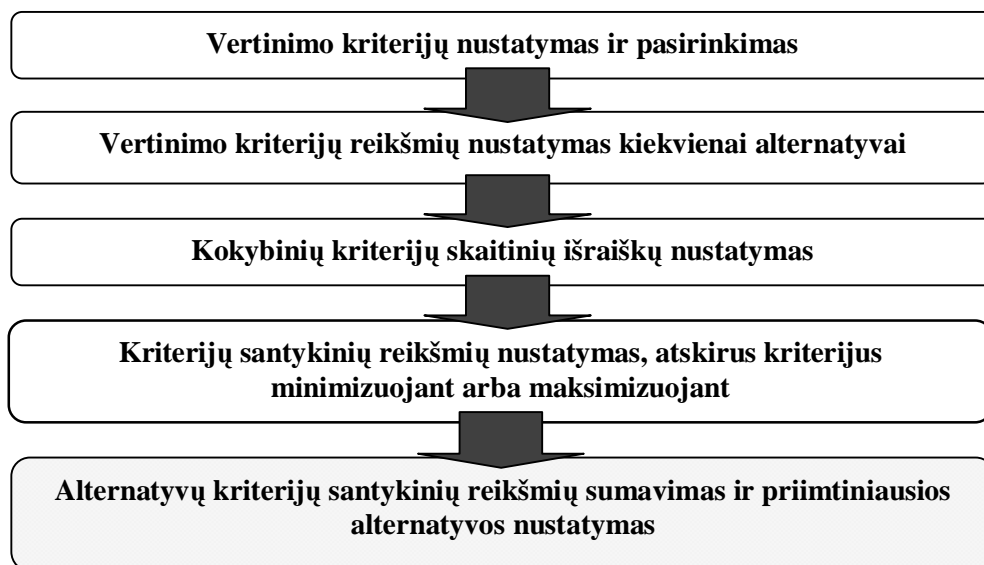
Informaciniai stendai, infrastruktūra aplink juos geriau paruošta Dubysos regioniniame parke ir Jukinių geomorfologiniame draustinyje, kuriame įrengtas Jūkainių pažintinis – rekreacinis takas, Molavėnų piliakalnių komplekse, dalyje piliakalnių ir kt.

5. SSGG ANALIZĖ

Stiprybių, silpnybių, galimybių, grėsmių (toliau – SSGG) analizė ankstesnėje dalyje atlikta kiekvienam objektui atskirai.

Šioje dalyje pateikiama šios analizės suvestinė – siekiant įvertinti, kurie nekilnojamojo kultūros paveldo objektai turi didžiausią potencialą, atliekama daugiakriterinė analizė. Siekiama objektams suteikti tam tikrą reitingą, pagal vystymo ir pritaikymo turizmui tikslingumą.

Daugiakriterinės analizės seka pateikta paveiksle.

4.1. Pav. Daugiakriterinės analizės etapai

1 kriterijus – Objekto tipas ir reikšmė. Šio kriterijaus esmė – įvertinti objekto esamą ir potencialią trauką. Natūralu, kad turizmo traukos objektais gali tapti tik tam tikra dalis objektų. Net ir didelės investicijos į mažai žinomą ir nelabai reikšmingą objektą dažnu atveju nepadarys jo populiariu tarp lankytojų. Kita vertus, kai kurie objektai, net ir be jokios ypatingos infrastruktūros ar reklamos, sulaukia nuolatinio lankytojų srauto.

Vertinimo balai:

- 1-2 labai mažai žinomas, nereikšmingas
- 3-4 mažai žinomas, mažai reikšmingas
- 5-6 vidutiniškai žinomas, vidutiniškai reikšmingas
- 7-8 neblogai, gerai žinomas ir reikšmingas
- 9-10 puikiai žinomas ir labai reikšmingas

Kriterijaus lyginamasis svoris 20 proc.

2 kriterijus – Esama objekto (infrastruktūros) būklė. Šio kriterijaus esmė – įvertinti objekto esamą būklę. Kadangi galimybių studija siekiama įvertinti paveldo objektų priteikimo turizmui, o ne konservavimo galimybes, natūralu, kad prioritetą turi tie objektai, kurių būklė yra geresnė. Tokiems objektams reikalingos sąlyginai mažesnės investicijos, jos sąlyginai rentablesnės.

Vertinimo balai:

- 1-2 būklė kritinė, objektas beveik sunykęs
- 3-4 būklė bloga, objektas nykstantis
- 5-6 būklė vidutiniška, stabili
- 7-8 būklė gera
- 9-10 būklė puiki

Kriterijaus lyginamasis svoris 20 proc.

3 kriterijus – Galimas lankytojų skaičius. Šio kriterijaus esmė – įvertinti potencialų galimą lankytojų (turistų) skaičių. Kadangi didžiausia tikimybė investicijas į paveldo objektus finansuoti ES lėšomis (ir ypač per LR ūkio ministerijos kuruojamas priemones), tikslinga įvesti šio finansavimo šaltinio teisės aktuose naudojamą kriterijų – lankytojų (turistų) skaičius. Galimas lankytojų skaičius priklauso nuo daugelio veiksnių – teikiamų turizmo paslaugų kompleksškumo, objekto dydžio, žinomumo, vietos.

Vertinimo balai:

- 1-2 simbolinis
- 3-4 mažas
- 5-6 vidutinis
- 7-8 didelis (bent renginių metu)
- 9-10 didelis, nuolatinis srautas

Kriterijaus lyginamasis svoris 20 proc.

4 kriterijus – Objekto pasiekiamumas. Šio kriterijaus esmė – įvertinti objekto pasiekiamumą. Vertinama geografinė vieta, privažiavimo keliai, nuorodos ir kt. Natūralu, kad investicijos į lengviau pasiekiamą objektą yra racionalesnės, tokių investicijų generuojamas lankytojų srautas ir investicijų efektyvumas didesnis.

Vertinimo balai:

- 1-2 labai sudėtingas
- 3-4 gana sudėtingas
- 5-6 vidutinis
- 7-8 geras
- 9-10 labai geras

Kriterijaus lyginamasis svoris 10 proc.

5 kriterijus – Galimų veiklų įvairovė. Šio kriterijaus esmė – įvertinti potencialių, su turizmu įsisijusių veiklų vystymą objekte. Strateginiuose turizmo plėtrą reglamentuojančiuose dokumentuose akcentuojama turizmo paslaugų įvairovės svarba, sezoniškumo mažinimas ir kt. Natūralu, kad pvz. turizmui pritaikytame dvare galima sukurti didelį įvairių paslaugų paketą, o pvz. religiniame objekte tokios veiklos labai ribotos.

Vertinimo balai:

- 1-2 jokios veiklos
- 3-4 minimalios arba tik esama veika
- 5-6 kelios veiklos arba nauja veikla
- 7-8 kelios veiklos, įskaitant nematerialiojo paveldo vystymą
- 9-10 labai įvairios veiklos

Kriterijaus lyginamasis svoris 10 proc.

6 kriterijus – Apgyvandinimo, maitinimo paslaugos. Šio kriterijaus esmė – įvertinti aplink objektą esančių bazinių turizmo paslaugų (maitinimo ir apgyvendinimo) prieinamumą. Natūralu, kad patraukliausi tie objektai, greta kurių šios bazinės paslaugos teikiamos greta.

Vertinimo balai:

- 1-2 paslaugos labai toli
- 3-4 paslaugos toli
- 5-6 paslaugos netoliese
- 7-8 paslaugos greta, pasirinkimo galimybė ribota
- 9-10 paslaugos greta, yra pasirinkimo galimybė

Kriterijaus lyginamasis svoris 10 proc.

7 kriterijus – Pastarųjų metų finansavimas objektui. Šio kriterijaus esmė – įvertinti savininkų ar naudotojų dėmesį objektui. Natūralu, kad objektai, į kuriuos bent minimaliai investuojama (suoliukų ar pan. įrengimas) arba tvarkoma aplinka (pvz. šienavimas) turi prioritetą prieš apleistus ir visiškai neprižiūrimus objektus.

Vertinimo balai:

- 1-2 ne
- 3-4 minimalus arba vienkartinis finansavimas
- 5-6 mažas arba pasikartojantis finansavimas
- 7-8 vidutinis arba pastovesnis finansavimas
- 9-10 didelis finansavimas

Kriterijaus lyginamasis svoris 10 proc.

Pažymėtina, kad toks kriterijus, kaip Minimalus investicijų poreikis, vertinamas nebuvo sąmoningai. Preliminarus Minimalus investicijų poreikis įvertintas analizuojant kiekvieną objektą, tačiau šis skaičius nevertinamas kaip kriterijus, kadangi šio darbo tikslas įvertinti investavimo galimybes, o investicijų dydis sprendžiamas vėlesniame etape ir finansavimo galimybės priklauso nuo daugelio įvairių veiksnių.

Kiekvieno objekto prioritetiškumo balas skaičiuojamas pagal formulę $K1*0,2+K2*0,2+K3*0,2+K4*0,1+K5*0,1+K5*0,1+K6*0,1$. Maksimalus galimas balų skaičius – 10,0, minimalus – 0,0. Kuo balas didesnis – tuo objekto prioritetas laikomas aukštesniu, ir atvirkščiai.

- iki 3,9 balo – objekto patrauklumas labai mažas;
- 4,0 – 4,9 balo – objekto patrauklumas mažas;
- 5,0 – 5,9 balo – objekto patrauklumas vidutinis;
- virš 6,0 balo – objekto patrauklumas didelis.

5.1. Lentelė. Objektų daugiakriterinis vertinimas

Eil. Nr. ⁸⁴	Objektas	Objekto tipas ir reikšmė	Esama būklė	Galimas lankytojų skaičius	Objekto pasiekiamumas	Galimų veiklų įvairovė	Apgyven-dinimas, maitinimas ir kt.	Ar pastaraisiais metais atliktos kokios nors investicijos	Balas
Kriterijaus svoris, proc.		20	20	20	10	10	10	10	-
1.1.	D. Rudzinsko namas	3	5	3	7	3	7	3	4,2
1.2.	Ariogalos karių kapinės, Partizanų kapai ir koplyčia, T.Daugirdo kapas	5	7	3	7	3	5	5	5,0
1.3.	Ariogalos Šv. Arkangelo Mykolo bažnyčia	5	7	5	7	3	5	3	5,2
1.4.	Čekuvos dvaras	7	3	9	7	9	5	3	6,2
2.1.	Gėluvos dvaras (sodybos fragmentai)	5	5	5	7	7	5	3	5,2
2.2.	Palukščio dvaras (sodybos fragmentai)	7	7	7	5	9	5	9	7,0
2.3.	Plembergo dvaras (sodybos fragmentai)	3	3	5	7	7	5	1	4,2
2.4.	Kejėnų kapinynas, Kejėnų piliakalnis, Kejėnų pilkapiai	7	5	5	7	3	5	5	5,4
2.5.	Gėluvos piliakalnis su buv. gyvenvieta	5	5	5	7	3	5	1	4,6
2.6.	Gedimino stulpai	7	5	5	7	3	5	3	5,2
2.7.	Bažavėlės piliakalnis su buv. gyvenvieta	3	5	3	7	3	5	1	3,8
2.8.	Daugėliškių piliakalnis	3	5	3	5	3	5	1	3,6
2.9.	Kalniškių piliakalnis	3	5	3	3	3	3	1	3,2
2.10.	Butkiškės bažnyčia	5	5	3	5	3	5	3	4,2
2.11.	Paliepių Šv. Kryžiaus bažnyčia	3	5	3	1	3	3	3	3,2
2.12.	Milašaičių Nukryžiuotojo Jėzaus bažnyčia	5	5	3	5	3	5	3	4,2
3.1.	Burbiškio dvaro sodyba	7	3	5	5	7	5	5	5,2
3.2.	Ročių buvusios palivarko sodybos fragmentai	5	1	3	1	5	5	3	3,2
3.3.	Žibulių buv. dvaro sodybos fragmentai	5	1	5	1	5	5	3	3,6
3.4.	Aukos kalnas, Betygalos piliakalnis	7	5	5	5	3	3	5	5,0
3.5.	Ročiškės piliakalnis	5	5	3	1	3	3	1	3,4
3.6.	Darbutų piliakalniai	3	5	3	5	3	5	1	3,6
3.7.	Šv. Jono šaltinėlis	3	5	3	5	5	3	3	3,8
3.8.	Vandens malūnas su technologine įranga	7	5	5	5	7	3	5	5,4
3.9.	Betygalos miestelio istorinė zona, Vytauto Didžiojo paminklas, Betygalos Šv. Mikalojaus Bažnyčia	7	7	7	5	5	3	5	6,0

⁸⁴ Objektų numeracija atitinka galimybių studijos 4.1 skyriuje naudojamą numeraciją.

Eil. Nr. ⁸⁴	Objektas	Objekto tipas ir reikšmė	Esama būklė	Galimas lankytojų skaičius	Objekto pasiekiamumas	Galimų veiklų įvairovė	Apgyven-dinimas, maitinimas ir kt.	Ar pastaraisiais metais atliktos kokios nors investicijos	Balnas
3.10.	Ugionių bažnyčia	5	5	3	3	3	3	5	4,0
3.11.	Betygalos buv. valsčiaus pastatas	5	7	5	5	7	3	9	5,8
4.1.	Biliūnų dvaro sodyba	7	5	7	7	7	5	3	6,0
4.2.	Naukaimio piliakalnis su gyvenviete	3	5	3	5	3	5	1	3,6
4.3.	Biliūnų senovės gynybinis įtvirtinimas	5	5	5	7	5	5	1	4,8
4.4.	Girkalnio Šv. Jurgio bažnyčia	5	5	5	7	3	5	3	4,8
5.1.	Kalnujų piliakalnis	5	5	5	7	3	7	3	5,0
5.2.	Kalnujų Šv. Viktoro bažnyčios liekanos	5	1	5	5	3	5	5	4,0
5.3.	M. D. Silvestravičiaus gimtinė	5	7	5	5	5	5	5	5,4
6.1.	Pabalčių piliakalnis	5	5	5	5	3	5	1	4,4
6.2.	Ižiniškių piliakalnis su gyvenviete	3	5	3	5	3	5	1	3,6
6.3.	Molavėnų piliakalniai bei Skirtinio akmuo	7	9	5	5	3	5	9	6,4
6.4.	Pužų piliakalnis	3	5	3	3	3	5	1	3,4
6.5.	Nemakščių Šv. Trejybės bažnyčia	5	5	5	7	3	7	3	5,0
6.6.	Paminklas tremtiniams ir P.Neveravičiaus kapas Nemakščių civilinėse kapinėse	3	5	3	7	3	7	3	4,2
6.7.	Paminklas P.Neveravičiui	3	7	3	5	5	5	5	4,6
6.8.	Buvusi NKVD būstinė	3	5	3	7	5	7	1	4,2
7.1.	Zvėgų piliakalnis	3	5	3	3	3	1	1	3,0
7.2.	Belazariškio buv. dvaro sodybos fragmentai	3	1	3	3	7	1	1	2,6
7.3.	Tendžiogalos buv. dvaro sodybos fragmentai	5	3	3	3	7	1	3	3,6
7.4.	Poeto Maironio tėviškės sodyba	9	7	7	5	5	3	7	6,6
7.5.	Poeto Maironio sodybos vieta	9	7	7	5	5	3	7	6,6
7.6.	Vosiliškio Šv. Juozapo bažnyčia, Belozarų giminės kapavietė	3	5	3	3	3	1	3	3,2
8.1.	Blinsturbiškių buv. dvaro sodybos fragmentai	3	1	3	7	5	5	1	3,2
8.2.	Lietuvos partizanų kapai	5	5	3	7	3	5	5	4,6
8.3.	Galkaičių piliakalnis	3	5	3	5	3	5	1	3,6
9.1.	Prabaudos piliakalnis	5	5	5	7	3	7	3	5,0
9.2.	Bažnyčia ir buv. Dominikonų vienuolyno pastato	7	7	7	9	7	9	5	7,2

Eil. Nr. ⁸⁴	Objektas	Objekto tipas ir reikšmė	Esama būklė	Galimas lankytojų skaičius	Objekto pasiekiamumas	Galimų veiklų įvairovė	Apgyvendinimas, maitinimas ir kt.	Ar pastaraisiais metais atliktos kokios nors investicijos	Balas
	liekanos, Buv. Dominikonų vienuolyno ūkiniai pastatai								
9.3.	Kalėjimo statinių kompleksas	7	9	7	9	7	9	9	8,0
9.4.	Magdės šulinys	5	7	3	9	5	9	3	5,6
9.5.	Senasis paštas	3	7	3	9	5	9	3	5,2
9.6.	Paminklas „Žemaitis“	7	7	5	9	3	9	7	6,6
9.7.	Pravoslavų cerkvė	5	5	3	9	3	9	3	5,0
10.1.	Žičkiškės buv. dvaro sodybos fragmentai	5	1	5	7	5	5	1	4,0
10.2.	Padubysio piliakalnis	5	5	5	5	3	5	7	5,0
10.3.	Alėjų Švč. Trejybės bažnyčia	3	5	3	5	3	3	3	3,6
11.1.	Katauskių buv. dvaro sodyba	5	3	5	5	5	5	5	4,6
11.2.	Skaraitiškės dvaro sodyba	7	3	5	5	7	5	5	5,2
11.3.	Žaiginio dvaro sodyba	3	3	3	3	5	5	3	3,4
11.4.	Šiaulelių piliakalnis	3	5	3	3	3	3	1	3,2
11.5.	Lyduvėnų geležinkelio tiltas	9	7	5	5	5	3	5	6,0
11.6.	Koplytėlės akmuo	5	5	3	3	1	3	3	3,6
11.7.	Šiluvos miestelio istorinė dalis, Švč. M. Marijos Gimimo bazilikos kompleksas, Kryžius Popiežiui Jonui Pauliui II, Koplytstulpis Jonui Žemaičiui	9	9	7	5	5	5	9	7,4
11.8.	Lyduvėnų piliakalniai	5	5	3	3	3	3	1	3,6
11.9.	Lyduvėnų Švč. apaštalų Petro ir Pauliaus bažnyčia	3	5	3	3	3	3	3	3,4
12.1.	Viduklės Bažnyčia, varpas ir šventoriaus vartai	5	5	5	7	3	7	5	5,2
12.2.	Viduklės klebonija	5	3	5	7	7	7	3	5,0
12.3.	Paupio Šv. Šeimos – Jėzaus, Marijos ir Juozapo – bažnyčia	3	5	3	3	3	1	3	3,2
12.4.	Parkas ir koplytstulpiai. Vadinami „Bakaniukai“	3	5	3	5	3	3	1	3,4
12.5.	Poeto S. Stanevičiaus gimtinė	7	7	5	5	7	5	5	6,0

5.2. Lentelė. Objektų reitingavimas

Eil. Nr.	Objektas	Objekto tipas ir reikšmė	Esama būklė	Galimas lankytojų skaičius	Objekto pasiekiamumas	Galimų veiklų įvairovė	Apgyven-dinimas, maitinimas ir kt.	Ar pastaraisiais metais atliktos kokios nors investicijos	Balas	Galutinis įvertinimas (objekto patrauklumas)
Kriterijaus svoris, proc.		20	20	20	10	10	10	10	-	-
9.3.	Kalėjimo statinių kompleksas	7	9	7	9	7	9	9	8,0	Didelis
11.7.	Šiluvos miestelio istorinė dalis, Švč. M. Marijos Gimimo bazilikos kompleksas, Kryžius Popiežiui Jonui Pauliui II, Koplytstulpis Jonui Žemaičiui	9	9	7	5	5	5	9	7,4	Didelis
9.2.	Bažnyčia ir buv. Dominikonų vienuolyno pastato liekanos, Buv. Dominikonų vienuolyno ūkiniai pastatai	7	7	7	9	7	9	5	7,2	Didelis
2.2.	Palukščio dvaras (sodybos fragmentai)	7	7	7	5	9	5	9	7,0	Didelis
7.4.	Poeto Maironio tėviškės sodyba	9	7	7	5	5	3	7	6,6	Didelis
7.5.	Poeto Maironio sodybos vieta	9	7	7	5	5	3	7	6,6	Didelis
9.6.	Paminklas „Žemaitis“	7	7	5	9	3	9	7	6,6	Didelis
6.3.	Molavėnų piliakalniai bei Skirtinio akmuo	7	9	5	5	3	5	9	6,4	Didelis
1.4.	Čekuvos dvaras	7	3	9	7	9	5	3	6,2	Didelis
3.9.	Betygalos miestelio istorinė zona, Vytauto Didžiojo paminklas, Betygalos Šv. Mikalojaus Bažnyčia	7	7	7	5	5	3	5	6,0	Didelis
4.1.	Biliūnų dvaro sodyba	7	5	7	7	7	5	3	6,0	Didelis
11.5.	Lyduvėnų geležinkelio tiltas	9	7	5	5	5	3	5	6,0	Didelis
12.5.	Poeto S. Stanevičiaus gimtinė	7	7	5	5	7	5	5	6,0	Didelis
3.11.	Betygalos buv. valsčiaus pastatas	5	7	5	5	7	3	9	5,8	Vidutinis
9.4.	Magdės šulinys	5	7	3	9	5	9	3	5,6	Vidutinis
2.4.	Kejėnų kapinynas, Kejėnų piliakalnis, Kejėnų pilkapiai	7	5	5	7	3	5	5	5,4	Vidutinis
3.8.	Vandens malūnas su technologine įranga	7	5	5	5	7	3	5	5,4	Vidutinis
5.3.	M. D. Silvestravičiaus gimtinė	5	7	5	5	5	5	5	5,4	Vidutinis
1.3.	Ariogalos Šv. Arkangelo Mykolo bažnyčia	5	7	5	7	3	5	3	5,2	Vidutinis

Eil. Nr.	Objektas	Objekto tipas ir reikšmė	Esama būklė	Galimas lankytojų skaičius	Objekto pasiekiamumas	Galimų veiklų įvairovė	Apgyven-dinimas, maitinimas ir kt.	Ar pastaraisiais metais atliktos kokios nors investicijos	Balas	Galutinis įvertinimas (objekto patrauklumas)
2.1.	Gėluvos dvaras (sodybos fragmentai)	5	5	5	7	7	5	3	5,2	Vidutinis
2.6.	Gedimino stulpai	7	5	5	7	3	5	3	5,2	Vidutinis
3.1.	Burbiškio dvaro sodyba	7	3	5	5	7	5	5	5,2	Vidutinis
9.5.	Senasis paštas	3	7	3	9	5	9	3	5,2	Vidutinis
11.2.	Skaraitiškės dvaro sodyba	7	3	5	5	7	5	5	5,2	Vidutinis
12.1.	Viduklės Bažnyčia, varpas ir šventoriaus vartai	5	5	5	7	3	7	5	5,2	Vidutinis
1.2.	Ariogalos karių kapinės, Partizanų kapai ir koplyčia, T.Daugirdo kapas	5	7	3	7	3	5	5	5,0	Vidutinis
3.4.	Aukos kalnas, Betygalos piliakalnis	7	5	5	5	3	3	5	5,0	Vidutinis
5.1.	Kalnujų piliakalnis	5	5	5	7	3	7	3	5,0	Vidutinis
6.5.	Nemakščių Šv. Trejybės bažnyčia	5	5	5	7	3	7	3	5,0	Vidutinis
9.1.	Prabaudos piliakalnis	5	5	5	7	3	7	3	5,0	Vidutinis
9.7.	Pravoslavų cerkvė	5	5	3	9	3	9	3	5,0	Vidutinis
10.2.	Padubysio piliakalnis	5	5	5	5	3	5	7	5,0	Vidutinis
12.2.	Viduklės klebonija	5	3	5	7	7	7	3	5,0	Vidutinis
4.3.	Biliūnų senovės gynybinis įtvirtinimas	5	5	5	7	5	5	1	4,8	Mažas
4.4.	Girkalnio Šv. Jurgio bažnyčia	5	5	5	7	3	5	3	4,8	Mažas
2.5.	Gėluvos piliakalnis su buv. gyvenvieta	5	5	5	7	3	5	1	4,6	Mažas
6.7.	Paminklas P.Neveravičiui	3	7	3	5	5	5	5	4,6	Mažas
8.2.	Lietuvos partizanų kapai	5	5	3	7	3	5	5	4,6	Mažas
11.1.	Katauskių buv. dvaro sodyba	5	3	5	5	5	5	5	4,6	Mažas
6.1.	Pabalčių piliakalnis	5	5	5	5	3	5	1	4,4	Mažas
1.1.	D. Rudzinsko namas	3	5	3	7	3	7	3	4,2	Mažas
2.3.	Plebergo dvaras (sodybos fragmentai)	3	3	5	7	7	5	1	4,2	Mažas
2.10.	Butkiškės bažnyčia	5	5	3	5	3	5	3	4,2	Mažas
2.12.	Milašaičių Nukryžiuotojo Jėzaus bažnyčia	5	5	3	5	3	5	3	4,2	Mažas
6.6.	Paminklas tremtiniam ir P.Neveravičiaus kapas Nemakščių civilinėse kapinėse	3	5	3	7	3	7	3	4,2	Mažas

Eil. Nr.	Objektas	Objekto tipas ir reikšmė	Esama būklė	Galimas lankytojų skaičius	Objekto pasiekiamumas	Galimų veiklų įvairovė	Apgyven-dinimas, maitinimas ir kt.	Ar pastaraisiais metais atliktos kokios nors investicijos	Balas	Galutinis įvertinimas (objekto patrauklumas)
6.8.	Buvusi NKVD būstinė	3	5	3	7	5	7	1	4,2	Mažas
3.10.	Ugionių bažnyčia	5	5	3	3	3	3	5	4,0	Mažas
5.2.	Kalnujų Šv. Viktoro bažnyčios liekanos	5	1	5	5	3	5	5	4,0	Mažas
10.1.	Žičkiškės buv. dvaro sodybos fragmentai	5	1	5	7	5	5	1	4,0	Mažas
2.7.	Bažavėlės piliakalnis su buv. gyvenvieta	3	5	3	7	3	5	1	3,8	Labai mažas
3.7.	Šv. Jono šaltinėlis	3	5	3	5	5	3	3	3,8	Labai mažas
2.8.	Daugėliškių piliakalnis	3	5	3	5	3	5	1	3,6	Labai mažas
3.3.	Žibulių buv. dvaro sodybos fragmentai	5	1	5	1	5	5	3	3,6	Labai mažas
3.6.	Darbutų piliakalniai	3	5	3	5	3	5	1	3,6	Labai mažas
4.2.	Naukaimio piliakalnis su gyvenvieta	3	5	3	5	3	5	1	3,6	Labai mažas
6.2.	Ižiniškių piliakalnis su gyvenvieta	3	5	3	5	3	5	1	3,6	Labai mažas
7.3.	Tendžiogalos buv. dvaro sodybos fragmentai	5	3	3	3	7	1	3	3,6	Labai mažas
8.3.	Galkaičių piliakalnis	3	5	3	5	3	5	1	3,6	Labai mažas
10.3.	Alėjų Švč. Trejybės bažnyčia	3	5	3	5	3	3	3	3,6	Labai mažas
11.6.	Koplytėlės akmuo	5	5	3	3	1	3	3	3,6	Labai mažas
11.8.	Lyduvėnų piliakalniai	5	5	3	3	3	3	1	3,6	Labai mažas
3.5.	Ročiškės piliakalnis	5	5	3	1	3	3	1	3,4	Labai mažas
6.4.	Pužų piliakalnis	3	5	3	3	3	5	1	3,4	Labai mažas
11.3.	Žaiginio dvaro sodyba	3	3	3	3	5	5	3	3,4	Labai mažas
11.9.	Lyduvėnų Švč. apaštalų Petro ir Pauliaus bažnyčia	3	5	3	3	3	3	3	3,4	Labai mažas
12.4.	Parkas ir koplystulpiai. Vadinami „Bakaniukai“	3	5	3	5	3	3	1	3,4	Labai mažas
2.9.	Kalniškių piliakalnis	3	5	3	3	3	3	1	3,2	Labai mažas
2.11.	Paliepių Šv. Kryžiaus bažnyčia	3	5	3	1	3	3	3	3,2	Labai mažas
3.2.	Ročių buvusios palivarko sodybos fragmentai	5	1	3	1	5	5	3	3,2	Labai mažas
7.6.	Vosiliškio Šv. Juozapo bažnyčia, Belozarų	3	5	3	3	3	1	3	3,2	Labai mažas

Eil. Nr.	Objektas	Objekto tipas ir reikšmė	Esama būklė	Galimas lankytojų skaičius	Objekto pasiekiamumas	Galimų veiklų įvairovė	Apgyven-dinimas, maitinimas ir kt.	Ar pastaraisiais metais atliktos kokios nors investicijos	Balas	Galutinis įvertinimas (objekto patrauklumas)
	giminės kapavietė									
8.1.	Blinsturbiškių buv. dvaro sodybos fragmentai	3	1	3	7	5	5	1	3,2	Labai mažas
11.4.	Šiaulelių piliakalnis	3	5	3	3	3	3	1	3,2	Labai mažas
12.3.	Paupio Šv. Šeimos – Jėzaus, Marijos ir Juozapo – bažnyčia	3	5	3	3	3	1	3	3,2	Labai mažas
7.1.	Zvėgų piliakalnis	3	5	3	3	3	1	1	3,0	Labai mažas
7.2.	Belazariškio buv. dvaro sodybos fragmentai	3	1	3	3	7	1	1	2,6	Labai mažas

Analizė rodo, kad patraukliausi pritaikymui turizmo reikmėms Raseinių rajone yra šie nekilnojamojo kultūros paveldo objektai:

- Kalėjimo statinių kompleksas;
- Šiluvos miestelio istorinė dalis, Švč. M. Marijos Gimimo bazilikos kompleksas, Kryžius Popiežiui Jonui Pauliui II, Kopytstulpis Jonui Žemaičiui;
- Bažnyčia ir buv. Dominikonų vienuolyno pastato liekanos, Buv. Dominikonų vienuolyno ūkiniai pastatai;
- Palukščio dvaras (sodybos fragmentai);
- Poeto Maironio tėviškės sodyba;
- Poeto Maironio sodybos vieta;
- Paminklas „Žemaitis“;
- Molavėnų piliakalniai bei Skirtinio akmuo;
- Čekuvos dvaras;
- Betygalos miestelio istorinė zona, Vytauto Didžiojo paminklas, Betygalos Šv. Mikalojaus Bažnyčia;
- Biliūnų dvaro sodyba;
- Lyduvėnų geležinkelio tiltas;
- Poeto S. Stanevičiaus giminė.

Taip pat vidutiniškai patrauklūs šie objektai:

- Betygalos buv. valsčiaus pastatas ;
- Magdės šulinys;
- Kejėnų kapinynas, Kejėnų piliakalnis, Kejėnų pilkapiai;
- M. D. Silvestravičiaus giminė;
- Ariogalos Šv. Arkangelo Mykolo bažnyčia;
- Gėluvos dvaras (sodybos fragmentai);
- Gedimino stulpai;
- Burbiškio dvaro sodyba;
- Senasis paštas;
- Skaraitiškės dvaro sodyba;
- Viduklės Bažnyčia, varpas ir šventoriaus vartai;
- Ariogalos karių kapinės, Partizanų kapai ir kopyčia, T.Daugirdo kapas;
- Aukos kalnas, Betygalos piliakalnis;
- Kalnujų piliakalnis;
- Nemakščių Šv. Trejybės bažnyčia;
- Prabaudos piliakalnis;
- Pravoslavų cerkvė;
- Padubysio piliakalnis;
- Viduklės klebonija.

Tokie objektų vystymo ir pritaikymo turizmo reikmėms prioritetai nustatyti atlikus išsamią jų SSGG analizę bei įvertinus privalumus ir trūkumus pagal nustatytus kriterijų koeficientus.

Kaip matyti, investicijų poreikio kriterijus vertinamas nebuvo, nes kiekvieną objektą pritaikyti turizmui galima su įvairiu finansavimu – esant skirtingoms investicijos, skirsis generuojama nauda. Objektų analizėse numatyta minimali investicijų suma.

Pažymėtina, kad dėl kiekvieno objekto pritaikymo turizmui turi apsispręsti rajono taryba ar kiti objektą valdantys vienetai. Skiriamų investicijų suma, taip pat labai priklauso nuo esamos finansinės situacijos ar išorinių finansavimo galimybių ir išlieka atviras klausimas.

Lentelėje pateikiama bendra Raseinių rajono turizmo ir paveldo objektų pritaikymo turizmo reikmėms SSGG analizė:

5.3. lentelė. Raseinių rajono turizmo situacijos SSGG analizė

Stiprybės	Silpnybės	Galimybės	Grėsmės
Patogi geografinė padėtis (rajoną kerta tarptautinės reikšmės transporto koridoriai), geras susisiekimas. Palyginti netoli yra tarptautinis oro uostas Karmėlavoje ir joje veiklą vystančios pigių skrydžių oro linijų bendrovės sudaro palankias sąlygas užsienio valstybių turistų atvykimui į Raseinių r. sav.	Silpnas turizmo paslaugų įmonių tinklas rajono miesteliuose ir kitose kaimo vietovėse	Didesnių turistų srautų atvykimas į Raseinių rajoną, plėtojant turizmo infrastruktūrą ir paslaugas	Santykinai žemas gyventojų, ypač kaime, verslumo lygis, pradinio kapitalo stygius turizmo verslo pradžiai
Patraukli Raseinių rajono aplinka ir kraštovaizdis, unikalūs aukštą turistinį patrauklumą turintys kultūros paveldo, istorijos ir gamtos objektai	Ne visi kultūros paveldo, istorijos ir gamtos objektai panaudojami turizmui, nes rajone bloga turistinė infrastruktūra ir trūksta žmoniškųjų išteklių	ES struktūrinių ir Sanglaudos fondų pagalba galima gauti paramą, skirtą rajono turizmo infrastruktūros plėtrai	Valstybės finansinė krizė stabdo projektų įgyvendinimą, Savivaldybė negali pridėti nuosavo indelio, siekiant gauti ES paramą
Rajonas pasižymi švaria aplinka, maža oro tarša, rajono vandens telkinių būklė gera	Prie vandens telkinių, poilsiavietėse, stovyklavietėse neįrengta turistinė infrastruktūra	Savivaldybės parengtos programos sąvartynų uždarymui, aplinkosauginių standartų diegimas Raseinių rajone	Netinkamai tvarkomi savavališkai užteršti sąvartynai, žmonių nesupratimas ir tolesnis aplinkos teršimas
Rajone yra stambus sveikatingumo kompleksas ir kaimo turizmo sodyba „Karpynė“, kuri plėtoja turizmą ir rekreaciją	Menkas rajono verslininkų verslumas	Pasinaudojant ES struktūriniu parama sukurti Raseinių rajono turizmo galimybes pristatančią svetainę lietuvių ir užsienio kalbomis	LR ūkio ministerijos ketinimai neskirti finansavimo turizmo informacijos centrams
Rajone yra daug kaimo turizmo sodybų	Rajone trūksta pramogų, renginių	Įsteigtas Raseinių turizmo ir verslo informacinis centras	Nepavyks pagerinti verslumo rajone
Rajone sudarytos sąlygos turizmo paslaugų plėtrai	Daugelis Raseinių rajono kultūrinių, istorinių objektų ir gyvenviečių nepritaikyti turistų lankymui	Raseinių rajono strateginiame plane numatytos priemonės, kurios gali padėti sukurti turizmo infrastruktūrą ir skatinti turizmo paslaugų plėtrą	Į Raseinių rajoną neatvyks daug turistų

Raseinių rajone yra viena iš Lietuvos šventų vietų – Šiluva	Nesuformuotas rajono savivaldybės kaip patrauklaus turizmui krašto, įvaizdis, silpna rinkodara	Skatinti didesnius turistų srautus į Raseinių rajoną, plėtojant kultūrinio turizmo, piligriminio turizmo, vandens turizmo, dviračių turizmo infrastruktūrą ir paslaugas	Nepakankamai prižiūrimi paveldo objektai Raseinių rajone gali prarasti išliekamąją kultūros bei kultūrinio turizmo vertę.
Raseinių rajone yra vienu iškiliausių Lietuvos literatūros atstovų – Maironio - giminė	-	-	Mažėjantis gyventojų domėjimasis meno saviveikla
Gerai išvystyta meno saviveiklos kolektyvų Veikla, išsaugotos etnokultūrinės tradicijos	-	-	-

6. PASIŪLYMAI, ALTERNATYVOS

Raseinių rajone, panaudojant esamus kultūros paveldo išteklius, tikslinga plėtoti turizmo infrastruktūrą ir paslaugas skirtas:

- Patogiam turistų judėjimui rajone svarbiausiais keliais ir maršrutais;
- Savaitgalio poilsiui;
- Šeimyniniam atostogų poilsiui;
- Trumpalaikėms atrakcijoms ir netikėtiems įspūdžiams (žūklė, uogavimas, grybavimas, medžioklė, proginiai ir tradiciniai renginiai, tematinės ekskursijos, pramogos.);
- Žiemos pramogoms;
- Vietos amatų kultūrai reprezentuoti;
- Įsijungti į esamas arba sukurti naujas turizmo trasas (vandens turizmo, dviračių turizmo, autoturizmo);
- Edukacinėms programoms.

Lentelėje pateikiami konkretūs Raseinių rajono kultūros paveldo pritaikymo turizmo reikmėms pasiūlymai:

6.1. lentelė. Raseinių rajono kultūros paveldo pritaikymo turizmo reikmėms pasiūlymai

Eil. Nr.	Turizmo produkto pavadinimas	Siūlomi produktai	Poreikio pagrindimas	Tikslinė grupė (potencialių turistų tipas)	Prielaidos ir sąlygos turizmo produktui atsirasti (išvystyti)	Paveldo objektai, kuriuos galima panaudoti turizmo produktui skurti (išvystyti)
1	Sakraliniai maršrutai (Jono Pauliaus II kelias, Žemaičių krikšto kelias, sakralinės medinės architektūros kelias ir kt.)	Esamas piligriminis kelias (Raseiniai-Šiluva), bei alternatyvūs piligriminiai keliai (pvz. Ariogala-Betygala-Šiluva ar pan.). Žemaičių krikšto kelias (Viduklė-Raseiniai-Ariogala-Betygala). Medinės sakralinės architektūros kelias (galimi įvairūs variantai). Raseinių cerkvės integravimas į kitų tikėjimų kelius Lietuvos ar regiono mastu.	Sakralinis turizmas yra Raseinių rajono prioritetas. Raseinių rajonas asocijuojasi su piligriminiu turizmu, todėl būtinas platesnis šio tipo turizmo produktų asortimentas.	<ul style="list-style-type: none"> • Įvairaus amžiaus pavieniai turistai ir jų grupės, visos Lietuvos turistai; • Užsienio turistai, atvykę pažintinio, kultūrinio, piligriminio turizmo tikslais. 	<ul style="list-style-type: none"> • Šiluva yra viena iš vos kelių oficialiai Vatikano pripažintų šventųjų apsireiškimo vietų Europoje. Šiuo metu šis objektas gerai išnaudojamas turizmo reikmėms, yra prioritetas rajone. Tačiau galima išnaudoti ir dar padidinti esamus turizmo srautus, kuriant paslaugas piligriminio kelio prieigose, kuriant alternatyvius piligriminius kelius į Šiluvą ar plėtojant patį Šiluvos miestelio centrą. • Žemaitijos krikštas kai kurių istorikų pagal reikšmę prilyginamas Žalgirio mūšiiui. Tikslingas Žemaitijos krikšto kelio organizavimas (Viduklė, Raseiniai, Ariogala, Betygala). Siūlomi teatralizuoti pasirodymai ir pan. • Sakralinės architektūros kelias galėtų būti įdomus mokiniams ir studentams, paveldo mėgėjams. Galima derinti su rajone labai išvystytu dievdirbystės bei kryždirbystės amatų demonstravimu ir pan. • Raseinių pravoslavų cerkvė viena iš kelių dešimčių 	Šiluvos sakralinių statinių kompleksas, Šiluvos miestelio centras, visos rajono bažnyčios (patraukliausios – Šiluvos, Raseinių, Betygalos, Ariogalos, Nemakščių, Viduklės), Raseinių cerkvė.

					<p>Lietuvoje. Užsienio interneto tinklapiuose ji patenka į daugelį sąrašų, jaučiamas susidomėjimas užsienyje esančiais stačiatikių bažnyčios objektais. Galimas integravimas į kai kuriuose maršrutus.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Siekiant vystyti turizmo produktą, tikslingos investicijos į miestelių infrastruktūrą, sakralinius objektus. Taip pat tikslingas nematerialaus paveldo integravimas. 	
2	Laisvės kovų maršrutas	Laisvės kovų kelias (Ariogala-Raseiniai-Viduklė-Nemakščiai ar pan.).	Raseinių rajone vyko gana nuožmūs laisvės kovų mūšiai. Patraukliai pateikus istorijos faktus ir praturtinus juos praktiniais pasakojimais (pvz. partizanų buities eksponavimas, teatralizuoti pasirodymai ir pan.), galimas nemažas lankytojų susidomėjimas.	<ul style="list-style-type: none"> • Visos Lietuvos rajonų gyventojai, mokiniai ir mokytojai, studentai. 	<ul style="list-style-type: none"> • Laisvės kovų kelias galėtų būti įdomus mokiniams ir studentams, vyresnio amžiaus kovų liudininkams ir kt. Galima derinti su rajono etnokultūriniu paveldu (kovos dainos, raudos ir pan.), teatralizuotais elementais (pvz. „tardymas“ kalėjimo statinių komplekse ir pan.). • Siekiant vystyti turizmo produktą, tikslingos investicijos į susijusių objektų infrastruktūrą. Taip pat tikslingas nematerialaus paveldo integravimas. 	Partizanų kapai, paminklai (Gedimino stulpai, Vytauto ir Žemaičio paminklai), NKVD būstinės, Biliūnų senovės gynybinis įtvirtinimas (kaip partizanų būstinė), Kalėjimo statinių kompleksas (kaip tardymų vieta), T.Daugirdo kapas ir kt.
3	Viduramžių maršrutas	Maršrutas aplankant įdomiausius rajono piliakalnius (galimi įvairūs variantai).	Raseinių rajonas išsiskiria piliakalnių gausa, tai sąlygojo statūs Dubysos šlaitai, geografinė vieta (Nemunas, kryžiuočių antpuoliai). Raseinių rajonas yra tikėtina legendinių Pilėnų vieta	<ul style="list-style-type: none"> • Visos Lietuvos rajonų gyventojai, mokiniai ir mokytojai, studentai; • Aktyvaus poilsio mėgėjai. 	<ul style="list-style-type: none"> • Viduramžių kelias galėtų būti įdomus mokiniams ir studentams ir kt. Galima derinti su rajono etnokultūriniu paveldu (viduramžių amatais ir pan.), teatralizuotais elementais (pvz. riterių turnyrai, mugės ir pan.). Taip pat dėl specifinės 	Visi rajono piliakalniai, „Bakaniukai“. Patraukliausi objektai: Molavėnų, Kalnujų, Prabaudos, Kejėnų, Betygalos, Padubysio piliakalniai.

			(tikslī vieta iki šiol nežinoma). Patraukliai pateikus viduramžių istoriją ir butį (pvz. „Baltų dienos“, teatralizuotos kovos piliakalniuose, tipinės viduramžių gyvenvietės įrengimas piliakalnio prieigose ir pan.) galimas nemažas lankytojų susidomėjimas.		piliakalnių lokacijos dažnai galimas derinimas su aktyviu sportu, vandens pramogomis. <ul style="list-style-type: none"> • Siekiant vystyti turizmo produktą, tikslingos investicijos į susijusių objektų infrastruktūrą. Taip pat tikslingas nematerialaus paveldo integravimas. 	
4	Dvarų kultūros paveldo maršrutas	Maršrutas po rajono dvarus (galimi įvairūs variantai). Ilgesnis (pvz. savaitgalio) apsisistojimas viename	Raseinių rajone yra nemažai dvarų. Rajonui esant ypač patogioje geografinėje vietoje, galimas turizmo kompleksų įrengimas dvaruose ar jų	<ul style="list-style-type: none"> • Visos Lietuvos rajonų gyventojai, mokiniai ir mokytojai, 	<ul style="list-style-type: none"> • Siūloma pritraukus privačias investicijas rekonstruoti svarbiausius rajono dvarus, įrengiant turizmo paslaugų kompleksus. Rekonstruojant 	Visi rajono dvarai. Patraukliausi objektai: Palukščio, Čekuvos, Biliūnų, Gėluvos, Burbiškio, Skaraitiškės dvarai.

⁸⁵ „Lėtumo judėjimo“ pradžia susijusi su protestu prieš „McDonald’s“ restorano atidarymą vienoje gražiausių Romos vietų – Piazza di Spagna. Beje, „McDonald’s“ imperija yra didžiausia fast food (greitojo maisto) kompanija pasaulyje. Vos atsiradęs, „lėtumo judėjimas“ įgijo daugybę prijauciančių ir išsiskaidė į daug atšakų. Vienas pagrindinių „lėtumo judėjimo“ ideologų – norvegas Geiras Berthelsenas, 1999 m. „nukalęs“ terminą „lėta kelionė“ ir įkūręs „Pasaulio lėtumo institutą“. Jo dėka buvo sukurta „Lėtosios planetos“ vizija. Dar vienas norvegas – filosofijos profesorius Guttormas Fløistadas – išleido kelis filosofinius veikalus apie lėtumą. Esminės jų idėjos tokios: „Vienintelis tikras dalykas yra tai, kad viskas keičiasi (čia akivaizdi budizmo įtaka). Pokyčių greitis didėja. Jei norite spėti, paskubėkite. Lėtumas – šių dienų žinia. Tai – artumo, meilės, rūpesčio poreikiai. Jie patenkinami lėtumu. Kad atsinaujintume, pasikeistume, turime iš naujo atrasti lėtumą, refleksiją, buvimą kartu.“. **Lėtojo maisto judėjimas** oficialiai prasidėjo tuomet, kai penkiolika atstovų iš skirtingų šalių pasirašė Lėtojo maisto manifestą, parengtą judėjimo nario Folco Portinario. Tai įvyko 1989 m. lapkričio 9 dieną. Manifestas skelbia pagrindinius teiginius, kurių laikosi visi judėjimo nariai. „Šis šimtmetis, prasidėjęs industrinės civilizacijos iškilimu, iš pradžių išrado įrenginius, sugebančius pakeisti žmones, o tuomet paskelbė juos gyvenimo modeliu. Visi mes tapome skubėjimo vergais ir pasidavėme greito gyvenimo virusui, griaušančiam mūsų įpročius, išsiskverbiančiam į mūsų privačias valdas ir verčiančiam mus valgyti greitą, nesubalansuotą maistą. Jei mes ir vėl norime būti verti Homo Sapiens vardo, turime atsikratyti greičio, kol jis nespėjo palaužti mūsų rūšies iki išnykimo ribos. Mėgavimasis ramiais bei paprastais dalykais yra vienintelis būdas priešintis greito gyvenimo beprotybei. Tegu lėtas ir ilgai trunkantis mėgavimasis gyvenimu apsaugo mus nuo blogos įtakos, aukštinančios produktyvumą ir pamirštančios malonumą. Turiningo gyvenimo pradžia – lėtojo maisto stalas. Atraskime iš naujo vietinės virtuvės kvapą ir skonį. Atsikritykime išsigimusių greitojo maisto padarinių. Greito gyvenimo stilius, paklūstantis tik produktyvumui, pakeitė natūralų mūsų gyvenimo būdą ir elgseną, grasina mūsų aplinkai bei kraštovaizdžiui. Todėl vienintelis tikras ir progresyvus atsakas yra Lėtojo maisto judėjimas. Kultūra – tai skonio ugdymas, o ne žeminimas. Todėl tarptautinis keitimasis patirtimi, žiniomis, projektais yra geriausias būdas kultūrai tobulėti. Lėtojo maisto judėjimas garantuoja geresnę ateitį. Lėtojo maisto judėjimas – tai idėja, kuriai reikia gausaus kvalifikuotų rėmėjų palaikymo, kad šis judėjimas taptų tarptautiniu dariniu. Todėl judėjimo simbolis yra maža sraigytė.“ Lėtojo maisto judėjimas manifeste išvardytų gairių siekia įvairiais būdais. Vyksta parodos, renginiai, seminarai. Nusipelnusiems žmonėms teikiami apdovanojimai, o reti patiekalai patenka į specialų katalogą. Štai pagrindiniai judėjimo projektai, kurie supažindina žmones su lėtojo gyvenimo kultūra, idėjomis ir padeda kovoti su greičio virusu kasdieniame gyvenime.

		dvare.	prieigose.	<p>studentai;</p> <ul style="list-style-type: none"> • Šeimos su vaikais iš miesto, pasiilgę kaimo gyvenimo, siekiantys parodyti vaikams tradicijas; • Užsienio turistai, atvykę pažintinio, kultūrinio, piligriminio turizmo tikslais; • Verslo klasės klientai. 	<p>dvarų pastatus siūloma įrengti SPA centrus, pramogų kompleksus, viešbučius, restoranus (įskaitant mini-bravorus, konditerines ir pan.). Dvarai ir jų aplinkos, parkai turi būti atkurti remiantis istorija, sukurta autentiška aplinka. Taip pat reikia išnaudoti galimybę dvarų teritoriją pritaikyti aktyviam poilsiui, žiemos sportui ir pramogoms. Atkurtuose arklidėse galima laikyti žirgus, kuriais žiemą galima važinėti rogėmis, o vasarą kariatomis ir pan. Sveikatingumo ir pramogų kompleksai būtų pritaikyti tiek šeimoms su vaikais, tiek užsienio svečiams, verslo pietums ir susitikimas ir pan.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Tikslingas nematerialaus paveldo puoselėjimas dvaruose: tradicinių dvaro dienų organizavimas. • Tikslinga diegti vakaruose sparčiai populiarėjantį gyvenimo lėtinimo principą (konceptiją)⁸⁵. • Siekiant vystyti turizmo produktą, tikslingos investicijos į susijusių objektų infrastruktūrą. Taip pat tikslingas nematerialaus paveldo integravimas. 	
--	--	--------	------------	--	---	--

5	Kulinarinio paveldo maršrutas	Kulinariniai maršrutai (senosios Žemaitijos sostinės, sūrio, bulvinių patiekalų, alaus ir midaus kelias ir pan.) .	Raseinių rajone gilios žemės ūkio ir maisto ruošimo amatų tradicijos, dėl geografinės rajono padėties virtuvė labai įvairi.	<ul style="list-style-type: none"> • Šeimos su vaikais iš miesto, pasiilgę kaimo gyvenimo, siekiantys parodyti vaikams tradicijas; • Užsienio turistai, atvykę pažintinio, kultūrinio, piligriminio turizmo tikslais; • Verslo klasės klientai. 	<ul style="list-style-type: none"> • Degustacinės kelionės sparčiai populiarėjantis turizmo produktas. • Išnaudojant esamas amatų tradicijas ir palyginti didelį aktyvių amatininkų skaičių, galima sukurti patrauklų turizmo produktą. Vienos dienos ar savaitgalio amatų kursai leistų turistui išbandyti kelis amatus (kulinarijoje) ir išsirinkti mėgstamiausią, ar patobulinti jau turimus įgūdžius. • Siekiant vystyti turizmo produktą, tikslingos investicijos į susijusių objektų infrastruktūrą. Taip pat tikslingas nematerialaus paveldo integravimas. 	Visi rajono dvarai, kuriami amatų centrai. Patraukliausi objektai: Buv. Dominikonų vienuolyno ūkiniai pastatai, Palūkščio, Čekuvos, Biliūnų, Gėlupos, Burbiškio, Skaraitiškės dvarai, Betygalos ir Viduklės amatų centrai.
6	Literatūros kelio maršrutas	Literatūros maršrutas (Kalnų sen.-Viduklės sen.-Pasandravys).	Raseinių rajonas yra V.Mačiulio (Maironio), S.Stanevičiaus, M.D.Silvestravičiaus gimtinė.	<ul style="list-style-type: none"> • Visos Lietuvos rajonų gyventojai, mokiniai ir mokytojai, studentai. 	<ul style="list-style-type: none"> • Toks turizmo maršrutas galėtų būti įdomus vyresnio amžiaus asmenims, poezijos mėgėjams. Prie kiekvieno iš objektų tikslinga sukurti patrauklų pristatymą, vaizdžiai iliustruoti kūrėjo gyvenimo ir kūrybos kelią, įtraukiant turistus. • Siekiant vystyti turizmo produktą, tikslingos investicijos į susijusių objektų infrastruktūrą. Taip pat tikslingas nematerialaus paveldo integravimas. 	Patraukliausi objektai: poeto Maironio tėviškės sodyba, poeto Maironio gimtinės sodybos vieta, M.D.Silvestravičiaus gimtinė, poeto S.Stanevičiaus gimtinė, Magdės šulinys, T.Daugirdo kapas.
7	Senosios Žemaitijos sostinės maršrutas	Maršrutas išskirtinai supažindinantis su Raseinių miestu (nuo	Raseinių miestas vienas senesnių Lietuvoje, dėl savo geografinės	<ul style="list-style-type: none"> • Visos Lietuvos rajonų gyventojai, mokiniai ir 	<ul style="list-style-type: none"> • Siūloma „kelionė laiku“ po Raseinių miestą: nuo ankstyvųjų viduramžių Prabaudos 	Patraukliausi objektai: Kalėjimo statinių kompleksas, Bažnyčia

		ankstyvųjų viduramžių iki šių dienų).	padėties (etnografinių regionų sankirta) turi ilgą ir turtingą istoriją	mokytojai, studentai	<p>piliakalnyje iki laisvės kovų atgarsių Kalėjimo statinių komplekse ir šių dienų.</p> <ul style="list-style-type: none"> Siekiant vystyti turizmo produktą, tikslingos investicijos į susijusių objektų infrastruktūrą. Taip pat tikslingas nematerialaus paveldo integravimas. 	ir buv. Dominikonų vienuolyno pastato liekanos, Buv. Dominikonų vienuolyno ūkiniai pastatai, Paminklas „Žemaitis“, Magdės šulinys, senasis paštas, Prabaudos piliakalnis, pravoslavų cerkvė
8	Technikos paveldo maršrutas	P.Neveravičiaus muziejus ir paminklai- Lyduvėnų geležinkelio tiltas-Maslauskiškės vandens malūnas.	Raseinių rajone yra unikalus šalyje inžinerinis statinys – Lyduvėnų tiltas, taip pat rajone veikė žymus tarpukario Lietuvos inžinierius-išradėjas P.Neveravičius.	<ul style="list-style-type: none"> Visos Lietuvos rajonų gyventojai, mokiniai ir mokytojai, studentai; Užsienio turistai, atvykę pažintinio, kultūrinio, piligriminio turizmo tikslais; Aktyvaus poilsio mėgėjai. 	<ul style="list-style-type: none"> Toks turizmo maršrutas galėtų būti įdomus jaunimui, aktyvaus poilsio mėgėjams. Prie kiekvieno iš objektų tikslinga sukurti patrauklų pristatymą, vaizdžiai iliustruoti objekto kūrimo ar naudojimo istoriją, įtraukiant turistus. Galimas pasivažinėjimas traukiniu per Lyduvėnų tiltą. Siūlant tokį produktą reikalingas suderinimas su AB „Lietuvos geležinkeliai“, saugumo užtikrinimas. Siekiant vystyti turizmo produktą, tikslingos investicijos į susijusių objektų infrastruktūrą. Taip pat tikslingas nematerialaus paveldo integravimas. 	Objektai: Lyduvėnų geležinkelio tiltas, Muziejus ir paminklas P.Neveravičiui bei P.Neveravičiaus kapas, Maslauskiškių vandens malūnas, Biliūnų senovės gyvybiniai įtvirtinimai.
9	Įvairių transporto rūšių maršrutas	Viduklė-Lyduvėnai (geležinkelis), Lyduvėnai-Padubysio pil. (baidarės), Padubysio pil.-Betygala (autobusas), Betygala-	Raseinių rajone gilius vandens ir pėsčiųjų turizmo tradicijos. Apjungus jas su autoturizmo, dviračių ir geležinkelių turizmu,	<ul style="list-style-type: none"> Šeimos su vaikais iš miesto, pasiilgę kaimo gyvenimo, siekiantys parodyti vaikams tradicijas; 	<ul style="list-style-type: none"> Toks turizmo produktas būtų gana unikalus ir įdomus. Galima integruoti ir jojimą arkliais ar pasivažinėjimą karieta. Siūlant tokį produktą reikalingas suderinimas su AB „Lietuvos 	Daug trasoje esančių objektų, patraukliausi: Betygalos miestelio istorinė dalis, Lyduvėnų geležinkelio tiltas, Maslauskiškės

		Palūkščio dvaras (pėsčiomis), Palūkščio dvaras-Raseiniai (dviračiai). Galimi ir kiti variantai.	galima sukurti unikalų turizmo produktą šalyje.	<ul style="list-style-type: none"> • Užsienio turistai, atvykę pažintinio, kultūrinio, piligriminio turizmo tikslais; • Aktyvaus poilsio mėgėjai 	<p>geležinkeliai“, saugumo užtikrinimas.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Siekiant vystyti turizmo produktą, tikslingos investicijos į susijusių objektų infrastruktūrą. Taip pat tikslingas nematerialaus paveldo integravimas. 	vandens malūnas.
10	Miestų ir miestelių kultūros maršrutai	<ul style="list-style-type: none"> • Miestelių maršrutai Raseiniai-Šiluva-Betygala. Galimi ir kiti variantai. • Provincijos pramogos: savaitgalio ekskursija sutapatinta su tradicinėmis, kalendorinėmis rajono ir miestelių šventėmis 	Raseinių rajonas garsėja medinės architektūros paveldu, yra miestelių su išlikusia senovine gatvių planavimo schema.	<ul style="list-style-type: none"> • Šeimos su vaikais iš miesto, pasiilgę kaimo gyvenimo, siekiantys parodyti vaikams tradicijas 	<ul style="list-style-type: none"> • Siūloma įdiegti miestų ir miestelių tradicinės kultūros elementų, pvz. miesto laikrodžio mušimas Raseinių senajame pašte nustatytą valandą, miesto sargybos ėjimas prie paminklo „Žemaitis“, miesto ar miestelio vėliavos iškėlimas ir pan. • Taip pat siūlomas miestų ir miestelių centrų atgaivinimas, sudarant gyventojams ir verslui sąlygas atnaujinti pastatų fasadus ir pan. (lengvatos, dalinis kompensavimas ir pan.). Šiuose pastatuose tikslingas prekybos vietų steigimasis, turizmo paslaugų teikimas. • Siekiant vystyti turizmo produktą, tikslingos investicijos į susijusių objektų infrastruktūrą. Taip pat tikslingas nematerialaus paveldo integravimas. 	Patraukliausi objektai: Šiluvos miestelio istorinė dalis, paminklas „Žemaitis“, paminklas „Vytautas Didysis“, Betygalos miestelio istorinė zona, senasis paštas
11	Etnografinio kaimo įkūrimas	<ul style="list-style-type: none"> • Gyvenimas autentiškoje aplinkoje 	Raseinių rajone giliai žemės ūkio tradicijos, didelė dalis gyventojų gyvena kaime. Yra kaimų, kuriuose išsaugotos etnografinės	<ul style="list-style-type: none"> • Šeimos su vaikais iš miesto, pasiilgę kaimo gyvenimo, siekiantys parodyti vaikams tradicijas; 	<ul style="list-style-type: none"> • Išnaudojant esamą potencialą, galima sukurti ir išvystyti savaitgalio praleidimo kaime pramogą. Nuo tradicinio kaimo turizmo paslaugų tokia pramoga skirtingai tuo, kad būtų imituojama 	Patraukliausi objektai: miestelių urbanistiniai centrai, sodybos greta piliakalnių, dvarų ir kt.

			sodybos.	<ul style="list-style-type: none"> • Visos Lietuvos rajonų gyventojai, mokiniai ir mokytojai, studentai. 	<p>senovinė butis, naudojami senoviniai rakandai, galbūt dėvimi tradiciniai rūbai, tradiciniais būdais ruošiamas maistas, atliekamos tradicinės apeigos ir pan.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Siekiant vystyti turizmo produktą, tikslingos investicijos į susijusių objektų infrastruktūrą. Taip pat tikslingas nematerialaus paveldo integravimas. 	
12	Amatų turas	<ul style="list-style-type: none"> • Amatų pamokos. 	Raseinių rajone giliai amatų tradicijos, ypač išskiriama dievdirbystė ir kryždirbystė	<ul style="list-style-type: none"> • Šeimos su vaikais iš miesto, pasiilgę kaimo gyvenimo, siekiantys parodyti vaikams tradicijas 	<ul style="list-style-type: none"> • Išnaudojant esamą amatų tradicijas ir palyginti didelį aktyvių amatininkų skaičių, galima sukurti patrauklų turizmo produktą. Vienos dienos ar savaitgalio amatų kursai leistų turistui išbandyti kelis amatus ir išsirinkti mėgstamiausią, ar patobulinti jau turimus įgūdžius. • Galimas sukurtų amatų produktų realizavimas – pvz. visų kryžių pastatymas piligrimų kelyje. • Siekiant vystyti turizmo produktą, tikslingos investicijos į susijusių objektų infrastruktūrą. Taip pat tikslingas nematerialaus paveldo integravimas. 	Patraukliausi objektai: Kalėjimo statinių kompleksas, Palukščio dvaras, Betygalos bendruomenės namai, Viduklės senosios klebonijos pastatas, dvarai
13	Ekstremalus sportas	<ul style="list-style-type: none"> • Šuoliai su guma nuo Lyduvėnų tilto; • Ekstremalus plaukimas Dubysa; • „Lokės pėdos“ 	Ekstremalių pojūčių poreikis turizmo rinkoje išlieka didelis.	<ul style="list-style-type: none"> • Visos Lietuvos rajonų gyventojai, mokiniai ir mokytojai, studentai Užsienio turistai, atvykę pažintinio, 	<ul style="list-style-type: none"> • Išnaudojant Raseinių rajono reljefą (stačius Dubysos šlaitus), Dubysą, inžinerinius statinius ir kt., galima sukurti įdomių turizmo produktų. • Diegiant tokius turizmo produktus, būtina užtikrinti 	Patraukliausi objektai: Lyduvėnų tiltas (šuoliams), Maslauskiškės vandens malūnas (ekstremalaus vandens sporto paslaugų bazė),

		<p>tipo atrakcionai;</p> <ul style="list-style-type: none"> • Dažasvydis ir kt. • Ir kt. 		<p>kultūrinio, piligriminio turizmo tikslais;</p> <ul style="list-style-type: none"> • Aktyvaus poilsio mėgėjai. 	<p>paveldo objektų apsauga, pagarbą jiems bei užtikrinti turistų saugumą.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Siekiant vystyti turizmo produktą, tikslingos investicijos į susijusių objektų infrastruktūrą. Taip pat tikslingas nematerialaus paveldo integravimas. 	<p>piliakalnių prieigos (atrakcionai), Biliūnų senovės įtvirtinimas (dažasvydis), dvarai ir kt.</p>
14	Medžioklė, karališka medžioklė	<ul style="list-style-type: none"> • Medžioklės organizavimas profesionalams ir mėgėjams; • Žygiai (nedidelių grupių ir pavienių asmenų) po medžioklės plotus su medžiotoju; • Galimas jodinėjimas žirgais. 	<p>Rajono miškuose yra medžiojamų žvėrių (šernų, vilkų, lapių, kiškių ir kt.) ir medžioklės plotai.</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Šeimos su vaikais iš miesto, pasiilgę kaimo gyvenimo, siekiantys parodyti vaikams tradicijas • Užsienio turistai, atvykę pažintinio, kultūrinio, piligriminio turizmo tikslais; • Aktyvaus poilsio mėgėjai; • Verslo klasės klientai. 	<ul style="list-style-type: none"> • Pramoginės ekskursijos po mišką su pėdsakų stebėjimu, žiniomis apie medžiojamų žvėrių gyvenimo būdą, įpročius, pasivaikščiojimai žvėrių takais, medžioklės suvenyrų gamyba, pardavimas, etnografinių ir tradicinių patiekalų iš žvėrienos gaminimas, degustavimas, mokymas gaminti galėtų sudominti pavienius turistus, jaunimą, atostogaujančias šeimas. • Siekiant vystyti turizmo produktą, tikslingos investicijos į susijusių objektų infrastruktūrą. Taip pat tikslingas nematerialaus paveldo integravimas. 	<p>Restauruoti dvarai galėtų būti prabangios (Karališkos) medžioklės bazės objektai, kuriuose būtų teikiamos aukšto lygio maitinimo, apgyvendinimo ir kt. paslaugos medžiotojams. Kai kurių miškingose vietovėse esančių piliakalnių prieigose galima įrengti sustojimo aikšteles, infrastruktūrą. Tinkamiausios seniūnijos; Nemakščių, Viduklės, Šiluvos ir Pagojukų seniūnija (dėl didelio miškingumo).</p>
15	Žvejyba, karališka žvejyba	<ul style="list-style-type: none"> • Žvejybos organizavimas profesionalams ir mėgėjams; • Žygiai 	<p>Skirtinguose vandens telkiniuose veisiasi skirtingos žuvys. Šį momentą galima sėkmingai panaudoti kuriant pramogines</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Šeimos su vaikais iš miesto, pasiilgę kaimo gyvenimo, siekiantys parodyti vaikams 	<ul style="list-style-type: none"> • Propaguojant tokius turizmo produktus kartu turėtų plėtotis ir kitos paslaugos, tokios kaip žvejybos inventoriaus nuoma, senovinio žvejybos inventoriaus 	<p>Restauruoti dvarai galėtų būti prabangios (Karališkos) žvejybos bazės objektai, kuriuose būtų teikiamos aukšto lygio</p>

		(nedidelių grupių ir pavienių asmenų) po medžioklės plotus su medžiotoju.	žvejybos turizmo produktus, skirtus pavieniams asmenims arba jų grupėms, žvejams mėgėjams ir nemokantiems žvejoti	<p>tradicijas;</p> <ul style="list-style-type: none"> • Užsienio turistai, atvykę pažintinio, kultūrinio, piligriminio turizmo tikslais; • Aktyvaus poilsio mėgėjai; • Verslo klasės klientai. 	<p>gamyba, taip pat etnografinių ir tradicinių žuvies patiekalų gaminimas, degustavimas, mokymas gaminti.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Siekiant vystyti turizmo produktą, tikslingos investicijos į susijusių objektų infrastruktūrą. Taip pat tikslingas nematerialaus paveldo integravimas. 	<p>maitinimo, apgyvendinimo ir kt. paslaugos žvejams. Tinkamiausios seniūnijos: Raseinių ir Viduklės seniūnija (dėl esančių tvenkinių). Tinkamiausias dvaras – Burbiškių.</p>
--	--	---	---	---	--	---

7. PRIEMONIŲ PLANAS (IKI 2020 METŲ)

Kadangi galimybių studijos užsakovas yra Raseinių rajono savivaldybės administracija, priemonių plane numatomi tik tie veiksmai, kuriuos ji gali įgyvendinti. Tokiu būdu didelės dalies patrauklių turizmo veiklai, tačiau privatizuotų objektų, rekonstrukcijos priemonių sąrašė nėra. Tarp patraukliausių privačių objektų būtina paminėti Buv. Domininkonų vienuolyno 2 ūkinius pastatus, Palūkščio dvarą, Čekuvos dvarą, Biliūnų dvaro sodybą, Gėlupos dvarą, Burbiškio dvaro sodybą, Skaraitiškės dvaro sodybą, Maslauskiškės vandens malūną. Savivaldybės administracija ir taryba negali pati investuoti ar pritraukti tarptautinių fondų paramos šiems objektams atnaujinti, tačiau gali taikyti įvairias mokesčių lengvatas, kompensavimą už Betygalos ar Šiluvos centrinių privačių pastatų fasadų atnaujinimą ir pan.

Raseinių rajono savivaldybės tarybos 2008 m. spalio 30 d. sprendimu Nr. 362 patvirtintas Raseinių rajono savivaldybės plėtros iki 2020 m. strateginis planas.

Strateginiame plane suformuota vizija – Raseinių kraštas – modernus Rytų ir Vidurio Europos piligrimystės centras, patogus ir saugus gyventi, viliojantis svečiuotis, patrauklus investuoti. Suformuotas 3 prioriteto „Piligriminio turizmo, verslo ir pramonės plėtrai palankios aplinkos formavimas“ 3.1. tikslas „Sudaryti tinkamas sąlygas plėtoti piligriminį bei kitas turizmo formas rajone“ 3.1.2. uždavinys „Išsaugoti ir pritaikyti kultūros paveldo objektus turizmo poreikiams“ ir 3.1.3. uždavinys „Padidinti turizmo paslaugų ir produktų įvairovę bei kokybę“.

Šiems uždaviniams įgyvendinti numatytas atitinkamai 11.790.000 Lt ir 1.934.000 Lt finansinių išteklių poreikis.

Lentelėje pateikiamas siūlomų išplėsti bei naujai siūlomų priemonių sąrašas:

7.1. lentelė. Siūlomos priemonės (esamų priemonių apimčių išplėtimas bei naujos priemonės)

Eil. Nr.	Priemonė	Pasiekimo indikatorius	Pasiekimo laikas	Atsakinga institucija	Lėšų poreikis, Lt
Uždavinys 3.1.2. Išsaugoti ir pritaikyti kultūros paveldo objektus turizmo poreikiams					
3.1.2.5	Skatinti Raseinių r. savivaldybėje esančių dvarų restauravimą ir pritaikymą viešajam turizmui	Restauruotų dvarų skaičius	2009-2020	Raseinių rajono savivaldybės administracijos (toliau – RRSA) Ekonomikos, ūkio ir turto valdymo skyrius, RRSA Architektūros ir urbanistikos skyrius, RRSA Strateginio planavimo, investicijų, projektavimo ir projektų valdymo skyrius, privatus sektorius	100.000
3.1.2.9	Sutvarkyti Molavėnų piliakalnio kompleksą ir pritaikyti turizmo reikmėms, sudaryti sąlygas privačioms investicijoms (restorano-alaus daryklos ir pan.)	Sutvarkytas piliakalnių kompleksas	2009-2020	RRSA Ekonomikos, ūkio ir turto valdymo skyrius, RRSA Architektūros ir urbanistikos skyrius, RRSA Strateginio planavimo, investicijų, projektavimo ir projektų valdymo skyrius, privatus sektorius	3.100.000
3.1.2.10	Sutvarkyti Kalėjimo statinių komplekso aplinką	Sutvarkyta aplinka	2009-2020	RRSA Ekonomikos, ūkio ir turto valdymo skyrius, RRSA Architektūros ir urbanistikos skyrius, RRSA Strateginio planavimo, investicijų, projektavimo ir projektų valdymo skyrius	250.000
3.1.2.11	Įrengti kempingą Šiluvos miestelio prieigose	Įrengtas kempingas	2009-2020	RRSA Ekonomikos, ūkio ir turto valdymo skyrius, RRSA Architektūros ir urbanistikos skyrius, RRSA Strateginio planavimo, investicijų, projektavimo ir projektų valdymo skyrius, privatus sektorius	500.000
3.1.2.12	Sutvarkyti Bažnyčios ir buv. Dominikonų vienuolyno pastatų bei buv. Dominikonų vienuolyno ūkinių pastatų aplinką	Sutvarkyta aplinka	2009-2020	RRSA Ekonomikos, ūkio ir turto valdymo skyrius, RRSA Architektūros ir urbanistikos skyrius, RRSA Strateginio planavimo, investicijų, projektavimo ir projektų valdymo skyrius, privatus sektorius	250.000
3.1.2.13	Įrengti iškilmingos miesto vėliavos, miesto laikrodžio mušimo, miesto sargybos ėjimo infrastruktūrą (centrinėje aikštėje, prie paminklo „Žemaitis“, prie senojo pašto ir kt.)	Įrengta infrastruktūra	2009-2020	RRSA Ekonomikos, ūkio ir turto valdymo skyrius, RRSA Architektūros ir urbanistikos skyrius, RRSA Strateginio planavimo, investicijų, projektavimo ir projektų valdymo skyrius, VŠĮ Raseinių turizmo ir verslo informacijos centras, Raseinių krašto istorijos muziejus	50.000

Eil. Nr.	Priemonė	Pasiekimo indikatorius	Pasiekimo laikas	Atsakinga institucija	Lėšų poreikis, Lt
3.1.2.14	Sutvarkyti Betygalos miestelio urbanistinę dalį, sudaryti prielaidas privačioms investicijoms	Sutvarkyta aplinka	2009-2020	RRSA Ekonomikos, ūkio ir turto valdymo skyrius, RRSA Architektūros ir urbanistikos skyrius, RRSA Strateginio planavimo, investicijų, projektavimo ir projektų valdymo skyrius, privatus sektorius	500.000
3.1.2.15	Sutvarkyti Ariogalos Šv. Arkangelo Mykolo bažnyčią ir aplinką	Sutvarkytas objektas	2009-2020	RRSA Ekonomikos, ūkio ir turto valdymo skyrius, RRSA Architektūros ir urbanistikos skyrius, RRSA Strateginio planavimo, investicijų, projektavimo ir projektų valdymo skyrius	250.000
3.1.2.16	Sutvarkyti Viduklės bažnyčios kompleksą	Sutvarkytas objektas	2009-2020	RRSA Ekonomikos, ūkio ir turto valdymo skyrius, RRSA Architektūros ir urbanistikos skyrius, RRSA Strateginio planavimo, investicijų, projektavimo ir projektų valdymo skyrius	250.000
3.1.2.17	Įkurti sodybą-muziejų M. D. Silvestravičiaus gimtinėje, įrengti amatų centrą	Įkurta sodyba-muziejus, įrengtas amatų centras	2009-2020	RRSA Ekonomikos, ūkio ir turto valdymo skyrius, RRSA Architektūros ir urbanistikos skyrius, RRSA Strateginio planavimo, investicijų, projektavimo ir projektų valdymo skyrius, VŠĮ Raseinių turizmo ir verslo informacijos centras, Raseinių krašto istorijos muziejus,	500.000
3.1.2.18	Įrengti amatų centrą S. Stanevičiaus sodyboje - muziejuje	Įrengtas amatų centras	2009-2020	RRSA Ekonomikos, ūkio ir turto valdymo skyrius, RRSA Architektūros ir urbanistikos skyrius, RRSA Strateginio planavimo, investicijų, projektavimo ir projektų valdymo skyrius, VŠĮ Raseinių turizmo ir verslo informacijos centras, Raseinių krašto istorijos muziejus	100.000
3.1.2.19	Įkurti amatų centrą Betygalos buv. valsčiaus pastate	Įrengtas amatų centras	2009-2020	RRSA Ekonomikos, ūkio ir turto valdymo skyrius, RRSA Architektūros ir urbanistikos skyrius, RRSA Strateginio planavimo, investicijų, projektavimo ir projektų valdymo	250.000

Eil. Nr.	Priemonė	Pasiekimo indikatorius	Pasiekimo laikas	Atsakinga institucija	Lėšų poreikis, Lt
				skyrius, VŠĮ Raseinių turizmo ir verslo informacijos centras, Raseinių krašto istorijos muziejus	
3.1.2.20	Įkurti amatų centrą Viduklės senosios klebonijos pastate	Įrengtas amatų centras	2009-2020	RRSA Ekonomikos, ūkio ir turto valdymo skyrius, RRSA Architektūros ir urbanistikos skyrius, RRSA Strateginio planavimo, investicijų, projektavimo ir projektų valdymo skyrius, VŠĮ Raseinių turizmo ir verslo informacijos centras, Raseinių krašto istorijos muziejus	500.000
3.1.2.21	Sutvarkyti Kejėnų piliakalnį ir pritaikyti turizmo reikmėms	Sutvarkytas objektas	2009-2020	RRSA Ekonomikos, ūkio ir turto valdymo skyrius, RRSA Architektūros ir urbanistikos skyrius, RRSA Strateginio planavimo, investicijų, projektavimo ir projektų valdymo skyrius	500.000
3.1.2.22	Sutvarkyti Kalnujų piliakalnį ir pritaikyti turizmo reikmėms	Sutvarkytas objektas	2009-2020	RRSA Ekonomikos, ūkio ir turto valdymo skyrius, RRSA Architektūros ir urbanistikos skyrius, RRSA Strateginio planavimo, investicijų, projektavimo ir projektų valdymo skyrius	500.000
3.1.2.23	Sutvarkyti Prabaudos piliakalnį ir pritaikyti turizmo reikmėms	Sutvarkytas objektas	2009-2020	RRSA Ekonomikos, ūkio ir turto valdymo skyrius, RRSA Architektūros ir urbanistikos skyrius, RRSA Strateginio planavimo, investicijų, projektavimo ir projektų valdymo skyrius	500.000
3.1.2.24	Sutvarkyti Betygalos piliakalnį ir pritaikyti turizmo reikmėms	Sutvarkytas objektas	2009-2020	RRSA Ekonomikos, ūkio ir turto valdymo skyrius, RRSA Architektūros ir urbanistikos skyrius, RRSA Strateginio planavimo, investicijų, projektavimo ir projektų valdymo skyrius	500.000
3.1.2.25	Įkurti pavyzdinį etnografinį kaimą ar viduramžių gyvenvietę (piliakalnio prieigose)	Įrengtas kaimas ar gyvenvietė	2009-2020	RRSA Ekonomikos, ūkio ir turto valdymo skyrius, RRSA Architektūros ir urbanistikos skyrius, RRSA Strateginio planavimo,	500.000

Eil. Nr.	Priemonė	Pasiekimo indikatorius	Pasiekimo laikas	Atsakinga institucija	Lėšų poreikis, Lt
				investicijų, projektavimo ir projektų valdymo skyrius, VŠĮ Raseinių turizmo ir verslo informacijos centras, Raseinių krašto istorijos muziejus	
Uždavinys 3.1.3. Padidinti turizmo paslaugų ir produktų įvairovę bei kokybę					
3.1.3.3	Remti vietos amatų atgaivinimą ir populiarinimą bei jų panaudojimą turizmo plėtrai	Atgaivintų senųjų amatų sąrašas ir skaičius, paremtų vietinių amatų plėtros projektų skaičius	2009-2020	Turizmo informacijos centras, VŠĮ Raseinių turizmo ir verslo informacijos centras, Raseinių krašto istorijos muziejus, Raseinių kūno kultūros ir sporto centras	20.000 kasmet
3.1.3.4	Skatinti rajono savivaldybės gyventojus ir verslininkus teikti kokybiškas, naujoviškas turizmo paslaugas, rengiant seminarus, konferencijas ir gerosios patirties mainų vizitus	Teikiamų naujų turizmo paslaugų sąrašas	2009-2020	RRSA Ekonomikos, ūkio ir turto valdymo skyrius, Strateginio planavimo, investicijų, projektavimo ir projektų valdymo skyrius, VŠĮ Raseinių turizmo ir verslo informacijos centras	20.000 kasmet
3.1.3.5	Įdiegti naujus sakralinio turizmo maršrutus: medinės-mūrinės architektūros, Žemaičių krikšto	Įdiegtų maršrutų skaičius	2009-2020	RRSA Strateginio planavimo, investicijų, projektavimo ir projektų valdymo skyrius, VŠĮ Raseinių turizmo ir verslo informacijos centras, Raseinių krašto istorijos muziejus, privatus sektorius	20.000 kasmet
3.1.3.6	Įdiegti naujus istorinius-etnografinius turizmo maršrutus: laisvės kovų, viduramžių	Įdiegtų maršrutų skaičius	2009-2020	RRSA Strateginio planavimo, investicijų, projektavimo ir projektų valdymo skyrius, VŠĮ Raseinių turizmo ir verslo informacijos centras, Raseinių krašto istorijos muziejus, privatus sektorius	20.000 kasmet
3.1.3.7	Įdiegti naujus urbanistinius maršrutus turizmo: senosios Žemaitijos sostinės, miestų ir miestelių kultūros	Įdiegtų maršrutų skaičius	2009-2020	RRSA Strateginio planavimo, investicijų, projektavimo ir projektų valdymo skyrius, VŠĮ Raseinių turizmo ir verslo informacijos centras, Raseinių krašto istorijos muziejus, privatus sektorius	20.000 kasmet
3.1.3.8	Įdiegti naujus originalius turizmo maršrutus: įvairių rūšių transporto, technikos paveldo, ekstremalaus sporto ir	Įdiegtų maršrutų skaičius	2009-2020	RRSA Strateginio planavimo, investicijų, projektavimo ir projektų valdymo skyrius, VŠĮ Raseinių turizmo ir verslo informacijos centras,	20.000 kasmet

Eil. Nr.	Priemonė	Pasiekimo indikatorius	Pasiekimo laikas	Atsakinga institucija	Lėšų poreikis, Lt
	kt.			Raseinių krašto istorijos muziejus, Raseinių kūno kultūros ir sporto centras, privatus sektorius	
3.1.3.9	Bendradarbiaujant su dvarų savininkais, įdiegti dvarų kultūros paveldo maršrutą	Įdiegtų maršrutų skaičius	2009-2020	RRSA Strateginio planavimo, investicijų, projektavimo ir projektų valdymo skyrius, VŠĮ Raseinių turizmo ir verslo informacijos centras, Raseinių krašto istorijos muziejus, privatus sektorius	20.000 kasmet
3.1.3.10	Bendradarbiaujant su verslininkais, dvarų savininkais, įdiegti nematerialaus paveldo maršrutus: kulinarinio paveldo, amatų turo	Įdiegtų maršrutų skaičius	2009-2020	RRSA Strateginio planavimo, investicijų, projektavimo ir projektų valdymo skyrius, VŠĮ Raseinių turizmo ir verslo informacijos centras, Raseinių krašto istorijos muziejus, privatus sektorius	20.000 kasmet
3.1.3.11	Bendradarbiaujant su dvarų savininkais, žuvininkystės ūkiais, medžiotojų ir žvejų draugijomis bei urėdijomis, įdiegti karališkos/tradicinės medžioklės ir žvejybos produktus	Įdiegtų maršrutų skaičius	2009-2020	RRSA Strateginio planavimo, investicijų, projektavimo ir projektų valdymo skyrius, VŠĮ Raseinių turizmo ir verslo informacijos centras, Raseinių krašto istorijos muziejus, Raseinių kūno kultūros ir sporto centras, privatus sektorius	20.000 kasmet
3.1.3.12	Bendradarbiaujant su AB Lietuvos geležinkeliai, integruoti Lyduvėnų geležinkelio tiltą į turizmo maršrutus (pasivažinėjimas traukiniu, šuoliai su guma ir pan.)	Integruotų maršrutų skaičius	2009-2020	RRSA Strateginio planavimo, investicijų, projektavimo ir projektų valdymo skyrius, VŠĮ Raseinių turizmo ir verslo informacijos centras	100.000

Pastabos:

- 1) Turizmo maršruto įdiegimas apima šiuos veiksmus: parengti trasas, maršrutų vadovus, įrengti reikiamas nuorodas ir mažosios architektūros elementus, organizuoti kultūrinės programos, maršrutą išpopuliarinti.
- 2) Visos priemonės yra rekomendacinio pobūdžio, galutinį sprendimą dėl jų turi priimti atsakingi Raseinių rajono savivaldybės administracijos specialistai ir savivaldybės Taryba.

8. IŠVADOS

Raseinių rajono savivaldybės kultūros paveldo objektų išsaugojimo ir pritaikymo viešajam turizmui galimybių studijos rengimo metu surinkta ir apibendrinta išsami informacija apie svarbiausius rajono nekilnojamojo kultūros paveldo objektus. Objektivi analizė leido indentifikuoti objektų pritaikymo galimybes bei pagrindines tokio pritaikymo problemas ir rizikas. Labai svarbus galimybių studijos aspektas yra ne tik objektų techninės ar pan. būklės analizė, bet ir išsami objektų aplinkos analizė. Kadangi lankytojams dažnu atveju ne mažiau už nekilnojamojo paveldo objektą svarbi yra ir jame vykdoma veikla (apgyvendinimas, maitinimas, amatai, maršrutai ir pan.), galimybių studijoje detaliam vertinami ir šie aspektai. Daugiakriterinė objektų analizė ir objektų reitingavimas pagal panaudojimo turizmo reikmėms perspektyvas leido sudaryti objektyvų Raseinių rajono savivaldybės administracijos investicijų į nekilnojamojo kultūros paveldo objektus planą. Parengta galimybių studija leis Raseinių rajono savivaldybės tarybai ir administracijai laikytis investicijų nuoseklumo, efektyviai panaudoti kultūros paveldo objektų rekonstrukcijai gaunamas įvairių šaltinių lėšas.

9. PRIEDAI

9.1. MARKETINGO PLANAS

Preliminarus marketingo planas yra tiekėjo siūlomas galimybių studijos papildymas pagal jo metodiką. Siūloma įgyvendinti trumpą marketingo priemonių suvestinę, kurios padėtų padidinti siūlomų investicijų efektyvumą

Poreikio pagrindimas:

- Raseinių rajonas nežinomas tarp kitų Lietuvos rajonų kaip išskirtinis turistinis rajonas Lietuvoje;
- Rajonas menkai žinomas platesnei Lietuvos visuomenei kaip kultūrinio, pažintinio, gamtinio, piligriminio turizmo paskirties vieta;
- Rajonas labai menkai žinomas užsienyje kaip kultūrinio, piligriminio turizmo paskirties vieta;
- Turistai neturi reikiamos informacijos apie rajone esančias gamtos ir kultūros paveldo vertybes ir neturi susiformavusios nuomonės apie Raseinių rajoną;
- Nesukūrus ir neįtvirtintus rajono įvaizdžio, kaip patrauklaus turistinio regiono, bus sudėtinga pritraukti turistų į rajoną;
- Susisteminta ir parengta turistinė informacija apie Raseinių rajoną su minėtais šūkiiais būtų naudojama įvairiuose turistiniuose vadovuose po Lietuvą ir pan.

Rinkos segmentas, kuriam skiriamas produktas:

- Esami ir potencialūs turizmo paslaugų vartotojai;
- Lietuvos turizmo mėgėjai, besidomintys kelionėmis po Lietuvą;
- Turizmo mėgėjai iš ES šalių, besidomintys kultūrinėmis, piligriminėmis kelionėmis;
- Aktyvų poilsį mėgstantys Raseinių, aplinkinių rajonų gyventojai ir svečiai, norintys susipažinti su Lietuvos apylinkėmis.

Siūloma pradėti Raseinių rajono turizmo rinkodaros veiklą nuo aktyvios turizmo informacinės sklaidos, originaliai pristatant ir plačiai išpopuliarinant rajoną Lietuvoje kaip patrauklią ir labai svetingą turistinės paskirties vietą, esančią rytų vidurio Lietuvoje, pagrindinių kelių sankirtoje.

Siekiant tikslinga rinkodaros veikla efektyviau aprėpti skirtingus vidaus turizmo rinkos segmentus, siūloma išvystyti ir kuo plačiau išpopuliarinti Lietuvoje rajono turistinius šūkius – „*modernus Rytų ir Vidurio Europos piligrimystės centras*“ ir „*atrask poilsį gamtoje*“. Jis būtų panaudojamas pristatyti ir reklamuoti Raseinių rajono turizmo galimybes nacionaliniu mastu. Siūloma sukurti šio šūkio logotipą ir naudoti pristatant Raseinių rajono turizmo galimybes ir paslaugas. Šie šūkiiai adresuojami skirtingiems turizmo rinkos segmentams, platus taikymas žiniasklaidoje, turizmo parodose, turistinės informacijos leidiniuose leis išryškinti Raseinių rajono turistinę specifiką, glaudžiau integruoti jį į specializuotus turizmo tinklus Lietuvoje.

Svarbiausias vaidmuo Raseinių rajono turizmo informacinėje sklaidoje ir viešojoje rinkodaroje turi būti skirtas Raseinių rajono turizmo ir verslo informacijos centrui.

Raseinių rajono rinkodarinę veiklą sudarytų:

- Raseinių rajono rinkodaros programos parengimas;
- Raseinių rajono pristatymas ir reguliarius informacijos atnaujinimas turizmą reklamuojančiuose interneto tinklapiuose, knygų ir žemėlapių platinimas Lietuvos ir užsienio turizmo informacijos centruose, turizmo paroduose ir pan.

Raseinių rajono turizmo marketingo plano priemonės siūloma formuoti Valstybinio turizmo departamento prie LR Ūkio ministerijos rengiamais Lietuvos turizmo įvaizdžio formavimo ir rinkodaros priemonių planais. Toks nuoseklumas leistų integruoti Raseinių rajoną į visos šalies priemones ir pasiekti didesnę efektyvumą. Plano priemonės:

I tikslas. Pagerinti Raseinių rajono turizmo įvaizdį ir žinomumą vietinėse ir užsienio rinkose.

1. priemonė. Planavimo dokumentų parengimas;
2. priemonė. Dalyvavimas kitų institucijų projektuose, susijusiose su turizmo įvaizdžio formavimu ir žinomumo gerinimu;
3. priemonė. Piligriminio turizmo prekės ženklo kūrimas;
4. priemonė. Turizmo informacinės sistemos rinkodaros stiprinimas, elektroninės rinkodaros plėtra;
5. priemonė. Raseinių rajoną ir jo turizmo produktus pristatančių leidinių rengimas, leidyba ir platinimas;
6. priemonė. Raseinių rajono turizmo galimybių pristatymas vietinėse ir tarptautinėse turizmo parodose;
7. priemonė. Įgyvendintų turizmo infrastruktūros projektų viešinimas;
8. priemonė. Gyventojų, žiniasklaidos ir nuomonės formuotojų supratimo apie turizmo reikšmę vietos ekonomikai didinimas.

II tikslas. Siekti mažinti sezoniškumo poveikį Raseinių rajono turizmui.

1. priemonė. Naujų turizmo produktų diegimas;
2. priemonė. Kultūrinių renginių, skirtų mažinti sezoniškumo poveikiui, rėmimas;
3. priemonė. Konferencijų ir skatinamųjų kelionių populiarinimas.

9.2. EKONOMINIS-SOCIALINIS VERTINIMAS

Ekonominis-socialinis vertinimas yra tiekėjo siūlomas galimybių studijos papildymas pagal jo metodiką.

Daugelyje pasaulio šalių turizmas yra pripažintas viena iš svarbiausių ūkio šakų. Remiantis Pasaulio turizmo organizacijos (WTO – World Tourism Organization) atlikta analize, 83 proc. pasaulio šalių turizmas yra vienas iš penkių didžiausias pajamas generuojančių ūkio sektorių ir 38 proc. pasaulio šalių yra pagrindinis užsienio valiutos šaltinis. 2005 m. tarptautinis turizmas ir tarptautinis keleivių pervežimas sukūrė apie 10 proc. viso pasaulio bendrojo vidaus produkto bei apie 200 mln. darbo vietų. Šie duomenys patvirtina ypač didelę turizmo svarbą daugelio pasaulio šalių ekonomikai⁸⁶.

Turizmo sektorius, kaip ir kiekvienas kitas ūkio sektorius, turi įtakos šalies makroekonominiams rodikliams: mokėjimo balansui, bendrajam vidaus produktui, nedarbo lygiui, valstybės pajamoms iš mokesčių ir kt.

Atvykstamasis turizmas daro teigiamą įtaką šalies mokėjimo balansui, kadangi jis traktuojamas kaip paslaugų eksportas. Lietuvos užsienio prekybos paslaugų balansas nuo pat nepriklausomybės pradžios yra teigiamas. Šis faktas labai svarbus gerinant bendrą šalies užsienio prekybos balansą, kuris jau daugelį metų yra neigiamas.

Oficialios statistikos apie dirbančiuosius atvykstamojo turizmo sektoriuje nėra. Ekspertų vertinimais, turizmo sektoriuje dirba apie iki 5-7 proc. visų Lietuvos dirbančiųjų, tačiau čia įskaičiuojami ir asmenys, dirbantys išvykstamajame turizme. Europos Sąjungos šalyse turizmo sektoriuje vidutiniškai dirba apie 6 proc. žmonių, tačiau skaičiai skirtingose šalyse gerokai skiriasi, pvz. Austrijoje – 10 proc., Danijoje – 2 proc. Lietuvos atvykstamojo turizmo sektoriaus plėtra galėtų padėti spręsti darbo rinkos problemas, ypač atokiose provincijos vietovėse. Turizmo paslaugų plėtra, be kita ko, skatina tradicinių amatų, žirgininkystės, poilsinės medžioklės, žvejybos ir kitų veiklos grupių plėtrą⁸⁷.

Pirmieji bandymai kompleksiškai įvertinti turizmo klasterio poveikį ekonomikai siekia XX a. 8-ojo dešimtmečio pabaigą, 9-ojo dešimtmečio pradžią. 1984 m. Europos bendradarbiavimo ir plėtros organizacijos (OECD – Organization for European Economic Co-operation) turizmo komitetas sudarė ekspertų grupę, kurios darbo tikslas buvo parengti turizmo integracijos į ekonominę statistiką koncepciją. Analogiški tyrimai buvo atliekami atskirose Vakarų Europos šalyse: Vokietijos Federacijoje (1989 m.), Šveicarijoje (1991 m.), taip pat Skandinavijos valstybėse. Tačiau iki šiol nėra bendros atvykstamojo turizmo indėlio į nacionalinę ekonomiką vertinimo metodikos⁸⁸.

Daugumos atvykstamojo turizmo įtaką ekonomikai tyrinėjančių mokslininkų nuomone, šis sektorius labai teigiamai veikia visą šalies ekonomiką – kaip ir kitos ūkio šakos, įtakoja šalies ekonominio vystymosi procesą: skatina užsienio valiutos apyvartą, pritraukia investicijas, sukuria naujas darbo vietas, didina namų ūkio, verslo ir valstybės sektorių pajamas, didina sukuriama pridėtinę vertę, skatina bendradarbiavimą tarp regionų, skatina smulkų ir vidutinį verslą, plėtoja kitas ūkio šakas (transporto, statybos, maisto pramonės ir kt.). Tačiau atvykstamojo turizmo plėtra gali ir neigiamai veikti šalies ekonomiką: pareikalauti perkelti išteklius (ypač darbo jėgas) iš kitų ūkio šakų, kur jų poveikis irgi didelis. Taip pat šalyje ar konkrečiame regione nepagrįstai padidinti kainas⁸⁹.

Dėl minėtos priežasties atvykstamojo turizmo reikšmės šalies ekonomikai nustatymas ir įvertinimas – labai problematiškas procesas. Sunku nustatyti bet kurio sektoriaus vertę, o atvykstamojo turizmo srityje, kuris yra daugiacharakteristiškas, ypač sudėtinga įvedinėti

⁸⁶ Pasaulio turizmo organizacija, 2005

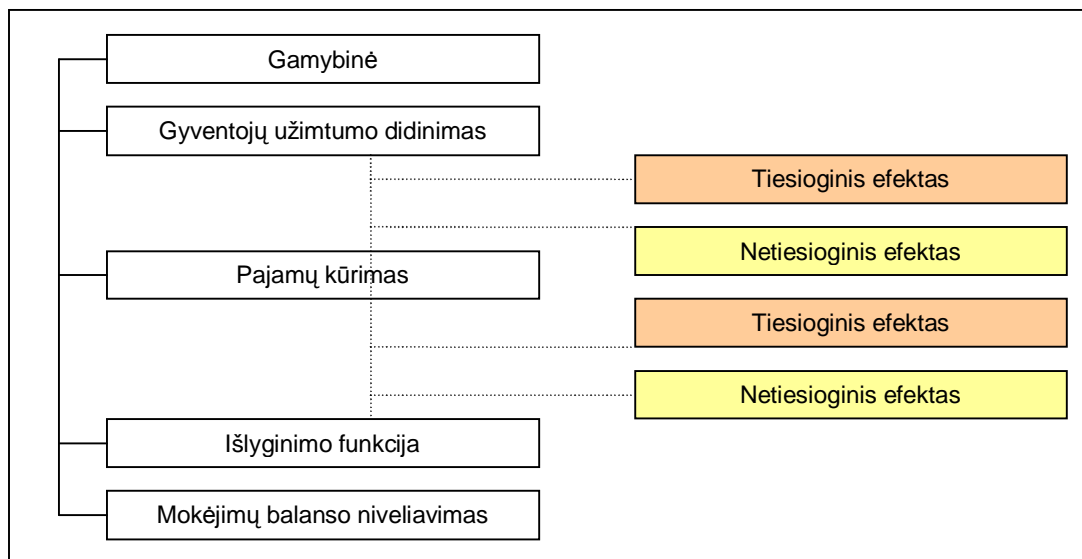
⁸⁷ Verslo žinios, 2005; EUROSTAT 2005

⁸⁸ Skarbalius, Žabaliūnas, 2004

⁸⁹ Tribe 1999; Holloway 1995; Gartner 1996

koeficientus, sumuoti ir vertinti. Jo poveikio ekonomikai vertinimo įvairiapusiškumas leidžia teigti, kad visuotinai priimtinos ir taikytinos turizmo poveikio ekonomikai formulės nėra.

Mokslinėje ekonominėje literatūroje išskiriami tiesioginis, netiesioginis ir dirbtinis atvykstamojo turizmo ekonominiai poveikiai. Netiesioginis ir dirbtinis poveikiai kartais apjungiami yra bendrai vadinami antriniu poveikiu. Tiesioginio, netiesioginio ir dirbtinio poveikių regione suma yra bendras atvykstamojo turizmo ekonominis poveikis yra. Kiekvienas iš šių poveikių gali būti matuojamas kaip bendra produkcija, pardavimai, pajamos, užimtumas, pridėtinė vertė.

9.2.1. pav. Ekonominė atvykstamojo turizmo funkcija⁹⁰

- *Tiesioginis poveikis* traktuojamas kaip gamybos pokyčiai, susiję su tiesioginiu išlaidų atvykstamajam turizmui pasikeitimo poveikiu. Tai yra pokyčiai ekonominėje veikloje per pirmą išlaidų ciklą. Poveikis pasireiškia pačiam atvykstamojo turizmo sektoriui. Tiesioginis poveikis generuojamas pirminėse atvykstamojo turizmo veiklose – maitinimo, apgyvendinimo, transporto, mažmeninės prekybos ir pramogų. Pavyzdžiui, viešbučiuose nakvojusių turistų skaičiaus padidėjimas tiesiogiai daro įtaką pardavimų padidėjimui viešbučių sektoriuje. Išaugę viešbučių pardavimai ir to pasekoje atsiradę pasikeitimai darbo užmokesčiui, mokesčiams ir tiekimui yra tiesioginis turistų išlaidų poveikis.
- *Netiesioginis poveikis* traktuojamas kaip gamybos pokyčiai, kai atvykstamojo turizmo pramonė savo išlaidomis veikia kitas ūkio šakas. Šie pokyčiai atsiranda per įvairius tolesnius išlaidų ciklus. Pavyzdžiui, pardavimų, užimtumo ir pajamų pasikeitimai lininių audinių gamybos pramonėje atspindi netiesioginį viešbučių sektoriaus pardavimų pasikeitimo poveikį. Ūkio šakos, aprūpinančios produktais ir paslaugomis lininių audinių pramonę, žymi kitą netiesioginio poveikio ciklą. Tokiu būdu viešbučiai yra įvairiai susiję su daugeliu kitų šalies ūkio šakų.
- *Dirbtinis poveikis* yra ekonominės veiklos pasikeitimai, įtakojami namų ūkių išlaidų iš tiesioginių ir netiesioginių pajamų, kurias jie gauna turizmo išlaidų rezultate. Pavyzdžiui, viešbučių ir lininių audinių įmonių darbuotojai, tiesiogiai ir netiesiogiai išlaikomi turizmo, savo pajamas regione išleidžia namams, maistui, transportui ir įprastiniam namų ūkio poreikių kompleksui. Pardavimai, pajamos, ir darbo vietos, atsirandančios dėl namų ūkių išlaidų iš darbo užmokesčio, vadinami dirbtiniu poveikiu.

Įvertinus netiesioginį ir dirbtinį atvykstamojo turizmo poveikį šalies ekonomikai, galima teigti, kad šio sektoriaus išlaidų pasikeitimai bet kuriuo atveju vienaip ar kitaip gali daryti įtaką bet

⁹⁰ Balanov, 2000

kuriai ūkio šakai. Antrinio (netiesioginio ir dirbtinio) poveikio dydis priklauso nuo šalies verslo sektoriaus ir namų ūkių polinkio vartoti vietines prekes bei paslaugas. Dirbtinis poveikis ypač pastebimas tuomet, kai šalyje uždaroma didelė įmonė – tuomet dėl gyventojų pajamų sumažėjimo šalyje kenčia ne tik tos įmonės aprūpinamos kitos ūkio šakos, tačiau ir visa ekonomika. Mažmeninės prekybos įmonės bankrutuoja ir lėšų nutekėjimas iš šakos didėja, kadangi vartotojai paslaugas ir prekes perka kitame regione (šalyje). Panašus poveikis pastebimas ir kita linkme, kuomet šalyje smarkiai padidėja užimtumas ir gyventojų pajamos.

Taigi, apibendrinant galima teigti, kad atvykstamojo turizmo poveikis šalies ar regiono ekonomikai pasireiškia per šio sektoriaus ekonominio produkto prekybą, kuris sąlygoja tokius pokyčius:

- Atvykstamasis turizmas padidina valiutines ar nacionalinės valiutos įplaukas ir prisideda prie darbo vietų kūrimo;
- Augant užimtumui atvykstamojo turizmo srityje, didėja gyventojų pajamos ir šalies ar regiono gerovė;
- Atvykstamasis turizmas prisideda prie ekonomikos diversifikacijos, sukurdamas turizmo klasterį aptarnaujančias ūkio šakas;
- Atvykstamasis turizmas plečia paslaugų indėlį į šalies ar regiono mokėjimų balansą ir bendrąjį vidaus produktą.

Pateikta ekonominės-socialinės naudos vertinimo metodikos apžvalga rodo, kad bendruoju atveju investicijų efektyvumą į Raseinių rajono kultūros paveldo objektus vertinti sudėtinga. Efektyvumas kiekvienu atveju priklauso nuo investuojamos dydžio sumos, finansavimo sąlygų ir daugelio kitų veiksnių. Dėl šios priežasties detalus ekonominis-socialinis investicijų efektyvumo vertinimas gali ir turi būti atliekamas rengiant kiekvieno atskiro objekto detalų investicijų projektą. Pažymėtina, kad tokie investicijų projektai yra būtini tiek kreipiantis paramos į tarptautinius fondus, tiek į kredito įstaigas ir kt.

9.3. METODIKA

RASEINIŲ RAJONO SAVIVALDYBĖS KULTŪROS PAVELDO OBJEKTŲ IŠSAUGOJIMO IR PRITAIKymo VIEŠAJAM TURIZMUI GALIMYBIŲ STUDIJA

TIEKĖJO SIŪLOMA METODIKA PAGAL VIEŠOJO PIRKIMO SĄLYGŲ REIKALAVIMUS

PIRKIMO NR. 91848

PERKANČIOJI ORGANIZACIJA:

Raseinių rajono savivaldybės administracija

TIEKĖJAS:

UAB „Geotaškas“

Kaunas, 2010 m. liepa

TURINYS:

Įvadas	297
I. Galimybių studijos rengimo metodikos nuoseklumas ir pasirinktų metodų tinkamumas ir pagrįstumas.....	298
I.1. Galimybių studijos apibūdinimas ir metodika.....	298
I.2. Siūloami galimybių studijos metodai bei informacijos šaltiniai	303
II. Kertinių etapų identifikavimas.....	306
III. Ekspertų atliekamų funkcijų pagrindimas ir jų aprašymas; aiškus šių funkcijų pasidalijimas .	308
IV. Užsakomų paslaugų poreikio supratimas ir pagrindimas.....	309
V. Siūlomos papildomos paslaugos	312
VI. Pagrįstas, realiai įgyvendinamas ir perkančiosios organizacijos poreikius atitinkantis paslaugų teikimo planas.....	313

Ivadas

Raseinių rajono savivaldybės kultūros paveldo objektų išsaugojimo ir pritaikymo viešajam turizmui galimybių studijos metodiką parengė UAB „Geotaškas“, 2010 m. liepos mėn.

Metodika skirta detaliai UAB „Geotaškas“ teikiamų paslaugų apibūdinimui dalyvaujant Raseinių rajono savivaldybės administracijos 2010-07-14 d. Viešųjų pirkimų informacinėje sistemoje CVP IS skelbtame pirkime „Kultūros paveldo objektų išsaugojimo ir pritaikymo viešajam turizmui studijos rengimas“ galimybių studijos parengimo paslaugos pirkimas“, pirkimo Nr. 91848.

Metodika parengta remiantis UAB „Geotaškas“ ekspertų sukaupta daugiamete galimybių studijų rengimo patirtimi, Marijampolės ir Suvalkų regionų kultūros plėtros galimybių studija (Parengta remiant PHARE 2002 Bendradarbiavimo abipus sienos Baltijos jūros regione programai), kitų Lietuvos savivaldybių turizmo plėtros galimybių studijų rengimo metu naudota metodika ir kt.

Pateikiama metodika yra UAB „Geotaškas“ intelektinė nuosavybė ir be jos sutikimo metodiką platinti draudžiama.

I. Galimybių studijos rengimo metodikos nuoseklumas ir pasirinktų metodų tinkamumas ir pagrįstumas

1.1. Galimybių studijos apibūdinimas ir metodika

Detalizuojant Raseinių rajono savivaldybės kultūros paveldo objektų išsaugojimo ir pritaikymo viešajam turizmui galimybių studijos rengimo metodiką, visų pirma tikslinga apibrėžti: a) kas yra galimybių studija; b) kokio rezultato jos užsakovai iš tokios studijos pagrįstai gali tikėtis ir c) ko iš galimybių studijos tikėtis nereikėtų. Kitaip tariant, svarbu aptarti ir argumentuotai pagrįsti galimybių studijos apribojimus.

Čia laikomasi nuostatos, jog **galimybių studija tai – vadybos praktikoje taikoma analitinė pažinimo priemonė. Jos paskirtis – remiantis ekspertiniu samprotavimu, tikimybiškai įvertinti svarbius plėtros sprendimus bei jų pasekmes. Tokia studija gali būti atliekama įvairiais tikslais – dėl visiškai naujų sumanymų įgyvendinimo ir naujų objektų sukūrimo arba dėl jau esamų objektų paskirties pakeitimo.**

Galimybių studija susijusi su idėjų generavimu, minčių konstravimu ir projektavimu, – sumodeliuojama tai, kas jau yra, ir įvertinama tai, kas gali būti. Studijos objektas – anaipol ne tai, kas jau funkcionuoja, tačiau tai, kas gali būti sukurta, sukonstruota arba pakeista. Esminės dedamosios čia yra pokyčių ir naujovių apmąstymas, lūkesčių (vizijų) suformavimas, ir net fantazijos elementai. Galimybių studija pasireiškia ir kaip prognozavimas. Nuo paprastos savaiminių procesų, (pvz., demografinių ir pan.) prognozės, galimybių studija skiriasi tuo, kad ji prognozuoja įmanomus valingus pokyčius ir tikslingus plėtros veiksmus. Taigi, galimybių studija šiuo požiūriu susijusi su strateginiu planavimu, su strateginių alternatyvų pasirinkimu.

Ypatingai svarbu pabrėžti esminį dalyką: galimybių studijoje numatytas rezultatas natūralios saviraidos būdu niekada neatsiras pats savaime. Jis gali būti pasiektas (sukonstruotas) tik nuoseklios valingos užsakovo ir jo partnerių veiklos dėka. Čia kalbama ne apie pavienius veiksmus, bet apie kompleksinę veiklos panoramą. Pastaroji greta konkretaus dalyko klausimo neretai privalo apimti taipogi ir politinę, teisinę, viešųjų ryšių, administracinę, ekonominę investicinę ir kt. sferas.

Galimybių studija iš principo gali pasibaigti ir neigiamu rezultatu. Tokiu atveju yra pagrįstai konstatuojama, jog pradėti kokią nors planuotą veiklą ar numatytą projektą yra tiesiog netikslinga. Giliau panagrinėjus, gali paaiškėti, jog užsibrėžtos siekiamybės socialiai žalingos, ekonomiškai abejotinos, neperspektyvios.

Teigiamo rezultato atveju galimybių studija privalo:

- a) pagrįsti deklaruojamas siekiamybes, parodyti jų realumą;

- b) numatyti konkrečias valingos veiklos kryptis;
- c) įvardinti įgyvendinimo sąlygas (kontekstą, aplinkybes).

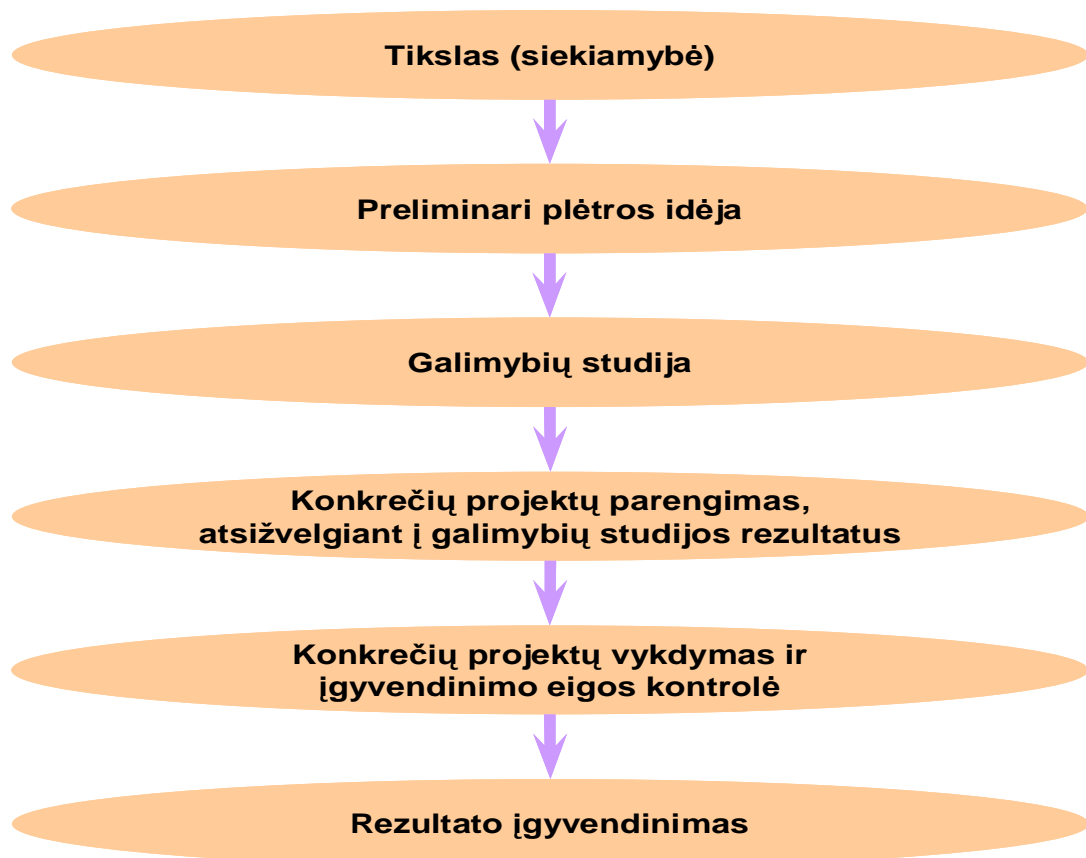
Užsakovo patogumui tikslinga pateikti tipinį galimybių studijos rezultatą iliustruojančią standartizuotą formą:

- Visai tikėtina, kad rezultatas (arba galimybė) X, su charakteristikomis X1; X2; ... Xn , bus įgyvendintas, jeigu:
- bus išpildytos sąlygos 1; 2; 3; ...
- bus plėtojamos veiklos A; B; C; ...

Taigi, galimybių studija turi padėti užsakovui apsispręsti dėl valingų (kryptingų) veiksmų pradžios bei numatyti efektyvios veiklos sąlygas. Pažymėtina, kad galimybių studija suteikia užsakovui ne garantuotą, o geriausiu atveju tikimybinį žinojimą ir tikimybinės rekomendacijas. Tai reiškia, jog deklaruojamas rezultatas (vertinama galimybė) realybėje gali būti pasiekti, tačiau gali būti ir nepasiekti. Šansai pasiekti užsibrėžtą rezultatą gerokai sumažėja, jei rengiant galimybių studiją:

- kokios nors siekiamo rezultato ir jo konteksto aplinkybės užsakovų arba ekspertų nebuvo tinkamai suvoktos ir įvertintos,
- rekomenduojamos veiklos užsakovo ir jo partnerių buvo vystomos fragmentiškai, nenuosekliai,
- nebuvo atsižvelgiama į numatytas įgyvendinimo sąlygas.

Galimybių studija laiko požiūriu paprastai atliekama (ar bent jau turėtų būti atliekama) prieš konkrečių ir detalių projektų parengimą bei įgyvendinimą. Galimybių studija iš principo dar nėra konkrečių plėtros projektų visuma. Idealiu atveju galimybių studija turėtų vėliau peraugti į konkrečių plėtros projektų parengimą ir įgyvendinimą (žr. pav.)

1. pav. Plėtros projektų parengimas ir įgyvendinimas

Galimybių studija iš principo gali būti arba apie pavienį objektą (pvz., Molavėnų piliakalnis), arba apie sudėtingą objektų visumą (pvz., Piligrimų kelias). Toliau galimybių studijoje vertinamas plėtros sumanymas gali būti giliai struktūruotas ir labai konkrečiai apibrėžtas. Kita vertus, galimybių studijoje vertinamas sumanymas iš pradžių gali būti mažai struktūruotas, nepakankamai aiškiai apibrėžtas. Jis gali būti suformuluotas tik kaip bendra idėja, kraštutiniu atveju kaip patrauklus projekto pavadinimas ar tiesiog skambus lozungas.

Galimybių studijai tenkantis uždavinys yra komplikuoatas. Iš esmės ekspertų komandai tenka dvigubas uždavinys: pirma, tenka suformuluoti, išgryninti konkrečią strateginės plėtros idėją ir, antra, tik tuomet ją įmanoma preliminariai vertinti galimybių studijos procese. Tokios studijos išėities pozicijos neišvengiamai daro įtaką studijos rezultato, kuris pateikiamas užsakovui, pobūdžiui. Minėtą tezę šiame kontekste tikslinga panagrinėti detaliau.

Jei galimybių studija yra apie vienetinį objektą, o vertinama plėtros idėja giliai struktūruota, tai tokios studijos uždavinys yra gana paprastas, o jos rezultatai iš principo privalėtų būti konkretūs, detalizuoti. Tai yra, jie turėtų numatyti labai konkretų priemonių planą, jų eiliškumą, projektų detalias sąmatas ir pan. Visai priešinga pažintinė situacija susiklosto, jeigu galimybių studija yra ne

apie vienetinį objektą, bet apie sudėtingą ir labai mišrų⁹¹ jų darinį. Maža to, pažintinė situacija (uždavinys) dar labiau komplikuojasi, jei vertinama plėtros idėja nėra aiškiai apibrėžta ir giliai struktūruota. Tokiu atveju galimybių studijos rezultatas turėtų pasireikšti kaip plėtros idėjos (ar idėjų) sugeneravimas bei konkretizavimas, taip pat planuotos siekiamybės charakteristikų apibūdinimas. Be to, tokiu atveju galimybių studija turėtų preliminariai įvertinti sugeneruotų plėtros idėjų realumą bei numatyti bendras strategines jų įgyvendinimo sąlygas. Savaimė suprantama, kad studijos rezultatas tokiu atveju įmanomas ne kaip konkrečių vadybinių sprendimų algoritmas, konkrečių sąmatų visuma, bet kaip bendresnio pobūdžio strateginės veiklos gairės.

Lentelėje pateikta dviejų galimybių studijos aptartų požymių (1) idėjos apibrėžtumo ir (2) vertinamo objekto kompleksiskumo galimų sąryšių matrica. Gretinant minėtus du požymius, išskirti šie lyginimo parametrai – a) galimybių studijai tenkančio uždavinio sudėtingumas ir b) tikėtino (galimo) studijos rezultato charakteristikos (konkretumas versus abstraktumas).

1. lentelė. Galimybių studijų skirtumai: vienetinio objekto ir objektų visumos studijos

Idėjos, vertinamos galimybių studijoje, apibrėžtumo (struktūravimo) laipsnis	Galimybių studija apie vienetinį objektą	Galimybių studija apie sudėtingą (kompleksišką) objektų visumą
Aiškiai apibrėžta ir giliai struktūruota idėja	1.1. Uždavinio sudėtingumas: mažai sudėtingas	2.1. Uždavinio sudėtingumas: sąlyginai sudėtingas
	1.2. Rezultato charakteristikos: labai konkretus ir detalizuotas rezultatas	2.2. Rezultato charakteristikos: sąlyginai konkretus ir detalizuotas rezultatas
Nepakankamai apibrėžta ir struktūruota idėja	3.1. Uždavinio sudėtingumas: sąlyginai sudėtingas	4.1. Uždavinio sudėtingumas: labai sudėtingas
	3.2. Rezultato charakteristikos: sąlyginai konkretus ir detalizuotas rezultatas	4.2. Rezultato charakteristikos: abstraktus rezultatas, pasireiškiantis kaip bendrų strateginių plėtros gairių apibūdinimas

Kaip matyti, bendriausiu atveju matricoje susidaro keturi gretinamų požymių sąryšio variantai, atspindintys keturis įmanomus galimybių studijos tipus (išpildymo variantus).

Savo ruožtu kiekvienas išpildymo variantas skiriasi studijoje išskylančio pažintinio uždavinio sudėtingumu ir galimo studijos rezultato konkretumu bei išbaigtumu. Visais atžvilgiais pats

⁹¹ Kultūra kaip sąvoka ir analizės objektas apima labai įvairius objektus ir jų darinius – etnografinius dalykus, architektūrinį paveldą, meno kūrinius, paminklus, įvairaus tipo muziejus, atmintinas vietas, bibliotekas, kultūros centrus ir kitą įstaigų infrastruktūrą, įvairius kultūros renginius. Toliau, jei prie kultūros sąvokos, kaip tai numatyta techninėje užduotyje, dar pridėsime turizmo (ar bent jau kultūrinio turizmo) sąvoką, tai analizės objektas bei jo aprėptis dar labiau plečiasi ir komplikuojasi. Dėl tokios didelės analizuojamo objekto aprėpties galimybių studijai natūraliai kyla rizika, jog ji bus, vaizdžiai tariant, „apie viską“ ir „apie nieką“.

sudėtingiausias variantas yra ketvirtasis. Nekyla abejonių, kad „Raseinių rajono savivaldybės kultūros paveldo objektų išsaugojimo ir pritaikymo viešajam turizmui galimybių studija“ atitinka būtent šį variantą.

Apie tai byloja šios studijos išeities pozicijos ir planuojamo ir rezultato aplinkybės:

- pristatomos galimybių studijos analizės objektas yra ne vienetinis objektas, bet daugiamatis ir savo vidine struktūra labai mišrus darinys;
- galimybių studijoje vertinama plėtros idėja šiame etape yra labai abstrakti ir neapibrėžta;
- galimybių studijai tenkantis pažintinis-analitinis uždavinys yra komplikuoatas;
- galimybių studijos rezultatas, dėl išvardintų argumentų, labiau įmanomas ne kaip konkrečių vadybinių sprendimų algoritmas, bet kaip strateginių plėtros gairių formulavimas bei jų realumo iliustravimas faktine medžiaga.

Nėra pagrindo teigti, kad: 1) kuris nors vienas iš keturių aptartų (ir matricoje iliustruotų) galimybių studijos tipų yra kažkaip pranašesnis (arba prastesnis) už kitus, 2) kad šioje situacijoje susiklostęs ketvirtas studijos tipas yra „nedėkingas“, nepatrauklus. Pažymėtina, jog kiekvienas iš aptartų tipų turi savo privalumus ir trūkumus. Kaip minėta, studija apie vienetinį objektą pranašesnė tuo, kad ji paprastai duoda asmenims, užsakiusiems studiją, ganėtinai konkretų ir detalų produktą (priemonių planas, sąmatos ir pan.). Visgi čia yra visiškai akivaizdus vienas esminis dalykas. Pavienis objektas, kad ir kaip gerai jo plėtra būtų sustyguota ir sėkmingai vykdoma, vargiai gali pats savaime garantuoti regiono, kaip visumos, darnią plėtrą. Tokiu atveju tiesiog „iškadruojama“ ir vadybiškai sutvarkoma tik nedidelė kompleksinės sistemos dalis. Visai priešinga padėtis klostosi, jei studija yra apie mišrios prigimties objektų derinį. Čia sunkiau parengti algoritmizuotas vadybines rekomendacijas, tačiau privalumas yra tas, kad tokia plati ir abstrakti studija leidžia užsakovui pamatyti strateginę situacijos visumą, užsibrėžti svarbiausias strategines siekiamybes ir jų įgyvendinimo būdus. Dirbant su objektų deriniu pakeisti regione situaciją pagal savo siekius yra labiau tikėtina, nei operuojant pavieniu objektu.

Rengiant Raseinių rajono savivaldybės kultūros paveldo objektų išsaugojimo ir pritaikymo viešajam turizmui galimybių studiją, be kita ko, bus atsižvelgta į šiuos dokumentus:

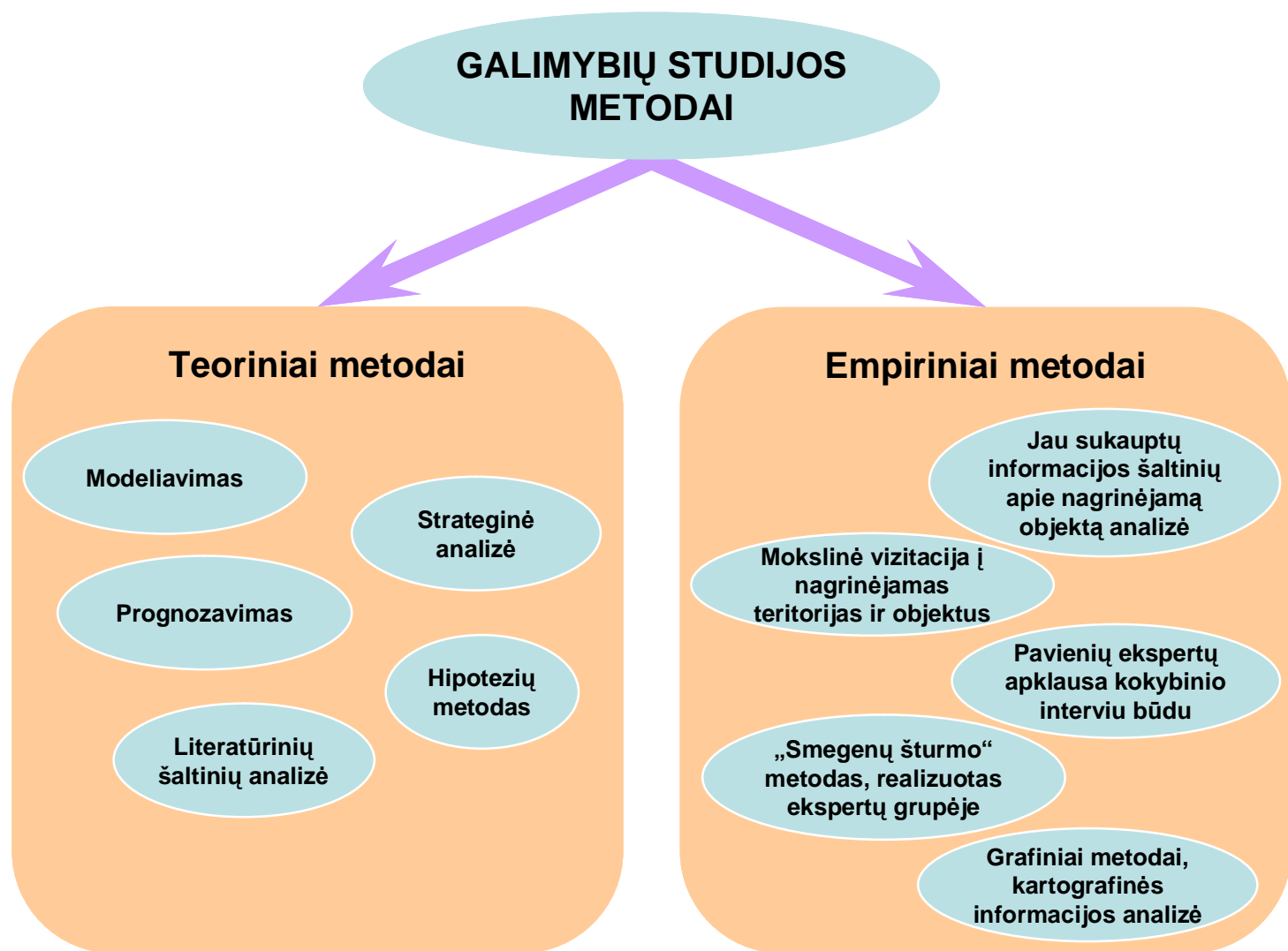
- Lietuvos 2007 – 2013 metų Europos sąjungos struktūrinės paramos Žmogiškųjų išteklių plėtros veiksnių programos priemonės VP1-4.2-VRM-02-R „Regioninės plėtros tobulinimas, regionų plėtros planai ir savivaldybių (ilgalaikiai / trumpalaikiai) strateginiai plėtros planai“ finansavimo sąlygų aprašą (galimybių studijos rengimas dalinai finansuojamas pagal šią priemonę).
- Valstybinio turizmo departamento prie Ūkio ministerijos direktoriaus 2006 m. gruodžio 1 d. įsakymu Nr. V-94 patvirtintomis „Turizmo plėtros planavimo dokumentų, programų,

galimybių studijų rengimo ir jų įgyvendinimo stebėsenos metodinės rekomendacijomis“. Šiose rekomendacijose galimybių studija apibrėžiama taip: *Galimybių studijoje (taip pat trumpalaikiame plėtros plane) pradinėje stadijoje identifikuojamas analizės objektas, apibrėžiami jo raidos tikslai, nustatoma jo reikšmė įgyvendinant strategines turizmo plėtros kryptis; esamos būklės analizėje pagal statistikos, tyrimų (apklausų), esamų planavimo dokumentų ir kitus duomenis išsamiai įvertinama objekto būklė, jo tolimesnės raidos aplinkos (gamtinės, kultūrinės, socialinės, ekonominės) galimybės, pateikiama SSSG analizė, nustatomi galimi problemų sprendimo būdai ir pasiūlymai, gali būti atliekamas problemų medžio sukūrimas, trūkstant duomenų – atliekamos specialios anketinės apklausos (tyrimai). Sprendiniai ir pasiūlymai pagrindžiami ekonominiu aspektu (strateginis, ekonominis, finansinis vertinimas), kartu atsižvelgiant į socialinius ir aplinkosauginius faktorius. Pasiūlymų rengimo stadijoje, gali būti peržiūrimi anksčiau suformuoti tikslai, naujai įvertinus gautus analizės rezultatus ir išvadas, taip pat pagal iškeltus uždavinius ir priemones, finansavimo galimybės. Taip pat vykdomas projekto viešinimas.*

1.2. Siūlomi galimybių studijos metodai bei informacijos šaltiniai

Galimybių studija yra taikomojo vadybos mokslo tyrimo atmaina. Galimybių studija pati savaime nėra metodas, bet analitinė procedūra (žanras), kuri iš principo gali remtis įvairiais metodais. Taikomųjų socialinių tyrimų praktikoje šiandien visai pagrįstai vadovujamasi metodologine nuostata, jog analitinė studija, paremta įvairiais skirtingos prigimties metodais, yra pranašesnė už analogišką studiją, paremtą tik vienu ar keliais metodais.

Raseinių rajono savivaldybės kultūros paveldo objektų išsaugojimo ir pritaikymo viešajam turizmui galimybių studijoje sąmoningai planuojama remtis skirtingos prigimties metodais (žr. 2 pav. ir 2 lentelę). Analitinė studija, paremta įvairiais skirtingos prigimties metodais, yra pranašesnė už paremtą tik vienu ar keliais metodais studiją

2. pav. Galimybių studijoje taikytų pagrindinių teorinių metodų apžvalga

2. lentelė. Galimybių studijoje taikytų pagrindinių teorinių metodų apžvalga

Taikyti teoriniai metodai	Komentaras
Modeliavimas	Raseinių rajono savivaldybės kultūros paveldo objektų išsaugojimo ir pritaikymo viešajam turizmui galimybių studijoje bus pasiūlytas modelis, kaip prasmingai sujungti regione turizmą ir kultūrą. Planuojama konkrečiai sukurti ir pasiūlyti trimatį kultūrinio turizmo modelį, apimantį pažintinį, sakralinį ir rekreacinį turizmą.
Strateginė analizė	Sukurtas ir pasiūlytas trimatis kultūrinio turizmo modelis įgyja strateginės idėjos ir siekiamybės statusą, taip pat numato strateginės veiklos kryptis ir gaires, plėtojant regiono kultūrą ir turizmą.
Prognozavimas	Studijos išvados bus susiję su preliminariu prognozavimu ir konkrečiomis prognozėmis. Studija bus ne tiek apie tai, kas regione yra, o apie tai, kas gali (galėtų) būti ateityje pasiekta, sukurta.
Hipotezių metodas	Studijos išvados atspindės ne garantuotus, bet tikėtinus regiono raidos rezultatus bei galimybes. Rezultatai ir galimybės tikėtini, jei išpildomos tam tikros veiklos sąlygos ir visos susijusios aplinkybės.
Literatūros šaltinių analizė	Rengiant studiją, bus analizuojami teisiniai dokumentai, moksliniai šaltiniai, kitų šalių patirtis, atliekamas informacijos rinkimas internete ir

	pan.
--	------

3. lentelė. Galimybių studijoje taikytų empirinių metodų apžvalga

Taikyti empiriniai metodai	Komentaras
Jau sukauptų informacijos šaltinių apie nagrinėjamą objektą analizė (antrinė analizė)	Bus analizuojama gausi jau sukaupta informacija, aktuali galimybių studijos uždaviniui įgyvendinti.
Mokslinė vizitacija į nagrinėjamas teritorijas ir objektus („etnografinis“ metodas) ⁹²	Bus atliktos tyrėjų komandos vizitacijos į svarbiausius objektus. Vizitacijų metu vyks darbiniai susitikimai su specialistais, kurioje rengiamas kultūrą. Pagal galimybę buvo aplankyti iškilnesni ir svarbesni rengiamo projekto požiūriu objektai. Bus išklaustyti minėti objektus prižiūrinčių specialistų ir pan. nuomonės, ateities planai bei vizijos.
Pavienių ekspertų apklausa kokybinio interviu būdu	Individualiai atliekamas interviu su kai kuriais Raseinių rajono savivaldybės administracijos specialistais, kitais pareigūnais.
„Smegenų šturmo“ metodas, realizuotas ekspertų grupėje	Užsakovo atstovų ir tyrėjų komandos darbinis susitikimas-seminaras. Renginio metu darbas bus organizuojamas grupinės apklausos būdu, taip pat panaudojant ir „fokus grupės“ bei „smegenų šturmo“ metodų elementus. Bus atlikta refleksija, kokie objektai regione yra patys vertingiausi, perspektyviausi vietinio ir tarptautinio kultūrinio turizmo plėtros požiūriu. Toliau bus prognozuojama, kokiomis kryptimis turėtų būti plėtojamas kultūrinis turizmas regione. Ekspertų apklausos būdu bus preliminariai validuotas tyrėjų pasiūlytas trimatis kultūrinio turizmo plėtros modelis.
Grafiniai metodai, kartografinės informacijos analizė	Bus sudaryti ir analizuojami įvairūs žemėlapiai, atspindintys regiono kultūros bei turizmo plėtrą, jos galimybes ir kontekstą. Galimi pavyzdžiai: kelių tinklo; svarbiausių kultūros objektų išsidėstymo; galimų kultūrinio turizmo maršrutų ir pan.

Planuojami naudoti metodai tikslui pasiekti tarpusavyje susiję ir vienas kitą papildo. Pateikiamas išsamus, nuoseklus metodų aprašymas ir logiškai pagrįstas jų taikymas. Galimi ir kiti metodai, tarp jų dokumentų analizė; statistikos duomenų analizė; anketinė apklausa; SSGG analizė, fotofiksacija ir kt.

Išvardintų metodų ir tyrimo procedūrų visuma įgalins tyrėjų komandą parengti Raseinių rajono kultūros paveldo objektų išsaugojimo ir pritaikymo viešajam turizmui plėtros viziją ir numatyti konkrečias veiklos priemones bei sprendimus.

⁹² Tai kultūrinės antropologijos metodas, prigijęs taip pat ir socialiniuose tyrimuose kaip kokybinio tyrimo priemonė. Šis metodas numato visybišką ir betarpišką objekto nagrinėjimą, tiesioginį bendravimą su tiriamaisiais, stebėjimą, medžiagos rinkimą, dokumentavimą, filmavimą ir kt.

II. Kertinių etapų identifikavimas

Rengiama galimybių studija apima mažą turizmo išteklių dalį – kultūros paveldo objektus. Ji atlikta tik apibrėžtai Lietuvos respublikos teritorijai – Raseinių rajono savivaldybei.

Turizmo plėtros galimybės panaudojant Raseinių rajono kultūros paveldo objektus bus nagrinėjamos, remiantis esama ūkine, teisine ir socialine aplinka. Šioje galimybių studijoje nepateikiami teisinių aktų, mokesčių sistemos, socialinės politikos vertinimai visos valstybės mastu, nes nagrinėjamas objektas, lyginant su visos šalies ūkiu, yra per mažas, kad vien jo pagrindu būtų galima daryti apibendrinimus. Studijoje pateikiami atskirų neferovių, ūkio ir socialinės raidos trukdžių pavyzdžiai, sietini su praktiniu įstatymų ir poįstatyminių aktų blogo vykdymo arba nevykdymo vertinimu vienu ar kitu konkrečiu atveju. Pateikiami siūlymai investicijoms bus tik orientaciniai, nes daugeliu atveju, neatlikus net priešprojektinio tyrimo, nekalbant jau apie investicinį projektą, pateikti galutinius skaičius be rimtų skaičiavimų būtų labai drąsu. Kartu bus pažymima, kad vėliau atlikus konkrečių objektų investicijų pagrįstumo tyrimą, gali pasirodyti, kad šioje studijoje teikiami orientaciniai investiciniai pasiūlymai nėra ekonomiškai patrauklūs. Tai neturėtų stebinti, nes pateikiamas darbas yra galimybių studija – pirmas etapas projektinių darbų, padedančių priimti teisingus sprendimus, apsaugant nuo nepamatuoto lėšų panaudojimo, inspiruoto kai kurių neatsakingų populistinių arba proginių iniciatyvų.

Galimybių studijos rengimo kertinius etapus tiesiogiai įtakoja pirkimo sąlygose pateikiama techninė užduotis.

Galimybių studijos rengimas bus suskirstytas į tris etapus. Kiekvieno etapo pabaigoje gauti rezultatai buvo panaudojami tolimesniame darbe. Tačiau tikėtina, kad visi šie trys etapai darbo eigoje tarpusavyje bus glaudžiai susiję ir dalį laiko vyks kartu.

Pirmasis etapas – informacijos rinkimas ir sisteminimas. Šiame etape darbas vykdomas dviem kryptimis: informacijos rinkimas Raseinių rajono teritorijoje bei iš išorinių informacijos šaltinių Valstybiniame turizmo ir Statistikos departamentuose bei kt. šaltiniuose. Pagrindinis šio etapo tikslas ir galutinis rezultatas – reikalingų duomenų bazės sukūrimas.

Antrasis etapas – dabartinės situacijos regione analizė. Šiame etape analizuojamas kultūros paveldo išteklių potencialas, įvertinamos esamos ir potencialios zonos, turistų srautai bei teikiamos paslaugos, atliekama turizmo plėtros analizė. Šiai analizei atlikti gali būti vykdoma anketinė apklausa: kad nustatyti turistų esančių regione poreikius bei kad nustatyti turistų srauto dydį. Vykdamas esamos būklės regione analizę, naudojami tiesioginiai metodai (anketiniai tyrimai, tiesioginiai stebėjimai ir kt.) bei netiesioginiai metodai (anksčiau atliktų studijų, apklausų duomenų analizė, ekspertiniai vertinimai ir kt.).

Trečiasis etapas – Raseinių rajono savivaldybės kultūros paveldo objektų išsaugojimo ir pritaikymo viešajam turizmui kryptių (misijos, vizijos, prioritetų, tikslų, uždavinių ir pan.) suformavimas.

Galimybių studija remsis atliktomis analizėmis ir pagrįstai naudotais metodais, bus suformuotos pagrindinės išvados atlikus situacijos vertinimą bei analizę, pateikti pagrįsti pasiūlymai turizmo situacijai gerinti ir keisti. Galimybių studija bus konkretus darbas, kadangi remiasi informacija ir duomenimis, gautais ankstesniuose turizmo būklės analizės etapuose.

Analitinio darbo rezultatai pateikiami galimybių studijos atskaitoje ir jos prieduose, taip pat grafinėje dalyje (žemėlapiuose ir schemose).

III. Ekspertų atliekamų funkcijų pagrindimas ir jų aprašymas; aiškus šių funkcijų pasidalijimas

Rengiant Raseinių rajono savivaldybės kultūros paveldo objektų išsaugojimo ir pritaikymo viešajam turizmui galimybių studiją, planuojama funkcijas paskirstyti tarp 3 ekspertų.

Lentelėje pateikiami ekspertai, priskirti atitinkamoms galimybių studijos techninėje užduotyje numatytoms veikloms įgyvendinti, jų funkcijų pasiskirstymas.

4. lentelė. Galimybių studijoje taikytų empirinių metodų apžvalga

Eil. Nr.	Pozicija (pagal pirkimo sąlygas)	Reikalavimai pozicijai (pagal pirkimo sąlygas)	Atliekamos funkcijos, jų pagrindimas, funkcijų pasidalijimas
1	Grupės vadovas	Ne žemesnis kaip finansų srities magistro laipsnis, vadovavęs ne mažiau kaip 1 kultūros paveldo objekto galimybių studijos rengimui ir turi ne mažesnę kaip 2 metų praktinę darbo, rengiant kultūros paveldo objektų galimybių studijas, patirtį	Darbo grupės veiklos organizavimas (pvz. analizuojamų objektų sąrašo tvirtinimas ir pan.), funkcijų paskirstymas ir kontrolė, bendravimas su perkančiąja organizacija, sutarties vykdymo eigos kontrolė ir kt. Konkrečios galimybių studijos dalys: įvadas, santrauka, SSGG analizė, pasiūlymai ir alternatyvos, priemonių planas ir kt. Papildomų paslaugų atlikimas.
2	Atestuotas specialistas Nr. 1	Turi ne mažesnę kaip 2 metų darbo patirtį kultūros paveldo srityje bei turi Kultūros paveldo departamento prie Lietuvos Respublikos kultūros ministerijos ar atitinkamos užsienio valstybės institucijos išduotą galiojantį ne žemesnės nei III kategorijos atestatą, suteikiantį teisę atlikti kultūros paveldo statinių projektavimą	Esamos nekilnojamojo kultūros paveldo objektų situacijos analizė, objektų lankymas, fotofiksacija, duomenų rinkimas ir sisteminimas, apsaugos zonų vertinimas, brėžinių rengimas. Išvadų pateikimas ir siūlymai.
3	Atestuotas specialistas Nr. 2	Turi ne mažesnę kaip 2 metų darbo patirtį bei turi Kultūros paveldo departamento prie Lietuvos Respublikos kultūros ministerijos ar atitinkamos užsienio valstybės institucijos išduotą galiojantį ne žemesnės nei III kategorija atestatą, suteikiantį teisę būti tvarkomųjų paveldosaugos darbų vadovu	Teisinės aplinkos analizė. Esamos kilnojamojo kultūros paveldo situacijos analizė, duomenų rinkimas ir sisteminimas, tyrimo atlikimas. Išvadų pateikimas ir siūlymai. Esamos infrastruktūros būklės (privažiuojamųjų kelių ir pan.) vertinimas. Darbo redagavimas.

IV. Užsakomų paslaugų poreikio supratimas ir pagrindimas

Galimybių studijos užduoties tikslas – parengti Raseinių rajono savivaldybės kultūros paveldo objektų išsaugojimo ir pritaikymo viešajam turizmui studiją. Šiuo metu Raseinių rajono savivaldybė neturi jokios studijos ar atlikto tyrimo, kuriame būtų įvertinta visų Raseinių rajono savivaldybės kultūros paveldo objektų būklė, jų išsaugojimo ir pritaikymo turizmui poreikis bei galimybės. Todėl šios srities viešojo administravimo specialistams sunku tinkamai planuoti ir efektyviai panaudoti kultūros paveldo objektų restauravimui, konservavimui, remontui skiriamas lėšas. Sudėtinga laiku nustatyti, išvengti ir panaikinti priežastis, galinčias sukelti staigią kultūros paveldo objektų griūtį ar kitokį praradimą, pagrįsti planuojamus tvarkomuosius paveldosaugos, statybos ir kraštotvarkos darbus.

Pagal parengtą studiją bus atnaujintas Savivaldybės strateginis plėtros planas, numatant, patikslinant kultūros paveldo objektų remonto-restauravimo ir pritaikymo viešajam turizmui uždavinius, priemones, taip didinant šios srities viešojo administravimo specialistų gebėjimus planavimo ir valdymo srityje.

Galimybių studijos uždaviniai:

- Atlikti išsamią esamos Raseinių rajono savivaldybės kultūros paveldo išteklių būklės analizę ir įvertinti jų panaudojimą turizmo reikmėms
- Įvertinti turizmo rinkos poreikius ir perspektyvas (paveldo objektų rėmuose)
- Įvertinti svarbiausias egzistuojančias problemas ir pasiūlyti jų sprendimo būdus
- Nustatyti prioritėtines paveldo objektų vystymo kryptis
- Parengti paveldo objektų vystymo planą: uždavinius, priemones ir kt.
- Įvertinti priemonių įgyvendinimo galimybes, jas iš dalies reitinguoti prioriteto tvarka, nustatyti finansavimo poreikį, parengti schemas ir kt.

Kultūros paveldas yra valstybės ir tautos turtas, viena svarbiausių dvasinių ir materialinių vertybių. Jis aprėpia istorijos, archeologijos, architektūros ir urbanistikos, rašto, spaudos, meno ir kitus intelektualines bei praktines veiklos sukurtus objektus. Paveldas yra civilizacijos pažangos sąlyga. Jis sudaro prielaidas ugdyti mokslą, kultūrą ir švietimą, pilietinį ir tautinį sąmoningumą, palaikyti visavertį šalies ir jos gyventojų dvasinį gyvybingumą (Kaunas D., 2004).

Kitas kultūros paveldo sąvokos aiškinimas yra (Dictionary of Travel, 2003) „Monumentai ir pastatų grupės, ar išsiskiriančios pasaulietine verte skulptūros, menas ar mokslas, vietovės, kurios turi išskirtinę pasaulietinę istorinę, estetinę, etnologinę ar antropologinę vertę“.

Vieni autoriai mažiau, kiti išsamiau apibūdina kultūros paveldą, tačiau tam tikri elementai kartojasi (praeitis, istorija, tauta, vertė ir t. t.). Lyginant kelių užsienio autorių kultūros paveldo skirstymą (žr. 5 lentelę), galima įvertinti, kad pakankamai smulkiai kultūros paveldą skirsto

Richards (1996). Jis be architektūros, archeologinių vietų taip pat įtraukia muziką ir šokį, dramą, kalbos ir literatūros studijavimą. Ashworth (1993) skirtingai nei kiti autoriai dar įtraukia ir kultūrinių pirmykščio žmogaus pagamintų įrankių ar daiktų sandėkus. Iš to, kaip autoriai apibūdina kultūros paveldo sąvoką, galima daryti išvadą, jog ši sąvoka gali būti aiškinama labai skirtingai, į ją galima įtraukti daug dalykų, kurie visi turi tam tikrą vertę, kuri atskleidžia tautos bruožus, įprasmina vietas, įvykius.

5. lentelė. Kultūros paveldo skirstymas ir kultūrinis turizmas

AUTORIUS	KULTŪROS PAVELDO SKIRSTYMAS	KULTŪRINIS TURIZMAS
Ashworth (1993), (Tourism in the 21st century, 2000)	<ul style="list-style-type: none"> • Istorinė architektūra • Su istoriniais įvykiais ir asmenybėmis susijusios vietovės • Pasiekimai dailėje bei mene • Kultūrinių pirmykščio žmogaus pagamintų įrankių ar daiktų sandėkus 	<ul style="list-style-type: none"> • Kultūrinis turizmas pateikia tam tikros vietovės, veiklų ar potyrių kultūrinius, paveldo ar meninius aspektus turistui (Sigala M., Leslie D., 2006) • Kultūrinio turizmo pagrindas - lankomos vietos kultūrinis paveldas. Daugelis šalių pritraukia turistus savomis įžymiomis vietovėmis ar įžymiais žmonėmis. Kultūrinai turistai siekia sąlyčio su vietiniais žmonėmis, kad galėtų sustiprinti savo turistinius potyrius (Faulkner Bill, Moscardo Gianna, Laws Eric, 2000) • Kultūrinis turizmas - lankymasis paveldo vietovėse ir tradicinių festivalių lankymas; atostogos, motyvuotos noru pažinti nacionalinius, regioninius ar vietinius gėrimus bei maistą; tradicinių sporto renginių žiūrėjimas ir dalyvavimas vietiniuose laisvalaikio renginiuose; lankymasis darbo vietose, tokiose kaip fermos, fabrikai ar amatų centrai (John Swabrooke, Susan Horner, 1999)
Richards (1996), (Tourism in the 21st century, 2000)	<ul style="list-style-type: none"> • Archeologinės vietos ir muziejai • Architektūra (griuvėsiai, įžymūs pastatai, miestai) • Dailė, menas, skulptūra, galerijos, festivaliai, įvykiai • Muzika ir šokis • Drama • Kalbos ir literatūros studijavimas, kelionės, įvykiai • Religiniai festivaliai, kelionės į šventąsias vietas • Kultūros ir subkultūros (šis komponentas yra dažnai laikomas atskira turizmo forma, kuri priklauso etniniam ar vietiniam turizmui) 	
Prentice (1997), (Tourism in the 21st century, 2000)	<ul style="list-style-type: none"> • Vietovės, katedros, šventovės ir galerijos • Istorijos studijavimas ar koncentravimasis į ją • Archeologija ir literatūra 	
Richer (1999), (Tourism in the 21st century, 2000)	<ul style="list-style-type: none"> • Muziejai, istoriniai rajonai • Statulos, monumentai ir šventovės 	

UNESCO	<ul style="list-style-type: none"> • Materialusis paveldas – tai vietos ir objektai, kuriuos norima išsaugot • Nematerialusis kultūros paveldas – tai ilgainiui nusistovėjusi veikla, vaizdai, išraiškos formos, žinios, įgūdžiai, taip pat su jais susijusios priemonės, objektai, žmogaus veiklos produktai bei kultūros erdvės, kuriuos bendruomenės, grupės ir kai kuriais atvejais pavieniai žmonės pripažįsta savo kultūros paveldo dalimi 	<ul style="list-style-type: none"> • Kultūrinis turizmas suteikia galimybę turistams pažinti kitas kultūras, susipažinti su papročiais, tradicijomis, dalyvauti paveldo vietovėse vykstančiuose renginiuose ir kt.
--------	--	---

Atliekant kultūros paveldo analizę aptinkama dar įvairesnių kultūros paveldo skirstymų: istorinis kultūros paveldas, natūralus ir kultūrinis paveldas, apčiuopiamas ir neapčiuopiamas paveldas (Douglas N., Douglas N., Derrett R., 2001).

Išanalizavus kultūros paveldą pagal skirtingų autorių klasifikacijas, įvertinus paveldo reikšmę visuomenei bei žinant, kas sudaro *kultūrinį turizmą*, galima pateikti Raseinių rajono *kultūrinio turizmo* aspektus. Tarp kitų objektų planuojama vertinti šiuos:

- Dvarai: Ariogalos (Čekuvos) buvusi dvaro sodyba, Belazariškio (Vosiliškio) buvusi dvaro sodyba, Biliūnų buvusi dvaro sodyba, Blinstrubiškių buvusi dvaro sodyba, Burbiškių buvusi dvaro sodyba, Gėlupos buvusi dvaro sodyba, Katauskių buvusi dvaro sodyba, Palukščio buvusi dvaro sodyba, Plembergo buvusi dvaro sodyba, Ročių palivarko sodybos fragmentai, Skaraitiškės buvusi dvaro sodyba, Tendžiogalos buvusi dvaro sodyba, Žaiginio buvusi dvaro sodyba, Žičkiškės buvusi dvaro sodyba, Žibulių buvusi dvaro sodyba.
- Piliakalniai: Gabrieliškės, Kalnujų, Prabaudos, Galkaičių, Pabalčių, Pužų, Ižiniškių, Molavėnų I, Molavėnų II, Lyduvėnų I (Danutės), Lyduvėnų II (Barsukalnio), Lyduvėnų III, Šiaulelių (Grigaičių), Padubysio (Kaukuro kalnas), Betygalos I, Betygalos II, Ročiškės piliakalnis – Aukštuonos kalnas, Kejėnų piliakalnis (Kaukuras arba Švedų bokštas), Ginaičių (Kalniškių), Darbutų I, Darbutų II, Bažavalės, Gėlupos, Daugėliškių, Zvėgių.
- Taip pat bus analizuojamas nekilnojamas kultūros paveldas, kiti paveldo objektai ir zonos.

V. Siūlomos papildomos paslaugos

Galimybių studijos tiekėjai siūlo šias papildomas paslaugas, kurios neįtrauktos pirkimo dokumentų 1 priedo techninėje užduotyje (tačiau tiekėjų nuomone reikalingos):

6 lentelė. Papildomos paslaugos

Eil. Nr.	Papildoma paslauga	Apibūdinimas
1	Priemonių finansavimo prioritetiškumo vertinimo metodika	Esant ribotam Raseinių rajono savivaldybės administracijos biudžetui ir kitų finansavimo šaltinių ištekliams, neįmanoma užtikrinti finansavimą visiems priemonių plane numatytiems objektams. Dėl šios priežasties siūloma parengti aiškiais kriterijais (pvz. esama objekto būklė, Minimalus investicijų poreikis, išlaikymo kaštai ir pan.) pagrįstą priemonių finansavimo prioritetiškumo nustatymo metodiką.
2	Priemonių reitingavimas	Remiantis anksčiau minėta metodika siūloma atlikti priemonių reitingavimą artimiausiam laikotarpiui.
3	Papildomi 2 galutinio darbo egzemplioriai	Siūloma pateikti 2 papildomus spausdintus galimybių studijos egzempliorius su visais priedais.
4	Marketingo planas	Siūloma parengti trumpą marketingo priemonių suvestinę, kurios padėtų padidinti siūlomų investicijų efektyvumą.
5	Ekonominės-socialinės naudos skaičiavimas	Siūloma pateikti ekonominę-socialinę Raseinių rajono savivaldybės kultūros paveldo objektų išsaugojimo ir pritaikymo viešajam turizmui poveikio vertinimą.

VI. Pagrįstas, realiai įgyvendinamas ir perkančiosios organizacijos poreikius atitinkantis paslaugų teikimo planas

Galimybių studijos tiekėjai numato tokį paslaugų teikimo planą:

6 lentelė. Paslaugų teikimo planas

Eil. Nr.	Galimybių studijos dalis	Atlikimo terminas						
		2010				2011		
		08	09	10	11	01	02	03
1	ĮVADAS: studijos reikalingumas (aktualumas, problemos formulavimas)							X
2	ĮVADAS: tyrimo apimtis							X
3	ĮVADAS: tyrimo metodai							X
4	SANTRAUKA							X
5	TEISINĖS APLINKOS analizė (su kultūros paveldo objektų išsaugojimu ir pritaikymu viešajam turizmui susijusių dokumentų analizė (teisės aktų, plėtros studijų ir t.t.));	X	X					
6	ESAMA SITUACIJA: Kultūros paveldo objektų ir aplinkos analizė (kultūros paveldo objektai, kultūros vertybės, saugomos kultūros vertybės, gamtos paminklai ir t. t.)	X	X					
7	ESAMA SITUACIJA: Pateiktos kultūros paveldo objektų teritorijos ir apsaugos zonos.	X	X	X				
8	ESAMA SITUACIJA: Nematerialaus kultūros paveldo analizė (etno paveldas, kulinarinis paveldas, tradicijos, renginiai, senieji liaudies amatai. Etnografininiai rajono bruožai). ATLIKTAS TYRIMAS (išlikę amatininkai, patys amatai, liaudies meistrai, kaimai, kuriuose dar laikomasi tradicijų, bendruomenės, kurios propaguoja tradicijas, atgaivina senuosius amatus. Išanalizuota reali situacija ir potencialas senųjų amatų plėtrai ir pan.).		X	X	X			
9	ESAMA SITUACIJA: Atlikti infrastruktūros būklės analizę (privažiavimas prie objektų, pasiekiamumas, aplinka (apgyvendinimas, maitinimas, informacija ir t.t.)).		X	X	X			
10	SSGG ANALIZĖ				X	X		
11	PASIŪLYMAI, alternatyvos					X	X	X
12	PRIEMONIŲ PLANAS (iki 2020 metų)					X	X	X
13	PRIEDAI: objektų schemas, žemėlapiai, atlikta fotofiksacija	X	X				X	X
14	PAPILDOMOS PASLAUGOS						X	X